

T.C.
MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRKÜLERDE SEVGİLİ KAVRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZEYNEP CAN

Doç. Dr. MEHMET NACİ ÖNAL

EKİM 2010

MUĞLA

T.C.

MUĞLA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRKÜLERDE SEVGİLİ KAVRAMI

ZEYNEP CAN

Sosyal Bilimler Enstitüsünde

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 19.10.2010

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 23.09.2010

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Mehmet Naci ÖNAL

Jüri Üyesi : Yard. Doç. Dr. Ali Abbas ÇINAR

Jüri Üyesi : Yard. Doç. Dr. Caner IŞIK

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Nurgün OKTİK

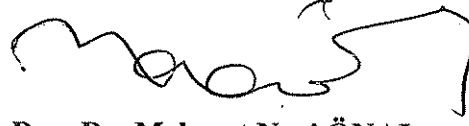
EYLÜL 2010

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 23.09.2014 tarih ve 492/4 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 25/4 maddesine göre, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Zeynep CAN "Türkülerde Sevgili Kavramı" adlı tezini incelemiş ve aday 23.09.2014 tarihinde saat 14:30 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin Kabul olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Doç. Dr. Mehmet Naci ÖNAL
Tez Danışmanı

Yard. Dr. Ali Abbas ÇINAR
Üye

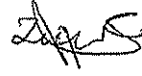
Yard. Doç. Dr. Caner IŞIK
Üye

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Türkülerde Sevgili Kavramı**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19.10.2010

Zeynep CAN

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Soyadı : CAN

Adı : Zeynep

Kayıt No:

TEZİN ADI

Türkçe : Türkülerde Sevgili Kavramı

Y. Dil : The Concept of the Dear at Folk Song

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

Ø

0

0

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Üniversitesi

Fakülte : -

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : ÖNAL, Mehmet Naci

Ünvanı : Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe

TEZİN SAYFA

SAYISI: 292

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Türkülerde Sevgili Kavramı
2. Türkülerde Coğrafi Şartların Etkisi
3. Cinsiyetler Arasında Türkü Yakma Farklılıkları

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1. Türküler
2. Tematik Yöntem
3. Türkülerde Sevgili

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMER:

1. Love songs
2. Thematic Method
3. The dear at folk song

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☐
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	☒

Yazarın İmzası :

Tarih : 19.10.2010

ÖZET

AŞK TÜRKÜLERİNDE SEVGİLİ KAVRAMI

Yapılan bu çalışmada her bölgeden on bir türkü rastgele seçilmiş, toplam yetmiş yedi türkü ele alınmıştır. Bu türküler incelenirken tematik, psikolojik ve sosyolojik yöntemler kullanılmıştır.

Çalışmada her türkünün dış yapısı, iç öyküsü, türkülerde geçen çevre ve tabiat unsurları, vücudun bölümleri, formeller, folklorik unsurlar, diğer canlılar, giyim-kuşam ve süslenme, benzetme ve sanatlar ile semavi unsurların hepsi ele alınmıştır.

Yapılan çalışmanın amacına yönelik değerlendirmelerde türkülerin %78'inin erkekler, %19'unun kızlar ve %3'ünün de kız-erkek birlikte söylediği görülmüştür. Türküler incelediği zaman bölgelerde yönelimin romantik aşk üzerine olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Aşk türküleri, yöntemler, türkülerde sevgili

ABSTRACT

THE CONCEPT OF THE DEAR AT FOLK SONG

In this study eleven songs randomly selected from each region in total, seventy-seven songs are discussed. In examining these songs thematic, psychological, sociological methods were used.

Study, each song of the external structure, internal history, folk songs passed in the environment and natural elements, body parts, formal, folklore elements, other animals, cloth and finery and toilet, simile, and arts and celestial elements are all covered.

For the purpose of evaluation studies of the song 78% men, 19% and 3% of girls say the girl was seen with men. When examining trends in the region of songs that are seen on romantic love.

Key words: Folk songs, methods, the dear at folk song

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	VI
KISALTMALAR.....	XI

GİRİŞ

I. TÜRKÜNÜN TANIM VE TASNİFİ.....	1
II. TÜRKÜLERİN ÖZELLİKLERİ.....	7
III. TÜRKÜLER ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	9
IV. TÜRKÜLERİN YAPISAL AÇIDAN İNCELENMESİ.....	13
V. TEMATİK YÖNTEMİN TÜRKÜLERDE UYGULANIŞI.....	17
VI. TÜRKÜLERDEKİ AŞKLARIN DAĞILIMI.....	35

BİRİNCİ BÖLÜM

AKDENİZ BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. ANTALYA.....	50
II. ADANA.....	53
III. İÇEL/SİLİFKE.....	57
IV. HATAY.....	60
V. BURDUR.....	63
VI. BURDUR.....	66
VII. HATAY.....	68
VIII. HATAY.....	72
IX. BURDUR.....	75
X. İÇEL.....	78
XI. ANTALYA.....	81

İKİNCİ BÖLÜM
DOĞU ANADOLU TÜRKÜLERİ

I. ERZİNCAN.....	84
II. AĞRI.....	88
III. MALATYA.....	90
IV. ARDAHAN.....	93
V. ERZURUM.....	95
VI. ELAZIĞ.....	98
VII. KARS.....	100
VIII. ERZİNCAN.....	105
IX. BİTLİS.....	107
X.KARS.....	110
XI. ELAZIĞ.....	113

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EGE BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. MANİSA.....	117
II. İZMİR.....	119
III. DENİZLİ.....	122
IV. MANİSA.....	124
V. MANİSA.....	127
VI. AYDIN.....	130
VII. BODRUM.....	133
VIII. MUĞLA.....	136
IX. KÜTAHYA.....	139
X. İZMİR.....	142

XI.AFYON.....	145
----------------------	------------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÜNEY DOĞU ANADOLU TÜRKÜLERİ

I. DİYARBAKIR.....	148
II. ADIYAMAN.....	151
III. ŞANLIURFA.....	154
IV. ŞANLIURFA.....	158
V. DİYARBAKIR.....	161
VI. ADIYAMAN.....	166
VII. MARDİN.....	169
VIII. ŞANLIURFA.....	171
IX. DİYARBAKIR.....	174
X.KİLİS.....	176
XI. GAZİANTEP.....	179

BEŞİNCİ BÖLÜM

İÇ ANADOLU BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. ANKARA.....	183
II. KONYA.....	185
III. ESKİŞEHİR.....	187
IV. YOZGAT.....	191
V. SİVAS.....	194
VI. ORTAANADOLU.....	197
VII. KAYSERİ.....	200
VIII. ESKİŞEHİR.....	204

IX. SİVAS.....	206
X. NİĞDE.....	209
XI. KIRŞEHİR.....	212

ALTINCI BÖLÜM

KARADENİZ BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. GİRESUN.....	216
II. RİZE.....	219
III. SİNOP.....	221
IV. ORDU.....	225
V. SİNOP.....	228
VI. RİZE.....	230
VII. TRABZON.....	233
VIII. RİZE.....	236
IX. GİRESUN.....	239
X. ARTVİN.....	241
XI. SAMSUN.....	244

YEDİNCİ BÖLÜM

MARMARA BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. EDİRNE.....	247
II. İSTANBUL.....	249
III. ÇANAKKALE.....	252
IV. BURSA.....	254
V. EDİRNE.....	256
VI. BALIKESİR.....	259

VII. BALIKESİR.....	263
VIII. ÇANAKKALE.....	266
IX. İSTANBUL.....	269
X. ÇANAKKALE.....	272
XI. İSTANBUL.....	275
SONUÇ.....	278
KAYNAKÇA.....	280

ÖNSÖZ

Türküler, geçmişten günümüze kadar hayatın her safhasında kendine bir yer bulmuş, halkın derdini, acısını, sevincini ve mutluluğunu bünyesinde barındırmıştır. Anadolu insanının duygu ve düşüncelerini türkülerden hareketle görebiliriz.

Anadolu insanının duygu ve düşüncelerini anlatan türkülerden hareketle tezimizde aşk türkülerinde sevgili kavramı ele alınacaktır. Bu kavramlar açıklanırken sevenlerin sevgililerini nasıl sembolize ettikleri, iki sevgili üzerinde sosyal kontrol mekanizmasının olup olmadığı, bu mekanizmalara iklim koşullarının etkisinin olup olmadığı ve aşk kavramının psikolojik boyutu ele alınacaktır.

Yapılan araştırmalarda türkü üzerine çok fazla çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Çalışmalarda da türkülerin psikolojik ve sosyolojik boyutu üzerinde durulmadığı saptanmıştır. Bu alanda çalışılmadığı görülerek, tezin konusuna karar verilmiştir.

Giriş kısmında türkünün ne olduğu, yapılarına, ezgilerine ve konularına göre türkülerin nasıl sınıflandırıldığına, türküler üzerine yapılan çalışmalara yer verilecektir. Türkülerin kaç tanesinin mani katarıyla kurulduğu, kaçının koşma biçimiyle meydana geldiği, kaç tane türkünün konu bütünlüğüne sahip olduğu ve kaç tane türkünün de konu bütünlüğüne sahip olmadığı verilecektir. Ayrıca türkülerde bulunan tema olan romantik, yüzeysel aşk ve şehvi ihtiraslara ait grafiklere yer verilecektir.

Tez için seçilen yetmiş yedi türkü TRT repertuarından seçilmiştir. Seçilen türküler, genellikle Muzaffer Sarısözen'in derlediği türkülerdir. Muzaffer Sarısözen dışında Nida Tüfekçi'nin derlediği türkülere de yer verilmiştir. Seçilen bu türkülerden hareketle bölgelere göre yapılan değerlendirmeler tüm Türkiye'yi kapsayacak şekilde değil, sadece bölgelerin yönelimlerini, eğilimlerini verecek şekilde olacaktır. Yapılan çalışma türkülerin dış yapısı üzerine bir çalışma değil, dıştan da bağımsız olmayan içyapı üzerine yoğunlaşmıştır. Tezde yöntem olarak, tematik yöntem kullanılmış, türkülerde psikolojik ve sosyolojik yorumlara yer verilmiş, fakat türkülerin hepsi için sosyolojik ve psikolojik yorumlara yer verilememiştir. Türkü isimlerinin yanında bulunan I/7'si gibi kullanımlar, türkünün kaçınıcı ciltten, kaçınıcı sayfadan alındığını

belirtmektedir. İç öyküde kullanılan roma rakamları, türkülerin bentlerini simgelemektedir. Türkülerin kadrolarından sonra gelen “Sevgililer” kısmında, ilk olarak kızın, daha sonra da erkeğin hissettikleri anlatılmıştır. Tezin sonuç kısmında ise genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Türküler üç farklı aşk kavramı ele alınacaktır. Bu aşk kavramları romantik, yüzeysel aşk ve şehvi ihtirastır. Bu aşk ve şehvi ihtiras için Nurullah Çetin’in sınıflandırmasına ve yorumlamasına yer verilmiştir. Nurullah Çetin, romantik aşkın sevgiliye aşırı derecede duygusal bağlanımı ifade eder. Sevgiliden ayrı kaldığı zaman duyulan ve dayanılamayan hüznün yaşandığını belirtir. Bu tür metinlerde erotizm hemen hemen hiç yoktur (Çetin, 2006: 62). Yüzeysel aşkta duyguların derinlik kazanmadığını belirtir. Âşık olan kişi samimi değildir, gönül eğlendirmeye çalışır, bir kadına/adama sadık değildir (Çetin, 2006: 60). Şehvi ihtirasta ise sevilen kadının cinselliğine yer verilir. Kadınla cinsel temas ya da bilfiil uygulayışı dile getirilir. Aşkın duygusal boyutu değil, tensel boyutu ele alınır (Çetin, 2006: 61). Bu duyguların yüzdelerinin verildiği kısımda, bazı türkülerin birden fazla yerde kullanıldığı görülecektir. Bunun nedeni ,bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkülerin her bendinde farklı duyguların bulunmasıdır.

Tezde ele alınan türküler yedi bölümde incelenecektir. Birinci bölümde Akdeniz Bölgesi, ikinci bölümde Doğu Anadolu Bölgesi, üçüncü bölümde Ege Bölgesi, dördüncü bölümde Güney Doğu Anadolu Bölgesi, beşinci bölümde İç Anadolu Bölgesi, altıncı bölümde Karadeniz Bölgesi ve yedinci bölümde de Marmara Bölgesi türkülerine yer verilecektir. Bu ana başlıkların alt başlıkları da türkünün dış yapısı, iç öyküsü, kadrosu, türküde geçen çevre ve tabiat unsurları, formeller, vücudun bölümleri, folklorik unsurlar, giyim-kuşam ve süslenme, değerli madenler, benzetmeler ve sanatlar alt başlıklarından oluşacaktır.

Çalışmada, seçilmiş türkülerden hareketle bölge halkının hangi aşka yönelimli olduğu, bu yönelimde iklim şartlarının insanlar üzerindeki etkilerinin ortaya çıkarılması esas alınacaktır.

Son olarak aileme ve bu çalışmanın hazırlanmasında, hiçbir zaman desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. M. Naci NAL'a, teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

KISALTMALAR

- AB : Akdeniz Bölgesi
B : Bent
DAB : Doğu Anadolu Bölgesi
DLT : Divan-ı Lügat'it Türk
EB : Ege Bölgesi
GAB : Güney Doğu Anadolu Bölgesi
İAB : İç Anadolu Bölgesi
KB : Karadeniz Bölgesi
M : Mısra
MB : Marmara Bölgesi
TDK : Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

I. TÜRKÜNÜN TANIMI VE TASNİFİ

I.1. Türkünün Tanımı

I.1.1. Sözlüklerde Türkünün Tanımı

XI. yüzyılın ünlü eseri Divanü Lügati't Türk'te türkü karşılığı olarak 'ır', 'yır' terimleri kullanılmaktadır. Örnek olarak da "Ol yır yırladı" örneği verilmektedir. (Atalay, 2006: 786)

Temel Türkçe Sözlük/Kâmus-ı Türkî'de türkü için "Aslında Türklere has bir biçimde şarkı" tanımı yapılmaktadır (Şemsettin Sami, 1991: 400).

Türkü terimi TDK sözlüğünde "Hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume" biçiminde tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 2012).

I.1.2. Ansiklopedilerde Türkünün Tanımı

Türk Ansiklopedisinde türkü teriminin "Anadolu'nun sözlü geleneğinde bir ezgi ile söylenen halk şiirlerine verilen ad" olarak tanımlanmıştır (Türk Ansiklopedisi, 1983: 461).

Grolier International Americana ansiklopedisinde türkünün bestecilerinin bilinmediği, kendine özgü gelenekleri olduğu, günlük yaşamı yansıttığı ve başlıca özelliğinin yalınlık, içtenlik ve duygululuk olduğu belirtir (Grolier International Americana, 1993: 333).

Resimli Türk Edebiyatı Tarihi'nde türkünün, halk edebiyatımızda çok kullanılan bir şiir çeşidi olduğu ve dörtlüklerden kurulduğu ifade edilmektedir (Banarlı, 1971: 724).

I.1.3. Bilim İnsanlarının Yaptığı Türkü Tanımları

Türkülerin tanımlamaları için geçmişten günümüze önemli çalışmalar yapmış dört bilim insanımızın tanımlarına yer verilmiştir:

İgnacz Kunos, türkü beyitlerinde parmak hesabının kullanıldığını, türkünün dilinin sade olduğunu, beyitlerin genellikle 3 ya da dört dizeden oluştuğunu, beyitlerin sonunda da nakarat (bağırma) bulunduğunu belirtir (Kunos, 1978: 47-49).

Eflatun Cem Güney, halk türkülerinin halkın ortaklaşa yarattığı sözlü eserler olarak tanımlamaktadır. Türkülerin ilk başta yakan kişileri belliye de, zamanla halkın istediği gibi değişip geliştiği için ilk söyleyeni unutulur. Türküler insanların başına gelenleri, onların gönül ve ülkü dünyalarını dile getirdiklerini belirtir (Güney, 1971: 236).

Pertev Naili Boratav'ın türkü tanımı şöyledir: Düzenleyicisi bilinmeyen, halkın sözlü geleneğinden oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içeriğinde olsun, biçiminde olsun, değişikliklere (zenginleşmelere, bozulmalara, kırılmaları) uğrayabilen ve her zaman bir ezgiyle koşulmuş olarak söylenen şiirlerdir (Boratav, 2003: 182).

Cahit Öztelli'nin tanımı ise şu şekildedir: Halkın ortak malı olan bir edebiyat türüdür. Ağızdan ağza dolaşan, kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü edebiyatın en güzeli, türkülerdir. Türkü, genel edebiyat türleri içinde bir nazım türüdür. Yani, ölçülü, uyaklı dizelerle meydana gelir (Öztelli, 2002: 11).

Bu tanımları dikkate alarak türküyü şu şekilde tanımlayabiliriz: Genellikle mani katarlarından, dörtlüklerden ve koşma tarzı dörtlüklerden, hece ölçüsüyle, genellikle hecenin sekizli ölçüsüyle meydana getirilirler. Mani katarlarıyla meydana getirilen türkülerin, bentleri arasında genellikle konu bütünlüğünün bulunmadığı görülür. Türkülerin ilk öncelerde bir söyleyeninin olduğu, fakat zaman içinde dilden dile dolaşırken bu ilk söyleyenin unutulduğu ve halkın ortak malı haline geldiği görülmektedir. Halkın ortak malı hali gelen türkülerde halkın çektiği sıkıntıların, üzüntülerin, sevinçlerin ve halkın başından geçen olayların izleri görülmektedir.

I.2. Türkülerin Tasnifi

I.2.1. Konularına Göre Türküler

Türkülerin konularına göre yapılan tasnifleri için Hikmet Dizdaroğlu, Cahit Öztelli, Pertev Naili Boratav ve Cem Dilçin'e başvurulmuştur. Yapılan tasnifler şöyledir:

Pertev Naili Boratav türkülerini konularına göre altı ana başlıkta toplamakta, bu ana başlıkların da kendi aralarında alt başlıkları bulunmaktadır. Bu başlıklar şu şekildedir:

1. Lirik türküler

- a. Ninniler b. Aşk türküleri c. Gurbet, askerlik, hapisane türküleri
- ç. Ağıtlar d. Çeşitli başkaca duyguluk konular üzerine türküler

2. Taşlama, yergi ve güldürü türküleri

3. Anlatı türküleri

- a. Efsane konulu türküler b. Bölgelere ya da bireylere özgü konuları olan türküler c. Tarihlik konuları olan türküler.

4. İş Türküleri

5. Tören Türküleri

- a. Bayram türküleri b. Düğün türküleri c. Dinlik ve mezheplik törenlere değgin türküler
- d. Ağıt töreninde söylenen türküler

6. Oyun ve dans türküleri

- a. Çocuk oyunlarında söylenenler b. Büyüklerin oyunlarında söylenenler (Boratav, 2003: 183).

Cahit Öztelli türküleri konularına göre on bir alt başlığa ayırarak vermiştir. Verilen başlıklar şu şekildedir:

1. Ninniler, çocuk türküleri 2. Doğa ve çoban türküleri 3. Aşk türküleri 4. Tören ve mevsim türküleri 5. İş ve esnaf türküleri 6. Derebeyi, eşkıya, cinayet türküleri 7. Kahramanlık türküleri 8. Ağıtlar (ölüm türküleri) 9. Güldürü türküleri (mizahi) 10. Oyunumsu (dramatik) türküler 11. Oyun (dans) türküleri (Öztelli, 2002: 17)

Hikmet Dizdaroğlu türküleri konularına göre 13 başlık altında toplamıştır. Tasniflerine başvuru alan bilim insanları arasında Hikmet Dizdaroğlu en çok alt başlığa yer vermiştir. Bu alt başlıklar şunlardır:

1. Ninniler ve çocuk türküleri 2. Doğa üzerine türküler 3. Aşk Türküleri 4. Kahramanlık türküleri 5. Askerlik türküleri 6. Tören türküleri 7. İş türküleri 8. Eşkıya türküleri 9. Acıklı olaylarla ilgili türküler 10. Güldürücü türküler 11. Karşılıklı türküler 12. Oyun türküleri 13. Ağıtlar (Dizdaroğlu, 1968: 107).

Cem Dilçin türküleri Pertev Naili Boratav gibi altı başlıkta değil dokuz ana başlıkta toplamıştır. Cem Dilçin'in tasnifi şu şekildedir:

1. Ninniler 2. Çocuk türküleri 3. Doğa türküleri 4. Aşk türküleri 5. Kahramanlık ve askerlik türküleri 6. Tören türküleri 7. İş türküleri Karşılıklı türküler 8. Ağıtlar 9. Oyun türküleri (Dilçin, 2004: 290-296).

I.2.2. Ezgilerine göre türküler

Ezgilerine göre türkülerde Mahmut Ragıp Gazimihal, Yusuf Ziya Demirci ve Cahit Öztelli'nin tasniflerine yer verilmiştir.

Yusuf Ziya Demirci türküleri ezgilerine göre ikiye ayırmaktadır. Tasnifi şöyledir:

Yusuf Ziya Demirci de aynı sınıflamayı yapmakta ve şöyle demektedir: Türkülerimiz tip itibarıyla iki kısma ayrılmaktadır. Kırık hava, yani mezüre türküleri; kırık hava ve oyun havaları bu kısma dâhildir. Uzun hava, yani resitatif türküler ki kayabaşı, Çukurova, bozlak bu çeşittendir (Dizdaroğlu, 1968: 105).

Mahmut Ragıp Gazimihal türküleri ikiye ayırmaktadır. Yaptığı tasnif şu şekildedir:

Mahmut Ragıp Gazimihal, ezgilerini dikkate alarak, türküleri ikiye ayırıyor: Usulsüzler, usullüler. Usulsüz olanları uzun havalardır. Bunun da çeşitleri vardır: Divan, bozlak, koşma, hoyrat, Çukurova. Usullü havalar, genellikle oyun havlarıdır. Konya'da usullü havalara oturak, Urfa'da ise kırık adı verilmektedir (Dizdaroğlu, 1968: 105).

Cahit Öztelli da türküleri ezgilerine göre ikiye ayırmaktadır. Tasnif şu şekildedir:

A. Uzun Havalar: Usulsüz ezgilerdir. Ölçü ve ritim bakımından serbest olmasına karşın dizisi bilinen ve dizi içindeki seyri belli kalıplara bağlı bulunan ezgilerdir.

B. Kırık Havalar: Türküler ve oyun havaları gibi, ölçüsü ve ritmi belli parçalardır (Öztelli, 2002: 31).

I.2.3. Yapılarına Göre Türküler

Türkülerin yapılarına göre yapılan tasniflerinde Hikmet Dizdaroğlu, Cem Dilçin ve Doğan Kaya'nın tasniflerine yer verilmiştir.

Hikmet Dizdaroğlu türküleri yapılarına göre on yedi alt başlık altında toplamıştır. Başlıklar şu şekildedir:

1. Mani kıtalarından kurulu türküler 2. Dörtlüklerle kurulu, dördüncü dizeleri kavuşak olan türküler 3. Dörtlüklerle kurulu türküler 4. Bentleri dörtlük, kavuşağı tek dize olan türküler 5. Bentleri dörtlük, kavuşağı iki dize olan türküler 6. Bentleri dörtlük, kavuşağı üçlük olan türküler 7. Bentleri de kavuşakları da dörtlük olan türküler 8. Bentleri dörtlük, kavuşakları beşlik olan türküler 9. Üçlüklerden kurulu türküler 10. Bentleri üçlük, kavuşağı tek dizeli türküler 11. Bentleri üçlük, kavuşağı iki dizeli türküler 12. Bentleri de kavuşakları da üçlüklerle kurulu türküler 13. Bentleri üçlük, kavuşakları dörtlük olan türküler 14. İki dizeli türküler 15. Bentleri

iki, kavuştakları bir dizeli türküler 16. Bentleri de kavuştakları da iki dizeli türküler 17. Bentleri iki, kavuştakları altı dizeli türküler (Dizdaroglu, 1968: 109).

Cem Dilçin türküleri dört ana başlık ve dört ana başlık altında ele almış, dört ana başlığı da kendi altında alt başlıklara ayırmıştır. Yapılan tasnif şu şekildedir:

1. Bentleri Mani Drtlkleriyle Kurulan Türküler

1.1. Mani drtlkleriyle kurulan kavuştaksız türküler

1.2. Kavuştakları mani biçiminde olan türküler

1.3. Kavuştakları bir dize olan türküler

1.4. Kavuştakları iki dize olan türküler

1.5. Kavuştakları  dize olan türküler

1.6. Kavuştakları dört dize olan türküler

2. Bentleri Dörtlüklerle Kurulan Türküler

2.1. Dörtlüklerle kurulan kavuştaksız türküler

2.2. Bentlerinin dördüncü dizesi kavuştak olan türküler

3. Bentleri lklerle Kurulan Türküler

3.1. lklerle kurulan kavuştaksız türküler

3.2. Kavuştakları bir dize olan türküler

3.3. Kavuştakları iki dize olan türküler

3.4. Kavuştakları  dize olan türküler

3.5. Kavuştakları dört dize olan türküler

4. Bentleri Beyitlerle Kurulan Türküler

4.1. Beyitlerle kurulan kavuştaksız türküler

4.2. Kavuştakları bir dize olan türküler

4.3. Kavuştakları iki dize olan türküler

4.4. Kavuştakları dört dize olan türküler (Dilçin, 2004: 296-305)

Doğan Kaya da türkülerini Cem Dilçin gibi dört ana başlık altında ele almış, ana başlıklarını da alt başlıklara ayırarak tasnifini yapmıştır. Doğan Kaya'nın tasnifi şu şekildedir:

1. Bentleri Bir Mısra Olan Türküler

1.1. Bağlantıları dört mısra/mani olan türküler

1.2. Bağlantıları yedi mısra olan türküler

2. Bentleri İki Mısra Olan Türküler

2.1. Sadece iki mısradan oluşan türküler

2.2. Bağlantıları bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz ve daha fazla mısra olan türküler

2.3. Bağlantıları mısra sonlarında ve mısra aralarında olan türküler

3. Bentleri Üç Mısra Olan Türküler

3.1. Sadece üçlüklerden ibaret olan türküler

3.2. Bağlantıları bir, iki, üç, dört, beş ve altı mısra olan türküler

3.3. Bağlantıları fazla sayıda mısralı olan türküler

3.4. İki bağlantılı türküler

3.5. Bağlantıları mısra aralarında olan türküler

4. Bentleri Dört Mısra Olan Türküler

4.1. Sadece dörtlüklerden kurulu türküler

4.2. Bağlantıları bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz ve daha fazla mısra olan türküler (Kaya, 1999: 140).

Çalışmada Yer Alan Türkülerin Yapıları:

1. Mani dörtlükleriyle meydana getirilen türküler
2. Koşma tarzı dörtlüklerden meydana getirilen türküler
3. Dörtlüklerle kurulu, bentleri arasında konu bütünlüğü olan türküler
4. Dörtlüklerle kurulu, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmayan türküler

II. TÜRKÜLERİN ÖZELLİKLERİ

Türküler sözlü gelenek eserlerindedir. Sözlü olmak üç temel durumu yansıtır. Bunlar sözlü gelenek eserlerinin üretiminin, iletiminin ve gösteriminin sözlü olarak gerçekleştirilmesidir. Bu durum hakkında İlhan Başgöz bir halk edebiyatı ürününün sözlü olmasının üç ayrı özelliği içerdiğini belirtir. Sözlü olmanın, sözlü yaratılma ile bağlantılı olduğunu belirtir, yani ya bir dinleyici karşısında anlatılması veya insanın zihninde düşünülerek yaratılması olduğunu belirtir. Aynı zamanda sözlü olmanın masalın ve türkünün dilden dile, bir insandan ötekine sözle aktarılması özelliğine karşılık geldiğini ve son olarak, folklor ürünlerinin sözlü bir gösterim olarak halka sunulması anlamına geldiğini belirtmektedir (Işık, 2005, 90-91).

Sözlü gelenek ürünlerinden olan ve dilden dile halk arasında yayılan türkülerin ana biçimleri (koşma ve mani) dörtlük bentlerdir (Öztürk, 1995, 87). Türkü bentleri, yapı ve sözleri bakımından iki bölümden oluşur. Birinci bölüm türkünün asıl sözlerinin bulunduğu bölümdür, bent adı verilir. İkinci bölüm ise her bendin sonunda yinelenen nakarattır. Bu bölüme bağlama ya da kavuştak denir (Dilçin, 2004, 289). Türkülerin esas ölçü hece ölçüsüdür. En çok on bir, sekiz ve yedili ölçüler kullanılır (Öztürk, 1995, 87-88). Az sayıda da olsa beş ve on beş heceli şiirler vardır. Bunun yanında bağlantılarla vücuda getirilen türkülerde, bentlerle ve bağlantıların heceleri arasında eşitlik olmayabilir. Bu, türkü söyleyen kaynak şahısların türkü metninden bir bölümünü unutmalarından veya yeni sözler eklemelerinden kaynaklanır (Kaya, 1999, 133). En çok kullanılan kafiye şemaları aaba, abab, xaxa (koşma biçimi) ve aaba (mani biçimi) kullanılır (Öztürk, 1995, 88).

Ağızdan ağza dolaşarak ilk söyleyeninin unutulduğu türkülerde halkın hislerine, başından geçenlere yer verilir. Türküler, kişisel ya da toplumsal bir olayla ilgilidir. Deprem, kıtlık, kahramanlık, sevgi, ayrılık gibi nedenler, türkünün çıkışını etkiler. Toplumun olaylar karşısındaki tepkisi, türkülerde yansır. Öteki halk şiiri türlerinin –bir ölçüde destanlar ayrı tutulursa- bireysel niteliğine karşılık, türkülerde toplumsal yan ağır basar: Halkın sevgisi, nefreti, acısı, tutkusu, her şeyi türkülerde yankısını bulur (Dizdaroğlu, 1968, 104-105). Halk türkülerinin asıl mihveri insandır. Ama Kaf dağında yaşayan insan değil, bu toprağın üstünde büyüyen, içinde yaşadığı cemiyet gibi duyup, cemiyet gibi düşünen insan... Türküler, bu reel insanın başına gelenleri, bunların gönül ve ülkü dünyalarını dile ve tele getirir (Güney, 1956, 11).

Halkın duygu ve düşüncelerini dile getiren, onların olaylar karşısında tutumlarına yer veren türküler dilden dile dolaşırlar. Bu da türkülerin iki kaynaktan beslenmesine neden olmuştur. Bu kaynaklar şunlardır: Asıl türküler, yakıcıları bilinmeyen, anonim nitelikte olanlardır. Şüphesiz, bunların bir ilk söyleyeni vardır; ama ya adını koymamıştır, ya da zamanla bu ad unutulmuş ve türkü, topluma mal olmuştur. Türküyü öbür türlerden ayıran önemli ayrımlardan biri de budur. Kimi zaman bir saz şairinin söylediği bir parça, sonradan türkü haline gelebilir (Dizdaroğlu, 1968, 104). Türkülerde değişme hem sözde hem de ezgide olabilir. Zaman içinde meydana gelen değişmelerle, sözler değişik ezgilerle söylendiği gibi, ezgiye de değişik sözler eklenebilir. Bu nedenlerle aynı türkünün çeşitlemelerini farklı yörelerde görmek mümkündür. Dahası yaratıldığında bir yiğitlik türküsü hatta ağıt olan türkülerin ezgileri oyun havasına yatkınsa zamanla oyun havası olmasına da yaygın olarak rastlanır (Çobanoğlu, 2010, 49).

Halk türküsü, yazı dilinin bağlayıcı kurallarından bağımsızdır, öyle ki, bazen dilde ayrılıklar olabilir. Bir türkünün dili, anlaşılacağı üzere, söylendiği yörenin günlük diline uyma çabasıdır (Öztürk, 1995, 20).

III. TÜRKÜLER ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

III.1. Kişilerin Yaptığı Çalışmalar

III.1.1. Avrupalı Bilim İnsanı ve Araştırmacılar Tarafından Yapılan Çalışmalar

Avrupa’da halkbilimi alanında önemli çalışmalara imzasını atan kişi Herder’dir. Alman türkülerinin on yılı geçen derlemelerinin ürünlerini 1773’te bir araya getirerek, 1779’da iki bölüm halinde “Volkslieder” başlığıyla Leipzig’te yayımlamıştır. Johann Wolfgang von Goethe de türküyle ilgilenmiştir. Elsaf’da 12 halk baladı kayda geçirmiş, bunları Herder’e göndermiştir. Achim von Arnim ve Clemens Brentano’nun birlikte yayımladıkları, üç ciltlik “Des Knaben Wunderhorn”udur. J. Georg Meinert’in “Alte teutsche Volkslieder in der Mundart des Kuhlandchens” (1817) adlı eseri yerel dilde türküleri içirmektedir.

Grimm Kardeşler 1806-1815 yılları arasında Alman dil sahası halk türkülerini derlemişlerdir. Grimm Kardeşler, derlemelerinde Güney Sibirya’dan derlemiş oldukları Türk-Tatar türkülerine de yer vermişlerdir. Derledikleri türkü belgelerini, Marburg Üniversitesi’nin elyazmaları koleksiyonundan, 1985 yılında yayımlanmıştır. Hoffmann von Fallersleben, E. Richter’le birlikte “Schlesische Volkslieder”i yayımlamıştır.

Franz Magnus Böhme, 1850’li yıllarda Erk’in yayımladığı ve kendi türkülerini de ekleyerek “Deutscher Liederhort” başlığıyla üç cilt halinde yayımlamıştır.

1935’ten itibaren kurucusu John Meier’in önderliğinde Alman Halk Türküsü Arşivi, Deutsche Volkslieder mit Ihren Melodien: Balladen’in yayımına başlamıştır.

Ignacz Kunos’un, Türk halk türkülerini sahasında Oszman-Török Nepköltesi Gyüjtem-Eny (Osmanlı Türk Halk Edebiyatı Derlemesi; 1889), 2. cilt ve Ada-Kalei Török Nepdalok (Adakale Türk Hal Türküleri; 1905) adlı eserleri önem taşımaktadır.

Halk müziği araştırmacısı Robert Lach, Bohemya’da Eger kıyısındaki kampta, Türk-Tatarlara ve Türkmenlere ait birçok türkü malzemesi toplamıştır.

Johann Friedrich Erdmann’ seyahatnamesinde Türk-Tatar türkülerine yer vermiştir. 1928’de Karl Seidelmann Anadolu’dan türküler derlemiştir.

Türküler üzerine çalışmalar yapan diğer önemli isimler ise Kurt ve Ursula Reinhard’dır. Kurt ve Ursula Reinhard 1955/56 ve 1963 yıllarında Türkiye’ye yaptıkları araştırma gezilerinin sonuçlarını, bir katalog ve ikincisi Türk halk

müziğine ayrılmış, iki ciltlik eserde yayımlamışlardır. Ursula Reinhard eşinin vefatından sonra 270 sayfalık beş ana bölümden oluşan “Türk Âşıkları ve Ozanları” adlı eser meydana getirmiştir.

Martin Greve “Almanya’da Hayali Türkiye’nin Müziği” adlı çalışmasını 2006 yılında yayımlamıştır. Bu çalışmasında Greve, Türkiye’den Almanya’ya göç eden Türk işçilerinin meydana getirdiği Türk müziğini, müziğin oluşturulma ortamlarını ve oluşturucularını ele almış ve değerlendirmiştir (Yakıcı, 2007: 103-107).

III.1.2. Türk Bilim İnsanı ve Araştırmacılar Tarafından Yapılan Çalışmalar

Ali Ufkî’nin “Mecmûa-i Saz ü Söz”ünde 17. yüzyıldan bazı türkü metinleri yer almaktadır.

Darülelhan’ın düzenlediği ve Yusuf Ziya, Rauf Yekta, Dürri ve Ekrem Besim (1. gezi); Y. Ziya, E. Besim, Muhiddin Sadık, Ferruh Arsanur (2. Ve 3. gezi); Y. Ziya, Mahmut Ragıp, Remzi ve Ferruh Arsanur (4. gezi) Beylerin katıldığı, 1926 ve 1929 yılları arasında yapılan dört derleme gezisinde bine yakın halk türküsü toplanmış, bunların büyük bir kısmı yayımlanmıştır: (Darülelhan Külliyyatı; Anadolu Şarkıları Kitap: 1, 2, 3, 1926-1927 (Birinci gezinin sonuçları); Kitap: 3, 4, 5, 6, 7, 1927-1928 (2. Gezi); İstanbul Konservatuarı Neşriyatı: Halk Türküleri, Kitap: 8, 9, 10, 11, 1929-1931; Anadolu Türkü ve Oyunları Halk Türküleri, 1929-1930).

1929-1932 tarihleri arasında da Halkbilgisi Derneği dört araştırma gezisi düzenlemiş, Abdülkadir İnan, Ali Rıza Yalgın ve Şakir Sabri Yener’in eşliğinde derlemeye çıkmıştır. Halkevlerinin de derleme alanında önemli katkıları olmuştur.

1936’da kurulan Ankara Konservatuarı, 1937-1952 tarihleri arasında toplam dokuz gezi düzenleyerek Orta ve Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgeleri başta olmak üzere yurdun çeşitli yörelerinden binlerce türkü ve ezginin derlenmesini sağlamıştır. Bu derleme gezilerinde, Halil Bedii Yönetken, Ferit Anlar, Necil Kazım Akses, Ulvi Cemal Erkin, Muzaffer Sarısözen, Nurullah Taşkiran, Mahmut Ragıp Gazimihal gibi isimler çalışmalar yapmışlardır.

Mahmut Ragıp (Gazimihal), 1928 yılında yayımladığı “Anadolu Türküleri ve Musıkî İstikbâlimiz” adlı kitabında türkülerin edebi, estetik ve müzikal değeri üzerinde durmuştur. Gazimihal’in bu alanda yayımladığı “Konya’da Musiki” adlı kitapta Selçuklu döneminden itibaren Konya müziği ele alınmış, Konya türküleri ve türkü kaynaklarına yer verilmiştir.

Muzaffer Sarısözen, türküyle ilgili çalışmalarına 31 Temmuz’la 20 Eylül 1926 tarihleri arasında katıldığı ilk geziyle başlamış, 1931 yılında Âşık Veysel’i müzik-edebiyat dünyasına kazandırmıştır. Sarısözen’in bu alandaki başlıca eserleri şunlardır: Seçme Köy Türküleri, Yurttan Sesler, Türk Halk Musikisi Usulleri.

Ferruh Arsunar, 1932’de “Türk Anadolu Halk Türküleri”ni yayımlamıştır. Bu kitapta, gezilerde derlenen türkü metinleri notalarıyla birlikte verilmiştir.

Pertev Naili Boratav, türkü çalışmalarına imza atan ilk isimlerdendir. Boratav’ın “Eğin Türkülerinin Başlıca Temleri” adlı yazısının 1937’de Ülkü mecmuasındaki neşrinin ardından 1939’da “Halk Türkülerine Dair”, 1941’de “Türkülerde İnsanların Sesi”, 1972’de “Halk Türkülerinde Şiirlik Motifler” ve bunları diğerleri takip etmiştir.

1937’de Halit Ongan, “Niğde Halk Türküleri Birinci Kitap”ında derlediği türkülere, kimilerini notalarıyla birlikte yayımlamıştır.

Türkiye sahası türkü çalışmaları içinde önemli bir yeri olan Cahit Öztelli 1953 yılında “Halk Türküleri” adlı ilk kitabını, 1972’de de “Evlerinin Önü”nü yayımlamıştır.

Eflatun Cem Güney “Halk Türküleri 1”i 1953’te, “Halk Türküleri 2”yi ise 1956’da yayımlamıştır.

1954’te Sadi Yaver Ataman, Memleket Havaları’nın 1. Kitabı olan “Esnaf Türküleri”ni yayımlamıştır.

1957 yılında Osman Atilla “Afyonkarahisar Türküleri”ni, Ali Balım 1957’de “Destanlar ve Türküler”i, 1958’de Mustafa Ramiz “Rumeli Türküleri” adlı kitabını

yayımlamıştır. 1960 yılında Seyit Küçükbezi' nin, derlediği Konya türkülerinden oluşturduğu “İssız Yuvalar” adlı kitabını görölmektedir.

Mehmet Özbek, “Folklor ve Türkülerimiz” adlı çalışmasında araştırmacı, folklor ve halk edebiyatı konusunda genel bir değerlendirme yapmıştır.

Serbülent Yasun 1975 yılında üç ayrı kitaptan oluşan “Halk Türkülerimiz”, Enver Gökçe, 1982 yılında “Eğın Türküleri”ni, Ahmet Şükrü Esen “Anadolu Türküleri” adlı kitabı 1986 yılında yayımlanmıştır.

Muammer Uludemir, Ali Ufki'nin mecmuasında yer alan türküleri notalarıyla birlikte günümüz alfabesine aktardığı kitabını 1992 yılında yayımlamıştır.

Öztürk, 1993 yılında Selçuk Üniversitesi'nde Türk Halk Türküsü Arşivi Projesi'ni başlatmıştır. “Türkü Yazıları”nı 1995'te okuyucu ve araştırmacıyla buluşturmuştur. Ünlü Macar Türkoloğu Kunos'un türkülerini bir araya toplayarak “Türk Halk Türküleri” adıyla yayımlamıştır.

Atınç Emnalar, 1998'de yayımlanan “Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazarıyatı” adlı kitabında, türkünün tanımı, tarihçesi, kaynakları gibi konuların yanı sıra Türk halk edebiyatı türleri içindeki yerinden söz etmiştir.

Doğan Kaya, “Anonim Halk Şiiri” adlı kitabının ikinci bölümünü türküye ayırmıştır. Bekir Karadeniz, “Ela Gözlüm” ve “Kömür Gözlüm” adlı iki kitap yayımlamıştır. Halil Atılğan'ın “Türkülerin İsyanı” adlı kitabı 2003'te yayımlanmıştır.

Türkiye'de türkü üzerine yapılan son çalışmalardan biri Selahattin Bekki'ye aittir. Bekki, 2004 yılında yayımladığı “Baş Yastıkta Göz Yolda” adlı bu çalışmasında Sivas türkülerini üzerine kapsamlı bir çalışma gerçekleştirmiştir(Yakıcı, 2009: 108-113).

IV. TÜRKÜLERİN YAPISAL AÇIDAN İNCELENMESİ

Tezde ele alınan yetmiş yedi türkü üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda, türkülerin dört farklı şekilde meydana getirildikleri görölmüştür. Türküler ya mani katarlarıyla ya koşma tarzıyla meydana getirilmişlerdir. Tezde karşılaşılan ve bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan türküler de bulunmaktadır. Ayrıca mani katarıyla

oluşturulmamış, koşma tarzıyla meydana getirilmemiş ve bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türküler de vardır.

Tezde mani katarıyla meydana getirilen toplam otuz beş tane türkü bulunmaktadır. Bu türkülerin on dört tanesinin bentleri arasında konu bütünlüğü bulunurken, yirmi bir türkünün bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmamaktadır. Konu bütünlüğü bulunan türkülerde birince bentte hangi olaydan, hangi sevenden ya da sevilenden (kız ya da erkek), hangi duygulardan bahsediliyorsa, onu takip eden bentlerde de aynı olaydan, seven ya da sevilenden ve aynı duygulardan bahsedilir, bentler konu olarak birbirlerini tamamlar. Bentler arasında konu bütünlüğü olmayan türkülerde ise birinci bentte meydana gelen olayın devamı diğer bentlerde görülmez. Seven ilk bentte erkek iken, diğer bentlerde kız olabilir, ilk bentlerde ayrılıktan söz edilirken onu takip eden diğer bentlerde kavuşmamaktan ya da karşılıksız aşktan söz edilebilir. Tezde AB’de dört türkü (ikinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu türküler), DAB’de altı türkü (birinci, ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı, dokuzuncu türküler), EB’de yedi türkü (birinci, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci, sekizinci ve onuncu türküler), GAB’de dört türkü (birinci, üçüncü, beşinci ve sekizinci türküler), İAB’de dört türkü (birinci, altıncı, dokuzuncu ve on birinci türküler), KB’de beş türkü (üçüncü, dördüncü, beşinci, yedinci ve on birinci türküler), MB’de beş türkü (üçüncü, dördüncü, yedinci, dokuzuncu ve onuncu türküler) mani bentleriyle kurulmuştur.

Mani katarıyla oluşturulan AB’nin ikinci ve sekizinci türkülerinde, DAB’nin birinci, ikinci, beşinci, altıncı ve dokuzuncu türkülerinde, EB’nin birinci ve beşinci türkülerinde, GAB’nin birinci ve beşinci türkülerinde, İAB’nin birinci, dokuzuncu ve on birinci türkülerinde, KB’nin üçüncü, beşinci, yedinci ve on birinci türkülerinde, MB’nin yedinci, dokuzuncu ve onuncu türkülerinde bentler arasında konu bütünlüğü yoktur. Geriye kalan diğer türkülerde bentler arası konu bütünlüğünün olduğu görülmektedir.

Mani katarıyla oluşturulan türkülerin, kendi içerisinde dağılımı aşağıdaki gibidir:

Koşma tarzıyla yazılmış olan türkülerin sayısı ise beştir. AB'nin birinci türküsü, DAB'nin yedinci, sekizinci ve onuncu türküleri ve GAB'nin dördüncü türküleri koşma tarzıyla meydana getirilmişleridir. Koşma tarzıyla meydana getirilen türkülerin bentleri arasında konu bütünlüğünün olduğu görülmektedir.

Tezde bentleri arasında konu bütünlüğü olan yirmi tane türkülle karşılaşmaktayız. AB'de altı tane (ikinci, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve on birinci türküler), DAB'de iki tane (üçüncü ve on birinci türküler), EB'de üç tane (ikinci, üçüncü ve dokuzuncu türküler), GAB'de üç türkü (ikinci, dokuzuncu ve on birinci türküler), İAB'de üç tane (dördüncü, beşinci ve onuncu türküler), KB'de bir tane (ikinci türkü), MB'de iki tane (birinci ve on birinci türküler) gerçek türkü bulunmaktadır.

Mani ya da koşma ile meydana gelmeyen ve bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan türkülerin dışında, bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan on bir türkü bulunmaktadır. GAB'de yedinci ve onuncu, İAB'de ikinci, üçüncü ve yedinci, KB'de altıncı, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu, MB'de ikinci, beşinci ve altıncı türküler bu çeşit türkülerdendir.

Türkülerin yapıları dikkate alındığında bentler arasına yerleştirilen bağlantıların da kendi aralarında kararlı olduğu ya da serbest ölçülerle meydana getirildikleri görülür. Yetmiş yedi türkünün otuz dördünde bağlantının olduğu

görülür. Otuz dört bağlantının on dokuz tanesinin kararlı olduğu, on beş tanesinin ise serbest ölçüyle meydana geldiği görülmektedir. Bağlantıların, AB’de dört türküde kararlı (birinci, dördüncü, beşinci ve yedinci türkülerde), iki türküde serbest (sekizinci ve dokuzuncu türkülerde), DAB’de üç türküde serbest (birinci, yedinci ve onuncu türkülerde), EB’de dört türküde kararlı (birinci, dördüncü, beşinci ve dokuzuncu türküler), iki türküde serbest (yedinci ve onuncu türkülerde), GAB’de üç türküde kararlı (üçüncü, altıncı ve sekizinci türkülerde), üç türküde serbest (ikinci, dördüncü ve beşinci türkülerde), İAB’de iki türküde kararlı (üçüncü ve on birinci türkülerde), bir türküde serbest (yedinci türkü), KB’de dört türküde kararlı (birinci, üçüncü, dördüncü ve onuncu türkülerde), MB’de iki türküde kararlı (yedinci ve sekizinci türkülerde), dört türküde serbest (ikinci, dördüncü, beşinci ve onuncu türkülerde) ölçüyle meydana geldiği görülmektedir. Bağlantıların yüzdeleri şu şekildedir:

Türkü bentlerinin dizelerinin başında, ortasında ya da sonlarında “ünlem”, “sıfat”, “ünlem grubu”, “sıfat+ünlem”, “sıfat grubu” ya da “sıfat grubu+ünlem”lerin bulunduğu görülmektedir. AB’de dördüncü türküde dize sonunda ünlem grubu, beşinci türküde dize başında ünlem, sonunda ünlem grubu, dokuzuncu türküde dize sonunda ünlem grubu ve sıfat, GAB’de üçüncü türküde dize ortasında ünlem, dördüncü, beşinci, dokuzuncu ve onuncu türküde dize sonlarında ünlem grubu,

sekizinci türküde dize sonunda ünlem, EB’de ikinci ve sekizinci türküde dize sonunda sıfat grubu, altıncı türküde dize sonunda sıfat+ünlem, yedinci türküde dize sonunda ünlem, GAB’de birinci ve yedinci türküde dize sonunda ünlem, İAB’de dördüncü türküde dize sonunda ünlem+sıfat grubu, sekizinci türküde dize aşında ünlem, dize sonunda sıfat grubu, KB’de beşinci ve altıncı türkülerde dize sonunda ünlem grubu, on birinci türküde dize sonunda ünlem+sıfat grubu, MB’de de yedinci ve sekizinci türküde dize sonunda ünlem grubunun bulunduğu görülmektedir.

V. TEMATİK YÖNTEMİN TÜRKÜLERDE UYGULANIŞI

I. TÜRKÜLERDE GEÇEN VARLIKLAR

I.1. Ormanda Yaşayan Hayvanlar

Aslan	: KB-1.T, Kav./3.M (1 KEZ)
Ceylan	: GAB-4.T, Kav./1.M (1 KEZ)
Kurt	: DAB-2.T, 3.B/1.M, KB-7.T, 3.B/2.M (2 KEZ)
Lâçin	: DAB-10.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
Leylek	: MB-8.T, Kav./1.M (1 KEZ)
Maral	: DAB-4.T, 2.B/1.M, KB-10.T, 2.B/1.M (2 KEZ)

I.2. Suda Yaşayan Hayvanlar

Balık	: EB-5.T, 2.B/2.M, EB-7.T, 2.B/2.M, İAB-11.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M (4 KEZ)
Ördek	: MB-7.T, 1.B/1.M (1 KEZ)

I.3. Kafeste Yaşayan Hayvanlar

Bıldırcın	: KB-3.T, 3.B/1.M (1 KEZ)
Bülbül	: AB-3.T, 3.B/2.M, AB-10.T, 3.B/2.M, GAB-7.T, 2.B/2.M (3 KEZ)
Kuş	: DAB-2.T, 2.B/2.M, DAB-6.T, 3.B/2.M, EB-2.T, 3.B/2.M, KB- 1.T, Kav./1.M, GAB- 8.T, 2.B/1.M (5 EZ)

I.4. Büyük Baş Hayvanlar

Ak deve	: AB-3.T, 1.B/1.M, AB-3.T, 2.B/1.M (2 KEZ)
---------	--

At : GAB-4.T, 2.B/1.M, GAB-2.T, 2.B/1.M, İAB-8.T, 2.B/1.M, 3.B/1.M, MB- 6.T, 3.B/5.M (5 KEZ)

Kara deve : AB-2.T, 3.B/3.M (1 KEZ)

Nahir : DAB-4.T, 1.B/1.M (1KEZ)

I.5. Küçük Baş Hayvanlar

Koyun : EB-5.T, 1.B/2.M, KB-7.T, 3.B/1.M (2 EZ)

Kuzu : EB-5.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

Türkülerde karşımıza en çok at (5 kez), kuş (5 kez) ve balık (4 kez) çıkmaktadır. At en çok GAB'de, kuş DAB'de, balık ise EB'de geçmektedir. İklim koşulları ve coğrafi koşullar göz önüne alındığı zaman, hayvanların da bu şartlara göre yetiştiği, yeri geldiğinde gündelik hayatta kullanıldığı ve bölgeden bölgeye değişkenlik gösterdiği görülmektedir. EB deniz kıyısı olduğu için balık, türküler arasında en çok bu bölgede geçer. At ise yük taşıma işlerinde kullanılan bir hayvandır ve GAB'de veya diğer bölgelerde olsun atın gündelik işlerin devam ettirilebilmesinde yeri büyüktür. Türküler de daha çok kırsal alanda, köylerde yakıldığı için türkü yakıcılar yaşadıkları çevreyi ve dünyayı türküsüne aktarmıştır. DAB'de ise kuş genellikle sevgiliye haber göndermek için kullanılmıştır. Diğer hayvanlar ise türkülerin yakıldığı çevreyi vermesi bakımından önemlidir. Kırsal hayatla ilgili bize ipucu vermektedirler.

II. TÜRKÜDE GEÇEN KİŞİLER

II.1. Kızın Yakınları

Kızın ağabey : AB-1.T, 1.B/3.M, İAB-4.T, 1.B/4.M (2 KEZ)

Kızın annesi : AB-6.T, 3.B/2.M, DAB-10.T, Kav./1.M, İAB-5.T, 1.B/3.M, İAB-3.T, 2.B/3.M, İAB-10.T, 2.B/6.M, KB-8.T, 3.B/3.M, KB-9.T, 2.B/3.M (7 KEZ)

Kızın babası : İAB-5.T, 1.B/3.M, İAB-3.T, 2.B/3.M, KB-8.T, 3.B/3.M, KB-9.T, 1.B/3.M (4 KEZ)

Kızın eşi : DAB-9.T, 2.B/3.M (1 KEZ)

Kızın kayınvalidesi: DAB-10.T, Kav./1.M (1 KEZ)

II.2. Erkeğin Yakınları

- Erkeğin ağabeyi : DAB-1.T, Kav./1. ve 3.M (2 KEZ)
- Erkeğin arkadaşları : GAB-5.T, 3.B/4.M, MB-8.T, 3.B/4.M (2 KEZ)
- Erkeğin babası : KB-4.T, 3.B/2.M (1 KEZ)
- Erkeğin dayısı : KB-1.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
- Erkeğin kardeşi : İAB-8.T, 2.B/2.M (1 KEZ)

II.3. İki Sevgilinin Kavuşmasına Engel Olan Kişiler

- Düşman : AB-1.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
- Kıza akıl verenler : AB-7.T, 3.B/2.M (1 KEZ)
- Rakip : AB-5.T, Kav./2. ve 3.M, DAB-4.T, 2.B/4.M, DAB-3.T, 1.B/4.M, 2.B/4.M, EB-10.T, 1.B/3.M, İAB-4.T, 1.B/3.M, KB-2.T, 1.B/3.M, KB-7.T, 3.B/3.M (9 KEZ)
- Sevgilileri ayıranlar : EB-8.T, 3.B/3. ve 4.M

II.4. Meslek Sahibi Kişiler

- Asker : 1AB-7.T, 1.B/3.M (1 KEZ)
- Bezirgânlar : MB-5.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
- Davulcu : GAB-6.T, Kav./1.M, MB-6.T, 3.B/3.M (2 KEZ)
- Demirciler : MB-5.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
- Kayıkçı : AB-10.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
- Kuryeci : EB-9.T, Kav./1.M (1 KEZ)

II.5. Topluluk Halinde İş Yapan Kişiler

- Düğünceler : MB-6.T, 3.B/3.M (1 KEZ)

II.6. Seven ve Sevilenin Etrafındaki Kişiler

- El alem : GAB-10.T, Kav./2.M (1 KEZ)
- Hanımlar : AB-9.T, Kav./1. ve 2.M, MB-11.T, 2.B/3.M (3 KEZ)
- Haberciler : GAB-2.T, 1.B/3.M, İAB,-6.T, 1.B/3.M (2 KEZ)
- Hovardalar : İAB-10.T, 2.B/3.M (1 KEZ)

Sevilenden ayrı diğ er erkekler	: EB-7.T, 3.B/3.M (1 KEZ)
Sevilenden ayrı diğ er kızlar	: DAB-7.T, 2.B/1.M, GAB-5.T, 2.B/2.M, İAB-5.T, 3.B/2.M, İAB- 3.T, 3.B/4.M (4 KEZ)
Yâdlar	: GAB-4.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
Yiğ itler	: AB-11.T, 2.B/3.M (1 KEZ)

Seven ve sevilenin kavuşmasına engel olan rakip dokuz kez türkülerde geçmiş, onu ikinci sırada yedi kez kullanımıyla “kızın annesi” takip etmiştir. Rakip, sevilen kıza göz koymaktadır ve seven için bir engel olarak kabul edilmektedir. Genellikle de rakip, sevenden daha üstün olduğu için, bu genellikle zenginliktir, sevilen kız sevilenin ailesi tarafından rakibe verilmektedir.

Sevilenin annesi, seven sevilenle evlenmek istediği zaman onlara karşı çıkmaktadır. Bunun sebebi, sevileni isteyen daha nitelikli ve vasıflı birisinin olmasıdır ya da annenin seveni istememesidir.

Kızın ve erkeğin yakınlarının, topluluk halinde iş yapanların, seven ve sevilenin etrafında bulunan diğ er kişilerin, meslek sahibi kişilerin ve kavuşmaya engel olanların türküde yer alması, günlük hayatın izlerinin türküdeki yansımasıdır.

III. TÜRKÜDE GEÇEN MEKÂNLAR

III.1. Açık Mekânlar

Bağ	: DAB-9.T, 2.B/1.M, EB-5.T, 2.B/1.M, İAB-2.T, 2.B/3.M (3 KEZ)
Bahçe	: DAB-3.T, 2.B/2.M, EB-4.T, 2.B/1.M, KB-3.T, 1.B/3.M (3 KEZ)
Bataklık	: KB-3.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
Bayır	: İAB-5.T, 1.B/1.M, KB-1.T, 1.B/2.M (2 KEZ)
Bostan	: DAB-9.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Bucak	: MB-1.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
Çayır	: DAB-5.T, 1.B/1.M, DAB-2.T, 1.B/2.M, İAB-5.T, 1.B/2.M, KB-4.T, 2.B/2.M (4 KEZ)
Çay kenarı:	EB-7.T, 2.B/1. ve 2.M, 3.B/1.M, İAB-10.T, 2.B/1.M, 3.B/1.M (5 KEZ)
Çeşme	: MB-10.T, 2.B/1.M, MB-9.T, 1.B/1.M (2 KEZ)

- Dağ : DAB-4.T, 2.B/2.M, 2.B/3.M, DAB-1.T, 2.B/1.M, DAB-2.T, 1.B/1.M, DAB-6.T, 2.B/1.M, 3.B/1.M, DAB-7.T, 3.B/2.M, DAB-8.T, 1.B/1.M, EB-9.T, 3.B/1.M, GAB-4.T, 2B/1.M, MB-10.T, Kav./1.M (11 KEZ)
- Dam : İAB-3.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M (2 KEZ)
- Deniz : AB-10.T, 3.B/2.M, KB-6.T, 1.B/1.M (2 KEZ)
- Dere boyu : EB-5.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
- Engin : MB-5.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
- Göl başı : GAB-2.T, 2.B/3.M, 3.B/3.M (2 KEZ)
- Kapı önü : EB-8.T, 1.B/3.M (1 KEZ)
- Kır : AB-3.T, 3.B/4.M (1 KEZ)
- Köprü : İAB-4.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M, 3.B/1.M (3 KEZ)
- Köy : EB-3.T, 1.B/3.M (1 KEZ)
- Kuyu başı : AB-8.T, 1.B/1.M, 2.B/2.M (2 KEZ)
- Orman : KB-7.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
- Ova : GAB-6.T, 2.B/3.M, MB-8.T, 1.B/1.M (2 KEZ)
- Pencere önü: AB-9.T, 2.B/1.M, EB-4.T, 3.B/1.M (2 KEZ)
- Pınar başı : İAB-9.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M, MB-4.T, 2.B/2.M (3 KEZ)
- Sokak : GAB-4.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
- Su başı : İAB-8.T, 3.B/2.M (1 KEZ)
- Tarla : EB-10T, 1.B/1.M, 2.B/1.M (2 KEZ)
- Yayla : KB-1.T, Kav./1.M (1 KEZ)
- III.2. Kapalı Mekânlar
- Ayvan : DAB-5.T, 2.B/1.M (1 kez)
- Ev : AB-2.T, 3.B/1.M, AB-4.T, 2.B/1.M, DAB-1.T, Kav./2.M, DAB-6.T, 1.B/1.M, GAB-9.T, 4.B/1.M, GAB-10.T, 2.B/1.M, 3.B/1.M, İAB-8.T, 2.B/1.M, KB-7.T, 3.B/4.M, MB-2.T, 2.B/2.M (9 KEZ)
- Hamam : GAB-5.T, 1.B/3.M (1 KEZ)
- Han : EB-7.T, 1.B/1.M, GAB-8.T, 1.B/2.M (2 KEZ)
- Kale : AB-11.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M, GAB-10T, 1.B/1.M (3 KEZ)

Kışla	: DAB-2.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Köşk	: KB-3.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Meyhane	: DAB-11.T, 2.B/1.M, EB-1.T, 2.B/2.M (2 KEZ)
Mutfak	: DAB-9.T, 3.B/1.M (1 KEZ)
Oda	: AB-1.T, 2.B/3.M, İAB-7.T, Kav./4.M (2 KEZ)

Mekân olarak karşımıza en çok açık mekânlar çıkmaktadır. Açık mekânlarda kullanım bakımından ilk sırayı “dağ” almaktadır. Dağ türkülerde on bir kez kullanılmıştır. Dağı, kapalı bir mekân olan ev takip etmektedir. Mekân olarak dağın seçildiği türkülerin büyük bir çoğunluğunu DAB türkülerini oluşturmaktadır (6 kez). Bölgenin coğrafi özellikleri göz önüne alındığında türkülerde dağların mekân olarak seçilmesinin tesadüf olmadığı görülür. Coğrafi ortam âşığın türkülerine girmekte, aslında âşık yaşadığı bölgenin özellikleriyle yoğrulduğu için kendisine mekân olarak dağları seçmektedir. Dağlara, doğa güzelliklerinin anlatılmasında kullanıldığı gibi, sevgiliyle kavuşmaya engel olduğu için bir ayrılık gerekçesi olarak halk şiirlerinde oldukça sık rastlanılır (Aksan, 2005: 34).

Pencere önleri ise ev içi ve dışının kesiştiği noktadır. Sokaktan geçen seven, pencereden sevdiğini görebilmektedir. Sevilenin de pencereden dışarıyı seyretmesi olağan karşılanır (İlhan, 2008: 19).

Diğer mekânlar ise günlük hayatta karşımıza çıkan, insanların vakitlerini geçirdikleri, yaşadıkları, geçici süre konakladıkları veya işlerini yaptıkları yerlerdir.

IV. TÜRKÜLERDE GEÇEN EŞYALAR

IV.1. Süs Eşyaları

Ayna	: İAB-3.T, 3.B/1.M (1 KEZ)
Kemer	: AB-8.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Mendil	: GAB-6.T, 2.B/1.M, 4.B/1.M, 6.B/1.M, İAB-3.T, 2.B/1.M (4 KEZ)
Saat	: EB-2.T, 1B/2M (1 KEZ)

IV.2. Mutfak Eşyaları

Bardak	: DAB-9.T, 3.B/2.M (1 KEZ)
--------	----------------------------

- Kazan : KB-8.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
 Kadeh : GAB-9.T, 3.B/2.M (1 KEZ)
 Tas : AB-4.T, 1.B/1.M, MB-8.T, 3.B/2.M (2 KEZ)
 Şişe : AB-9.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

IV.3. Bahçe Eşyaları

- Bakır : AB-8.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
 Balta : EB-3.T, 1B./2.M (1 KEZ)
 Değnek : DAB-6.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
 Hasır : AB-1.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
 İp : İAB-3.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
 Kürek : AB-10.T, 2.B/1.M (1 KEZ)

IV.4. Gündelik Eşyalar

- Bohça : İAB-6.T, 1.B/4.M (1 KEZ)
 Çerağ : DAB-11.T, 1.B/4.M (1 KEZ)
 Halı : DAB-5.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
 Yatak : KB-3.T, 2.B/1. ve 3.M (2 KEZ)

IV.5. Gündelik Kıyafetler

- Basma : MB-6.T, Kav./1.M (1 KEZ)
 Kazak : MB-8.T, 2.B/1.M (1 KEZ)

IV.6. Kesici, Delici ve Ateşli Silahlar

- Kama : KB-11.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
 Ok : GAB-7.T, 1.B/1.M, MB-2.T, 2.B/2.M (2 KEZ)
 Tabanca : AB-5.T, 1.B/1.M, MB-11.T, 1.B/3.M (2 KEZ)

IV.7. Kültürel Eşyalar

- Kitap : EB-4.T, 3.B/2.M (1 KEZ)

IV.8. Müzik Aletleri

- Bağlama : AB-10.T, 3.B/1.M (1 KEZ)

IV.9. Hayvana Ait Eşyalar

Kafes : DAB-6.T, 3.B/2.M (1 KEZ)

IV.10. Oyunlara Ait Eşyalar

Zar : GAB-11.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

Mendil, türkülerde kullanılan eşyalar arasında ilk sırayı almaktadır. Türkülerde mendil kelimesinin dört kez geçtiği görülmektedir. İlk sırayı üç kez kullanımla GAB alır. GAB'den sonra bir kez kullanımla İAB gelir. Mendil iki sevgili arasında gizli bir iletişim aracı olarak kullanılmıştır.

Adı geçen diğer eşyalar, bize günlük hayatın izlerini aktarırlar. Giyim-kuşam ve süslenmenin, mutfak ve bahçe işlerinin, gündelik hayatta kullanılan eşyaların, giyilen giysilerin ve müzik, oyun vb. ait izlerini taşırlar.

V. TÜRKÜLERDE GEÇEN RENKLER

V.1. Karamsarlığı Çağrıştıran Renkler

Kara : AB-2.T, 3.B/3.M, EB-5.T, 2.B/4.M, GAB-3.T, 2.B/3.M, GAB-9.T, 2.B/1.M, GAB-10.T, Kav./2.M, GAB-11.T, 1.B/1.M, İAB-9.T, 2.B/1. , 2. ve 4.M, MB-8.T, 2.B/3.M (10 KEZ)

Sarı : EB-5.T, Kav./2.M, EB-9.T, 2.B/1.M, İAB-6.T, 4.B/1.M, MB-3.T, 2.B/1.M, MB-6.T, 3.B/1.M (5 KEZ)

Siyah : AB-1.T, Kav./2.M (1 KEZ)

V.2. Rahatlatan Renkler

Ak : AB-3.T, 1.B/1.M, 3.B/3.M, İAB-10.T, 1.B/6.M (3 KEZ)

Beyaz : DAB-7.T, 3.B/2.M, EB-4.T, Kav./2.M, GAB- 5.T, 4.B/1.M, İAB-5.T, 2.B/2.M, İAB-6.T, 6.B/1.M (5 KEZ)

Çakır : AB-8.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

Gök : İAB-9.T, 2.B/4.M (1 KEZ)

Mavi : AB-9.T, Kav./1. Ve 2.M, EB-6.T, 3.B/2.M, EB-8.T, 2.B/1.M, GAB-5.T, 3.B/1.M (5 KEZ)

Yeşil : DAB-7.T, 2.B/1.M, İAB-3.T, 1.B/2.M, MB-10.T, 1.B/1.M, 2.B/1. ve 2.M (5 KEZ)

V.3. Diğer Renkler

- Al : DAB-3.T, 1.B/1.M, GAB-1.T, 2.B/1.M, 3.B/1.M, GAB-10.T, Kav./1.M, İAB- 5.T, 1.B/1. ve 4.M, İAB-11.T, Kav./2.M, KB-10.T, 2.B/1.M, MB-3.T, 1.B/1.M, MB-6.T, Kav./1.M (10 KEZ)
- Ela : DAB-8.T, 2.B/2.M, GAB-6.T, 2.B/1.M, İAB-7.T, 3.B/2.M, MB-6.T, 1.B/4.M (4 KEZ)
- Kırmızı : İAB-1.T, 2.B/2.M, İAB-11.T, Kav./2.M, GAB-1.T, 1.B/2. ve 3.M, MB-8.T, 3.B/1.M (5 KEZ)
- Mor : MB-3.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

Renklerden kara ve al renkleri en çok kullanılan renklere dirler. Her iki renk de onar kez kullanılmışlardır. Kara rengi en çok GAB türkülerinde görmekteyiz. Bu renk çoğunlukla içinde bulunulan kasvetli durumu, çaresizliği simgelemek için kullanılır. Âşık da bu rengi genellikle ruh halini anlatmak için elbiseleri ve sevdiğinin ona eziyet çektirmesi nedeniyle saçının rengini nitelemek için kullanmaktadır. Al renk ise GAB, İAB ve MB’de görülmektedir. Âşıkların sevdikleri kızların yanaklarının rengini ve elbiselerini nitelemek için kullandıkları bir renktir.

VI. TÜRKÜLERDE GEÇEN ÇİÇEKLER

- Gül : AB-4.T, 1.B/1.M, AB-1.T, Kav./1.M, AB-6.T, 1.B/1.M, DAB-5.T, 3.B/3.M, DAB-3.T, 1.B/3.M, DAB-7.T, 2.B/2.M, EB-4.T, 2.B/1.M, GAB-4.T, 1.B/3.M, GAB-3.T, 2.B/1.M, GAB-7.T, 2.B/1.M, GAB-11.T, 2.B/2.M, MB-7.T, 2.B/1. ve 2.M (12 KEZ)
- Karanfil : DAB-5.T, 3.B/1.M, GAB-10.T, 2.B/2.M (2 KEZ)

Yetmiş yedi türküde karşımıza en çok çıkan çiçek güldür. Gül türkülerde on iki kez tekrarlanmıştır. AB’de iki, DAB’da üç, EB’de bir, GAB’de dört ve MB’de iki kez kullanılmıştır. Gülün türkülerde sevgilinin yanağının rengini ya da ömrünün kısalığını, çabuk solmasını simgelemek ve “gül-bülbül” mazmununa atıfta bulunmak için kullanıldığı görülmektedir.

VII. TÜRKÜLERDEKİ YİYECEKLER

VII.1. Meyveler

Ayva	: GAB-1.T, 3.B/2.M, MB-3.T, 1.B/1.M (2 KEZ)
Elma	: DAB-7.T, Kav./4.M, GAB-5.T, Kav./4.M, GAB-1.T, 2.B/1.M, 3.B/1.M (4 KEZ)
Kestane	: EB-8.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Kiraz	: DAB-7.T, Kav./3.M (1 KEZ)
Kuşburnu	: GAB-5.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Limon	: MB-3.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
Nar	: EB-5.T, Kav./1.M, GAB-1.T, 3.B/2.M, İAB-7.T, 1.B/1.M, 2.B/1. ve 2.M, 3.B/1.M (6 KEZ)
Şeftali	: KB-4.T, 1.B/2. ve 3.M, MB-6.T, 2.B/2.M (3 KEZ)

VII.2. Tahıllar

Arpa	: AB-11.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
Buğday	: AB-11.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
Tahıl	: DAB-4.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

VII.3. Tatlılar

Bal	: KB-10.T, 2.B/3.M, KB-11.T, 2.B/2.M, MB-6.T, 2.B/5.M (3 KEZ)
Halkalı şeker	: AB-9.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
Kaymak	: AB-7.T, 1.B/3.M (1 KEZ)
Şeker	: AB-7.T, 1.B/3.M, KB-11.T, 2.B/2.M (2 KEZ)

VII.4. Diğer Yiyecekler

Meze	: DAB-7.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
Nane	: AB-4.T, 2.B/1.M (1 KEZ)

Meyveler içerisinde altı kez kullanımıyla nar, tatlılar arasındaysa üç kez kullanımıyla bal karşımıza en çok kullanılan yiyecek maddesi olarak çıkarlar. Nar en çok İAB'de, bal ise KB'de karşımıza çıkar. Bal sevgilinin dudağının tadını anlatmak için âşıklar tarafından kullanılır.

Ayva sevilenden ayrı olmanın verdiği hüznü simgelemek için, sarı renginden dolayı kullanılır. Elma, sevgilinin yanağının kırmızılığını, kiraz dudağının rengini, limon sarı renginden dolayı hüznü, kaymak ve şeker sevilenin konuşmasının ve dudaklarının tatlılığını simgelemek için kullanılır.

Diğer tahıl ve meyveler de yörede yetiştirilen, ekilen bitkiler hakkında bize ipuçları vermektedir.

VIII. TÜRKÜLERDE GEÇEN DEYİM VE ATASÖZLERİ

Aklına düşmek	: AB-8.T, 2.B/4.M (1 KEZ)
Aklından çıkaramamak	: EB-2.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
Başını bağlamak	: DAB-1.T, 1.B/3.M (1 KEZ)
Başını derde salmak	: AB-2.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Beli bükülmek	: AB-11.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
Can vermek	: GAB-1.T, 3.B/4.M (1 KEZ)
Canını vermek	: AB-6.T, 2.B/2.M, MB-6.T, 2.B/5.M (1 KEZ)
Canından bezmek	: KB-1.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
Göz değmek	: AB-2.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
İflah olmamak	: İAB-10.T/1.B/3.M (1 KEZ)
İmana gelmek	: MB-4.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Yalvarıp yakarmak	: GAB-10.T, 3.B/3.M (1 KEZ)
Yüreği oynamak	: KB-8.T, 1.B/4.M (1 KEZ)
Yüreğinin yağı erimek	: AB-5.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

Kullanılan deyim ve atasözlerine bakarak sevenin, sevdiğini gittiği her yerde düşündüğü, sevdiği kızı ya da oğlanı unutamadığını, sevdiği nedeniyle başının derte olduğu, zorluklarla karşılaştığı, sevdiği için ölümü göze aldığı, sevilen nedeniyle canından bezdiğini, aklının başında olmadığını ve sevdiğine yalvardığı görülmektedir.

IX. TÜRKÜLERDEKİ GEÇİŞ DÖNEMLERİ

Doğum	: AB-10.T, 3.B/1.M (1 KEZ)
-------	----------------------------

Evlenme	: EB-3.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
Ölüm	: AB-2.T, 4.B/ 3. ve 4.M, AB-1.T, Kav./2.M, EB-1.T, 2.B/4.M, EB-5.T, 2.B/4.M, GAB-4.T, 2.B/3.M, GAB-11.T, 3.B/3.M, İAB-10.T, 1.B/3.M, KB-6.T, 1.B/4.M (9 KEZ)

Geçiş dönemlerinin sonuncusu olan ölüm dokuz kez karşımıza çıkar. Ölümün geçtiği bölgelerde ilk sırada GAB ve AB vardır. Bu bölgelerde geçen ölüm olgusu sevilenin, sevene yüz çevirmesinde, sevenin karşılıksız aşka düşmesinden ya da sevenin sevileni canını verecek kadar çok sevmesinden dolayı karşımıza çıkan bir ölüm olgusudur. EB’de, İAB’de ve KB’de bir türküde ölüm olgusu karşımıza çıkar.

Saz şairlerinde ya da tasavvuf şiirleri yazan şairlerde ölüm olgusu önemli yer tutmaktadır. Hayatın kısalığı, ölümden kaçılmadığı, ölüm karşısında duyulan tevekkül hemen her ozanın değindiği konulardandır (Aksan, 2005: 57).

X. KIZIN TÜRKÜLERDE GEÇEN VÜCUDUNUN BÖLÜMLERİ

Baş	: DAB-1.T, 1.B/3.M, GAB-9.T, 2.B/2.M, MB-9.T, 3.B/4.M (3 KEZ)
Bel	:DAB-7.T, Kav./2.M, GAB-2.T, 1.B/4.M, İAB-4.T, 2.B/4.M, KB-5.T, 3.B/1.M, KB-10.T, 2.B/2.M, MB-2.T, 1.B/3.M (6 KEZ)
Ciğer	: DAB-1.T, 1.B/2.M, GAB-1.T, 1.B/4.M (2 KEZ)
Dudak	: DAB-7.T, Kav./3.M, KB-10.T, 2.B/3.M (2 KEZ)
Diz	: KB-1.T, Kav./4.M (1 KEZ)
El	: İAB-4.T, 2.B/2.M, İAB-10.T, 1.B/4.M, 3.B/4.M, İAB-9.T, 1.B/2.M, MB-4.T, 2.B/4.M, MB-9.T, 1.B/4.M (6 KEZ)
Göğüs	: KB-10.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
Göz	: AB-3.T, 2.B/3.M, EB-7.T, 3.B/4.M, EB-8.T, 2.B/4.M, GAB-3.T, Kav./4.M, 3.B/3.M, GAB-7.T, 1.B/3.M, GAB-8.T, 1.B/4.M, İAB-6.T, 2.B/2.M, İAB-7.T, 3.B/2.M, İAB-10.T, 2.B/2.M, İAB-9.T, 2.B/4.M, MB-5.T, Kav./2. ve 3.M, MB-6.T, 1.B/4.M, MB-8.T, 2.B/3.M (15 KEZ)
Gerdan	: AB-3.T, 3.B/3.M, İAB-10.T, 1.B/6.M (2 KEZ)
Kalp	: GAB-7.T, 1.B/2.M, 2.B/4.M (2 KEZ)

Kaş	: EB-7.T, 3.B/4.M, İAB-4.T, 1.B/4.M, İAB-10.T, 2.B/2.M, İAB-9.T, 2.B/1.M, MB-5.T, Kav./2. ve 3.M (6 KEZ)
Kırpık	: GAB-7.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Kol	: EB-4.T, Kav./2.M (1 KEZ)
Omuz	: İAB-4.T, 3.B/2.M (1 KEZ)
Saç	: MB-6.T, 3.B/1.M, MB-9.T, 3.B/3.M (2 KEZ)
Serçe parmağı	: EB-6.T, 1.B/4.M (1 KEZ)
Sine	: İAB-11.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
Topuk	: AB-3.T, 3.B/3.M (1 KEZ)
Tırnak	: DAB-7.T, Kav./5.M (1KEZ)
Yanak	: DAB-7.T, Kav./4.M (1 KEZ)
Yüz	: GAB-7.T, 2.B/3.M (1 KEZ)

Göz, türkülerde en çok karşımıza çıkan organdır. On beş kez tekrarlanmıştır. Âşıklar genellikle sevgililerinin gözüne vururlar ya da sevgililerinin bakışları nedeniyle acı çekerler. Bazı türkülerde de sevgiliyi tasvir sırasında göz rengini vermek suretiyle sevgilinin gözünden bahsedilir. Bel ve el ise altışar kez kullanılarak ikinci sırada yer alır. Diğer organlar ise, yine sevgilinin anlatılmasında, tanıtılmasında kullanılmıştır.

XI. TÜRKÜLERDE GEÇEN YER ADLARI

Abacılar	: EB-2.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Adaköy	: KB-1.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Ağısar	: KB-2.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M, 3.B/1.M (3 KEZ)
Ağrı	: DAB-2.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Aksaray	: MB-2.T, 1.B/1.M, MB-11.T, 2.B/1.M (2 KEZ)
Balıkesir	: MB-6.T, 2.B/1.M, MB-8.T, 2.B/2.M (2 KEZ)
Batum	: KB-3.T, 1.B/1. ve 2.M (2 KEZ)
Biga	: MB-8.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Dumluca	: İAB-5.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Erzurum	: GAB-8.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

Hasan Dağı: AB-7.T, 1., 2. ve 3. B/1.M, GAB-11.T, 1.B/4.M, 2.B/ 1. ve 4.M,
3.B/4.M (7KEZ)

İstanbul : KB-6.T, 4.B/2.M (1 KEZ)

Karadeniz : KB-6.T, 1.B/1.M (1 KEZ)

Kıbrıs : AB-3.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

Kızıl Deresi: AB-6.T, 2.B/1.M (1 KEZ)

Meram : İAB-2.T, 2.B/3.M (1 KEZ)

Mezere : KB-7.T, 1.B/1.M (1 KEZ)

Munzur : DAB-8.T, 1.B/1.M (1 KEZ)

Palan Dağı: GAB-8.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M (2 KEZ)

Sazalca : İAB-10.T, 1.B/1.M (1 KEZ)

Tonya : KB-2.T, 1.B/4.M (1 KEZ)

Urfa: GAB-3.T, 3.B/1.M (1 KEZ)

Yemen : AB-3.T, 3.B/1.M (1 KEZ)

XII. TÜRKÜLERDE GEÇEN DEĞERLİ MADDELER

Altın : AB- 4.T, 1.B/1.M, AB-1.T, 2.B/1.M, GAB-2.T, 1.B/1.M (3 KEZ)

Gümüş : EB-2.T, 1.B/2.M, GAB-8.T, 2.B/2.M (2 KEZ)

İnci : MB-6.T, 2.B/1.M (1 KEZ)

Sedef : DAB-7.T, Kav./5.M, MB-6.T, 2.B/2.M (2 KEZ)

Altın üç kez, sedef ve gümüş iki kez kullanılmıştır. Altın kelimesinin iki kez kullanıldığı bölge AB'dir. Altın evliliğin ya da nikâhlanmanın bir işareti olarak kullanılır. Ayrıca sevenin, maddi olarak iyi durumda da olduğunu göstermektedir. Gümüş, genellikle kullanılan takılarda ve süs eşyalarında karşımıza çıkar. Sedef ve inci, sevilenin betimlenmesinde kullanılır.

XIII. TÜRKÜLERDE GEÇEN HAVA OLAYLARI

Dolu : KB-8.T, 2.B/3.M (1 KEZ)

Kar : DAB-7.T, 3.B/2.M, DAB-8.T, 1.B/1.M, KB-8.T, 4.B/1.M (3 KEZ)

Yağmur : DAB-8.T, 2.B/2.M, KB-8.T, 2.B/3.M (2 KEZ)

Hava olaylarından kar, üç kez kullanılarak en çok adı geçen hava olayı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kar kelimesinin en çok geçtiği bölge DAB'dir. DAB'nin iklim koşulları göz önünde bulundurulduğu zaman, kışların uzun sürdüğü ve karın yerden uzun süre kalkmadığı bilinmektedir. Bu iklimin içinde yetişen âşık da yaktığı türkülerle bu hava olayını yansıtmıştır. Türkülerde kar, “Munzur Dağı silelenmiş garilen” tarzında kullanımlarla karşımıza çıkmaktadır.

XIV. TÜRKÜLERDE GEÇEN DUA VE BEDDULAR

Dualar : DAB-1.T, 2.B/3. ve 4.M, EB-10.T, Kav./2.M, İAB-6.T, 3.B/3.M, KB-6.T, 4.B/3. ve 4.M, KB-3.T, 2.B/1. ve 2.M, KB-11.T, 2.B/2.M, 2.B/4.M (10 KEZ)

Beddualar : AB-11.T, 2.B/1.M, DAB-3.T, 1. ve 2.B/4.M, DAB-10.T, Kav./1. ve 2.M, EB-9.T, Kav./2.M, İAB-9.T, 1.B/3.M, KB-9.T, 4.B/4.M, MB-11.T, 1.B/2.M (9 KEZ)

Sevenin kendisini bırakan sevilene, kötü haber getiren habercilere, rakilere beddua ettikleri, kendisine yardım edenlere ve kavuştuklarında Allah'a dua ettikleri görülmektedir.

XV. TÜRKÜLERDE GEÇEN GİYİM-KUŞAM VE SÜSLENMELER

XV.1. Kıyafetler

Al kıyafetler : DAB-3.T, 1. ve 2.B/1.M (2 KEZ)

Atlas : İAB-3.T, 1.B/2.M (1 KEZ)

Basma don : İAB-3.T, Kav./1.M (1 KEZ)

Beyaz kıyafetler : GAB-5.T, 4.B/1.M (1 KEZ)

Börgü : EB-3.T, 1.B/4.M (1 KEZ)

Çorap : EB-8.T, 2.B/1.M (1 KEZ)

Entari : KB-5.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M, 3.B/1.M (3 KEZ)

Ferace : İAB-1.T, 2.B/2.M (1 KEZ)

Fistan : KB-3.T, Kav./3.M (1 KEZ)

Hırka : GAB-2.T, 3.B/2.M (1 KEZ)

Keçe : GAB-10.T, 3.B/2.M (1 KEZ)

- Kırmızı kıyafetler : GAB-10.T, Kav./2.M, İAB-11.T, Kav./2.M (2 KEZ)
 Mavi kıyafetler : GAB-5.T, 3.B/1.M (1 KEZ)
 Siyah kıyafetler : GAB-9.T, 2.B/1.M, GAB-10.T, Kav./2.M (2 KEZ)
 Şal : KB-10.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
 Şalvar : EB-6.T, 3.B/2.M, İAB-10.T, 3.B/2.M (2 KEZ)
 Yaşamak : İAB-10.T, 3.B/3.M (1 KEZ)
 Yazma : EB-9.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M (2 KEZ)
 Yemeni : MB-11.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
 Yeşil kıyafetler : DAB-3.T, 1. ve 2.B/1.M (2 KEZ)

XV.2. Takılar

- Altın kemer: İAB-4.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
 Altın yüzük : GAB-2.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
 Lira : İAB-10.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
 Sırma tel : MB-2.T, Kav./2.M (1 KEZ)
 Telli duvak : MB-2.T, Kav./2.M (1 KEZ)

XV.3. Süslenme

- Kına: İAB-10.T, 1.B/4.M, 3.B/4.M (2 KEZ)
 Sürme : AB-3.T, 2.B/2.M, MB-6.T, 1.B/6.M (2 KEZ)

XV.4. Ayakkabı

- Çizme : EB-7.T, 3.B/1.M, GAB-10.T, 3.B/2.M (2 KEZ)

Entari en çok kullanılan kıyafettir (3 kez). Diğer kıyafetler de yörede ne tarz giysilerin giyildiği hakkında bize ipucu vermektedir.

Altın kemer, lira, sırma tel, telli duvak ve altın yüzük evliliğin sembolü olarak kullanılmışlardır.

XVI. TÜRKÜLERDE GEÇEN SAYILAR

Bir	: DAB-11.T, 1.B/1.M, GAB-4.T, 1.B/4. ve 3.M, 2.B/4.M, GAB-3.T, 2.B/3.M, İAB-3.T, 1.B/3.M, İAB-2.T, 2.B/3.M, KB-10.T, Kav./1.M, MB-2.T, 2.B/2.M, MB-6.T, Kav./2.M, MB-11.T, 1.B/4.M, 2.B/4.M, MB-9.T, 3.B/2.M (12 KEZ)
İki	: GAB-11.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Üç	: AB-1.T, 1.B/1.M, DAB-5.T, 2.B/1.M, EB-2.T, 3.B/1.M, GAB-9.T, 1.B/1.M, KB-1.T, 2.B/1.M (5 KEZ)
Beş	: AB-5.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Yedi	: KB-5.T, 1.B/3.M, MB-1.T, 1.B/2.M, 2.B/1.M (3 KEZ)
On	: EB-9.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
On beş	: EB-10.T, 2.B/4.M, KB-5.T, 2.B/4.M, MB-2.T, 2.B/3.M (3 KEZ)
Beş yüz	: İAB-7.T, 1.B/3.M (1 KEZ)

Türkülerde geçen 1, 2, 3, 5, 7, on, on beş ve beş yüz sayıları sıfat olarak kullanılmışlardır.

XVII. TÜRKÜDE GEÇEN AĞAÇ İSİMLERİ

XVII.1. Meyve Veren Ağaçları

Hurma	: DAB-5.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
Nar ağacı	: İAB-7.T, 1.B/1.M, 2.B/1.M, 3.B/1.M (3 KEZ)
Tevek	: DAB-6.T, 1.B/2.M (1 KEZ)
Zerdali	: AB-9.T, 3.B/2.M (1 KEZ)

XVII.2. Diğer Ağaçlar

Kavak	: EB-6.T, 1.B/1. ve 2.M, 2.B/1.M, 3.B/1.M (4 KEZ)
Pınar	: DAB-2.T, 2.B/1.M (1 KEZ)
Selvi	: GAB-1.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
Söğüt	: GAB-5.T, 1.B/1.M, MB-1.T, 2.B/1.M (2 KEZ)

Türkülerde kavak ağacı en çok geçen (dört kez) ağaçtır. Kavağı, nar ağacı takip etmektedir (üç kez). Adı geçen ağaçların, bölgenin iklim koşulları hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olmaktadır, fakat âşıkların kafiye uyumunu sağlamak için de adı geçen bölgede yetişmeyecek ağaç isimlerini de türkülerde kullandığı görülmektedir.

XVIII. TÜRKÜLERDE GEÇEN MEVSİMLER

- Güz : AB-3.T, 2.B/4.M, DAB-6.T, 1.B/4.M (2 KEZ)
 Kış : AB-7.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
 Yaz : AB-7.T, 2.B/2.M (1 KEZ)

Türkülerde güz mevsimi iki kez, kış ve yaz mevsimleri de birer kez geçmektedir. Güz mevsiminin ayrılık mevsimi ya da sevgiliyle tekrar görüşülen bir mevsim olarak türküde geçmektedir. Kış ise sevenin çektiği zorlukların, ne kadar çetin olduğunu anlatmak için kullanılmıştır.

XIX. TÜRKÜLERDE GEÇEN SEMAVİ UNSULAR

- Bulut : DAB-5.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
 Güneş : DAB-5.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
 Seher yıldızı : İAB-1.T, 2.B/4.M (1 KEZ)
 Tan yıldızı : İAB-11.T, Kav./3. ve 4.M (2 KEZ)

Türküde bulut ve güneş, sevilenin seveni unuttuğunu anlatmak için kullanılmıştır. “Güneş girmiş buluda/ gider beni unuda”da olduğu gibi sevilenin seveni unutması, bu doğa olayına benzetilmiştir. Tan yıldızı ise, sabahın habercisi olarak türküde kullanılmıştır.

XX. TÜRKÜLERDE GEÇEN BİTKİ İSİMLERİ

- Diken : KB-3.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
 Gazel : İAB-3.T, 3.B/2.M (1 KEZ)
 Ot : GAB-4.T, 2.B/3.M (1 KEZ)
 Tütün : GAB-10.T, 2.B/2.M (1 KEZ)
 Yonca : KB-4.T, 2.B/2.M (1 KEZ)

Diken kelimesi üçüncü türküde benzetme amacıyla kullanılmış, yatağın diken olduğu belirtilmiştir. Gazel, kuru yaprak olarak, ot sevenin mezarının üzerinde büyüyen otlar için, tütün sigara anlamında, yonca da daha önce birlikteliği olan bir kıızı anlatmak için kullanılmıştır.

XXI. TÜRKÜLERDE Kİ ZAMAN

Bayramdan üç gün önce	: GAB-9.T, 1.B/1.M (1 KEZ)
Cuma gecesi	: İAB-6.T, 3.B/4.M (1 KEZ)
Düğün zamanı	: İAB-5.T, 3.B/1.M (1 KEZ)

Türkülerde “bayramdan üç gün önce”, sevilenin seveni terk ettiği zamandır. “Cuma gecesi”, sevenin sevdiğine kavuşmayı istediği andır. “Düğün zamanı” da iki sevgilinin evlenmek istedikleri zamanı belirtmektedir.

VI. TÜRKÜLERDEKİ AŞKLARIN DAĞILIMI

Aşk, olgunluğa ermiş bir histir, tutkudur. O her şeyinden ayıklanmış, çıplak ve saf bir ruhtur. Aşk tabiatı, sonsuzluğu ve güzelliği konu edinirse gerçek aşk olur (Ülken, 1981: 25).

Aşk, birey olarak kişinin sevme ihtiyacının karşılanmasını istemek gibi bir algılayış olsaydı aşkın nesnesi olarak beden tüketilirdi ve bu da cinsel anlamda bir “serbestleşmeyi” getirirdi. Bu durum geleneksel “aşk ve seveda” anlayışının dışındadır. Anlaşılması gereken aşk da geleneğimizden gelen, manevi ve yoğun anlamlar yüklenen, saf, temiz ve çıkarsız durumdur (Işık; Erol 2002: 104). Yedi bölgeden alınan türkülerde de yukarıda bahsedilen aşk gibi gelenekten gelen, manevi ve yoğun anlamlar yüklenen, saf, temiz ve çıkarsız bir aşkla karşılaşmaktayız.

Yetmiş türküde karşımıza çıkan ve romantik aşk başlığı altında topladığımız türkülerde sevgililerin birbirinden ayrıldıklarını, iki sevgilinin kavuşmasına engel olan aile bireylerinin olduğunu, sevilenin seveni terk ettiğini, sevenin sevgisine karşılık bulduğunu gözlemlemekte ve geriye kalan iki türküde de yüzeysel aşkın (şehvi ihtiras) olduğu gözlemlenmektedir.

Gurbete dayalı ayrılıkta, iki sevgilinin arasında sorun olmamalarına rağmen sevenin ya da sevilenin gurbette olması nedeniyle yaşanan ayrılık görülmektedir. Bazı türkülerde ise daha önce birbirleriyle görüşebilen iki sevgilinin daha sonra ilişkilerinin bitmesi ile ayrıldıkları gözlemlenmektedir. Türküler de iki sevgilinin kavuşmasına engel olan aile bireyleri de görülmektedir. Birbirlerini seven âşıklar düğün zamanı geldiğinde sevdikleri ile evlenmeyi düşünmektedir. Türküde kızın annesinin, babasının ya da ağabeyini iki sevgilinin kavuşmasına engel olduğu görülmektedir.

Epinefrin hormonu bir tür korku, kaygı, öfke ve aşk duygularını beraberinde getirir. Bu duygular, epinefrin hormonuyla tetiklenen sinir sistemi tepkileriyle yakından bağlantılıdır. Bu bilgiyle yola çıkan bilim insanları tehlike durumlarında, epinefrin hormonunun tutku hissini kuvvetlendirebileceğini ve hissedilen aşkın gücünü arttırabileceğini keşfetmişlerdir. Sevdiğimiz bir kişinin bizden kaçması da benzer bir kaygı ve stres durumu yaratıp ona olan tutkumuzu sürekli körüklemeye devam ediyor olabilir. Çünkü stres ve kaygı tutkuyu beslemektedir (Ayhan, 2007: 470). Sevenin sevilen tarafından terk edildiği türkülerde de durum bunun gibi olmakta ve genellikle seven sevdiğine, onları ayrılmasında etkisi olanlara ya da sevene kötü habere getirenlere beddua edebilmektedir. Seven, sevilen kendisini bırakacağı için kaygılı ve üzgün bir durumdadır.

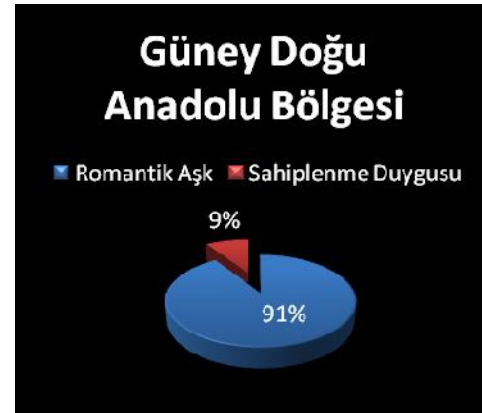
Antropolog Helen Fisher tarafından yapılan araştırma deney katılımcılarının sevdiklerinin yüzüne bakarken etkinleşen beyin bölgelerinin zevk ve ödül merkezleri olan karınsal tegmental bölge ve caudate çekirdeği olduğunu ortaya koyuyor. Bu bölgeler dopamin nörotransmitterinin alıcılarının yoğunlaştığı merkezler. Dopamin, sağlıklı dozlarda yüksek enerji, yoğun dikkat ve ödül alma motivasyonu ile ilişkili. İşte bu bağlantı, bizlere âşık olduğumuzda niçin kendimizi zinde, risk almaya hazır ve cesur hissettiğimizi de açıklıyor (Ayhan, 2007: 470). Türkülerde sevenin sevdiği için dilenmeye razı olması, aşk nedeniyle sararıp solsa bile sevmeye devam etmesi, sevenin sevdiği kızı tekrar gördüğü için Allah'a şükretmesi ve bunu büyük bir mutluluk kaynağı olarak görmesini Fisher'in yaptığı deneyle açıklayabilir, sevenlerin kendilerini âşık oldukları için zinde, risk almaya hazır ve cesur hissettiklerini de söyleyebiliriz.

Bazı türkülerde ise seven, romantik aşta olduğu gibi sevdiğine duyduğu aşk yüzünden ne riskleri göze almaktadır ne de bu aşk yüzünden sararıp solmuş, acı çekmiştir. Sevenin duyduğu aşk derinliği olan bir aşk değil, yüzeysel aşktır. Seven sevdiği ile tensel teması düşünmektedir.

Karşılıksız aşkı yaşayanlar yaşamdan, dünyadan kaçma isteklerini yaşadıkları aşkın arkasına sığınarak gerçekleştirmek isterler. Yaşadığı zorluklardan kaçmak isteyen, aşk hayatında mutlu olamayan kişiler bazı zamanlar kendini zorlayarak karşılıksız aşka tutulurlar. Bazen sıradan bir kişiyi ulaşılmaz duruma

getirebilirler. Bazı kişiler varlığını bile bilmedikleri birine âşık olabilirler. Bu karasevda evlilik ilişkisine girmek istemediğini; bu sevdanın hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini gösterir. Karşılıksız aşk bir tür amaç ve çözüm bulmaya yönelik değil, sığınma ve kaçma mantığıyla izah edilebilir (Adler, 1999: 122-123). Buradan hareketle, türkülerde karşımıza çıkan, karşılıksız aşka düşmüş sevenlerin aslında yaşamdan kaçtıklarını, aşkla ilgili sorunlarla yüz yüze gelmek istemedikleri için isteyerek da karşılıksız aşka düştüklerini söylenebilir.

BÖLGELER ARASI AŞK DAĞILIMLARI

BÖLGELERDEKİ TÜRKÜLERİN YAKILMASINA NEDEN OLAN SEBEPLER

A. TÜRKÜLERİN DAĞILIMI

1. ROMANTİK AŞK

1.1. Ayrılık

1.1.1. Gurbete Dayalı Ayrılık

1.1.1.1. Kuyu Başında Bakır

1.1.2. İki Sevgilinin Biten İlişkisi

1.1.2.1. Hasan Dağı Oymak Oymak

1.2. Sevgililerin Kavuşmasına Engel Olan Bireyler

1.2.1. Bezirgân Basmasına Çifte Gül Kondurmuşlar

1.2.2. Adile'min Üç Boncuklu Hasır

1.2.3. Beş Atar da Tabancamın Şeridi

1.3. Sevilenin Seveni Terk Etmesi

1.3.1. Sinanoğlu Gule Yapar Daş İlen

1.3. 2. Ahu Gözlüm Tut Elimden

1.4. Karşılıklı Aşk

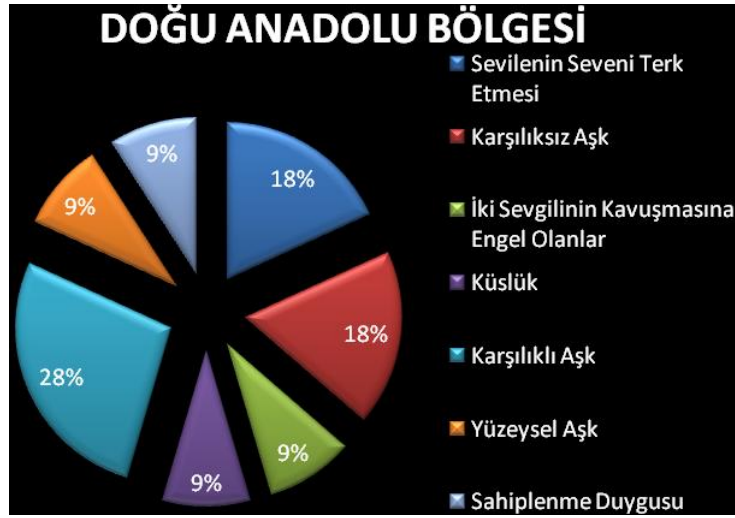
1.4.1. Pınar Başı Ben Olayım

1.4.2. Penceresi Köşeli

1.4.3. Ak Devem Düzden Gelir

1.4.4. Altın Tasta Gül Kuruttum

A. TÜRKÜLERİN DAĞILIMI

1. ROMANTİK AŞK

1.1. Sevilenin Seveni Terk Etmesi

1.1.1. Adam Ağladan Oldum

1.1.2. Sennen Ayrı Bu Dünyayı Neylerem

1.2. Karşılıksız Aşk

1.2.1. Çayıra Serdim Halı

1.2.2. Sinemde Bir Tutuşmuş

1.3. İki Sevgilinin Kavuşmasına Engel Olanlar

1.3.1. Al Yeşil Geyinmiş Geline Bak

1.5. Küslük

1.5.1. Munzur Dağı Silelenmiş Kar İlen

1.6. Karşılıklı Aşk

1.6.1. Ağrı Dağından Uçtum

1.6.2. Evimin Öntü Evlek

1.6.3. Oynama Yorulursun

2. YÜZEYSEL AŞK

2.1. Han Nigar'ım Benden Yüzün Çevirme

3. SAHİPLENME

3.1. Bu Gelen Nahır Mıdır?

A. TÜRKÜLERİN DAĞILIMI

1. ROMANTİK AŞK

1.1. Ayrılık

1.1.1. Değirmenin Bendine

1.2. Karşılıksız Aşk

1.2.1. Sevdığım Pir Misin

1.2.2. Değirmenin Bendine

1.2.3. A Gız Senin Adın Dudu

1.3. Sevenlerin Kavuşmasına Engel Olan Kişiler

1.3.1. Kestaneyi Kavurdum

1.3.2. Tarlam Kesik Değil Mi

1.4. Sevilenin Seveni Terk Etmesi

1.4.1. Hana Vardım Han Değil

1.5. Karşılıklı Aşk

1.5.1. Çıktım Çamın Dorusuna

1.5.2. Abacılar İnişi

1.5.3. Dere Boyu Giderim

1.6. Aldatma

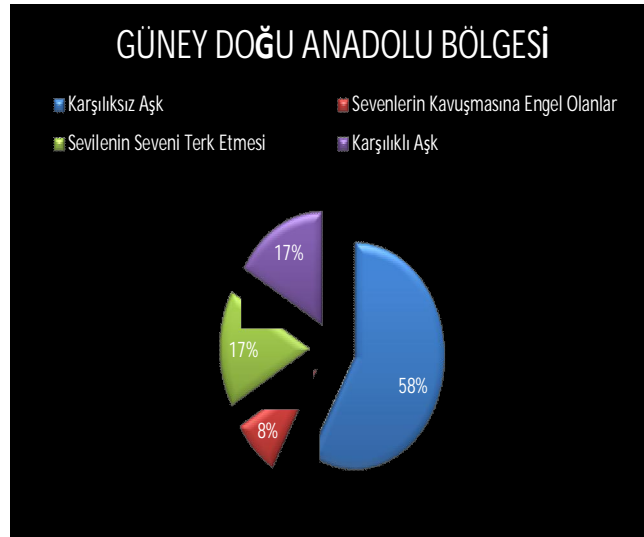
1.6.1. Eğil Kavağım Eğil

1.7. Kavuşamama

1.7.1. Sarılı Yamamı Yırtar Eklerim

1.8. Küslük

1.8.1. Değirmenin Bendine

A. TÜRKÜLERİN DAĞILIMI

1. ROMANTİK AŞK

1.1. Karşılıksız Aşk

1.1.1. Ağlama Yar Ağlama

1.1.2. Altın Yüzüğüm Kırıldı

1.1.4. Dağıdır Yar Dağıdır

1.1.5. Kirpiklerin Ok Mudur?

1.1.6. Ufacık Taşınan Kale Yapılmaz

1.1.7. Zaten Benim Bahtım Kara

1.2. Sevenlerin Kavuşmasına Engel Olan Kişiler

1.2.1. Gel Gülüm Gel Sevdiğim

1.3. Sevilenin Seveni Terk Etmesi

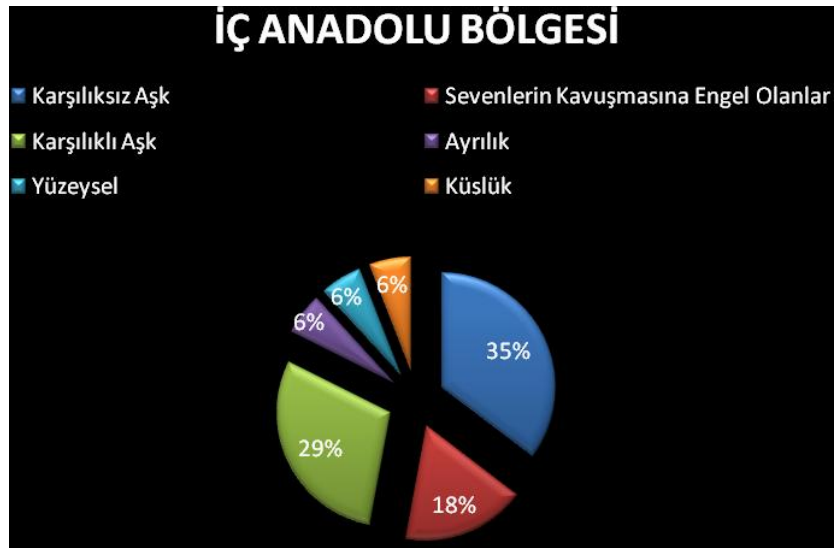
1.3.1. Palan Dağı Dumandır

1.3.2. Sen Gideli Üç Gün Kaldı Bayrama

1.4. Karşılıklı Aşk

1.4.1. Eğdim Söğüt Dalını

1.4.2. Daracık Sokakta Yare Kavuştum

A. TÜRKÜLERİN DAĞILIMI

1. ROMANTİK AŞK

1.1. Ayrılık

1.1.1. Gurbete Dayalı Ayrılık

1.1.1.1. Nar Ağacı Ulam Ulam

1.2. Karşılıksız Aşk

1.2.1. Dumluca'nın Bayırına

1.2.2. Suda Balık Oynuyor

1.2.3. Sazalca'dan Çıktım Ben de Giderim

1.2.4. Ah Öleyim Vah Öleyim

1.2.5. Ne Bakarsın Kömür Gözlüm Kapıdan

1.2.6. Nar Ağacı Ulam Ulam

1.3. Sevenlerin Kavuşmasına Engel Olan Kişiler

1.3.1. Elif'im Noktalandı

1.3.2. Dar Köprüden Geçerken

1.3.3. Nar Ağacı Ulam Ulam

1.4. Karşılıklı Aşk

1.4.1. Çay Benim Çeşme Benim

1.4.2. Damdan Dama Yürüdü

1.4.3. Pınarda Dudu Geçti

1.4.4. Sazalca'dan Çıktım Ben de Gelirim

1.4.5. Suda Balık Oynuyor

1.5. Küslük

1.5.1. Pınırdan Dudu Geçti

2. YÜZEYSEL AŞK

2.1. Damdan Dama Yürüdü

A. TÜRKÜLERİN DAĞILIMI

1. ROMANTİK AŞK

1.1. Karşılıksız Aşk

1.1.1. Entarisi Salkım Salkım

1.1.2. Garardı Garadeniz

1.1.3. Püsküllüdür Püsküllü

1.1.4. Sallanı Sallanı Gelir Geçersin

1.2. Ayrılık

1.2.1. Gurbete Dayalı Ayrılık

1.2.1.1. Garardı Garadeniz

1.3. Sevenlerin Kavuşmasına Engel Olan Kişiler

1.3.1. Koy Ateşe Kazanı

1.4. Karşılıklı Aşk

1.4.1. Adaköy Deresi Taşmış Geliyor

1.4.2. Ağısar Dereleri

1.4.3. Karşı Beri Mezere

1.4.4. Yamadan Gel Yamadan

1.5. Sevilenin Seveni Aldatması

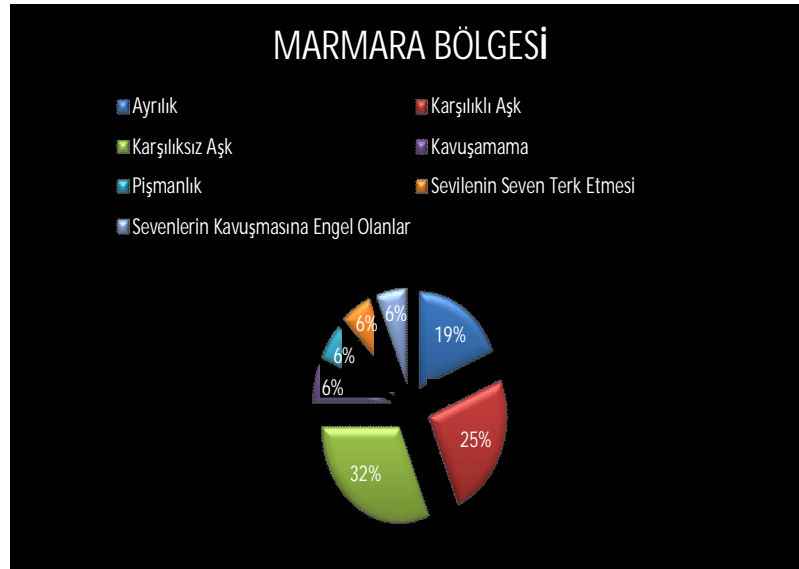
1.5.1. Püsküllüdür Püsküllü

1.6. Sevenin Sevileni Kaçırıp Evlenme İsteği

1.6.1. Emine'm Pazar Mısın?

2. YÜZEYSEL AŞK

2.1. Ben Giderim Batum'a

A. TÜRKÜLERİN DAĞILIMI

1. ROMANTİK AŞK

1.1. Ayrılık

1.1.1. Gurbete Dayalı Ayrılık

1.1.1.1. Ağlama Kazibe'm Sızlama Kazibe'm

1.1.1.2. Güzelim Güzelim de Allı Basmalar Aldım

1.1.1.3. Şu Biga'nın Düzüne

1.2. Karşılıksız Aşk

1.2.1. Ay Oğlan Tatar Mısın?

1.2.2. Ördek Suyu Dal da Gel

1.2.3. Güzelim Güzelim de Allı Basmalar Aldım

1.2.4. Şu Biga'nın Düzüne

1.2.5. Yatma Yeşil Çimene

1.3. Sevenin Sevileni Terk Etmesi

1.3.1. Ördek Suyu Dal da Gel

1.4. Karşılıklı Aşk

1.4.1. Aksaray'a Gide Gele Yoruldum

1.4.2. Yârim Gitti Çeşmeye

1.4.3. Al Geydim Alsın Diye

1.4.4. Güzelim Güzelim de Allı Basmalar Aldım

1.5. Kavuşamama

1.5.1. Bir Gemim Var Salıverdim Engine

1.6. Sevenlerin Kavuşmasına Engel Olanlar

1.6.1. Yemenimin Oyası

1.7. Sevenin Sevdigine Gönül Vermekten Pişmanlık Duyması

1.7.1. Güzelim Güzelim de Allı Basmalar Aldım

BİRİNCİ BÖLÜM
AKDENİZ BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. ANTALYA

I. 1. ADİLE’MİN ÜÇ BONCUKLU HASIRI (I/7)

“Adile’min üç boncuklu hasırı

Adile’ m olmuş düşmanların yesiri

Hiç yok mudur abeysinın hatırı

Bağlantı:

Gül mü sandım gül Adile’ m solacak

Sen ölürsen gara (gara) yerler dolacak

Adile’min saçına (da) altın takmalı

Takıp takıp cemaline bakmalı

Adile’ mle bir odada yatmalı.

Bağlantı”

I.2. Dış Yapısı

Yapısına göre kararlı bir türküdür. Üçer dizelik iki bentten ve ikişer dizelik iki bağlantıdan oluşan, bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür. Türkünün bentleri koşma tarzıyla oluşturulmuş, 4+4+3=11’li hece ölçüsüyle meydana getirilmiştir. Bağlantı kısmı da kendi içinde kararlıdır ve 4+4+3=11’li hece kalıbıyla yazılmıştır. Sadece ikinci bendin ilk mısrasında bir hece fazlalığı nedeniyle kusur görülür.

I.2.1. Kavuştaklar

“Gül mü sandım gül Adile’ m solacak

Sen ölürsen gara (gara) yerler dolacak.”

I.2.2. İkilemeler

Takıp takıp: “**Takıp takıp** cemaline bakmalı”

I.3. İç Öykü

1- Adile’nin üç boncuklu hasırı vardır. Adile düşmanlara esir olmuştur ve seven, düşmanların nazarında Adile’nin ağabeyinin hatırı olup olmadığını sorar. Âşık, türküsüne hazırlık yapmak ve kafiye uyumunu sağlamak için çevreden hareket etmiş, “hasır” kelimesini “yesir” kelimesini kafiye bakımından tamamlamak için kullanmıştır. 11- Bağlantı: Âşık kendisine Adile’yi gül mü sandığını sorar ve böyle zannettiği için güle benzettiği Adile’nin solacağını düşünür. Adile ölürse de kara toprağa Adile’nin gömüleceğini belirtir. 111- Âşık Adile’nin saçına altın takıp onun yüzünün güzelliğine bakmayı ve Adile ile aynı odada yatmayı istemektedir.

I.4. Türkünün Kadrosu

I.4.1. Sevgililer

Sevilen, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Âşık, sevdiğinin ağabeyinin bir sözü ya da isteği ile düşmanların Adile’yi bırakabileceklerini düşündüğüne göre Adile’nin ağabeyinin, bulunduğu toplumda sözü geçen birisi olduğunu söylenebilir. Seven, sevdiğinin düşmanların elinden alınması için Adile’nin ağabeyinden yardım diler.

11- Bağlantı: Seven sevdiğini güle benzetmektedir. Güle benzettiği için Adile’nin kısa ömürlü olabileceğini düşünmekte ve gül gibi olan Adile’nin kara toprak altına gireceğini belirtmektedir. Adile düşman elinde olduğu için haliyle solacaktır ve bu üzüntü ile belki de ölecektir. Bu nedenle sevenin umutsuzluğu görülmektedir.

ııı- Düşmanların elinde esir tutulan sevilen, aslında şu anda düşmanların elinde olmamalıdır. Sevene göre sevdiği, “Adile’min saçına altın takmalı” diyerek sevdiğinin kendisinin yanında olması gerektiğini belirtmektedir. Seven Adile ile evlenmeli ve sevdiğini helali yapmalıdır. Sevilenin yeri, âşığın yanı olmalıdır.

Âşığın sevdiği düşman elinde esir tutulduğu için sevdiğinden ayrı kalmış, bu da sevenin sevdiğine özlem duymasına neden olmuştur. Sevenin duyduğu özlem de türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır. Özlemin ortaya çıkması için arada uzaklığın bulunması gerekir. Bu uzaklık hem bedensel hem de yanı başında bulunan sevilenin sevgisi-sıcaklığı da özlem konusu olabilir. Sevgide özlenen, sevilenin hoş giden duyguları ve davranışlarıdır. Ayrı kalınan süre içerisinde sevenin sevilmesine neden olan herhangi bir özelliği imgelerle anımsanır (Yılmaz, 2005: 335). Seven de sevdiğinin yüz güzelliğini, onun yanında oluşunu özlemekte ve sevdiğini güle benzeterek onu anımsamaktadır. Âşığın sevdiği için seçtiği imge, gül olmuştur. Âşık duyduğu özlemi ve sevgisini anlatırken sevdiğinin yüz güzelliğinden bahseder ve onun bu güzelliği ile baş başa kalmak ister ve daha da ötesi onunla evlenmenin, yatmanın hayallerini kurar. –Meli, -malı ifadesi bunun göstergesidir.

Türküdeki aşk romantik aşktır; çünkü seven sevdiğini kaybetmekten korkmaktadır. Romantik aşkın yanında, seven tutkulu bir istek içerisinde.

I.4.2. Diğer Kişiler

Düşmanlar: “Adile’ m olmuş **düşmanların** yesiri”

Kızın ağabey: “Hiç yok mudur **abeysinin** hatırı”

I.5. Çevre ve Tabiat

I.5.1. Mekân

Oda: “Adile’ mle bir **odada** yatmalı”

I.5.2. Eşya

Hasır: “Adile’ min üç boncuklu **hasır**”

I.5.4. Çiçekler

Gül: “**Gül** mü sandım **gül** Adile’ m solacak”

I.6. Formeller

I.6.1. Sayılar

Üç: “Adile’ min **üç** boncuklu hasırı”

I.6.2. Renkler

Kara: “Sen ölürsen **gara** (gara) yerler dolacak”

I.7. Vücutun Bölümleri

Saç: “Adile’ min **saçına** (da) altın takmalı”

I.8. Folklorik Unsurlar

I.8.1. Geçiş Dönemleri

Ölüm : “Sen ölürsen **gara** (gara) yerler dolacak”

I.9. Giyim-kuşam ve Süslenme

Altın: “Adile’ min saçına (da) **altın** takmalı”

I.10. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven, “Gül mü sandım gül Adile’ m solacak” diyerek sevdiği kızı, ömrünün kısalığı nedeniyle güle benzeterek teşbih yapmıştır.

II. ADANA

II. 1. AHU GÖZLÜM TUT ELİMDEN (I/13)

“Ahu gözlüm tut elimden

Vaz geçmeden emelimden

Aşkın beni temelinden

Yıkmadan gel yakmadan gel

Derde salmadan başımı

Noksan etmeden işimi

Damla damla gözyaşımı

Dökmeden gel akmadan gel

Göz değmeden yapımıza

Yıkılmadan tapımıza

Kara deve kapımıza

Çökmeden gel ihmadan gel

Feymani'yim kaçma benden

Usanmadı gönül senden

Ecel tatlı canı telden

Çekmeden gel çıkmadan gel”

II.2. Dış Yapı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup toplam dört bentten oluşur ve 4+4=8 heceli, söyleyeni belli, Âşık Feymani'ye ait, bentleri arasında konu bütünlüğü olan bir türküdür.

II.3. İç Öykü

1- Âşık, sevdiğinden vazgeçmeden önce, ahu gözlü sevdiğinin kendi elinden tutmasını ister. Ahu gözlünün aşkı onu yakmadan, yıkmadan sevdiğinin geri gelmesini diler. 11- Başını derde sokmadan, işini eksik etmeden, gözyaşı dökmeden sevgilisinin gelmesini arzular. 111- Âşık, evlerine göz değmeden, tapıları yıkılmadan

ve kara deve kapılarına çökmeden sevdiğini yanına çağırır. iv- “Benden kaçma! Gönlüm hâlâ seni sevmekten usanmadı. Ecel canımı almadan gel!” diyerek sevgiliye seslenir.

Kara devenin kullanılması, ölümden bahsedilmesi, sevenin üzgün olması türkünün olumsuz havasını bize hissettirmektedir.

II.4. Türkünün Kadrosu

II.4.1. Sevgililer

Kız, oğlandan ayrıdır. Dizelerde kıza ait başka bir bilgi verilmemiştir. Ayrı olduklarının dışında bir çıkarımda bulunmak mümkün değildir.

i- Âşık, ahu gözlü sevgilisinden ayrı olduğu için çok üzgündür ve isteği de sevdiğine kavuşmaktır. Eğer sevdiğine kavuşamazsa, duyduğu hasret yüzünden çok yıpranacağını belirtir. Sevdiği gelmez ise tıpkı temelinden sarsılan bir ev gibi yıkılacağını söyler.

ii- Âşık, sevgilisine duyduğu özlem nedeniyle derde düşmüştür. Yaptığı işe kendini veremez hale gelmiştir ve gözyaşı dökerek kadar sevdiğine özlem duymaktadır.

iii- Seven, sevilen ile birlikteliklerine nazar değmemesini istemektedir. Evlerine uğursuzluk gelmeden, sevilenin kendisine geri dönmesini istemektedir.

iv- Âşık, burada kendinden bahseder. Sevenin Feymani olduğu görülür. Feymani'nin gönlü hâlâ sevdiğindedir, ölene kadar da onu beklemeye niyetlidir ve isteği de ölmeden önce sevdiğini görmektir.

Âşık sevdiğinden ayrıdır ve bu yüzden üzgündür; sevdiğine hasrettir ve ona kavuşmak istemektedir Sevgiliye duyulan özlemler, platonik ve somut olmak üzere ikiye ayrılırlar. Somut özlemler, yaşanan ya da yaşanmış birlikteliklerden kaynaklanır(Yılmaz, 2005: 337). Seven, içinde bulunduğu somut özlem nedeniyle üzgündür. Sevdiği tarafından terk edilen ya da sevdiği kız ayrılma kararı alan seven, ona duyduğu özlem nedeniyle hüznüldür. Birliktelik bitmiş bile olsa seven, sevdiği kızın hal ve davranışlarını özler. Bu özleyiş de onu “birlikteliği kurtarma” çabasına

ister(Yılmaz, 2005: 338). Âşık da derde düşmeden, ağlamadan ve ölmeden sevdiğinin geri dönmesi için çağrıda bulunur. Bu hasretlik ve ayrılık türkünün yakılmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk, romantik aşktır.

II.4.2. Diğer Varlıklar

Kara deve: “**Kara deve** kapımıza”

II.5. Çevre ve Tabiat

II.5.1. Mekân

Ev: “Göz değmeden yapımıza”

II.6. Çeşitli Formeller

II.6.1. Renkler

Kara: “**Kara** deve kapımıza”

II.7. Vücutun Bölümleri

Baş: “Derde salmadan **başımı**”

El: “Ahu gözlüm tut **elimden**”

Göz: “Ahu **gözlüm** tut elimden”

II.8. Folklorik Unsurlar

II.8.1. Deyim ve Atasözleri

Başını derde salmak: “Derde salmadan **başımı**”

Göz değmek: “Göz değmeden yapımıza”

II.8.2. Geçiş Dönemleri

Ölüm: “Ecel tatlı canı telden çekmeden”

II.9. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven, “ahu gözlüm” diyerek sevdiğinin gözlerini ahunun gözlerine benzeterek açık istiâre yapılmıştır.

III. İÇEL/SİLİFKE

1. AK DEVEM DÜZDEN GELİR (I/15)

“Ak devem düzden gelir

Yükü Kıbrıs’tan gelir

Bir oğlan hasta düşmüş

İlacı kızdan gelir

Deveyi düzde gördüm

Sürmeyi gözde gördüm

Çok şükürler Allah’a

Seni bu güz de gördüm

Kahve yemenden gelir

Bülbül çimenden gelir

Ak topuk beyaz gerdan

Hergün yabandan gelir”

2. Dış Yapı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, hece ölçüsünün 3+4=7’li kalıbıyla yazılmış, mani katarıyla meydana getirilmiş üç bentten oluşan anonim bir türküdür.

3. İç Öykü

1- Âşığın ak devesi, üzerinde Kıbrıs'tan yüklenen yükle ovoidan, hasta düşmüş bir oğlanın derdine derman olacak ilaç, sevdiği kızın elinden gelmektedir. 11- Âşık deveyi düzde, sürmeyi de gözde görmüştür. Gözü sürmeli sevdiğini bir güz daha tekrar gördüğü için Allah'a şükretmektedir. 111- Kahve Yemen'den, bülbül çimenden, beyaz topuklu, beyaz gerdanlı kız da her gün taşradan gelmektedir.

4. Türkünün Kadrosu

4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmayan türkünün birinci ve ikinci bendinde sevilen, sevenin aşkına karşılık vermiştir. Üçüncü bentte ise sevilen hakkında bir yorum yapılmamıştır.

1- Âşık bir kıza sevdalanmıştır. Bu sevda yüzünden hastalanmıştır; fakat bunu kendi ağzından değil, üçüncü şahsın ağzından anlatmaktadır. Bu nedenle kendisinden bir oğlan diye bahseder. Seven kendisine derman olacak ilacın yine sevdiğinden geldiğini belirtmektedir. Âşığa göre çektiği acıyı dindirecek tek şey sevdiği kıza kavuşmaktır.

11- Seven gözü sürmeli sevdiğini tekrar görebildiği için Allah'a dua etmektedir. Sevdiğini tekrar görebilmek onun için büyük bir sevinç ve mutluluk kaynağı olmuştur. Seven "Seni bu güz de gördüm" dediğine göre iki sevgilinin her sonbaharda birbirleriyle görüştikleri söylenebilir. Birinci ve ikinci bentler arasında dolaylı bağlantı vardır. Bu bağlantı türküde verilen ortam sayesinde ortaya çıkmaktadır. Bentlerdeki olumlu havanın yansımaları da âşığın sevincinden ve "ak deve" ile kendisini göstermektedir.

111- Üçüncü bentte, birinci ve ikinci bentlerle doğrudan bir anlam ilişkisi görülmez. Âşığın beyaz tenli, beyaz gerdanlı sevdiği her gün tarladan/kırdan geldiği anlatılmaktadır.

Türküdeki âşık, içinde bulunduğu sevda halini bir hastalık olarak görmekte ve aşkına karşılık bulmayı ümit etmektedir. Sevdiğini sonbaharda tekrar görebildiği için

Allah'a şükrettiğine göre ya sevdiği kız âşıkla aynı yerde oturmamaktadır ya da seven yurduna yılda bir gelmektedir. Sevilen geldiğinde veya âşık yurduna döndüğünde, sevdiği kızı her gün izleyerek onun nereye gidip geldiğini öğrenmektedir. Böylece sevdiğini gözünden ayırmamış olmaktadır.

Türküdeki aşk, romantik aşktır.

III.4.2. Diğer Varlıklar

Bülbül: “**Bülbül** çimenden gelir”

Deve: “Ak **devem** düzden gelir”

III.5. Çevre ve Tabiat

III.5.1. Mekân

Yaban: “Her gün **yabandan** gelir”

Köy: Türküde doğrudan bahsedilmese bile verilen ortamdan ve kullanılan kelimelerden seven ve sevilenin yaşadıkları yerin köy olduğu söylenebilir.

III.5.2. Yer Adları

Kıbrıs: “Yükü **Kıbrıs**'tan gelir.”

Yemen: “Kahve **Yemen**'den gelir.”

III.5.3. Mevsimler

Güz: “Seni bu **güz** de gördüm.”

III.6. Vücudun Bölümleri

Gerdan ve topuk: “Ak **topuk** beyaz **gerdan**”

Göz: “Sürmeyi **gözde** gördüm”

III.7. Çeşitli Formeller

III.7.1. Renkler

Ak: “**Ak** devem düzden gelir.”

III.8. Giyim-kuşam ve Süslenme

Sürme: “**Sürmeyi** gözde gördüm.”

IV. HATAY

IV.1. ALTIN TASTA GÜL KURUTTUM (I/ 36)

“Altın tasta gül kuruttum (aman Ali’ m)

Yâri sinemde uyuttum (Ali’ m)

Yar söyledi ben unuttum (aman Ali’ m)

Bağlantı:

Gönül efendini buldu(Ali’ m)

Saçı Leyla’ ya vuruldum

Evlerinin önü nane(aman Ali’ m)

Ben kül oldum yane yane(Ali’ m)

Ali’ m serhoş ben divane(aman Ali’ m)

Bağlantı:

Gönül efendini buldu(Ali’ m)

Saçı Leyla’ ya vuruldum”

IV.2. Dış Yapı

Yapısında kararlılık gösteren türkü 4+4, 5+3=8 hecelidir. Üçer dizeden oluşan iki bent ve ikişer dizeden oluşan iki bağlantıdan meydana gelen, yapısında kararlılık gösteren, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan bir türküdür.

IV.2.1. Kavuştaklar

“Gönül efendini buldu (Ali’ m)

Saçı Leyla’ ya vuruldum.”

IV.2.2. İkilemeler

Yane yane: “Ben kül oldum **yane yane**”

IV.3. İç Öykü

ı- Kız altın tasta gül kurutmuş, sevgilisini göğsünde uyutmuş ve onu dinlemiştir. Sevdiğinden almış olabileceği gülü, seven altın tasta kurutmuştur. Aman Ali’ m diyerek bir seslenişte bulunur. ıı- Bağlantı: Âşık maşukunu bulmuştur. Gönlüne efendi olabilecek sevdiğinin saçlarını Leyla’ nın saçlarına benzetmektedir. ııı- Sevdiğinin evlerinin önünde nane ekilidir, gösterilen yer kırsal bir alandır. Ayrılık öyle bir ayrılıktır ki Ali sarhoş, kendisi de divane olmuştur. Türküde her iki bentte ve bağlantıda da seven için olumlu, mutlu edici olaylar görülmektedir. Altın tas, sinemde sevdiğini uyutması, aşktan dolayı sevenin divane ve sevilenin sarhoş olması bize olumlu havanın ipuçlarını verir.

IV.4. Türkünün Kadrosu

IV.4.1. Sevgililer

ı- Âşık, sevdiğinden aldığı gülü altın tasta kurutarak, sevdiğini kalbinin üstünde uyutarak ona vermiş olduğu değeri göstermektedir. İki sevgili, buluştukları zaman, buluşmanın verdiği sevinç ve heyecandan, birbirlerine karşı hissettikleri duygulardan dolayı ne söylediklerini ve konuştuklarını hatırlamamaktadırlar. Seven, sevdiğine büyük bir dikkatle yönelmiştir. Bu dikkat ve sevgi ile seven sevdiğini güçlü niteliklerle zenginleştirir. Sevdiğini göğsünde uyutur ya da verdiği gülü altın

tasta kuruttur. Seven için tüm dünya sevenin üzerine yoğunlaşmıştır(Yılmaz, 2005: 296). Sevenin gözünde dünya yok olmuştur. Bu nedenle seven ve sevilen konuştuklarını unutmuşlardır.

ıı- Bağlantı: Seven evleneceği kişiyi bulmuştur. Sevdiğinin saçı siyahtır. Sevdiğine “Ali’m” diye seslenerek onu sahiplendiğini, Ali’nin kendisine ait olduğunu belirtir.

ııı- Âşık, türküsünün ikinci bendinin kafiyesini hazırlarken çevreden yaralanarak nane kelimesini kullanmış, “nane, yane ve divane” kelimeleriyle kafiye uyumunu yakalamıştır. Seven ve sevilen birbirlerine duydukları aşk nedeniyle seven divane, sevilen de sarhoş olmuştur.

Oğlan kızın sevgisine karşılık vermiştir.

Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere türkünün temi romantik aşktır.

IV.5. Çevre ve Tabiat

IV.5.1. Mekân

Ev: “**E**vlerinin önü nane”

IV.5.2. Eşya

Tas: “Altın **t**asta gül kuruttum”

IV.5.3. Yiyecek

Nane: “Evlerinin önü **n**ane”

IV.5.4. Çiçekler

Gül: “Altın tasta **g**ül kuruttum”

IV.6. Madenler

Altın: “**A**ltın tasta gül kuruttum”

IV.7. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven ‘‘Saçı Leyla’ya vuruldum’’ diyerek açık istiâre ile sevdiğini saçının renginden dolayı Leyla’ya benzetmiştir.

V. BURDUR

V. 1. BEŞ ATAR DA TABANCAMIN ŞERİDİ (I/139)

‘‘(hey hey) Beş atarda tabancamın şeridi

Yüreğimde yağ kalmadı eridi (eridi eridi aman aman)

Bağlantı:

Hadi yavrum hoppala

Vermem seni topala

Topal seni kaçıtır

Dağdan dağa aşırır

(hey hey) Yüksek dağların başında harman güç olur

Çirkinlerin koynunda sabahlar geç olur (geç olur aman)

Bağlantı

(hey hey) Yüksek dağların başında harman toz olur

Güzellerin koynunda sabahlar tez olur

Bağlantı “

V.2. Dış Yapısı

Yapılarına göre kararlılık göstermeyen, ikişer dizelik üç bentten ve dörder dizelik üç bağlantıdan oluşan, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan bir türküdür.

V.2.1. Kavuştaklar

“Hadi yavrum hoppala

Vermem seni topala

Topal seni kaçırır

Dağdan dağa aşırır”

V.3. İç Öykü

1- Âşığın tabancası vardır. Sevenin sevdiğine duyduğu aşk yüzünden yüreğinin yağları erimiştir. 11- Bağlantı: Seven sevdiğini topala vermeyeceğini belirtir. Topalın sevdiğini kaçırıp dağdan dağa dolaştıracağını söyler. 111- Âşık yüksek dağların başında harmanın zor, çirkinlerin yanında da sabahın geç olacağını belirtir. 1v- Seven yüksek dağların başında harmanın toz olacağından bahseder. Güzellerin koynunda da hemen sabahın olacağını söyler. İç öyküden anlaşılacağına göre türkünün bentleri ve bağlantıları kendi aralarında anlam bütünlüğü taşımaktadırlar.

V.4. Türkünün Kadrosu

V.4.1. Sevgililer

Sevilenin tutumu hakkında bilgi verilmemiştir.

1- Âşık, sevdiği kız başka birisine verilmek istendiği için üzgündür. Sevilenin verilmek istendiği rakibe, gözdağı vermek amacıyla tabancasını kullanır. Birine sahip olma duygusu mutluluk verdiği için, o kişiyi kaybetme ya da ondan ayrılma olasılığı korkuya, endişeye yol açar (Yılmaz, 2005: 311). Seven, bu nedenle rakibe gözdağı vermektedir.

ii- Bağlantı: Sevilenin, ayağı total birisine verilmek istenmesi söz konusudur. Âşık sevdiğini total bir adama bırakmak istememektedir. Burada totallik bir kusur olmakla birlikte rakibin yerilmesi anlamında da kullanılmış olmalıdır. Seven, sevdiğini vermek istemese bile totalin zorla sevdiğini alıp götüreceği endişesini taşımaktadır.

iii- Âşık sevdiğine istemediği, sevmediği insanlarla birlikte olmanın zorluğundan bahsetmektedir. Yüksek dağ başlarında harman dövmek ne kadar zor bir işse, sevmeden birisiyle birlikte olmak da o kadar zordur.

iv- Sevdiğine, gerçekten istediği birisiyle birlikte olduğu takdirde, zamanın su gibi akıp gideceğini belirtmektedir.

Türküdeki âşğın sevdiği bir başkasına verilmek istenmektedir. Çünkü seven, sevdiğini totala vermek istemediğini belirtmektedir ve totalın sevdiğini dağdan dağa dolaştırıp kendisinden iyice uzaklaştıracağını düşünmektedir. Elinden bir şey gelmediği için bunun verdiği sıkıntı nedeniyle de üzülmemektedir. Seven, üzüntü nedeniyle türküsünü yakmıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

V.4.2. Diğer Kişiler

Total olan rakip: “Vermem seni **totala/ Total** seni kaçıır”

V.5. Çevre ve Tabiat

V.5.1. Eşya

Beş: “Beş atar da **tabancamın** şeridi”

V.6. Formeller

V.6.1. Sayılar

Beş: “**Beş** atar da tabancamın şeridi.”

V.7. Folklorik Unsurlar

V.7.1. Deyim ve Atasözleri

Yüreğinin yağı erimek: “Yüreğimde yağ kalmadı eridi.”

VI. BURDUR

VI.1. BEZİRGAN BASMASINA ÇİFTE GÜL KONDURMUŞLAR (I/141)

“Bezirgan basmasına çifte gül kondurmuşlar.

Olursa Haççe olsun ben almam başkasını

Kızıl deresindeyim Düden’e mi geleyim

Haççe benim olursa ben canımı vereyim

Samanlığın samanı geldi düğün zamanı

Nasıl etsem kandırsam senin cavır ananı”

VI.2. Dış Yapı

Yapılarına göre kararlılık gösteren türkülerden olup 7+7=14’lü hece ölçüsüyle yazılmış, ikişer dizeden oluşan üç bentten meydana gelen, beyitleri arasında konu bütünlüğü bulunan bir türküdür.

VI.3. İç Öykü

1- Âşık, sevdiğinin giyiyor olabileceği bezirgan basmasının güllü olduğunu, hayatında olursa sadece sevdiğinin, Hatice’nin olmasını, yoksa başka birisini almayacağını söyler. 11- Seven, Hatice’yi Kızıl deresinde bekliyor olabileceği için sevdiğine Kızıl deresinde olduğunu söyler. Ona Düden’e mi geleyim diye sorar. Hatice kendisinin olursa canını vermeyi düşünmektedir. 111- Âşık, düğün zamanının geldiğini belirtip sevdiğinin annesini kandırmak istemektedir.

VI.4. Türkünün Kadrosu

VI.4.1. Sevgililer

Sevilen, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

ı- Âşık ve sevdiği, sevilen kızın üzerindeki basmaya kondurulan çifte gül gibidirler. Güller tek bir fidanda büyür ve çiçek açarlar. Seven ve Hatice de sanki tek bir kökten beslenen iki gül gibidir. Âşık Hatice'den başkasını görmemektedir. Hayatını da sadece Hatice'yle birleştirmek istemektedir. Yapılan araştırmalar seven kimselerin birbirlerini benzer olarak algıladıklarını, gelecek yıllarda beraber olmayı düşündüklerini göstermiştir (Cüceloğlu, 2008: 539-540). Bu nedenle seven ve sevilenin birbirlerini aynı dalda açan iki güle benzettiği ve sevenin Hatice ile hayatını birleştirmek istediği söylenebilir.

ıı- Seven, Kızıl deresinden Düden'e mi geçeyim diye Hatice'ye sorduğuna göre iki sevgilinin daha önce de birbirleriyle görüştikleri, görüştikleri yerlerin de belli olduğu görülür. Seven, Hatice'yi o kadar çok sevmektedir ki Hatice'ye kavuştuktan sonra, ölse bile gözü açık gitmeyecektir.

ııı- Âşık, Hatice ile beraber olabilmesinin önünde engel olarak, sevdiğinin annesini görmektedir ve düğün zamanı geldiğinde, yani bütün işleri bitip, hasatlar kaldırılıp, para kazanıldığında düğünün yapabilmek için, Hatice ve kendisi arasında tek engel olarak gördüğü Hatice'nin annesini kandırmanın yollarını aramaktadır.

Âşık kayınvalidesi izin vermemesine rağmen, ona karşı saygısızlık yapmamakta, sevdiğini kaçırmayı düşünmemektedir. Evliliğinin kayınvalidesinin rızasını alarak yapmak istemektedir.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VI.4.1. Diğer Kişiler

Kızın annesi: “Nasıl etsem kandırsam senin cavur **anani**.”

VI.5. Çevre ve Tabiat

VI.5.1. Çiçek

Gül: “Bezirgân basmasına çifte **gül** kondurmuşlar.”

VI.5.3. Yer adları

Kızıl deresi: “**Kızıl Deresi**’ndeyim düdene mi geleyim.”

VI.6. Çeşitli Formeller

VI.6.1. Zaman

Düğün zamanı: “Samanlığın samanı geldi **düğün zamanı**.”

VI.7. Folklorik Unsurlar

VI.7.1. Deyim ve Atasözleri

Canını vermek: “Haççe benim olursa ben **canımı vereyim**.”

VII. HATAY

VII.1. HASAN DAĞI OYMAK OYMAK (II/451)

“Hasan Dağı oymak oymak

Olur mu(hiç) yâr sana doymak

Ağzı şeker dudağ(i) (da) kaymak

Bağlantı:

Yörü yörü yörü yörü

Edalım yörü

Ben sözümden dönmem geri

Sağ olsun yiğidin seri

Kazanır getirir beri

Hasan Dağı'nın yokuşu

Gider yazı gelir kışı

O yârin humar bakışı

Bağlantı

Hasan Dağı'nın söğüdü

Kız kimden aldın öğüdü

Ah ilen ömrüm çürüdü

Bağlantı”

VII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Beşer dizelik üç bağlantı ve üçer dizelik üç bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün birinci bendinin ikinci mısrasında bir, üçüncü mısrasında iki hece fazlasıyla, bağlantı kısmının ikinci mısrasında da üç hecelik eksikle kusur bulunmaktadır. Türkünün bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmaktadır. Söyleyeni belli olmayan, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan bir türküdür.

VII.2.1. Kavuştaklar

“Yörü yörü yörü yörü

Edalım yörü

Ben sözümden dönmem geri

Sağ olsun yiğidin seri

Kazanır getirir beri”

VII.2.2. İkilemeler

Oymak oymak: “Hasan Dağı **oymak oymak**”

VII.3. İç Öykü

1- Hasan Dağı’nda aşiretler bulunmaktadır. Sevenin sevdiğinin ağzı şeker, dudağı kaymaktır ve seven sevdiğine doyamamaktadır. 11- Bağlantı: Âşık sevdiğine “Edalım yürü!” diyerek seslenmekte, sözünden dönmeyeceğini, yiğit sağ olduktan sonra parasını kazanıp getireceğini belirtmektedir. 111- Seven Hasan Dağı’nın yokuşunun olduğunu belirtmekte, yazı geçtikten sonra kışının geldiğini söylemekte, sevdiğinin mahmurlu bakışını anlatmaktadır. 1v- Hasan Dağı’nda söğüt ağaçları bulunmaktadır. Âşık sevdiğinin kimden öğüt aldığını merak etmekte ve ah etmekten ömrünün çürüdüğünü belirtmektedir.

VII.4. Türkünün Kadrosu

VII.4.1. Sevgililer

Sevilen, sevenin sevgisine karşılık vermiş, fakat daha sonra sevenden uzaklaşmıştır.

1- Sevenin sevdiği kız, tatlı dilli bir kız olduğu için, seven sevdiğine doyum olmayacağını düşünmektedir. Sevdiğine doyum olamayacağını düşündüğüne göre, iki sevgili birbirleriyle görüşmektedirler.

11- Bağlantı: Sevenin, sevdiği kıza verdiği bir söz vardır. Bu söz evlenme sözüdür. Evlenince de parasını kazanıp getireceğini belirtir. Seven, verdiği sözden kendisi sağ oldukça dönmeyeceğini söyler.

111- Seven Hasan Dağı’nın yokuşu diyerek içinde bulunduğu hali o yokuşa benzetiyor, bulunduğu durumun yokuş gibi aşılması zor bir durum olduğunu belirtiyor ve kendisini kış gibi zor ve çetin durumların beklediğini anlatıyor. Bu durumların sebebi sevdiğidir.

iv- Âşık, sevdiğinin başka birisinden akıl aldığını düşünmektedir. Âşığa göre sevdiği başkasından akıl alıp ondan uzaklaşmış, naz yapmıştır. Sevdiğinin yaptığı nazlar, karşılaştığı sorunlar ve güçlükler nedeniyle ömrü çürümüştür.

Türküdeki âşık sevdiğine doyamayacak kadar onu sevmektedir. Sevilen sevenden uzaklaşmış, naz yapmaya başlamıştır. Âşık bu nedenle mutsuz olmuştur. Bu mutsuzluk da onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır. Aşk, içinde yaşanan çevrede, ortamda karşılaşılan engelleri beraber aşan, baş kaldıran iki sevgili arasında yaşanan duygudur(Köknel, 2007: 194), fakat sevilen birlikte yol almayı göze almadığı için, iki sevgilinin yaşadıklarına tam anlamıyla aşk demek mümkün değildir. Olayın kahramanı olmayı sadece seven göze alabilmiştir.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VII.4.2. Diğer Kişiler

Sevilene akıl veren kişi ya da kişiler: “Kız kimden aldın öğüdü.”

VII.5. Çevre ve Tabiat

VII.5.1. Ağaç

Söğüt: “Hasan Dağı'nın söğüdü.”

VII.5.2. Yiyecek

Şeker ve kaymak: “Ağzı şeker dudağı kaymak.”

VII.5.3. Yer adları

Hasan Dağı: “**Hasan Dağı**'nın yokuşu”

VII.5.4. Mevsimler

Yaz ve kış: “Gider yazı gelir kışı.”

VII.6. Vücutun Bölümleri

Ağız ve dudak: “**Ağzı şeker dudağı kaymak**”

VII.7. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven tadından dolayı sevdiğinin ağzını şekere, dudağını kaymağa benzeterek Teşbih yapmıştır. İstifham sanatı da vardır.

VIII. HATAY

VIII.1. KUYU BAŞINDA BAKIR (II/572)

“Kuyu başında bakır

Fatma'm gözlerin çakır

Fatma'mı hasta diyorlar

Oynuyor şakır şakır

Bağlantı:

Aman da Fatma'm canım gülüm Fatma'm

Ben rakıya su katmam

Sen katar isen ben içmem

Ben Fatma'mdan vazgeçmem

Kuyu başında testi

Kemer belimi kesti

Sıladaki nazlı yâr

Şimdi aklıma düştü

Bağlantı”

VIII.2. Dış Yapısı

“Kuyu Başında Bakır” adlı türkü, mani arasına kavuştak getirilmesiyle oluşmuştur. Maniler kendi içlerinde kararlılık göstermekte ve hecenin 3+4, 4+3 ve 5+2=7’li kalıbıyla meydana getirilmişlerdir. Kavuştakların ise kendi aralarında kararlılık göstermemektedir. Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan, anonim bir türküdür.

VIII.2.1. Kavuştaklar

“ Aman da Fatma’m canım gülüm Fatma’m

Ben rakıya su katmam

Sen katar isen ben içmem

Ben Fatma’mdan vazgeçmem.”

VIII.2.2. İkilemeler

Şakır şakır: Oynuyor **şakır şakır**

VIII.3. İç Öykü

1- Kuyu başında bakır vardır. Fatma’nın gözleri çakırdır. Sevene sevdiğinin hasta olduğunu söylemişlerdir, fakat sevilen şakır şakır oynamaktadır. 11- Bağlantı: Seven sevdiğine gülüm, canım diye seslenmektedir. Âşık rakısına su koymadığını, sevdiği su koyarsa bile içmeyeceğini ve sevdiğinden vazgeçmeyeceğini söyler. 111- Kuyunun başında testi bulunmaktadır. Sevenin belindeki kemer belini sıkmakta, vatanındaki nazlı yâri de aklına düşmektedir.

VIII.4. Türkünün Kadrosu

VIII.4.1. Sevgililer

Sevilenin, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Sevene çakır gözlü sevdiği Fatma’nın hasta olduğu söylenmiştir. Seven hasta denilen sevdiğini gördüğünde, hasta olmadığını anlar.

ıı- Bağlantı: Sevene göre Fatma kendisinin canıdır. Âşık, “Ben rakıya su katmam/Sen katar isen ben içmem” diyerek, Fatma’nın ona karşı hatalı davranışları olduğu zaman sevdiğinden vazgeçebileceğini anlatmak istemektedir. Sevdiği kız hata yapmadığı takdirde seven, sevdiğinden vazgeçmeyecektir.

ııı- Birinci bent ve bağlantı kısmıyla Fatma’dan söz eden, türküyü sevdiği kız için yakmış gibi görünen seven, üçüncü bentte bağlantı ve birinci bentten bağımsız olarak kendisinden bahsetmeye başlar. Seven sevdiğinden ayrı bir yerdedir ve bu yerdeyken, birden bire aklına kendi memleketindeki sevdiği gelmiştir. Seven sevdiğinden uzakta olduğu için sevilene özlem ve hasret vardır.

Türküde sevdiğinden vazgeçmeyecek kadar onu seven, ama sevdiğinden uzakta olan bir âşık bulunmaktadır. Birbirlerinden uzak oldukları için de sevenin memleketindeki sevdiği sevenin aklına düşmektedir. Âşığın çektiği hasret onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VIII.5. Çevre ve Tabiat

VIII.5.1. Mekân

Kuyu başı: “**Kuyu başında bakır.**”

VIII.5.2. Eşya

Bakır: “Kuyu başında **bakır.**”

Testi: “Kuyu başında **testi.**”

Kemer: “**Kemer** belimi sıktı.”

VIII.6. Vücudun Bölümleri

Bel: “Kemer **belimi** sıktı”

Göz: “Fatma’m **gözlerin** çakır”

VIII.7. Formeller

VIII.7.1. Renkler

Çakır: “Fatma’ın gözlerin **çakır.**”

VIII.8. Folklorik Unsurlar

VIII.8.1. Deyim ve Atasözleri

Aklına düşmek: “Şimdi **aklıma düştü.**”

IX. BURDUR

IX.1. PENCERESİ KÖŞELİ (II/648)

“Penceresi köşeli (aman aman)

Eller(i) billur şişeli (maviş)

Sarardım muma döndüm (aman aman)

Ben bu aşka düşeli (maviş)

Bağlantı:

Susamış hanımlara su verin aman aman maviş

Mini mini hanımlara yol verin aman maviş

Pencereden bakıyor (aman aman)

Halka(l)ı şeker atıyor (maviş)

Senin or(a)da duruşun (aman aman)

Beni burda yakıyor (maviş)

Bağlantı

Penceresi perdeli (aman aman)

Çiçek açmış zerdali (maviş)

Benim yari sorarsan (aman aman)

Ta ezelden sevdalı (maviş)

Bağlantı”

IX.2. Dış Yapısı

“Penceresi Köşeli” adlı türkü üç mani katarı arasına iki dizelik kavuştakların yerleştirilmesiyle meydana getirilmiştir. Kavuştaklar da sıfat+ünlem şeklinde yapılandırılmışlardır. Mani katarları hecenin 4+3, 3+4=7’li ölçüsüyle meydana getirilmiştir. Türkünün birinci bendinin ikinci mısrasında ve ikinci bendinin ikinci ve üçüncü mısralarında, bir hece fazla olması nedeniyle kusur vardır. Anonim bir türkü olan “Penceresi Köşeli”, bentleri arasında konu bütünlüğü olan bir türküdür.

IX.2.1. Kavuştaklar

“Susamış hanımlara su verin aman maviş

Mini mini hanımlara yol verin aman maviş.”

IX.2.2. İkilemeler

Mini mini: “**Mini mini** hanımlara yol verin aman maviş.”

IX.3. İç Öykü

1- Âşığın sevdiğinin penceresi köşelidir ve sevdiğinin elleri kristal şişe gibi beyaz ve temizdir. Seven sevdiğine âşık olalıdan beri sararıp solmuştur. 11- Bağlantı: Âşık, susayan hanımlara su, minik hanımlara da yol verilmesini söyler. 111- Sevilen pencereden bakıp halkalı şeker atmaktadır. Sevdiğinin penceredeki duruşu da âşığı

yakmaktadır. iv- Sevilenin penceresi perdelidir. Zerdali çiçek açmıştır. Sevenin sevdiği sorulacak olursa da ezelden beri sevdalı olduğu bilinmektedir.

IX.4. Türkünün Kadrosu

IX.4.1. Sevgililer

Sevilen, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

i- Sevenin pencere kenarında duran, elleri beyaz ve temiz bir sevdiği vardır. Âşık, bu kızın aşkına düştü düşeli, sevda yüzünden sararıp solmuştur.

ii- Bağlantı: Türkünün yakıldığı mevsim yaz, ortam da çeşme başı olabilir. Seven, yaz sıcağında susayan hanımlara su verilmesini, oyun oynayan küçük kızların ise oyun oynayabilmeleri için onlara yol verilmesini ister.

iii- Sevilenin, pencerede durup, bir görünüp bir kaybolması sevenin canını acıtmaktadır. Kız, sevenin aşkına karşılık vermesine rağmen, bir görünüp bir kaybolarak sevene naz yapmaktadır. Sevilen kızın bir sıcak bir soğuk davranması sevenin dikkati üzerinde ruhsal bir makine etkisi yaparak, seveni etkisi altına alır (Yılmaz, 2005: 297).

iv- Âşık, türküsünü yakarken, kafiye uyumunu yakalamak için çevresinden yararlanmış, perde ve zerdaliyi “sevdalı” sözcüğü ile uysun diye kullanmıştır. Âşığa sevdiği hakkında soru sorduklarında, verdiği cevap sevdiğinin ezelden beri sevdalı olduğudur. Sevenin verdiği bu cevaptan yola çıkarak sevilenin de âşığın duygularına karşılık verdiği söylenebilir.

Türküde sevdiği kıza karşı beslediği aşk nedeniyle hastalanma derecesine gelen bir sevenle karşılaşmaktayız. Sevdiğine aşkını anlatabilmek için türküsünü yakmıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

IX.4.2. Diğer Kişiler

Hanımlar: “**Susamış hanımlara** su verin aman maviş

Mini mini hanımlara yol verin aman maviş.”

IX.5. Tabiat ve Çevre

IX.5.1. Mekân

Pencere öni: **“Pencereden bakıyor** (aman aman)

Çeşme başı: Türküde doğrudan adı geçmese de susayan hanımlara suyun çeşme başından verildiği söylenebilir.

IX.5.2. Eşya

Billur şişe: **“Elleri billur şişeli.”**

IX.5.3. Yiyecek

Halkalı şeker: **“Halkalı şeker atıyor.”**

IX.5.4. Ağaç

Zerdali ağacı: **“Çiçek açmış zerdali.”**

IX.6. Vücutun Bölümleri

El: **“Elleri billur şişeli”**

IX.7. Formeller

IX.7.1. Renkler

Mavi: **“Susamış hanımlara su verin aman maviş.”**

X. İÇEL

X.1. PINAR BAŞI BEN OLAYIM (II/651)

“Pınarbaşı ben olayım

Bulanırsam (da) bulanayım

Verin benim sevdiğimi

Dilenirsem (de) dileneyim

Çek kayıkçı küreğini

Deniz dalgalı dalgalı

Köyünüzden bir yâr sevdim

O da benden (de) sevdalı

Bağlamam vardır boyalı

İçi bülbül (de) yuvalı

Böyle sevdaya düşmedim

Ben anamdan (da) doğalı”

X.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup mani katarları ile kurulan, dört mani katarından oluşan anonim bir türküdür. Türkü hecenin 4+4, 5+3=8’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. İkinci bendin dördüncü mısrası ile üçüncü bendin ikinci ve dördüncü mısralarında, bir hece eksikliği nedeniyle kusur bulunmaktadır. “Pınar Başı Ben Olayım”, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan anonim bir türküdür.

X.2.1. İkilemeler

Dalgalı dalgalı: “Deniz **dalgalı dalgalı**”

X.3. İç Öykü

1- Seven pınarın başı olmak istemekte, pınar başı olunca da bulanmaktan da çekinmemektedir. Sevdiğinin kendine verilmesini dilemekte, sevdiğini aldıktan sonra dilense de umurunda olmayacağını belirtmektedir. 11- Âşık dalgalı denizde kayıkçıya kürekleri çekmesini söylemektedir. Kayıkçının köyünden sevdiği vardır ve sevdiği de ona sevdalıdır. 111- Sevenin boyalı ve içi bülbülyuvalı bağlaması vardır.

Doğduğundan beri içinde bulunduğu sevdalık gibi sevdalığa düşmediğini belirtmektedir.

X.4. Türkünün Kadrosu

X.4.1. Sevgililer

Sevilen, sevenin sevgisine karşılık vermiştir.

1- Bir iş için baş olmak sorumluluk gerektirir ve sorumluluklar beraberinde bazı sıkıntılar da getirebilmektedir. Seven kendisini pınar başına benzeterek sevdiğini alma konusunda başı çekmek istemektedir. Aldığı sorumluluğun onu zora sokacağını bilmekte, ama dilense bile sevdiğini almayı istemektedir. Karşılaşacağı sorunların da kimseyi ilgilendirmediğini düşünmektedir.

11- Seven, denizin dalgalı olduğunu belirterek içinde bulunduğu durumu yansıtmaktadır. Sevdiğini almak için karşılaştığı zorluklar, kendisinde gel-gitlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Deniz gibi, içi de kafası da dalgalıdır, çalkantılarla savaşılmaktadır. Seven bir kayığa binmiş dolaşmaktadır. Kayığı kullanan kayıkçı da sevdiği kızla aynı köydedir ve ona köylerinde bir sevdiği olduğunu, sevdiğinin kendisinden daha çok sevdalı olduğunu belirtmektedir.

111- Âşığın kalbinde mutluluktan dolayı çarpmalar, kıpırdanmalar vardır, ama almış olduğu sorumluluklar ve karşılaştığı güçlükler sevenin yorulmasına neden olmuştur.

Türküde sevdiği kızdan aşkına karşılık gören ve sevdiğini alabilmek için karşısına çıkacak engelleri aşmaya razı olan, sevdiği için dilenmeyi bile göze alan bir sevenle karşılaşmaktayız. Seven ulaşmak istediği seveni elde etmek, onunla evlenmek için tüm enerjisini ortaya koymaktadır. Bütün amacını sevdiğini almaya yoğunlaştırmış, başka bir şeye zaman ayırmamış ve her şeyi bu amacı gerçekleştirmeye bağlamıştır ve her türlü özgürlüğünü yitirmiştir (Lauster, 2000: 21).

Türküdeki aşk romantik aşktır.

X.4.2. Diğer Kişiler

Kayıkçı: “Çek **kayıkçı** küreğini.”

X.4.3. Diğer Varlıklar

Bülbül: “İçi **bülbül** (de) yuvalı.”

X.5. Çevre ve Tabiat

X.5.1. Mekân

Deniz: “**Deniz** dalgalı dalgalı.”

X.5.2. Eşya

Kürek: “Çek kayıkçı **küreğini**.”

Bağlama: “ **Bağlamam** vardır boyalı.”

X.6. Folklorik Unsurlar

X.6.1. Geçiş Dönemleri

Doğum: “Böyle sevdaya düşmedim ben **anamdan doğalı**”

XI. ANTALYA

XI.1. SİNANOĞLU GULE YAPAR DAŞ İLEN (II/694)

“Sinanoğlu gule yapar daş ilen

Gözlerim doldu ganlı da (duman aman) yas ilen

Nerelere gideyim (de) goca Sinan

Böyle de dalgalı baş ilen

Sinanoğlu gulelerin yıkılsın

Yıkılsın (da) yerin (de arpa) buğday ekilsin

Yiğitlerin beli bana bükülsün

Gitme (de) Sinan gitme (de) yârim burda kal”

XI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup iki bentten oluşan anonim, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan bir türküdür. Türkünün bentleri 4+4+3, 5+6, 7+4, 6+5=11’li hece ölçüsüyle meydana getirilmiştir. Birinci bendin dördüncü mısrasında iki, ikinci bendin ikinci mısrasında bir hece eksiği ile kusur görülmektedir.

XI.3. İç Öykü

1- Sinanoğlu taştan kale yapmakta, sevenin gözleri de kanlı yaş ile dolmaktadır. Seven sevdiğine aklı başında değilken nereye gideceğini sorar. 11- Âşık, Sinanoğlu’na kalelerinin yıkılıp yerine arpa buğday ekilsin diye beddua etmektedir. Sevenin istediği yiğitlerin kendisi karşısında bir şey yapamayacak hale gelmesidir. Sevdiğinden de o gün orada kalıp gitmemesini ister.

XI.4. Türkünün Kadrosu

XI.4.1. Sevgililer

1- Seven aşk acısı çektiği için sürekli ağlamaktadır. Âşık hem sevdalı hem de öfkeli. Aklı başında değildir. Nereye gideceğini bilememekte ve içinde bulunduğu durumdan Koca Sinan’ı sorumlu tutarak ne yapması gerektiğini ona sormaktadır.

11- Seven, sevdiğine kulelerin yıkılsın demektedir. Sevilen, inşaatta çalışmaktadır. Âşık sevdiği yanında kalmayacağı için ona sinirlidir ve Koca Sinan’a, beddua etmektedir. Seven, sevdiğinin yaptığı yerlerin yıkılmasını, düzeninin bozulmasını ister. Diğer erkeklerin kendisi için kul köle olmasını istemektedir. Sevilenin daha önce gittiği, geri döndüğü ve şimdi yine gitmek üzere olduğu görülmektedir. Seven, gitmemesi için sevdiğine dil döker.

Sevilen, seveni bırakmak istemektedir.

Türküde sevdiği kendisini bırakıp gideceği için ona beddua eden, hem sevdiği hem de öfkeli olduğu için ne yapacağını şaşırarak, nereye gideceğini bilemeyen bir âşık bulunmaktadır. Seven terk edilme nedeniyle üzgündür. Seven kişilerin yaşadığı iki tür yalnızlık vardır. Birisi panik, öfke, umutsuzluk hisleriyle kendisini gösterir, diğeri ise olgun yalnızlıktır. Sevenin yaşamış olduğu panik, öfke ve umutsuzluk hislerinin neden olduğu yalnızlıkta, seven sevdiğine bağımlı hale gelmiştir. Bu nedenler kısa bir ayrılık bile olsa terk edilme korkularını uyandırır. Gidenin geri dönmeyeceğine inanırlar (Schaeffer, 2001: 67). Bu üzüntü onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

XI.4.2. Diğer Kişiler

Yiğitler: “**Yiğitlerin** beli bana bükülsün.”

XI.5. Çevre ve Tabiat

XI.5.1. Mekân

Kale: “Sinanoğlu **gule** yapar daş ilen.”

XI.5.2. Yiyecek

Buğday: “Yıkılsın (da) yerine (de **arpa**) **buğday** ekilsin.”

XI.6. Vücudun Bölümleri

Bel: “Yiğitlerin beli bana bükülsün”

Göz: “Gözlerim doldu ganlı da (duman aman) yas ilen”

XI.7. Formeller

XI.7.1. Dua ve Beddualar

Beddua: “Sinanoğlu gulelerin yıkılsın.”

XI.8.2. Deyim ve Atasözleri

Beli bükülmek: “Yiğitlerin beli bana bükülsün.

İKİNCİBÖLÜM
DOĞUANADOLU TÜRKÜLERİ

I. ERZİNCAN

I.1. ADAM AĞLADAN OLDUM (I/5)

“Adam ağladan oldum

Ciğer dağladan oldum

Evvel baş bağlar idim

Şimdi bağladan oldum

Bağlantı:

Duran ağabey Duran ağabey

Evine gelin olam

Duran ağabey Duran ağabey

Gulun gurbanın olam

Dağlara ekim ekin

Gaybettim elimdekin

Ne dostum ne düşmanım

Olmasın benim tekim

Bağlantı:

Zülûf sıra yüz örtmez

Sevda serimden gitmez

Senin bana ettiğın

Gavur İslâma etmez”

I.2. Dış Yapısı

“Adam Ağladan Oldum” türküsü “mani+kavuştak+mani” kalıbıyla oluşturulmuştur. Mani katarları hecenin 7’li kalıbıyla meydana getirilmiştir. 5+2, 3+4, 4+3’lü duraklara sahiptir. Kavuştaklarda ise birinci mısradaki tekrarlar nedeniyle bir kusur görülmektedir. Bağlantının birinci ve ikinci mısraları hecenin 5+5=10 duraklı kalıbıyla meydana gelmiştir. İkinci ve dördüncü dizeleri ise 5+2=7’li hece kalıbıyla oluşturulmuştur. Anonim bir türküdür.

I.2.1. Kavuştaklar

“Duran ağabey Duran ağabey

Evine gelin olam

Duran ağabey Duran ağabey

Gulun gurbanın olam.”

I.3. İç Öykü

1- Âşık, sevdiğini ağlatmaya, onun ciğerini dağlamaya başladığını ve daha önce birilerinin tanışıp evlenmesine vesile olurken, şimdi kendisinin evlenebilmesi için vesile olanların olduğundan bahsetmiştir. 11- Bağlantı: Seven, Duran ağabeye evlerine gelin olmak istediğini söyler. Âşık, o eve gelin gitmek için Duran’ın kulu olmaya razıdır. 111- Seven dağlara ekin ekmiş, sevdiğini kaybetmiştir. Ne dostunun ne düşmanının kendisi gibi olmamasını ister. 1v-Âşık zülfünün yüz örtmediğini, başından sevdanın gitmediğini ve sevdiğinin ona yaptığını Müslüman’ın yabancıya yapmayacağını söyler.

I.4. Türkünün Kadrosu

I.4.1. Sevgililer

1- İkinci ve üçüncü bentten tematik açıdan bağımsız olan birinci bentte âşık, sevdiği insanın ona olan aşkı yüzünden ağladığını, yeri geldiğinde sözleriyle sevdiğinin canını acıttığını belirtmektedir. Daha önceleri iki kişinin buluşup, anlaşmasını sağlayıp onları evlendirirken, şu anda aynı duruma kendisin düştüğünü belirtmektedir.

ıı- Bağlantı: Sevenin, Duran ağabey diyerek seslendiği kişi sevilenin ağabeyidir. Sevenin sevdiğine kavuşabilmesinde Duran ağabeyin vereceği karar etkili olacaktır, çünkü seven Duran ağabeye evlerine gelin olmak için ona yalvarmakta, kul olmayı bile göze almaktadır. Duran ağabey, evde sözü dinlenen, verilen kararlarda etkili olan birisidir. Seven “Evine gelin olam.” dediğine göre geçmiş zamanlarda olduğu gibi evlendikten sonra seven, sevdiği ve sevenin ağabeyi aynı evde oturacaktır denilebilir.

ııı- Seven, “Dağlara ekim ekin” dediğine göre geçimlerini tarımla sağladığı, yaşadığı yerin ise dağlarla çevrili olduğu düşünülebilir. Ekinler, ovalarda yetişmektedir. Dağlara ya da yüksek yerlere ekilen ekinlere emek verilse de beklenen hasat elde edilmez. Seven, dağa ektiği ekinde beklediği sonucu nasıl alamadıysa, verdiği emek boşa gittiyse, sevdiğine de verdiği emek boşuna gitmiş, beslediği hislerin karşılığını alamamıştır. Sevdiğini kaybetmenin vermiş olduğu üzüntü o kadar büyüktür ki düşmanın bile aynı acıları hissetmesini istemez.

ıv- İkinci bentle tematik olarak bağlantılı bulunan üçüncü bentte de sevenin sevdiğinden ayrılmasının verdiği üzüntü işlenmektedir. Seven, sevdiğini kaybetmiş olmasına rağmen, sevilene hissettiği duyguları unutamaz. Sevilenin kendisine yaptıklarını, Müslüman Hıristiyan’a yapmaz, diyerek sevdiğinin kendisine yaşattıkları karşısında şaşkınlığını dile getirir.

Birinci bentte oğlan kızın aşkıdan ağlayıp, ciğerini dağlamaktadır. İkinci ve üçüncü bentte sevilen kızı terk etmiştir.

Sevdiği tarafından terk edilen kız, acı çekmeye başlamıştır. Âşığın çektiği acılar, onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

I.4.3. Diğer Kişiler

Duran Ağabey: “**Duran ağabey** Duran ağabey

Evine gelin olam.”

I.5. Çevre ve Tabiat

I.5.1. Mekân

Ev: “**Evine** gelin olam.”

Dağ: “**Dağ**lara ekim ekin.”

I.7. Vücutun Bölümleri

Ciğer: “**Ciğer** dağladan oldum.”

Baş: “Evvel **baş** bağlar idim.”

I.8. Folklorik Unsurlar

I.8.1. Dualar ve Beddualar

Dua: “Ne dostum ne düşmanım

Olmasın benim tekim.”

I.8.2. Deyim ve Atasözleri

Başını bağlamak: “Evvel baş bağlar idim.”

II. AĞRI

1. AĞRI DAĞINDAN UÇDUM (I/9)

“Ağrı dağından uçdum

Çayır çimene düşdüm

Ne belalı başım var

Vefasız yâre düşdüm

Kışlanın önü pınar

Hep kuşlar ona konar

Bugün yâri görmedim

Yüreğim ona yanar

Dağda hayladım kurdu

Atım terledi durdu

Karşıdan gelen dilber

Beni yürekten vurdu

(Beni ciğerden vurdu)”

II.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, hece ölçüsünün 5+2, 3+4, 4+3= 7’li kalıbıyla yazılmış, üç mani katarından oluşan, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmayan, anonim bir türküdür.

II.3. İç Öykü

1- Âşık, önce yükseklerdeyken daha sonra düze inmiştir. Sevdiği vefasız olduğu için kendisinin belalı başı olduğunu düşünür 11- Kışlanın önünde, kuşların hep üzerine konduğu bir pınar vardır. Âşık o gün sevdiğini görmediği için yüreği yanmaktadır, canı sıkılmaktadır. 111- Seven dağda kurdu gözettiğinde atı terlediği için durmuştur. Karşıdan gelen güzel onu kalbinden vurmuştur.

II.4. Türkünü Kadrosu

II.4.1. Sevgililer

Türkünün birinci bendinde seven, sevdiğine karşılık vermemiştir. İkinci ve üçüncü bentte kızın tutumu hakkında bir yorum yoktur.

1- Birinci bentte, sevdiğinden vefasızlık gören bir seven bulunmaktadır. Âşık, seveda nedeniyle ayakları yerden kesilmiş haldedir, ama sevdiği kız seveni unutup gidince, vefasızlık yapınca, gerçekle yüz yüze gelmiştir. Seven, sevdiğinden vefasızlık gördüğü için kendisini şanssız, başı belalı olarak görmektedir.

11- Asker olan seven, kışlanın önünde bulunan pınarın başında, her gün gördüğü sevdiğini göremediği için üzgündür, sıkıntılıdır. Uzakta, askerlik-hapishane gibi yalıtılmış bir ortamda veya yalnızlıkta olan insanlar hassaslaşır, tanıdıkları tarafından aranmak, ilgi görmek ister (Yılmaz, 2005: 392).

111- Seven dağda bir kurdu kovalarken, atı terleyince durmuş ve bu sırada karşıdan gelen bir güzele vurulmuştur.

Türkünün üç katarı da birbirinden bağımsızdır. Her bentte birbirinden farklı âşıkların hisleri belirtilmektedir, fakat her üç bendin ana temi de aşktır.

Türküdeki aşk, romantik aşktır.

II.4.2. Diğer Varlıklar

Kuş: “Hep **kuş**lar ona konar.”

Kurt: “Dağda hayladım **kurdu**.”

At: “Atım terledi durdu.”

II.5. Çevre ve Tabiat

II.5.1. Mekân

Dağ: “Ağrı **Dağı**’ndan uçtum.”

Çayır: “**Çayır** çimene düştüm.”

Kışla: “**Kışlanın** önü pınar.”

II.5.2. Ağaç

Pınar: Kışlanın önü **pınar**.”

II.5.3. Yer adları

Ağrı Dağı: “**Ağrı Dağı**’ndan uçtum.”

III. MALATYA

III.1. AL YEŞİL GEYİNMIŞ GELİNE BAK (I/27)

“Al yeşil geyinmiş (anam) geline bakın

Salınıp giden o (yavrum) boyuna bakın

Ak gerdan altına (yavrum) gülleri takın

Ben sarmadım saran kollar murad almasın

Al yeşil geyinmiş (anam) nere gidersin

Hasbahçe içinde (yavrum) seyran edersin

Bu güzellik sende (yavrum) malı neylersin

Ben sarmadım saran kollar murad almasın”

III.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Dörder dizelik iki bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bentleri hecenin 13'ü kalıbıyla meydana getirilmiştir. 6+2 (Ünlem)+5, 5+2(Ünlem)+6, 4+4+5'li duraklarla oluşturulmuştur. Bentleri arasında konu bütünlüğü olan bir türküdür.

III.3. İç Öykü

1- Âşık kırmızı ve yeşil giyinmiş gelinin boyuna bakın diyerek sevdiğini tasvir etmektedir. Sevdiğinin ak gerdanının altına gülleri takmasını söyler. Kendisinin saramadığı sevdiğine sarılanların da mutlu olmamasını diler. 11- Seven sevdiğine al yeşil giyinip nereye gittiğini sorar. Has bahçe içinde dolaştığını belirtir ve sevdiğine, güzelliğinin dünya malına değer olduğunu söyler. Kendisinin saramadığı sevdiğine sarılan rakiplerin de mutsuzluğunu diler.

III.4. Türkünün Kadrosu

III.4.1. Sevgililer

Sevilenin tutumuna yer verilmemiştir.

1- Âşık, al yeşil giyinmiş, uzun boylu ve ak gerdanlı bir kıızı sevmektedir, fakat sevdiğini kendisi değil bir başkası sardığı için üzgün ve sinirlidir. Bu sınırını ve üzüntüsünü de sevdiğini saranın muradına ermemesini dileyerek belirtir. Dış dünyada bulunan uyarıcılar, bazı özellikleri nedeniyle dikkat çekerler ve hemen algılanırlar. Bu nesnelere algılanmasında uyarıcının şiddeti de dikkati etkiler. Renkler arasında da saf renkler, karışık renklere göre daha dikkat çekicidir. Kırmızı ve mavi, sarı ve kırmızıya göre daha çok dikkat çeker (Cüceloğlu, 2008: 122). Sevenin de sevdiğinin üzerinde bulunan kırmızı renkler nedeniyle algısının sevdiği üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir.

11- Sevilen al, yeşil giyinmiş, gelin olarak başka birisine gitmiştir. Seven, sevdiğini gittiği evin bahçesinde dolaşırken görür. Rakip, zengindir. Seven fakir olduğu için kız ya da kızın ailesi, rakibi tercih etmiştir. Seven, kıızı alamadığı için, rakibe beddua eder.

Âşık uzun boylu, al yeşil giyinmiş ve beyaz gerdanlı sevdiğini başka birisinin sardığını gördüğü için üzgündür. Âşık sevdiğini kaybetmenin verdiği üzüntü ile türküsünü yakmıştır. Sevisel ilişkilerde, daha dezavantajlı, yani fakir, ünsüz veya çirkin olanlar, sevdiğini kolayca yüceltir ve daha çok severler(Yılmaz, 2005: 375). Bu nedenle seven, rakibine öfkeli, sevdiğini alamadığı için sinirlidir ve beddua eder.

Türküdeki aşk, romantik aşktır.

III.4.2. Diğer Kişiler

Rakip: “Ben sarmadım saran kollar murad almasın.”

III.5. Çevre ve Tabiat

III.5.1. Mekân

Bahçe: “**Hasbahçe** içinde (yavrum) seyran edersin.”

III.5.2. Çiçek

Gül: “Ak gerdan altına (yavrum) **gülleri** takın.”

III.6. Formeller

III.6.1. Renkler

Al ve yeşil: “**Al yeşil** geyinmiş (anam) geline bakın.”

III.7. Folklorik Unsurlar

III.7.1. Dua ve Beddualar

Beddua: “Ben sarmadım saran kollar murad almasın.”

III.8. Giyim-kuşam ve Süslenme

Al yeşil kıyafetler: “**Al yeşil geyinmiş** (anam) geline bakın.”

IV. ARDAHAN

IV.1. BU GELEN NAHIR MIDİR (I/179)

“Bu gelen nahır mıdır (ay maral maral maral)

Saralan tahıl mıdır (kız mısın gelin maral)

Dediler yârin gelir (ay maral maral maral)

Menzili yakın mıdır (kız mısın gelin maral)

Bu dağda maral gezer (ay maral maral maral)

Telini tarar gezer (kız mısın gelin maral)

Dağ bizim maral bizim (ay maral maral maral)

Avcı burada ne gezer (kız mısın gelin maral)”

IV.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, iki mani katarının sonuna ünlem grubunun getirilmesiyle oluşturulmuş, hece ölçüsünün 3+4=7’li kalıbıyla meydana getirilmiş, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmayan anonim bir türküdür.

IV.3. İç Öykü

1- Âşık uzaktan gördüğünün, büyükbaş hayvan sürüsü olup olmadığını, tarlalarda sarılanların tahıl olup olmadığını sorar. Böyle bir ortamda da aşığa sevgilisinin geldiğini haber verirler ve âşık da sevdiğinin gelişinin yakın olup olmadığını merak eder. 11- Âşık sevdiği kızı dağlarda gezen marala benzetir. Saçını taradığından bahseder. Ayrıca dışarıdan gelen rakiplerine de gözdağı verir.

IV.4. Türkünün Kadrosu

IV.4.1. Sevgililer

Seven, bir süre sevdiğinden ayrı kalmıştır ama şimdi geriye dönmektedir.

1- Seven, sevdiği kızı bir süredir görememektedir. Sevene, kızın geldiğini haber verenler vardır. Âşğın, zamanla bir sorunu vardır, fakat bu sorun doğrudan değil, dolaylı olarak verilmektedir. Âşık, kafiye uyumunu yakalamak için çevresinden yararlanarak, tahıl ve nahır kelimelerini türküsüne almıştır.

11- Seven sevdiğini dişi geyik olarak tasvir etmektedir. Sevdiğine göz koyanlar ise onun gözünde avcıdır ve mekânına gelenlere, sevdiğine yan gözle bakan rakiplerine gözdağı vermektedir. Seven, sevdiği kız diğer erkeklerden kıskanmaktadır. Kıskançlığın doğal, dini ve ataerkil düzenin neden olduğu sebepleri vardır. Kıskançlık öğretilen ya da öğrenilen bir duygudur. İslamiyet de birçok hadis ve ayetle erkeğin kadın üzerinde egemen olduğunu belirtmiştir. Ataerkil sistemde kıskançlık erkekçe bir duyuş olarak algılanmakta, erkeğin sevdiğini kıskanması ve hatta şiddete başvurması bile doğal karşılanmaktadır(Yılmaz, 2005: 314, 317). Seven de sevdiği kızın etrafında dolaşan kişilere gözdağı vermekte, sevdiği üzerinde egemen gücün kendisi olduğunu karşı tarafa sezdirmektedir.

Türkünün bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmamasına rağmen, “Ay maral!” ünlemleri, bentler arasında konu bütünlüğü varmış gibi hissettirmektedir.

Sevdiğine göz koyanlara gözdağı vermek için türküsünü yakmıştır.

Türkünün ana temi romantik aşktır.

IV.4.2. Diğer Kişiler

Avcı: “Avcı burda ne gezer.”

IV.4.3. Diğer Varlıklar

Nahır (Hayvan sürüsü): “Şu gelen **nahır** mıdır”?

Maral: “Şu dağda **maral** gezer.”

IV.5. Çevre ve Tabiat

IV.5.1. Mekân

Dağ: “Bu **dağ**da maral gezer.”

IV.5.2. Yiyecek

Tahıl: “Saralan **tahıl** mıdır”

IV.6. Benzetme ve Sanatlar

Seven, açık istiare ile sevdiğini marala, rakibi de avcıya benzetmiştir. Seven türkünün dizelerinde soru sorarak istifham sanatı yapmıştır.

V. ERZURUM

V.1. ÇAYIRA SERDİM HALI (I/220)

“Çayıra *serdim halı (vay dilo dilo dilo can)*

Etrafım hurma dalı (öldürün beni güloy can)

Seni bana verseler (vay dilo dilo dilo can)

Neylerem dünya malı (öldürdün beni güloy can)

Ayvanda var üç oda (vay dilo dilo dilo can)

Güneş girmiş buluda (öldürdün beni güloy can)

Ne hayırsız yâr imiş (vay dilo dilo dilo can)

Gider beni unuda (öldürdün beni güloy can)

Karanfil destesiyem (vay dilo dilo dilo can)

Bir güzel hastasıyam (öldürdün beni güloy can)

Yanağında gül açmış (vay dilo dilo dilo can)

Ben onun hastasyam (öldürdün beni güloy can)”

V.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, hecenin 5+2, 4+3, 3+4=7’li kalıbıyla oluşturulmuştur. Türkü bentleri, mani katarlarındaki her dizenin sonuna ünlem grubunun getirilmesiyle oluşan, anonim bir türküdür.

V.3. İç Öykü

1- Âşık, etrafı hurmalarla çevrili bir şekilde çimenlerin üzerine halısını serip oturmaktadır. Sevdiğini kendisine verseler dünya malına bile dönüp bakmayacağını belirtir. 11- Seven ayvanda üç oda olduğunu, güneşin bulutun arkasında kaybolması gibi sevgilisinin de kaybolduğunu, kendisini unuttuğunu söyler. 111- Âşık, karanfil destesidir, yanağında gül açmış olan sevdiğinin hastasıdır.

V.4. Türkünün Kadrosu

V.4.1. Sevgililer

Türkünün bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmamaktadır. Birinci ve üçünü bentte kızın tutumuna yer verilmemiştir. İkinci bentte ise sevilen, seveni unutmıştır.

1- Âşık, çayırda otururken sevdiği kızı düşünür ve onu kendisine verseler her şeyden vazgeçebileceğini belirtir. Mal, mülk ve para sevdiğinden daha değerli değildir. Aşk ve sevginin temel öğelerinden birisi de iki sevgili arasında “çıkarıcılığın olmaması”dır. Seven, sevdiğine çıkarıcı, faydacı olarak yaklaşmamalıdır. Kendi imkânları dâhil her şeyi riske atabilmelidir(Yılmaz, 2005: 275). Seven de sevdiğine çıkarıcı duygularla yaklaşmamış, sevdiğini aldıktan sonra elde bulunan mal, mülk ve paraya sırt çevireceğini belirtir.

11- Sevenin, kafiye uyumunu yakalamak için çevresinden yararlanarak, “oda” kelimesini kullandığı görülür. Oda, buluda ve unuda kelimeleri ile mani katarında, kafiye uyumunu sağlamıştır. Sevgili âşıktan uzaklaştığı vakit onu unutmıştır. Seven,

sevgilinin kendisini unutmasını güneşin bulutun arkasına kaçmasına benzetmiştir. Güneş bulutun arkasına gittiği zaman yeryüzünde kısa süreli bir kararına meydana gelmektedir. Seven için de sevdiğinin gitmesi onun dünyasının kararına anlamına gelir. Gittiği yerden kendisini hiç aramayan sevdiğini hayırsızlıkla suçlar. Sevilenden uzak kalma, ister koşullar gereği olsun, isterse anlaşmalı ya da tartışmalı olsun sevene hüznü verir. Özellikle terk edilme ya da birbirlerini sevenlerin ayrı kalmaları sonunda hüznü artmaktadır (Yılmaz, 2005: 357).

ııı- Âşık, kendisini yakışıklı bulmakta ve kendisine güvenmektedir. Yakışıklılığına rağmen, lütfedip al yanaklı kıza âşık olmuştur.

Türkünün üç bendinde birbirinden farklı sevenler bulunmaktadır. Birinci bentteki seven, kız ile evlenmek istemekte, ikinci bentteki sevdiği kendisini unuttuğu için acı çekmekte, üçüncü bentteki ise bir kıza sevmektedir. Her bentte yaşanan hisler ayrıdır, fakat üç bendin de ortak temi romantik aşktır.

V.5. Çevre ve Tabiat

V.5.1. Mekân

Çayır: “**Çayır**a serdim halı.”

Ayvan: “**Ayvanda** var üç oda.”

V.5.2. Eşya

Halı: “Çayır a serdim **halı**.”

V.5.3. Çiçek

Karanfil: “**Karanfil** destesiyem.”

Gül: “Yanağında **gül** açmış.”

V.5.4. Ağaç

Hurma: “Etrafım **hurma** dalı.”

V.5.5. Semavi Unsurlar

Güneş ve bulut: “Güneş girmiş buluda.”

V.6. Formeller

V.6.1. Sayılar

Üç: “Ayvanda var üç oda.”

V.7. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven sevdiği kızın yanağını rengi ve kokusu nedeniyle güle benzeterek teşbih yapmıştır.

VI. ELAZIĞ

1. EVİMİN ÖNÜ EVLEK (I/334)

“Evimin önü evlek

Evleğe diktim tevek

Artık sabrım kalmadı

Güz ayında evlenek

Dağdan kestim deĝenek

Boylu boyunca benek

Gelin kızlar oynayın

Bizler sizi beĝenek

Dağdan kestim kereste

Kuş besledim kafeste

Dediler yârin hasta

Yetiştim son nefeste”

VI.2. Dış Yapısı

Yapılarına göre kararlılık gösteren türkülerden olup hece ölüsünün 3+4, 4+3=7’li kalıbıyla yazılmış,  mani katarından oluşan bentlerle meydana getirilen anonim bir türküdür.

VI.3. İ yk

ı- Âşık evinin önüne asma dikmiştir. Sevdiğine artık sabrının kalmadığını, sonbaharda evlenmek istediğini söyler. ıı- Seven dağdan bir değnek kesmiştir. Gelinlik ağına gelmiş kızlara gelip oynamasını, kendisinin ve arkadaşlarının da onları beğenmesini ister. ııı- Âşık dağdan kereste kesmiş, kafeste kuş beslemiş, sevdiğinin hasta olduğunu söylemişler ve son nefeste yetişmiştir.

VI.4. Türkünü Kadrosu

VI.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün  bendinde de sevilen sevenin aşkına karşılık vermiştir.

ı- Seven ve sevilenin uzun sreden beri birbirlerini bekledikleri görülmektedir. Âşık, artık beklemek istemediğini dile getirmekte, sonbaharda sevdiğine evlenmek istediğini söylemektedir. Âşık, evinin önüne diktiği asmaların hasadını gz ayında yapıp, parasını alıp, düğününü yapmak istiyor olabilir. Evlilik için hasat zamanının bitimi beklenmektedir. Hasat yapılıp, işler bittiği ve hasat paraları alındığı zaman düğün için hazır hale gelinir. Sevenin düğün için göz ayını beklemesinin sebebi budur.

ıı- Birinci bentle bağlantılı olan ikinci bentte seven, sonbaharda yapmak istediği düğünü gerçekleştirmiştir. Bunu dolaylı olarak anlatmaktadır. Yaptığı düğünde kızların oynamasını, arkadaşlarının ya da evlenme çağına gelmiş gençlerin onları beğenmesini söyler.

ııı- Üçüncü bent, birinci ve ikinci bentten bağımsızdır. Burada sevdiğinden uzakta olan bir seven bulunmaktadır. Sevdiği kızın hasta olduğunu sevene haber verenler olmuştur. Âşık da kızı ölmeden önce görebilmiştir.

İkinci bentteki değnek ve benek, üçüncü bentteki kereste ve kafeste kelimeleri kafiye uyumunu sağlamak için kullanılmıştır.

Türküde sevdiğine kavuşabilmiş bir seven ve sevdiğini ancak ölmeden önce görebilen âşık vardır. Türküde konu bütünlüğü olmasa da bentler arasındaki ana tem ortaktır. Her üç bentte de görülen aşk romantik aşktır.

VI.4.2. Diğer Varlıklar

Kuş: “**Kuş** besledim kafeste.”

VI.5. Çevre ve Tabiat

VI.5.1. Mekân

Ev: “**E**vimin önü evlek.”

Dağ: “**D**ağdan kestim değnek.”

VI.5.2. Eşya

Değnek: “Dağdan kestim **değnek**.”

Kafes: “Kuş besledim **kafeste**.”

VI.5.3. Ağaç

Tevek (asma): “Evleğe diktim **tevek**.”

VI.5.4. Mevsim

Güz: “**Güz** ayında evlenek.”

VII. KARS

VII. 1. HAN NİGAR’IM BENDEN YÜZÜN ÇEVİRME (II/445)

“*Han Nigar’ım benden yüzün çevirme*

Bir yiğide birkaç güzel çok mudur

Ben âşığım seni benden ayırma

Bir yiğide birkaç güzel çok mudur

Bağlantı:

Hey hey

İnce bellim hey hey

Kiraz dudaklım hey

Elma yanaklım hey

Sedef tırnaklım hey hey

Hey cananım hey

Biri Çerkez olsun biri Abaze

Birinin koynunda gülleri taze

Biri rakı verir birisi meze

Bir yiğide birkaç güzel çok mudur

Bağlantı

Biri Köroğlu'nun sadık yâridir

Biri karşı dağın beyaz karıdır

Üç güzelden biri benim yârımdır

Bir yiğide birkaç güzel çok mudur

Bağlantı”

VII.2. Dış Yapısı

“Han Nigar’ım Benden Yüz Çevirme”, türkü- koşma tarzı bir türküdür. Türkünün bentleri 6+5=11’li hece ölçüsüyle oluşturulmuştur. Kavuştaklar ise, “ünlem+sıfat grubu+ünlem” şeklinde meydana getirilmiştir. Bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür.

VII.2.1. Kavuştaklar

“Hey hey

İnce bellim hey hey

Kiraz dudaklım hey

Elma yanaklım hey

Sedef tırnaklım hey hey

Hey cananım hey”

VII.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğinden, yani Han Nigar’dan, kendisinden yüz çevirmemesini ister. Seven sevdiğine bir yiğide birden fazla güzelin çok olup olmadığını sorar. Sevdiğine kendisini bırakmamasını söyler. 11- Bağlantı: İnce bellim, kiraz dudaklım, elma yanaklım, sedef tırnaklım diyerek sevdiğine seslenmektedir. 111- Âşığın sevdiklerinden birisi Çerkez diğeri de Abaze’dir. Bir tanesi gençtir, diğeri de kendisine rakı ve meze dağıtmaktadır. Sonunda yine bir yiğide birkaç güzelin çok olup olmadığını sorar. 1v- Sevenin sevdiğinden birisi ona sadıktır, diğeri beyaz tenlidir ve bu üç kişiden birisi sevenin gerçekten sevdiğidir.

VII.4. Türkünün Kadrosu

VII.4.1. Sevgililer

Sevilen, seveni bırakmak istemektedir.

ı- Seven, sadece bir kıza bağlı kalmak istemeyen, bir tek kıyla yetinemeyen birisidir. Yanında sevdiğinden başka kızların olması, seven için yadırganacak bir durum değildir. Sevdiğine onu sevdiğini söylemesine rağmen, diğer kızlardan da ayrılmamaktadır ve bu durum seven için normal, yadırganması gerekmeyen bir durumdur. Bu durumu kabul etmeyen sevilen de seveninden ayrılmak istemektedir.

ıı- Bağlantı: Sevenin kaybetmek istemediği, değer verdiği asıl sevgilisi olan Nigar ince belli, kiraz dudaklı, elma yanaklı, sedef tırnaklı bir güzeldir. Seven de ona “cananım” diye seslenmektedir.

ııı- Âşığın birisi Çerkez, diğeri Abaze olmak üzere Nigar’dan ayrı iki sevdiği daha vardır. Seven, her çiçekten bal alan, çapkın birisidir. Nigar’dan vazgeçmeden günü gün edip yaşamak istemektedir.

ıv- Seven, kızlardan birisinin kendisine sadık, diğerinin beyaz tenli olduğunu belirtir. Sevne göre içlerinden sadece birisi seven için gerçek sevgili mahiyeti taşımaktadır. Seven için önemli olanın da iki ya da üç sevgilisinin birden olması değil, içlerinden sadece birisine gerçekten değer vermektir.

Türküde Nigar adlı kıızı seven, kendisini terk etmemesi için dil döken bir sevenle karşılaşmaktayız. Nigar’a bu düşüncesini kabul ettirebilmek için türküsünü yakmıştır.

Erkekler sürekli olarak kadınlar üzerinde üstünlük kurmayı isterken, kadınlar da erkeklerin üstünlüklerinden ve ayrıcalıklarından dert yanmaktadırlar(Adler, 1999: 11). Erkek değerli, güçlü ve üstün kavramlarıyla anılırken, kadınlar ise boyun eğen, köle olan kişiler olarak anılmaktadırlar(Adler, 1999: 13). Erkeklerin üstünlüğünün toplum içinde kabul edildiği ataerkil bir sistemde sevenin de sevdiğinden kendisinin yanında birden fazla sevgilisi olmasını kabul etmesini istemekte, Nigar’ın ikinci ya

da üçüncü sevgili olmaya boyun eğmesini istemekte, bunu kendisinde hak olarak görmektedir.

Türküdeki aşk yüzeysel aşktır.

VII.4.2. Diğer Kişiler

Âşğın sevdiği diğer kızlar: “Biri **Çerkez** olsun biri **Abaze**.”

VII.5. Çevre ve Tabiat

VII.5.1. Mekân

Dağ: “Biri karşı **dağın** beyaz karıdır.”

VII.5.2. Yiyecek

Kiraz: “**Kiraz** dudaklım”

Elma: “**Elma** yanaklım”

Meze: “Biri rakı verir biri **meze**.”

VII.5.3. Madde

Sedef: “**Sedef** tırnaklım”

VII.5.4. Çiçek

Gül: “Birinin koynunda **güller** taze.”

VII.5.5. Hava Olayları

Kar: “Biri karşı dağın beyaz **karıdır**”

VII.6. Vücutun Bölümleri

Bel: “İnce **bellim** hey hey”

Dudak: “Kiraz **dudaklım** hey”

Tırnak: “Sedef **tırnaklım**”

Yanak: “Elma **yanak**lım hey”

VII.7. Formeller

VII.7.1. Sayılar

Bir: “**Bir** yiğide birkaç güzel çok mudur”

Üç: “**Üç** güzelden biri benim yarımıdır.”

VII.7.2. Renkler

Beyaz: “Biri karşı dağın **beyaz** karıdır.”

VII.8. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven sevdiğinin dudaklarını kiraza, tırnaklarını sedefe, yanaklarını da elmaya benzeterek teşbih yapmıştır.

VIII. ERZİNCAN

VIII.1. MUNZUR DAĞI SİLELENMİŞ GARİNEN (II/607)

“ *Munzur dağı silelenmiş garinen (oy oy)*

Aram açık ela gözlü yarınan

Eller düğün bayram eder yarınan (oy oy)

Benim günüm geçer ah-u zâr’ınan

Selvinin dalına yaslanmıyasın

Yağan yağmur ile ıslanmayasın

El gızı dediğin ezrail dostu (oy oy)

Yalan sözlerine aldanmayasın”

VIII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hecenin 4+4+3=11’li kalıbıyla, koşma yapısıyla meydana getirilen, dörder dizelik iki bentten oluşan anonim bir türküdür. Bentleri arasında konu bütünlüğü olan bir türküdür

VIII.3. İç Öykü

1- Munzur dağı karla kaplanmışır. Sevenin sevdiği ile arası açıktır. Âşık başkalarının sevdiği ile bayram yaptığını, kendisinin ise her gün dert ve kederle gününü geçirdiğini belirtmektedir. 11- Seven, selvinin dalına yaslanılmamasını, yağmurda ıslanılmamasını, yabancı bir kızın Azrail ile dost olduğunu ve onun yalan sözlerine adlanılmamasını söylemektedir.

VIII.4. Türkünü Kadrosu

VIII.4.1. Sevgililer

Sevilenin sevenle arası kötüdür.

1- Sevenin ela gözlü sevdiği ile arası bozulmuştur. Arası bozuk olduğu için üzgündür ve çevresindeki diğer insanlara imrenerek bakmakta, onların sevdikleri ile arası kötü olmadığı için, günlerini gün ederken kendisi, sevdiği ile arası bozuk olduğu için her gün dert ve kederle gününü geçirmektedir.

11- Selvi sağlam bir ağaç olmayabileceği için âşık selvi dalına güvenip insanın sırtını yaslamaması, yağmurda da ıslanmaması gerektiğini belirtmektedir. Seven artık elkızı olarak gördüğü sevdiğinin sözlerini yalan olarak algılamakta, tıpkı yağmurda ıslanmak ve selviye yaslanıp aldanmak gibi elkızının da kendisine zarar verdiğini, onu kandırıldığını düşünmekte, sevdiğinin onu sevmekten çok, kendisini öldürebileceğini düşünmektedir.

Türküde sevdiği ile arası kötü olan ve sonunda sevdiğini Azrail dostu olarak görmeye başlayan âşığın yaşadığı kırgınlıklar, onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VIII.5. Çevre ve Tabiat

VIII.5.1. Mekân

Dağ: “Munzur **Dağı** silelenmiş gar ilen.”

VIII.5.2. Ağaç

Selvi: “**Selvinin** dalına yaslanmayasın”

VIII.5.3. Hava Olayları

Kar: “Munzur Dağı silelenmiş **garinen**”

Yağmur: “Yağan **yağmur** ile ıslanmayasın.”

VIII.5.4. Yer Adları

Munzur Dağı: “**Munzur Dağı** silelenmiş gar ilen.”

VIII.6. Formeller

VIII.6.1. Renkler

Ela: “Aram açık **ela** gözlü yarınan.”

VIII.7. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven, sevdiği kızı boyundan dolayı selviye benzeterek açık istiâre yapmıştır.

IX. BİTLİS

IX.1. OYNAMA YORULURSUN (II/637)

“Oynama yorulursun (hah ha hah ha ha ninna)

Civansın kırılırsın (hah ha hah ha ha ninna)

Sen bir dünya güzeli (hah ha hah ha ha ninna)

Her yerde bulunmazsın (hah ha hah ha ha ninna)

Bağa gel bostana gel (hah ha hah ha ha ninna)

Zülüfün destele gel (hah ha hah ha ha ninna)

Erin izin vermezse (hah ha hah ha ha ninna)

Yalandan hasdalan gel (hah ha hah ha ha ninna)

Odun attım mutfağa (hah ha hah ha ha ninna)

Su doldurdum bardağa (hah ha hah ha ha ninna)

Dediler yârin gelmiş (hah ha hah ha ha ninna)

Başladım oynamağa (hah ha hah ha ha ninna)

IX.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, hecenin 3+4=7'li kalıbıyla oluşturulan, üç mani katarından meydana getirilen anonim bir türküdür. Mani bentlerinin sonuna ünlem grubunun getirilmesiyle oluşturulmuş bir türküdür.

IX.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğine, oynarsa yorulacağını, genç ve güzel olduğu için kırılacağını söyler. Sevilen dünya güzelidir ve hiçbir yerde onun gibisi yoktur. 11- Âşık sevdiğine zülfünü desteleyip bağa, bostana gelmesini söylemektedir. Eğer sevdiğinin eşi evde ise yalandan hastalanıp öyle gelmesini istemektedir. 111- Seven mutfaktaki ocağa odun atmış, bardağa su doldurmuş, sevdiğinin geldiği haber verilince de oynamaya başlamıştır.

IX.4. Türkünün Kadrosu

IX.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün birinci bendinde kızın tutumu hakkında bilgi verilmemiştir. İkinci ve üçüncü bentlerde sevilenlerin, sevenlere karşılık verdiği görülmektedir.

1- Âşık, sevdiği kızı düğünde oynarken görmüştür. Sevdiği, genç ve güzel bir kızdır. Sevenin gözünde kız ince, narin ve kırılıgandır. Kız, sevenin gözünde dünya güzelidir, eşi benzeri yoktur.

11- İki sevgili meyve bahçesinde buluşmaktadır. Seven, kızı yine buluşmaya çağırmaktadır, ama sevdiği evlidir. Seven, buluşmalarının önünde engel olarak duran rakibi atlatması için, kızıdan bahane bulup onu atlatmasını ister. Freud'a göre mazbut bir kadın bir erkek tarafından seçilmek için hiçbir zaman tahrik edici yollara başvurmaz. Bu tahriki yapan, hafif meşrep, sadakat ve güvenilirliği bulunmayan kadınlardır. Erkeklerin, bu tarz kadınları seçmelerindeki amaç onları "kurtarmak"tır. Bu duygunun kökeninde de çocukluk döneminde şefkatin anneyle özdeşleştirilmesi yatar. Cinsel anlamda bilgilendiren erkek, çocukluk döneminde annesinin de seçtiği "basit kadının" da cinsel faaliyetlerinin arasında fark olmadığını düşünür ve annesinin izlerini taşıyan bu kadınlara yönelir (Freud, 2006: 99, 102, 105).

111- Sevilen bir süredir sevenden uzaktır. Âşık mutfaktayken, ona sevdiğinin geldiğini haber veren vardır. Âşık, bu haberi duyduğu zaman mutlulukla kalkıp oynamaya başlamıştır.

Türküde ilk bentteki seven, sevdiğine düşkün, ikinci bentteki âşık sevdiği ile gizli görüşen, üçüncü bentteki seven de sevdiğine kavuşan mutlu bir sevendir. Yaşanılan hisler farklı olsa da ortak duyguları romantik aşktır.

IX.4.2. Diğer Kişiler

Er: "Erin izin vermezse"

IX.5. Çevre ve Tabiat

IX.5.1. Mekân

Bağ ve bostan: "Bağa gel bostana gel."

Mutfak: "Odun attım mutfağa"

IX.5.2. Eşya

Bardak: "Su doldurdum bardağa."

IX.6. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven sevdiğinin güzelliğini anlatırken “çok güzel” demek yerine “dünya güzeli” diyerek ad aktarması yapmıştır.

X. KARS

X.1. SENNEN AYRI BU DÜNYAYI NEYLEREM (II/686)

“Sennen ayrı bu dünyayı neylerem

Koyma meni yana yana sevdiğim (ay balam sevdiğim)

Ölene dek ataşına narına

Dolanırım döne döne sevdiğim (ay balam sevdiğim)

Bağlantı:

Yeri yeri anen ölsün

Men sene gıymıram gaynemenen ölsün

Ay balam goy ölsün

Felek beni koydu gönlü yaralı

Kesildi kısmetim düştüm aralı

Laçın vurmuş turna gibi yaralı

Bölenmişem kızıl kana sevdiğim

Bağlantı”

X.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, 4+4+3, 6+5=11’li hece ölçüsüyle oluşturulan koşma tarzıyla meydana getirilmiştir. Bentler “koşma+ünlem” şeklinde oluşturulmuştur. Türküde iki bağlantı bulunmaktadır. Bağlantılar, serbest ölçüyle meydana getirilmiştir. Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan, anonim bir türküdür.

X.2.1. Kavuştaklar

“Yeri yeri anen ölsün

Men sene gıymıram gaynemen ölsün

Ay balam goy ölsün”

X.2.2. İkilemeler

Yana yana: “Koyma meni **yana yana** sevdiğim”

Döne döne: “Dolanırım **döne döne** sevdiğim”

Yeri yeri: “**Yeri yeri** anen ölsün”

X.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğine, onun için yanarken onu terk etmemesini, onsuз dünyanın bir anlamı olmayacağını, ölüne kadar onun ateşiyile döne döne dolaşacağını söylemektedir. 11- Bağlantı: Âşık sevdiğine annesinin ya da kaynanasının ölmesini, sevdiğine kıyamayacağını söyler. 111- Felek seveni kalbi yaralı bırakmış, kısmeti kesilmiş, sevdiğinden uzak düşmüş, kartal vurmuş turna gibi kırmızı kana boyanmıştır.

X.4. Türkünün Kadrosu

X.4.1. Sevgililer

Sevilen seveni terk etmiştir.

1- Seven, terk edildiği için üzgündür. Sevdiğine kendisini bıraktığı takdirde ölene kadar, sevilenin aşkının neden olduğu aşk ateşiyle divane dolaşacağını belirtmektedir. Âşık için yaşama nedeni olan sevgili, onu bırakırsa seven için dünyanın bir anlamı kalmayacaktır.

ii- Bağlantı: Âşık sevdiğinin kendisinin terk etmesine sebep olarak annesini veya kaynanasını görmektedir. Bu nedenle, sevdiğinin annesinin ve kaynanasının ölmesini istemektedir.

iii- Âşık ve seven aynı yerde otururlarken, sevilen oradan gitmiştir. Sevgilinin gitmesi seveni üzmüş, kalbi kırık kalmıştır. Sevdiğinden uzakta olmak kendisini yaralamakta ve bu durum nedeniyle kartal vurmuş turna gibi olduğunu, içinin kan ağladığını, yaralandığını belirtmektedir.

Türküde sevdiği tarafından terk edilen bir seven bulunmaktadır. Seven bu durumdan dolayı üzülmüş, acı çekmiştir. Sevgi ve arzu arasındaki fark, arzunun doyuma ulaştıktan sonra bitmesi, sevginin ise doyumsuz kalmasıdır. Bir nesneyi arzuladığımızda asıl istenen şey, nesnenin bize doğru gelmesidir. Sevgide ise biz nesneye gider ve onun bir parçası oluruz(Schaeffer, 2001: 9). Seven de sevdiğine doğru gitmiş, onun parçası olmuştur. Bu nedenle sevdiği terk ettiği için üzülmüştür. Bu duygular onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır, fakat iki sevgilinin aşkları yasak aşktır.

X.4.2. Diğer Kişiler

Sevilenin annesi: “Yeri yeri **anen** ölsün”

Sevilenin kaynanası: “Men sene gıymıram **gaynenen** ölsün”

X.4.3. Diğer Varlıklar

Laçın ve turna: “**Laçın** vurmuş **turna** gibi yaralı”

X.5. Folklorik Unsurlar

X.5.1. Dua ve Beddualar

Beddua: “Yeri yeri anen ölsün”

“Men sene gıymıram gaynemen ölsün”

X.6. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven “ay balam” diye seslenerek nida sanatı yapmıştır. Kendisini Laçın vurmuş turnaya benzeterek teşbih yapmıştır. Ölmek üzere olduğunu doğrudan değil “kızıl kana bölünmüşüm” diye anlatarak ad aktarması yapmıştır.

XI. ELAZIĞ

XI.1. SİNEMDE BİR TUTUŞMUŞ (II/694)

“ Sinemde bir tutuşmuş

Yanmış ocağ olaydı

Zülfün karanlığında

Bezme çerağ olaydı

Bağlantı:

N’olaydı yâr n’olaydı

Yâr bade dolduraydı

Şu garip gönlüm için

Kanun icad olaydı

Meyhaneler kapısı

Bahtım gibi kapansın

Rindane bade içmek

Sensiz yasağ olaydı

Bağlantı

Efsaneler yazardım

Sevday-ı aşka dair

Gamden dilimden Hayri

Hal-ı ferağ olaydı

Bağlantı”

XI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hecenin 3+4, 2+5, 4+3=7’li kalıbıyla meydana getirilen, “-ağ” redifli, üç bent ve üç bağlantıdan oluşan, Harputlu Hafız Hayri’ye ait bir türküdür. Türkü bentleri kendi içerisinde konu bütünlüğü göstermektedir.

XI.2.1. Kavuştaklar

“N’ olaydı yâr n’ olaydı

Yâr bade dolduraydı

Şu garip gönlüm için

Kanun icad olaydı”

XI.3. İç Öykü

1- Seven kalbinde tutuşup yanmış bir ocak olmasını, sevdiğinin saçının karanlığında, mecliste bir ışık, mum olmasını istemektedir. 11- Bağlantı: Âşık, sevdiğinin ona içki doldurmasını, kalbi için bir kanun çıkarılmasını istemektedir. 111- Seven meyhane kapılarının, kapanan bahtı gibi kapanmasını, rintler gibi içki içmenin

de sevdiği olmadan yasak olmasını dilemektedir. iv- Âşık eğer rahat ve gamdan uzak olsaydı sevgi ve aşka dair efsaneler yazabileceğini belirtmektedir.

XI.4. Türkünün Kadrosu

XI.4.1. Sevgililer

i- Âşık kalbinde aşk yüzünden oluşmuş bir yara istemektedir. Kalbinin sevdiği için tutuşmuş, onun için yanmış olmasını dilemektedir. Seven “olaydı” dediğine göre, sevilen sevenin aşkına karşılık vermemiştir. Seven, sevdiğinin saçının siyahlığından söz ederek aslında içinde bulunduğu karamsarlığı, üzüntüyü ve matemi belirtmektedir. Kendisini bu karanlıktan çekip çıkaracak bir umut ışığı istemektedir, fakat bulamamıştır.

ii- Bağlantı: Sevdiğinden aşkına karşılık bulamayan seven, sevgilinin kendisine içki doldurmasından bir şey olmayacağını belirtmektedir. Sevdiğinin aşkına karşılık vermesini isteyen âşık, kendisi için kanun çıkarılmasını, zorla da olsa sevdiğinin kendisini sevmesini dilemektedir.

iii- Âşık karşılıksız aşka düştüğü için, bahtının kapalı olduğunu düşünmekte ve bahtının kapısı nasıl kapandıysa, rintler gibi içki içmenin, sevdiği olmadığı için yasaklanmadığı meyhanelerin de kapanmasını istemektedir.

iv- Eğer sevenin hali iyi olsaydı, rahat bir ruh haline kavuşabilseydi, sevda ve aşka dair birçok efsaneler yazabileceğini belirtmektedir. Fakat sevenin yaşadığı karşılıksız aşk nedeniyle içinde bulunduğu karanlıklar onun aşk ve sevdaya dair efsaneler yazmasına engel olmaktadır.

Türküde aşkına karşılık bulamayan bir sevenin istekleri dile getirilmektedir. *İnsanı ürkütecek kadar çok sayıda insan yaşam sorunlarının çözümünden kaçır ve bu kaçış cinsellik kisvesine de bürünür.* Karşılıksız aşk yaşayanlar aslında birer “kaçak”tırlar ve karşılıksız aşk onun karşılaşmak istemediği tavırların sığınağı olur. Karşılıksız aşkı ne kadar uzun yıllar devam ettirirse çözümlerden kaçınmayı başarır. Bunu yaparken de acı çeker (Adler, 1999: 122,123). Seven sevgisine karşılık bulamadığı için üzgündür ve bu üzüntü onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

XI.5. Çevre ve Tabiat

XI.5.1. Mekân

Meyhane: “**Meyhaneler** kapısı”

XI.5.2. Eşya

Çerağ: “Bezme çerağ olaydı”

XI.6. Formeller

XI.6.1. Sayılar

Bir: “Sinemde **bir** tutuşmuş”

ÜÇÜNCÜBÖLÜM
EGEBÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. MANİSA

I. 1. A SEVDİĞİM PİR MİSİN? (I/2)

“A sevdiğim pîr misin?

Şu yerlerde bir misin?

Geceler on beş saat

Gel desem gelir misin?

Bağlantı:

Gel yanıma yanıma

Salında gel gir koluma

Öyle yârim öyledir

Şimdi zaman böyledir

Şu karışki haneyler

Yıkılsın meyhaneler

Acep şehit olur mu?

Yâr yoluna ölenler

Bağlantı”

I.2. Dış Yapısı

Yapılarında kararlılık gösteren türkülerdendir. Hece ölçüsünün 4+3=7'li kalıbıyla meydana getirilmiş anonim bir türküdür. Türkünün bentleri, mani katarlarından meydana getirilmiştir. Bağlantının ikinci mısrasında bir hece fazlası nedeniyle kusur bulunmaktadır.

I.2.1. Kavuştaklar

“Gel yanıma yanıma

Salında gel gir koluma

Öyle yârim öyledir

Şimdi zaman böyledir.”

I.2.2. İkilemeler

Yanıma yanıma: “Gel **yanıma yanıma**”

I.3. İç Öykü

ı- Âşık sevdiğine pir olup olmadığını, yaşadığı yerde tek olup olmadığını sorar ve sevdiğine uykusuz geçirdiği gecelerden bahsederek onun gece yanına gelip gelmeyeceğini öğrenmek ister. ıı- Bağlantı: Seven sevdiğinden onun yanına gelmesini, salınıp koluna girmesini istemektedir. Artık bu zamanda iki kişinin kol kola gezip dolaşmasının normal karşılandığını belirtmektedir. ııı- Âşık yıkılsın meyhaneler diyerek haykırır ve sevdiği uğruna ölünce şehit sayılıp sayılmayacağını sorar.

I.4. Türkünün Kadrosu

I.4.1. Sevgililer

Birinci bentte kız sevene karşılık vermiştir. İkinci bentte ise kızın tutumu belirtilmemiştir.

ı- Pirlerin, bir görünüp bir yok olduklarına inanılır. Halk arasında ululanırlar. Seven de sevdiğini pir olarak gördüğüne göre, sevdiği bir görünüp bir yok

olmaktadır. Sevilen bir sevip bir sevmemesine rağmen, onun sevenin gözündeki değeri oldukça yüksektir. Seven için eşi benzeri olmayan bir kızdır. Sevilenin, gelgitleri seven için zor günlerin yaşanmasına neden oluyordur. Bu zor günlerde geceleri uykusuz geçiren seven, sevdiğini çağırırsa gelip gelmeyeceğini merak eder.

ii- Bağlantı: Seven, sevdiğinden yanına gelip koluna girmesini ister. Sevdiğinin de bu durumu yadırgayabileceğini, karşı gelebileceğini düşündüğü için bu zamanda iki sevgilinin yan yana gezmesinin, dolaşmasının artık normal olduğunu sevdiğine anlatır.

iii- Birinci bentle ikinci bent konu olarak bütünlük sağlamazlar. İkinci bentte âşık için yolunda gitmeyen bir şeyler vardır. Sevdiğinden karşılık görememiş olabilir. Reddedildiği için ölmeyi düşünmektedir. Ölümünün nedeni sevdiği kızdır ve sevgisi uğruna öldüğü zaman şehit olup olmayacağını merak eder.

Birinci bentte seven yüzeysel aşk, ikinci bentte ise âşık romantik aşk yaşamaktadır.

I.5. Çevre ve Tabiat

I.5.1. Mekân

Meyhane: “Yıkılsın **meyhaneler.**”

I.6. Folklorik Unsurlar

I.6.1. Geçiş Dönemleri

Ölüm: “Yar yoluna **ölenler.**”

I.7. Benzetme ve Sanatlar

Seven, sevdiğinin en iyi olduğunu düşündüğü için sevileni pire benzeterek teşbih yapmıştır.

II. İZMİR

II.1. ABACILAR İNİŞİ (I/3)

“Abacılar inişi

Saatimin gümüŖü

Hiç aklımdan çıkmıyor (Kaymak Mevlüde'm)

Hak oğlanın gülüşü

Çaya vardım çayladım

Çayda balık avladım

Balık değil maksadım (Kaymak Mevlüde'm)

Ben yârimnen oynadım

Üç kemerin taşları

Civil civil öter kuşlar

Hiç aklımdan çıkmıyor (Kaymak Mevlüde'm)

O yârin bakışları”

II.2. Dış Yapısı

Yapılarında kararlılık gösteren türkülerden olup, hece ölçüsünün 4+3=7’li kalıbıyla yazılmış, dörder dizelik üç bentten oluşan, anonim bir türküdür. Bentler, dizelerin sonuna sıfat grubu getirilmesiyle oluşturulmuştur. Türkü, konu bütünlüğü olan bir türküdür.

II.2.1. İkilemeler

Civil civil: “**Civil civil** öter kuşlar”

II.3. İç Öykü

1- Âşığın aklımdan, sevdiğinin gülüşü hiç çıkmamaktadır 11- Seven çay kenarına gidip oturur, balık avlar. Fakat asıl amacının da balık değil sevdiği ile görüşmek olduğunu belirtir. 111- Âşık, sevdiğinin bakışlarını unutmamaktadır.

II.4. Türkünün Kadrosu

II.4.1. Sevgililer

Sevilen, oğlanın sevgisine karşılık verir.

ı- Seven, sevdiği kızı “Abacılar” denen yerde görüyor olabilir. Orada gördüğü, eline erkek eli değmemiş, temiz ve namuslu sevdiğinin gülüşünü aklından çıkaramamaktadır. Erkekler, nikâhlarına bir kızı aldıklarında başka bir adamla yaşadıkları cinsel ilişkinin izlerini taşımasını ister. Beğendiği ya da sevdiği kızın tek hâkiminin kendisi olmasını ister (Freud, 2006: 125). Bu nedenle seven için sevilenin namuslu olması önem taşımaktadır. Sevenin kolunda gümüşten saati vardır. Âşığın, maddi durumunun iyi olduğu söylenebilir. Gümüş, altından sonra gelen değerli bir maddedir ve zenginlik belirtisinden birisidir.

ıı- Seven çay kenarına gidip balık avlar. Fakat oraya gitmesindeki asıl amaç sevdiğini görmektir. Sevdiği de bu isteğini yerine getirmiş olmalı ki “Ben yârimnen oynadım” diyerek sevdiğini gördüğünü belirtir.

ııı-Seven ve sevdiği üç kemerli bir köprünün bulunduğu, kuşların öttüğü bir yerde buluşmaktadırlar. İki sevgili burada yüz yüze görüşüp konuştukları için, seven sevdiğinin bakışlarını aklından çıkaramamaktadır.

Türküde birbirleriyle görüşebilen, birbirlerinin aşklarına karşılık veren iki sevgili vardır. Âşık geçirdikleri güzel vakitleri, sevdiğinin beğendiği ve aklından çıkaramadığı özelliklerini türküsünde anlatır. Sevdiğine duyduğu özlem sevenin türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

II.4.1. Diğer Varlıklar

Kuş: “Civil civil öter **kuşlar**”

Balık: “Çayda **balık** avladım”

II.5. Çevre ve Tabiat

II.5.1. Mekân

Çay: “Çayda balık avladım”

Köprü: “Üç kemerin taşları” (Üç kemer: Üç gözlü ve kemerli köprü)

II.5.2. Eşya

Saat: “Saatimin gümüşü”

II.5.3. Yer Adları

Abacılar inişi: “Abacılar inişi”

II.6. Değerli Madenler

Gümüş: “Saatimin gümüşü”

II.7. Formeller

II.7.1. Sayılar

Üç: “Üç kemerin taşları”

II.8. Folklorik Unsurlar

II.8.1. Deyimler ve Atasözleri

Aklımdan çıkaramamak: “Hiç aklımdan çıkmıyor”

III. DENİZLİ

III.1. ÇIKTIM ÇAMIN DORUSUNA (I/231)

“Çıktım çamin dorusuna

Balta vurdum gurusuna

Aşşa köyün hörüsüne

Ben vurgunum börgüsüne

Bahça bahça gezerin de

İnci boncuk dizerin de

Varcesen de var bene de

Ben billenden güzelin de”

III.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hece ölçüsünün 4+4=8’li kalıbıyla oluşturulmuş anonim bir türküdür. Türkü, karşılıklı türkülerdendir ve bentler arası konu bütünlüğü vardır.

III.2.1. İkillemeler

Bahça bahça: “**Bahça bahça** gezerin de”

III.3. İç Öykü

1- Âşık çam ağacının tepesine çıkıp kurularını kesmektedir ve kafasında börgü denilen baş örtüsü olan, aşağı köyün en güzel kızlarından birisi olarak gördüğü Hörü’ye vurgun olduğunu belirtir. 11- Sevilen, bahçe bahçe dolaşıp inci boncuk dizmekte ve bir taraftan da sevdiğine kendisinin başkalarından güzel olduğunu, birisine varacaksa eğer, o kişinin kendisi olması gerektiğini söyler.

III.4. Türkünün Kadrosu

III.4.1. Sevgililer

11- Sevilen, bağ bahçe işleriyle uğraşmakta, boncuktan kendisine oylar yapmaktadır. Gününü bahçede ve boncuk işlemekle geçiren sevilen, sevdiğine eğer evlenecekse bunun kendisinin olması gerektiğini söyler, herkesten daha güzel olduğunu belirtir.

1- Seven, çamların başına çıkıp kurularını ayıklamaktadır. İşi için dolaşırken de sevdiği kızı görmüş, başındaki börgüsüne vurulmuş olduğu düşünülebilir. Sevene göre Hörü aşağı köyün en güzel kızıdır.

Seven, aşığı köyün en güzel kızını sevmektedir. Sevdiği de kendisine karşılık vermiş, aşklarını karşılıklı atışma şeklinde türkülerine yansıtmışlardır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

III.5. Çevre ve Tabiat

III.5.1. Mekân

Köy: “Aşşa köyün Hörü’süne.”

III.5.2. Eşya

Balta: “Balta vurdum gurusuna”

III.5.3. Ağaç

Çam: “Çıktım çamın dorusuna.”

III.6. Folklorik Unsurlar

III.6.1. Geçiş Dönemleri

Evlenme: “Varcesen de var bene de.”

III.7. Giyim-kuşam ve Süslenme

Börgü (Bürümcük kumaşından yapılmış başörtüsü): “Ben vurgunum börgüsüne.”

IV. MANİSA

IV.1. DERE BOYU GİDERİM (I/270)

“Dere boyu giderim

Koyun kuzu güderim

İkimizi görmüşler

Nasıl inkâr edeyim

Bağlantı:

Ay anam ay bubam da nar yemeli

Sarı saçlı güzellere yar demeli

Atladım bağdan bağa

Elim değdi yaprağa

Gız ben seni almazsam

Girmem kara toprağa

Bağlantı”

IV.2. Dış Yapısı

Yapısında karalılık gösteren türkülerden olup, türkünün bentleri mani katarlarıyla kurulmuştur. Mani katarları hecenin 4+3, 3+4=7’li kalıbıyla oluşturulmuştur. Bağlantılar ise 3+4+4=11’li hece ölçüsüyle meydana gelmiş ve ikişer dizeden oluşmuştur. Bağlantının ikinci dizesinde bir fazla heceyle kusur yapılmıştır. Türküde iki bent ve iki bağlantı vardır ve anonim bir türküdür. Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan bir türküdür.

IV.2.1. Kavuştaklar

“Ay anam ay bubam da nar yemeli

Sarı saçlı güzellere yâr demeli”

IV.3. İç Öykü

1- Âşık dere boyunca kuzu gütmektedir ve bu sırada sevdiği ile buluşuklarını görenler olmuştur. Seven onlara buluşmadık diyememiştir. 11- Bağlantı: Seven sarı saçlı kişilere yar denilmesi gerektiğini düşünmektedir. 111- Âşık, elleri yapraklara değerek bağdan bağa gezmekte, sevdiğini almadan ölmeyeceğini söylemektedir.

IV.4. Türkünün Kadrosu

IV.4.1. Sevgililer

Sevilen âşığın sevgisine karşılık vermiştir.

ı- Âşık, koyun ve kuzuları dere kenarına götürdüğü günlerde sevdiği ile görüşmektedir. İki sevgilinin, saklı olan görüşmelerini görenler olmuştur. Seven de sevdiğine, olanları inkâr etmediğini, aralarında geçenleri saklamadığını söylemiştir. Geçmişteki destansı aşklarda olduğu gibi günümüzde de aşka, kurlu düzene bir tehdit olarak algılanmaktadır ve “geleneksel ahlak” silahıyla baskı altında tutulmaktadır(Yılmaz, 2005: 64). Seven ve sevilen de gizli olarak ilişkilerini sürdürmekte, fakat görenler olduğunda, yapılmış olabilecek baskılar nedeniyle aralarındaki ilişkiyi açıklama zorunda kalmıştır.

ıı- Bağlantı: Nar, İslam dinine göre Allah’ın yarattığı güzel şeylerin bir örneğidir. Seven, anne ve babasına “...nar yemeli/Sarı saçlı güzellere yar demeli” diyerek, sarı saçlı kızların Allah’ın yarattığı güzelliklerden birisi olduğunu ve kendisine sarı saçlı sevdiğinin eş ya da sevgili olabileceğini belirtir.

ııı- Âşık, üzüm bağında gezmektedir. Seven, dolaştığı bağlardan hasat kaldırdıktan sonra sevdiğini alacaktır. Sevdiğine onu almadan ölmeyeceğini belirtir.

Türküde birbirleriyle görüşebilen, birbirlerinin aşklarına karşılık veren iki sevgili vardır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

IV.4.2. Diğer Varlıklar

Koyun ve kuzu: “**Koyun kuzu** güderim”

IV.5. Çevre ve Tabiat

IV.5.1. Mekân

Dere boyu: “**Dere boyu** giderim”

Bağ: “Atladım bağdan **bağ**a”

IV.5.2. Yiyecek

Nar: “Ay anam ay bubam da **nar** yemeli”

IV.6. Formeller

IV.6.1. Renkler

Sarı: “**Sarı** saçlı güzellere yâr demeli”

Kara (Gara): “Girmem **kara** toprağa”

IV.7. Folklorik Unsurlar

IV.7.1. Geçiş Dönemleri

Ölüm: “Girmem kara toprağa”

V. MANİSA

V.1. DEĞİRMENİN BENDİNE (I/261)

“Değirmenin bendine

Döner kendi kendine

Yazık ettin a sevgilim

Hem bana hem kendine

Bağlantı:

A güzelim bas gidelim yola gel yârim yola

Dola beyaz kollarını dola boynuma dola

Bahçalarda güllerim

Yaprağını yellerim

Konuşsanya sen yârim

Tutuldu mu dillerin

Bağlantı

Pencereden bakıyor

Açmuş kitap okuyor

Güzel senin sevilerin

Can evimden yakıyor

Bağlantı”

V.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, anonim bir türküdür. Bentleri üç mani katarından oluşmuştur. Mani katarları hecenin 4+3, 3+4=7’li kalıbıyla oluşmuştur. Birinci ve üçüncü bendin üçüncü mısralarında bir hece fazlalığından oluşan kusur görülmektedir. Bağlantılar ise iki dizeden oluşmuş, hecenin 4+4+3+4, 8+7=15’li kalıbıyla oluşmuştur.

V.2.1. Kavuştaklar

“A güzelim bas gidelim yola gel yârim yola

Dola beyaz kollarımı dola boynuma dola”

V.3. İç Öykü

1- Değirmenin önünde suyu biriktirmek için bir set yapılmıştır. Değirmen de kendi kendine dönmektedir. Seven sevdiğine, ikisine birden yazık ettiğini söylemiştir. 11- Bağlantı: Âşık sevdiğini çağırıp yola çıkmayı önermektedir.

Sevdiğinin, kollarını boynuna dolmasını istemektedir. ıı- Seven bahçedeki güllerinin yapraklarını serinlemek için kullanmaktadır. Sevdiğine de dilinin mi tutulduğunu, neden konuşmadığını sorar. ıv- Sevgili pencereden bakmakta, kitap okumaktadır. Sevgilinin aşkı da sevenin canını yakmaktadır.

V.4. Türkünün Kadrosu

V.4.1. Sevgililer

Türkü bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmamaktadır. Birinci bentte kız, seveni bırakmış, ikinci bentte sevilen sevenle küsmüştür. Üçüncü bentte ise kızın tutumu hakkında bir çıkarımda bulunulamamaktadır.

ı- Seven, kafiye uyumunu sağlamak ve konuya hazırlık yapmak için, “bendine” ve “kendine” kelimelerini mani katarında kullanmıştır. Seven, kıza onu terk etmesinden ya da ondan uzaklaşmasından dolayı, ikisine birden yazık ettiğini söyler. Âşığa göre ikisinin ilişkileri sorunsuz gitmektedir, sevenin bu ilişkiyi bitirmesi her ikisini üzmetten başka bir işe yaramamıştır.

ıı- Bağlantı: Seven ve sevilen ayrılmalarına rağmen, seven sevdiği kıızı beraber gitmeye ikna etmeye çalışmaktadır. Eskiden olduğu gibi sevdiğinin kendisine sarılmasını istemektedir.

ııı- Âşık ve sevilen, gül bahçesinde buluşuyor olabilirler. Seven, bahçede güllerle ilgilenirken, sevdiği yanında hiçbir şey söylemeden susmaktadır. Kız sevene küsmüştür, aralarında sorun vardır ve seven bunun nedenini öğrenmeye çalışmaktadır.

ıv- Seven sevdiği kıızı pencere önünde görmektedir. Âşık, kıızın aşkı nedeniyle acı çekmektedir.

Türkü bentlerinin ortak temi aşktır. Bu aşk, romantik aşktır.

V.5. Çevre ve Tabiat

V.5.1. Mekân

Bahçe: “Bahçalarda güllerim”

Pencere önü: “**Pencereden** bakıyor”

V.5.2. Eşya

Kitap: “Açmış **kitap** okuyor”

V.5.3. Çiçek

Gül: “Bahçalarda **güllerim**”

V.6. Vücutun Bölümleri

Kol: “Dola beyaz **kollarını** dola boynuma dola”

V.7. Formeller

V.7.1. Renkler

Beyaz: “Dola **beyaz** kollarını dola boynuma dola”

VI. AYDIN

VI.1. EĞİL KAVAĞIM EĞİL (I/299)

“Eğil kavağım eğil (bi danem aman)

Bu kavak bizim değil

Yâr üstüme yâr sevmiş (güzelim aman)

Sırça da parmağım değil

Kavak dibi deşmeli (bi danem aman)

Üstüne basıp geçmeli

Nazlı da yârin önünden (güzelim aman)

Sallana sallana geçmeli

Kavakta kuru dal var (bi danem aman)

Ayakta mavi şalvar

Asker oldum gidiyom (güzelim aman)

El aç Allah'a yalvar”

VI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, türkünün bentleri mani katarlarından meydana gelmiştir. Türkünün bentleri 5+2, 3+4, 4+3=7’li kalıbıyla oluşturulmuştur. Birinci ve ikinci bendin üçüncü mısraları, ikinci bendin dördüncü mısrasında fazla hece nedeniyle kusur bulunmaktadır. Bentleri, “mani+sıfat+ünlem” şeklindedir. Bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür.

VI.2.1. İkillemeler

Sallana sallana: “**Sallana sallana** geçmeli.”

VI.3. İç Öykü

1- Âşık kavak ağacıyla sohbet etmektedir. Sevdiğini ve kendisini kavak ağacına benzeterek kendisinin eğilmesi gerektiğini, diğer kavağın artık kendisinin olmadığını belirtir. Sevdiği onun üstüne başka birisini sevmiştir fakat seven bu durum umurunda değilmiş gibi davranmaktadır. 11- Seven kavağın dibini eşelemek, bu kavağın üstüne basıp geçmek, sevdiğinin önünden sallana sallana geçmek ister. 111- Âşık kavakta kuru dal olduğunu, sevdiğinin ayağında mavi şalvar bulunduğunu belirtir. Askere gideceğini sevdiğine söyler ve ondan dua etmesini ister.

VI.4. Türkünün Kadrosu

VI.4.1. Sevgililer

Kız, oğlanı aldatmıştır.

1- Seven, kavak ağacıyla konuşarak içinde bulunduğu durumu anlatmaktadır. Kendisini kavağa benzetmekte ve kendi kendine dertleşmektedir. Sevenin sevdiği,

başka birisini sevmeye başlamıştır. Bu durum sevenin başını önüne eğdirmiştir. Kavaklardan birisi kendisi ise diğeri sevdiğidir ve “Bu kavak bizim değil” diyerek artık sevdiğinin kendisine ait olmadığını belirtir. Seven bu duruma üzülse bile dışarıya yansması daha farklıdır. Umursamaz görünmekte ve üzülmemiş gibi davranmaktadır.

ıı- Âşık, sevdiği tarafından aldatılınca ona karşı nefret duygusu beslemeye başlamıştır. Âşığın, “üstüne basıp geçmeli” kullanımı hem sevdiğine zarar verme olarak hem de sevdiğini yok saymak istemesi şeklinde yorumlanabilir. Sevdiğini yok saymaya çalışan âşık, hiçbir şey olmamış gibi sevilenin önünden geçip gitmeyi istemekte, böylece sevdiğinin onu aldatmasından etkilenmediği imajını vermek istemektedir.

ııı- Seven, kavakta kuru dal olduğunu söyleyerek yan yana olan iki kavak ağacından, sevdiğine ait olanın kurumaya başladığını, sevdiğinin artık ona karşı ilgisinin bittiğini anlatmaktadır, fakat sevdiğine kırgın ve kızgın olan seven askere giderken sevdiğinin desteğini arkasında hissetmek istemektedir.

Erkek çocuklar, giriştikleri herhangi bir işte başarısız olduklarında, toplumun onlara sunduğu üstünlük, özgüven nedeniyle, herkesin başına gelebilecek bir başarısızlık olarak yaşadıkları olaylara bakarlar ve yaptığı işi sürdürebilir (Adler, 1999: 33). Seven de sevdiği tarafından aldatılsa da kendisini toparlayıp sevdiğine geri dönmek istemiştir.

Seven, sevdiği tarafından aldatılınca bu olayın kendisini yıpratmadığını göstermek adına türküsünü yakmıştır, fakat son dizede tekrar sevdiğine sığınma ihtiyacını hissettiğini görmekteyiz.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VI.5. Çevre ve Tabiat

VI.5.1. Mekân

Sulak yer: Kavak ağaçları, ışığın bol olduğu yerlerde akarsu kenarlarında yetişmektedir. Seven ve sevilenin oturduğu yerin, sulak bir yer olduğu söylenebilir.

VI.5.2. Ağaç

Kavak: “Eğil **kavağım** eğil.”

VI.6. Vücutun Bölümleri

Serçe parmağı: “**Sırça** (da) **parmağım** değil.”

VI.7. Formeller

VI.7.1. Renkler

Mavi: “Ayakta **mavi** şalvar.”

VI.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Şalvar: “Ayakta mavi **şalvar**.”

VI.9. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven hem sevdiğini hem kendisini kavak ağacına benzeterek teşbih yapmıştır.

VII. MUĞLA/BODRUM

VII.1. HANA VARDIM HAN DEĞİL (BİLAL’İM) (II/446)

“Hana vardım han değil (Bilal’ım)

Penceresi cam değil

Yârim gurbetten gelmiş (Bilal’ım)

Ayrılacak can değil

Bağlantı:

Bilal’ım Bilal’ım sen misin (Bilal’ım)

Sen benim değil misin

Çaya vardım çayladım

Çayda balık avladım

Ben yârimi görünce (Bilal'im)

Oturdum da ağladım

Bağlantı

Çaya vardım çizmeyle (Bilal'im)

Yâr bulamadım gezmeyle

Çok güzeller aldattım (Bilal'im)

Kaşımı da gözümü süzmeyle”

VII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Türkünün bentleri, mani katarlarının sonuna ünlem getirilmesiyle meydana gelmiştir. Bentler 4+3, 5+2=7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Üçüncü bendin ikinci mısrasında bir hece, dördüncü mısrasında da 3 hecelik fazlalık nedeniyle kusur vardır. İki dizeden oluşan bağlantı kısmı ise serbest ölçüyle meydana getirilmiştir. Bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür.

VII.2.1. Kavuştaklar

“Bilal'im Bilal'im sen misin (Bilal'im)

Sen benim değil misin”

VII.3. İç Öykü

1- Seven hana varmıştır ama han, han gibi değildir. Hanın penceresi camdan yapılmamıştır. Sevenin sevdiği gurbetten gelmiştir ve sevdiğinden ayrılmayı istememektedir. 11- Bağlantı: Âşık, gelenin sevdiği olup olmadığından emin olmak için sevdiğine Bilal olup olmadığını, hâlâ kendini sevip sevmediğini sorar. 111- Âşık çay kenarında düşünmüş, çayda balık avlamış, sevdiğini görünce de oturup ağlamıştır. 1v- Âşık çaya çizmeyle varmıştır. Çaya vardığında gezmek için yanına bir sevgili bulamamıştır. Seven kaş, göz süzmeyle birçok güzeli aldatmıştır.

VII.4. Türkünün Kadrosu

VII.4.1. Sevgililer

1- Seven, maniye hazırlık ve kafiye uyumunu sağlamak için çevresindeki mekandan yararlanmıştır. Sevdiği gurbette olan âşık, sevdiğine özlem duymaktadır. Sevilen gurbetten dönmüştür. Kız, sevdiğini hiç bırakmamayı düşünmektedir.

11- Bağlantı: Âşık, Bilal'in davranışlarının eskisi gibi olmadığını düşündüğü için, Bilal'e sevene kendisini sevip sevmediğini sorar. "Bilal'im" diyerek sevdiğini sahiplenir.

111- Âşık çay kenarında sevdiğinin kendisinden neden uzaklaştığını düşünmeye başlamıştır. Balık tutarken Bilal'i görünce ağlamaya başlamıştır. Seven, Bilal'i yanında başka birisiyle çay kenarında gezerken görmüş olabilir, çünkü üçüncü bentte seven tek kaldığını söylemektedir. Ayrıca çay kenarları eski zamanlarda sevgililerin buluşup görüştüğü yer olarak bilinmektedir.

1v- Âşık, çay kenarına gidip dolaşarak Bilal'den sonra yeni birisini bulmaya çalışmaktadır. Seven, gezerken kendisine bir sevgili bulamadığından bahseder, fakat eskiden olduğu gibi, göz süzmeyle kendisine yeni bir sevgili bulabileceğini belirtir.

Sevilen sevenin aşkına karşılık vermemiştir.

Türküde Bilal isimli bir oğlanı seven kızın, sevdiği gurbetten geldikten sonra ona karşı olan tutumunun değişmesi nedeniyle mutsuz olması anlatılmaktadır. Bu mutsuzluk sevenin türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VII.4.2. Diğer Kişiler

Sevilenden ayrı diğer erkekler: “Çok **güzeller** aldattım”

VII.4.3. Diğer Varlıklar

Balık: “Çayda **balık** avladım”

VII.5. Çevre ve Tabiat

VII.5.1. Mekân

Han: “**Hana** vardım han değil”

Çay ya da çay kenarı: “**Çaya** vardım çayladım”

VII.5.2. Eşya

Çizme: “Çaya vardım **çizmeyle**”

VII.6. Vücutun Bölümleri

Kaş ve göz: “**Kaşımı** da **gözümü** süzmeyle”

VIII. MUĞLA

VIII.1. KESTANEYİ KAVURDUM (II/546)

“Kestaneyi kavurdum (bi danem)

Dumanını savurdum

Çıktım kapı önüne (bi danem)

Gülüm diye bağırdım

Mavi çorap giysene (bi danem)

Hergün bize gelsene

Senin için yandığımı (bi danem)

Gözlerimden bilsene

Entarisi filizi (bi danem)

Kimbilir halimizi

Yazanlar böyle yazmış (bi danem)

Ayrırdı ikimizi”

VIII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Türkü “mani katarı+sıfat grubu”ndan oluşan üç bentten oluşmaktadır. Türkünün bentleri 4+3, 3+4=7’li hece ölçüsüyle meydana gelmiştir. Türkünün ikinci bendinin üçüncü mısrası, bir hece fazlalığı nedeniyle kusurludur. Bentler arasında konu bütünlüğü bulunan anonim bir türküdür.

VIII.3. İç Öykü

1- Âşık kestaneyi kavurup dumanını savurmuş, kapı önüne çıkıp gülüm diye bağırmıştır. 11- Seven sevdiğine mavi çorap giyip her gün onlara gelmesini, sevdiğinden onun gözlerinden kendisi için yandığını anlamasını istemektedir. 111- Âşığın sevdiğinin entarisi filizlidir. Seven kendisinin ve sevdiğinin halinden kimsenin anlamadığını düşünmekte ve yazılarını yazarların onlara ayrılık yazdığını söylemektedir.

VIII.4. Türkünün Kadrosu

VIII.4.1. Sevgililer

Sevilen, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Kestaneyi kavurup kokusunu yaymak, seven ve sevilen arasında şifreli bir iletişim şekli olabilir. Seven kapı önüne çıkıp sevdiğine seslendiğinde de iki sevgili birbirleriyle görüşmektedirler.

ıı- Âşık, maniye hazırlık yapmak ve kafiye uyumunu yakalamak için “giymek” fiilini kullanır. Sevilen, âşığın ailesinin de tanıdığı birisidir. Seven her gün sevileni eve çağırdığına göre, kız sevenin evine girip çıkmaktadır, fakat ilişkileri gizli olabileceği için, seven sevgisini gözleri aracılığıyla sevdiğine anlatmaya çalışır.

ııı- Seven, çevreden yararlanarak kafiye uyumunu yakalamak için, filiz kelimesini seçmiştir. Seven ve sevilenin aşkı gizli olduğu için, kimse iki sevgilinin yaşadığı zorluklardan ve karşılıklı besledikleri hislerden haberdar değildir. Haberdar olmadıkları için, iki sevgiliyi birbirinden ayıranlar olmuştur.

Türküde birbirlerinden haberdar olan iki sevgilinin yaşadıkları anlatılmaktadır. Âşıkların gizli yürüttüğü ilişkileri, araya giren üçüncü şahıslar tarafından sonlandırılmış, iki sevgili ayrılmıştır. Sevenin ayrılıktan duyduğu üzüntü türküyü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VIII.4.2. Diğer Kişiler

İki sevgiliyi ayıranlar: “**Yazanlar** böyle yazmış

Ayırды ikimizi”

VIII.5. Çevre ve Tabiat

VIII.5.1. Mekân

Kapı önü: “Çıktım **kapı önüne**”

VIII.5.2. Yiyecek

Kestane: “**Kestaneyi** kavurdum”

VIII.6. Vücutun Bölümleri

Göz: “**Gözlerimden** bilsene”

VIII.7. Formeller

VIII.7.1. Renk

Mavi: **Mavi** çorap giysene”

VIII.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Çorap: “Mavi **çorap** giysene”

VIII.9. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven sevdiğine “seni çok seviyorum” demek yerine “senin için yandığımı” diyerek ad aktarması yapmıştır.

IX. KÜTAYHA

IX.1. SARILI YAZMAMI YIRTAR EKLERİM (II/677)

“Sarılı yazmamı yırtar eklerim

On yıl olsa yâr yolların beklerim

Bağlantı:

(A) guryeci yazı yazan ellerin kırılısın

Sabahın seherinde suların kurusun

Sarılı yazmamın sarısı vardır

İlişmen yârimin sevisi vardır

Bağlantı

Aşırdılar koca dağdan keşişten

Gayrı sevdiceğim geçti iş işten

Bağlantı”

IX.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup 6+5, 4+4+3 duraklı, 11’li hece kalıbıyla yazılmıştır. Bağlantı kısmı ise 7+6=13’lü hece ölçüsüyle meydana getirilmiştir. Bağlantının birinci dizesinde bir hece fazlalığı ile kusur görülmektedir. İkişer dizelik üç bent ve üç bağlantıdan oluşan, bentler arasında konu bütünlüğü bulunan anonim bir türküdür.

IX.2.1. Kavuştaklar

“A guryeci yazı yazan ellerin kırılısın

İlişmen yârimin sevisi vardır”

IX.3. İç Öykü

1- Seven sarı renkli tülbindini yırtıp eklemekte, on sene de olsa sevdiğinin yolunu bekleyeceğini söylemektedir. 11- Bağlantı: Âşık kendisine haber getirip götürken kişiye beddua etmekte, ellerinin kırılmasını, sabahın ilk ışıklarında sularının kurummasını dilemektedir. 111- Âşık sarılı tülbindinin içinde sarı rengin olduğunu ve sevdiğine yaklaşılmamasını, çünkü onun sevgilisi olduğunu belirtir. 1v- Seven dağdan, keşişleme rüzgârının estiği taraftan kaçırılmıştır. Âşığa göre artık iş işten geçmiştir.

IX.4. Türkünün Kadrosu

IX.4.1. Sevgililer

1- Sevilen, sevenden uzaktadır, sevdiğinin yolunu beklemektedir. Kaç yıl olursa olsun beklemekten vazgeçmeyeceğini belirten sevenin, sarı renkli bir yazması vardır. Sarı renk hastalığın, hüznün rengidir. Seven, başına sarı yazma bağlayarak sevdiğinden ayrı olmanın verdiği üzüntüyü anlatmak istemektedir.

ii- Bağlantı: Sevene haber getirip götüren birisi bulunmaktadır. Sevdiğinin yolunu bekleyen sevene haberci, beklediği haberi vermediği için seveni kızdırmış, ona ellerin kırılınsın, suyun kurusun diyerek beddua etmektedir.

iii- Seven, uzakta olan sevdiğine yaklaşmak, aklını çelmek isteyenlerin olduğunu düşünüyordur. Bu nedenle, sevdiğine kimsenin yaklaşmamasını, onun bir sevgilisi olduğunu söyler.

iv- Seven, yıllardır sevdiğinin yolunu beklemektedir, fakat seveni kaçırın birisi olmuş olabilir. “Aşırdılar koca dağdan keşişten” dediğine göre, seven kendi memleketinden başka bir yerdedir. Başkası tarafından kaçırıldığı için de sevilen dönse bile artık yapılacak bir şeyin kalmadığını belirtir.

Türküde uzun yıllar boyunca sevdiğini bekleyen ama ona kavuşamayan bir âşıkla karşı karşıyayız. Gerçek sevgi, kendisini çekebildiği acı ve ıstıraplarla teste tâbi tutar. Sevginin gerçek olup olmadığı bununla hesaplanır ve ölçülür(Gasset, 2005: 10). Seven, uzun yıllar sevdiğini beklemesine, gelmediği için acı çekmesine rağmen sevilen aynı hassasiyeti göstermemiş, iki sevgilinin aşkı gerçek aşk olarak yaşanmamıştır. Seven, beklediği sevdiğine kavuşamadığı için üzgündür ve bu üzüntü onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

IX.4.1. Diğer Kişiler

Kuryeci: “A guryeci yazan ellerin kırılınsın”

IX.5. Çevre ve Tabiat

IX.5.1. Mekân

Dağ: “Aşırdılar koca dağdan keşişten”

IX.6. Formeller

IX.6.1. Sayılar

On: “On yıl olsa yâr yolların beklerim”

IX.6.2. Renkler

Sarı: “Sarılı yazmamın **sarısı** vardır”

IX.7. Folklorik Unsurlar

IX.7.1. Dua ve Beddualar

Beddua: “A guryeci yazı yazan ellerin kırılısın”

Sabahın seherinde suların kurusun”

IX.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Yazma: “Sarılı **yazmamı** yırtar eklerim”

X. İZMİR

X.1. TARLAM KESİK DEĞİL Mİ (II/738)

“Tarlam kesik değil mi

Bağrım ezik değil mi

Ben sevdim eller aldı

Bana yazık değil mi

Bağlantı:

Haydi nökerim oyununa maşallah

Maşallah kavuşuruz inşallah

Tarladan gel tarladan

Altun seni parlardan

Yaktın kül ettin beni

On beşine varmadan”

X.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, türkü bentleri mani katarlarından oluşmuştur. Katarlar 4+3, 3+4=7’li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bağlantı kısımları ise ikişer dizeden meydana gelmiş ve serbest ölçü ile oluşturulmuştur. Gerçek ve anonim bir türküdür.

X.2.1. Kavuştaklar

“Haydi nökerim oyununa maşallah

Maşallah kavuşuruz inşallah”

X.3. İç Öykü

1- Âşık tarlasının etrafında hendek, bağrının ezik olup olmadığını sormakta, sevdiği elinden alındığı için de kendisine yazık olduğunu düşünmektedir. 11- Bağlantı: Seven almak istediği ikinci eşinin oyununa maşallah demekte ve sevdiği ile kavuşmak için dua etmektedir. 111- Âşık sevdiğine tarladan gelmesini, onun parlaklığının altından kaynaklandığını ve sevdiği daha on beşine varmadan kendisini yakıp kül ettiğini belirtmektedir.

X.4. Türkünün Kadrosu

X.4.1. Sevgililer

Sevilenin tutumuna yer verilmemiştir.

1- Âşığın bir sevdiği vardır, fakat sevilenin görüştüğü başka birisi vardır ya da kız başkasına verilmiştir. Bu durum bize Klasik Türk Edebiyatı’ndaki altın üçgeni hatırlatmaktadır. Bu üçgenin zirvesinde bir kız, iki köşesinde de iki erkek yani rakipler bulunur. Türküde âşığın rakibine yenildiği görülmektedir. Bu yenilgi seveni üzmüştür.

11- Bağlantı: Nöker, Anadolu’nun çeşitli il ve ilçelerinde kuma anlamında kullanılmaktadır. Nöker kelimesi kuma anlamında ele alınırsa, sevenin evli,

sevdiğinin ise almak istediği ikinci eş olduğu söylenebilir. Seven, sevdiğinin oyununu izlemekte, kavuşmak istediğini söylemektedir.

ııı- Sevenin sevdiği de tarladan gelirken, üzerinde taşıdığı altınlar nedeniyle parlamaktadır. Sevilen, üzerinde altınlarla dolaştığına göre rakiple evlenmiştir. Seven, daha on beş yaşına bile gelmeyen sevdiğinin aşkı yüzünden yanıp kül olmuştur.

Türküde sevdiğine kavuşamadığı, onu başka birisine kaptırdığı için kendi haline üzülen, yanıp kül olduğunu hisseden bir âşık bulunmaktadır. Sevisel ilişkilerde, rakibe göre daha yoksul, çirkin ya da ünsüz olan sevenler sevdiklerini rakiplere göre daha çok sever ve yüceltirler. Ayrıca rakiplere göre daha çok engelle karşılaşır ve bu engelleri aşmak için onlardan fazla çaba harcamak zorunda kalırlar (Yılmaz, 2005: 375-376). Seven, rakibi karşısında yenilgiye uğradığı, engellere takıldığı için sevdiğini kaybetmiş ve bu üzüntü onun sararıp solmasına neden olmuştur. Bu duygular onun türküsüne yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

X.4.2. Diğer Kişiler

Sevenin elinden sevdiğini alanlar: “Ben sevdim **eller** aldı”

X.5. Çevre ve Tabiat

X.5.1. Mekân

Tarla: “**Tarlam** kesik değil mi”?

X.6. Formeller

X.6.1. Sayılar

On beş: “**On beşine** varmadan”

X.7. Folklorik Unsurlar

X.7.1. Dualar ve Beddualar

Dua: “Maşallah kavuşuruz inşallah”

X.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Sevilenin üzerinde altın vardır: “**Altun** seni parladan”

X.9. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven birinci bendin birinci, ikinci ve dördüncü dizelerinde istifham sanatı yapmıştır. Seven sevilenin aşkı yüzünden acı çekmektedir. Bu durumunu “yaktın kül ettin beni” şeklinde anlatarak ad aktarması yapmıştır.

XI. AFYON

XI.1. A GIZ SENİN ADIN DUDU (I/1)

“A gız, senin adın da dudu

Kim taradı da kimler yudu

O da güzellerin de adı

Bağlantı

Oğlan men men men men

Neden de sen yandım ben

Ben yanıyorum aman

Men men mendili de

Yakmış kandili de

Bulmuş dengini de

Oğlan men men men men

Nedende sen yandım ben

Ben yanıyorum aman

A gız senin de adın da nazik

Ak kollara da tak bilezik

Sen orada da aman bize yazık

Bağlantı”

XI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık göstermeyen türkülerden olup üçer dizelik üç bent ve dokuzar dizelik iki bağlantıdan oluşan anonim bir türküdür.

XI.2.1. Kavuştaklar

Oğlan men men men men

Neden de sen yandım ben

Ben yanıyorum aman

Men men mendili de

Yakmış kandili de

Bulmuş dengini de

Oğlan men men men men

Nedende sen yandım ben

Ben yanıyorum aman

XI.3. İç Öykü

ı- Sevilenin adı Dudu'dur. Sevileni yıkayıp paklamışlardır. Dudu güzellerin adıdır. ıı- Bağlantı: Seven, sevdiği kıza yanmıştır, fakat sevilen başkasına verilmiştir. ııı- Sevilenin adı Nazik'tir. Kızın kollarında bilezik vardır. Seven ve sevilen ayrıdır. Seven, kendilerine yazık olduğunu düşünür.

XI.4. Türkünün Kadrosu

XI.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün birinci ve ikinci bendinde sevilenin tutumuna yer verilmemiştir.

ı- Sevene göre sevdiği güzel bir kızdır ve bütün güzelleri sevdiği temsil etmektedir, fakat sevilen kızın yıkanıp temizlendiği belirtildiğine göre, düğün öncesi yapılan bir hazırlık olabilir.

ıı- Bağlantı: Seven, aşk yüzünden yanmaktadır, fakat sevilen başkasıyla görüşmektedir. Seven, sevilenin dengini bulduğundan bahseder.

ııı- Sevilen kız Nazik'tir. Kolunda bilezik taşıdığına göre evlenmiştir. Seven de sevdiğinden uzak kaldığı için kendi kendisine üzülmemektedir.

Türküde sevdiğine kavuşamayan iki farklı âşık bulunmaktadır. Her iki aşğın da sevdiği kızlar başkasına verilmiştir. Bu nedenle sevenler acı çekmektedirler.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

XI.4.1. Diğer Kişiler

Dudu'nun etrafındaki kişiler: “ Kimler yıkadı da kimler yudu”

XI.5. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Bilezik: “Ak kollara da tak bilezik”

XI.6. Formeller

XI.6.2. Renkler

Ak: “Ak kollara da tak bilezik”

XI. 7. Eşya

Mendil: “Men men mendili de”

Kandil: “Yakmış kandili de”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. DİYARBAKIR (I/9)

I.1. AĞLAMA YÂR AĞLAMA

“Ağlama yâr ağlama

Mavi yazma bağlama

Mavi yazma tez solar (anam)

Ciğerimi dağlama

Elma da al olaydın (anam)

Selvi de dal olaydın

Bana göre yar mı yok (anam)

İstedim sen olaydın

Elma al olanda gel (anam)

Ayva nar olanda gel

Hasta düştüm gelmedin (anam)

Bari can verende gel”

I.2. Dış Yapısı

Yapısı bakımından kararlılık gösteren türkülerden olup, 3+4, 4+3=7’li hece ölçüsüyle oluşturulmuş, mani katarlarından oluşturulan üç bentten meydana getirilen anonim bir türküdür. Mani katarlarının sonuna ünlem getirilmiştir.

I.3. İç Öykü

1- Âşık sevdiğinden ağlamamasını, mavi yazma erken solduğu için onu bağlamamasını ister. Sevdiği mavi yazma bağladığında ve ağladığında sevenin ciğeri dağlanmaktadır. 11- Seven, elmanın kızarmasını, sevdiğinin selvide dal olmasını ister. Âşık kendisine göre çok kız olduğunu, ama onun istediğinin sevdiği olduğunu belirtir. 111- Seven sevdiğine elma kızarıncı, ayva, nar olunca gelmesini söyler. Sevdiği ne elma kızardığında ne ayva, nar olduğunda ne de seven hastalandığında gelmemiştir. Âşık da hiç olmazsa ölürlen sevdiğinin yanında olmasını ister.

I.4. Türkünü Kadrosu

I.4.1. Sevgililer

Bentler arası konu bütünlüğü olmayan türküde birinci bentte sevilenin üzgün olduğu görülür. İkinci ve üçüncü bentlerde sevilen, âşığın sevgisine karşılık vermemiştir.

1- Âşık mavi rengin çabuk solacağını düşünmektedir. Sevdiği mavi yazma bağladığında, sevdiğinin de mavi yazma gibi çabuk solup, ölebileceğini düşünür. Seven bunu düşündükçe ve sevdiğinin ağladığını gördükçe çok üzülmemiştir.

11- Elmanın sembolik anlamı “cinsel ilişki”dir. Âdem ve Havva, cennetten yasak olan elmayı yedikleri için kovulmuşlar, yani birbirleriyle cinsel birliktelik yaşadıkları için oradan atılmışlardır. Seven, sevdiği kıza “Elmada al olaydın/Selvi de dal olaydın” dediğine göre sevdiğini cinsel anlamda arzulamaktadır, fakat sevdiği daha büyümediği için, seven sevdiği kıızı beklemek zorunda kalmıştır. Sevilen selviye benzetildiğine göre, ince ve uzun boylu, güzel bir kız olduğu söylenebilir. Âşık, sevdiğini beklemiş, fakat onu kendisine sevgili yapamamıştır.

111- Âşık, sevdiği olgunlaştığında, büyüyüp gelişip genç kız olduğunda onu yanına çağırır. Sevenin bu çağırısı cevapsız kalmıştır, çünkü seven hasta olduğunda sevdiğinin gelmediğini belirtir. Seven, hiçbir şekilde çağırısına karşılık vermeyen sevilenden, ölmeden önce gelmesini ister. Son nefeste istediği sevdiğini görmektir.

Türküdeki ana tema romantik aşktır. Birinci bentte sevdiği ağladığı için ciğeri dağılan bir seven, diğer bentlerde ise karşılıksız aşka düşen bir seven görülmektedir. Karşılıksız aşkı yaşayanların büyük bir bölümü yaşamdan, dünyadan kaçma isteklerini bu aşkın arkasına sığınarak gerçekleştirmek isterler. Mutsuz bir aşk onlar için dünyadan ve yaşamdan kaçmaya hizmet etmektedir (Alfred, 1999: 122). Türküde de âşık, aşkına yüz vermeyen bir kız için üzülmede, gelmeyeceğini bile bile onu yanına çağırılmaktadır. Seven de kendisine karşılıksız aşk yaratarak dünyadan ve yaşamdan kaçma isteğine bir kılıf bulmuştur ve en sonunda da dünyadan kaçmanın bir simgesi olarak ölümü seçmiş fakat bunu yaparken de sevdiğinin gelmeyişiğini sebep olarak göstermiştir.

Türküdeki ana tem romantik aşktır.

I.5. Çevre ve Tabiat

I.5.1. Yiyecek

Elma: “**Elma** da al olanda gel”

Ayva ve nar: **Ayva nar** olanda gel”

I.5.2. Ağaç

Selvi: **Selvi** de dal olaydın”

I.6. Vücutun Bölümleri

Ciğer: “**Ciğeri**mi dağılama”

I.7. Formeller

I.7.1. Renkler

Al: “Elma da **al** olanda gel”

Mavi: “**Mavi** yazma tez solar”

I.8. Folklorik Unsurlar

I.8.1. Deyim ve Atasözleri

Can vermek: “Bari **can verende** gel”

II. ADIYAMAN

II.1. ALTIN YÜZÜĞÜM KIRILDI (I/36)

“Altın yüziğüm kırıldı (hey)

Suya düştü su duruldu (hey)

Dediler yâr geliyor (hey)

İnce bellerim kırıldı

Bağlantı:

Tel tel tellerine

Kurban olam dillerine vay

Atımın da nalı yoktur (hey)

Üzerinde çulu yoktur (hey)

Göl başında yolu yoktur (hey)

Git gelemem emmim gızı

Bağlantı

Altınlarım nal edeyim (hey)

Al hırkamı çul edeyim (hey)

Göl başını yol edeyim (hey)

Ben gelemem emmim gızı (hey)”

II.2. Dış Yapısı

Yapılarında kararlılık gösteren türkülerden olup, 5+3, 4+4 duraklı, hecenin 8’li kalıbıyla meydana getirilmiş bir türküdür. Türkünün birinci bendinin üçüncü mısrasında bir hecenin eksik olması nedeniyle kusurludur. İki dizelik iki bağlantı ve dörder dizelik üç bentten oluşan anonim ve karşılıklı bir türküdür. Türkünün bağlantıları, serbest ölçüyle yazılmıştır.

II.2.1. Kavuştaklar

“Tel tel tellerine

Kurban olam dillerine vay”

II.2.2. İkilemeler

Tel tel: “**Tel tel** tellerine”

II.3. İç Öykü

1- Âşığın altın yüzüğü suya düşmüş, yüzük suya düşünce su durulmuştur. Âşığa sevdiğinin geldiğini haber vermişler bunun üzerine sevenin heyecandan eli ayağı tutmamıştır. 11- Bağlantı: Seven, bu haberi veren kişinin uğruna kendini kurban etmeye hazırdır. 111- Sevilen sevene atının nalının, üzerinde de çulunun olmadığını söyler. Gölbaşında yolu olmadığı için kendisinin gelemeyeceğini sevene bildirir. 1v. Bunun üzerine âşık altınlarını nal, hırkasını çul ve gölbaşını yol yapmak istediğini belirterek kendisinin onun yanına gidemeyeceğini belirtir.

II.4. Türkünün Kadrosu

II.4.1. Sevgililer

1- Seven, nişanlısından ayrıdır. Nişanlı gurbettedir ve sevdiğinin geldiğini ona söylediklerinde, sevinçten ne yapacağını şaşırır. Sevenin yüzüğünün kırılması,

nişanlının geleceğine dair bir işaret ya da arlarındaki ilişkilerin bitimine dair bir belirti olarak düşünülebilir.

ıı- Bağlantı: Âşık, kendisine sevinçli haberi veren için ölmeye hazırdır.

ıv- Sevdiği yanına gelemeyen seven, onun yanına gelebilmesi için altınlarını sevdiğinin atı için nal, hırkasını da atın üzerine çul yapmayı, yolu olmayan gölbaşına da yol yapmayı istemektedir, fakat türkünün bu bendinde mantığa aykırı bir durum bulunmaktadır. Sevilene seslenen kız, bent sonunda “Ben gelemem emmim gızı” demektedir. Seven, sevdiğinin yanına rahat gidemediği için fedakârlıkta bulunmaktadır. Emmim gızı yerine sevdiğine hitap etmesi gerekmektedir.

ııı- Oğlan, atının nalı ve çulu olmadığı, gölbaşında da yol olmadığı için âşığa kendisini beklememesini, gelemeyeceğini söylemektedir.

Âşık, sevdiğinin geri geldiğini duyduğu zaman yaşadığı sevinci ve onu görebilmek için elinden geleni yapabileceğini, engelleri aşabileceğini anlatabilmek için türküsünü yakmıştır. Seven bir insan, sevdiği insanda fayda gözetmez. Kendi çıkarları dâhil her şeyi sevdiği için harcamaya, riske atmaya hazırdır (Yılmaz, 2005: 275). Seven de sevdiği ile görüşmek için altınlarını harcamaktan çekinmemiştir.

Türküdeki ana tem romantik aşktır.

II.4.2. Diğer Kişiler

Haberciler: “Dediler yârin geliyor”

II.4.3. Diğer Varlıklar

At: “Atımın da nalı yoktur”

II.5. Çevre ve Tabiat

II.5.1. Mekân

Göl başı: “Göl başında yolu yoktur”

II.6. Maden

Altın: “Altın yüzüğüm kırıldı”

II.7. Vücutun Bölümleri

Bel: “İnce **bellerim** kırıldı”

II.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Hırka: “Al **hırkamı** çul edeyim”

Altın yüzük: “**Altın yüzüğüm** kırıldı”

III. ŞANLIURFA

III.1. DAĞIDIR YÂR DAĞIDIR (I/243)

“Dağıdır yâr dağıdır

Sinemde yâr dağıdır

Başımda gam yuvası

Dağıtsa yâr dağıdır

Bağlantı:

Aklım baştan alıpsan

Beni derde salıpsan

Aşk oduyla yakıpsan

Gel benim şehla gözüm

Gül benzim sararıptı

Talihim kararıptı

Bir parça aklım vardı

Onu da yâr alıptı

Bağlantı

Urfa'lıyam yorgunam

Göller gibi durgunam

O şehla gözleriye

Çok ezelden vurgunam

Bağlantı”

III.2. Dış Yapısı

Yapısına göre kararlılık gösterir. Bentler mani katarlarından meydana gelmiştir. Hece ölçüsünün 3+4, 4+3=7’li kalıbıyla oluşturulmuştur. Bağlantı kısmı dört dizeden meydana gelmiş, hecenin 3+4, 4+3=7’li kalıbıyla yazılmıştır. Türkü üç bent ve üç bağlantıdan oluşmuş, bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür.

III.2.1. Kavuştaklar

“Aklım baştan alıpsan

Beni derde salıpsan

Aşk oduyla yakıpsan

Gel benim şehla gözlüm”

III.3. İç Öykü

1- Âşık, sinemde yarası olduğunu ve bu yaranın nedeninin sevdiği olduğundan bahsetmektedir. Sevenin hem sinesi yaralıdır hem de başı dertlidir ve başındaki derdini de sevdiğinin dağıtabileceğini belirtir. 11- Bağlantı: Sevilen sevenin aklını

başından almış, onu derde salmış ve aşk ateşiyle yakmıştır ve seven şehla gözlü sevdiğinden kendisiyle gelmesini istemektedir. ııı- Âşığın gül benzi sararmış, talihi kararmış, sevdiği de aklını başından almıştır. ıv- Seven Urfalıdır. Yorgun, göller gibi durgun ve sevdiğinin şehla gözlerine ezelden vurgundur.

III.4. Türkünün Kadrosu

III.4.1. Sevgililer

Sevilen sevenin aşkına karşılık verip vermediği belli değildir, ama sevenden uzaktadır.

ı- Seven acı çekmektedir ve bu acının nedeni sevdiğidir. Onun sevgisi sevenin yüreğini kızgın demirle dağlanmış gibi yakmaktadır. Âşığın hem yüreği yanmakta hem de başında dert rüzgârları dolaşmaktadır. Bu dert ve sıkıntının dağılması da sevilenin elindedir.

ıı- Bağlantı: Âşık şehla gözlü sevdiğinin aşkına düştüğünden beri aklı başından gitmiş, dert sahibi olmuş, aşk ateşiyle yanmıştır. Dertlerini geçirecek, içindeki yangını söndürecek, aklını başına toplamasında yardım edecek olan sevdiğini yanına çağırılmaktadır.

ııı- Âşık, başına gelen talihsiz olaylar nedeniyle zor günler geçirmektedir. Şanssızlıklar sevenin peşindedir. Yaşadıkları nedeniyle aklı başında değildir ve üstüne bir de bir kızı sevmeye başlayınca aklı iyice karışmıştır.

ıv- Âşık çektiği sıkıntı ve dertlerden dolayı yorgun düşmüştür. Seven göller kadar durgun olduğunu söyleyerek, sevdiği kız hayatına girdiğinden bu yana durulduğunu belirtmek istemektedir.

Türküde sevdiğinin aşkı yüzünden acı çeken, başı derde düşen, aklı başından giden, yorgun ve bitkin bir âşıkla karşılaşmaktayız Sevenin çektiği acılar onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

III.5. Çevre ve Tabiat

III.5.1. Coğrafi Şekiller

Göl: “**G**öller gibi durgunam”

III.5.2. Yer Adları

Urfa: “**U**rfalıyam yorgunam”

III.5.3. Çiçek

Gül: “**G**ül benzim sararıptı”

III.6. Vücutun Bölümleri

Göz: “O şehla **g**özleriye”

III.7. Formeller

III.7.1. Sayılar

Bir: “**B**ir parça aklım vardı”

III.7.2. Renkler

Kara: “**T**alihim **k**ararıptı”

III.8. Folklorik Unsurlar

III.8.1. Deyim ve Atasözleri

Aklını başından almak: “**A**klım baştan alıpsan”

III.9. Benzetme ve Sanatlar

Seven, yüzünün rengini güle, durgunluğunu da göle benzeterek teşbih yapmıştır.

IV. ŞANLIURFA

IV.1. DARACIK SOKAKTA YÂRE KAVUŞTUM (I/256)

“Daracık sokakta yâre kavuştum

Yâr aşığı ben yukarı savuştum (uy beni beni)

Yâre bir gül verdim yârman barıştım

Bir tanecik bu dert yaralar beni (uy beni beni)

Bağlantı:

Beni beni beni ceylanım beni

Sürmedim sefânı neyleyim seni

Uy beni beni

Yüce dağ başında yayılan atlar

Yârimin koynuna girmesin yâdlar

Mezarım üstünde bir karış otlar

Bir tanecik bu dert yaralar beni

Bağlantı:

IV.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Türkünün bentleri koşma tarzıyla oluşturulmuş, hecenin 6+5, 4+4+3 duraklı, 11’li kalıbıyla, koşma tarzında yazılmıştır. Türkü iki bentten ve serbest ölçüyle oluşturulan, üç dizelik iki bağlantıdan oluşan anonim bir türküdür.

IV.2.1. Kavuştaklar

“Beni beni ceylanım beni

Sürmedim sefânı neyleyim seni

Uy beni beni”

IV.2.2. İkilemeler

Beni beni: “**Beni beni** ceylanım beni”

IV.3. İç Öykü

1- Âşık, sevdiğiyle küstür ve bu küslük onun içine dert olmuştur. Sevdiğiyle daracak bir sokakta bir araya gelmiş, sevdiğine bir gül vererek onun gönlünü almıştır. 11- Bağlantı: Seven sevdiğine “ceylanım” diye seslenir. Sevdiğinin sefasını sürememiştir, bu nedenle sevdiğine sitem eder. 111- Seven yaylada yayılan atlara, öldükten sonra sevdiğinin yabancılara yâr olmaması için tembihte bulunur. Sevdiğinin başkasını sevmesi ya da başkasına verilme düşüncesi seveni yaralamaktadır.

IV.4. Türkünün Kadrosu

IV.4.1. Sevgililer

Birinci bentte kız, oğlanla görüşmektedir. Oğlanın aşkına karşılık vermiştir. İkinci bentte sevilenin tutumuna yer verilmemiştir.

1- Sevdiği ile küs olan âşık, dar bir sokakta sevdiği ile buluşmuştur. Aradaki dargınlığı ortadan kaldırmak için sevdiğine gül vermiş, onun gönlünü almıştır, fakat iki sevgili kendilerini gören olmasın diye ayrı yollardan gitmektedir. İlişkilerini rahatça yaşayamamaktadırlar. Çevre baskısı ve çıkabilecek dedikodular nedeniyle, görüşmeleri kısa süreli olmaktadır. Bu kısıtlı görüşmeler nedeniyle seven üzülmemektedir.

Türk kültürünün tanımlamış olduğu “uygun davranışlar” ve yine aynı kültürün olumsuz değerlendirdiği “biçimsiz davranışlar” vardır. İçinde yettiğimiz

kültürlerden gelen algısal beklentiler sürekli bizi etkisi altında tutar. Biz de algılarımızı ve beklentilerimizi, davranışlarımızı, bu beklentiler içinde tutmaya çalışırız (Cüceloğlu, 2008: 133). Seven ve sevilen de kültürümüz içinde, özellikle daha eski dönemlerde, olumsuz bir hareket olarak değerlendirilen, iki sevgilinin aleni şekilde aşklarını yaşamalarından kaçınarak, kısa süreli görüşmeler yapmışlar, kimseye yakalanmamak için elinden geleni yapmışlardır. Davranışlarını toplumun beklentilerine göre ayarlamışlardır.

ıı- Bağlantı: Oğlan sevdiğini ceylana benzeterek ona seslenir. Kendisiyle raha görüşemediği, uzun uzun vakit geçiremedikleri için yeteri kadar mutlu olamadığını belirtir. Bu halde de “Neyleyim seni” diyerek sevdiğine ve onların rahat görüşmesine izin vermeyenlere sitemde bulunur.

ııı- Birinci bentten bağımsız olan ikinci bentte seven ölmüştür. Kendisine dert ortağı olarak atları seçmiş ve vasiyetini onlara bildirmiştir. Seven, kendisine dert ortağı olarak atları seçtiğine, sevdiğini atlara emanet ettiğine göre onun hayatında atların önemli bir yer teşkil ettiği düşünülebilir. Teknolojinin gelişmediği zamanlarda, taşımacılığın atlarla ve diğer yük hayvanlarıyla sağlandığı dönemlerde insanlar için büyük önem taşıyan atlar, seven için de büyük önem taşımaktadır. Hemen hemen her işte atın kullanıldığı eski zamanlarda atların, sahipleri nazarında büyük önem taşıdığı ve kıymet gördüğü görülmektedir. Sevenin atlardan istediği, ölümünden sonra sevdiğinin yanında kimsenin olmaması, onun kimseye yar olmamasıdır. Âşık, öldükten sonra sevdiğinin başkasıyla görüşmesinden, evlenmesinden korkmaktadır.

Türküde iki ayrı sevenin hissettikleri verilmektedir. İki ayrı olayın anlatıldığı türküde ana tem ortaktır. O da romantik aşktır.

IV.4.2. Diğer Kişiler

Yâdlar: “Yârimin koynuna girmesin **yâdlar**”

IV.4.3. Diğer Varlıklar

Ceylan: “Beni beni beni **ceylanım** beni”

At: “Yüce dağ başında yayılan **atlar**”

IV.5. Çevre ve Tabiat

IV.5.1. Mekân

Sokak: “Daracık **sokak**ta yâre kavuştum”

Dağ: “Yüce **dağ** başında yayılan atlar”

IV.5.2. Çiçek

Gül: “Yâre bir **gül** verdim yârnan barıştım”

IV.5.3. Bitki

Ot: “Mezarımın üstünde bir karış **otlar**”

IV.6. Formeller

IV.6.1. Sayılar

Bir: “Yâre **bir** gül verdim yârnan barıştım”

IV.7. Folklorik Unsurlar

IV.7.1. Geçiş Dönemleri

Ölüm: “**Mezarımın** üstünde bir karış otlar”

IV.8. Benzetme ve Sanatlar

Âşık sevdiği kızı ceylana benzetmiştir. Benzetmede de sadece kendisine benzetilene vererek açık istiare yapmıştır.

V. DİYARBAKIR

V.1. EĞDİM SÖĞÜT DALINI (I/298)

“Eğdim söğüt dalını

Saydım yapraklarını

Yârim hamamdan gelmiş

Öptüm yanaklarını

Bağlantı:

Hanım kızlar kızlar

Canım kızlar kızlar

Bezenmiş düğüne gider

Elma yanaklı kızlar

Kuşburnunun kurusu

Geçti kızlar sürüsü

Sürüsünden fayda yok

Beni yaktı birisi

Bağlantı:

Mavi geyme uymuyor

Göynüm sana doymuyor

İsterem yanan gelem

Arkadaşlar koymuyor

Bağlantı

Beyaz geyme tanırlar

Seni yolcu sanırlar

Zaten bende talih yok

Seni benden alırlar

Bağlantı”

V.2. Dış Yapısı

Yapısına göre kararlı bir türküdür. Türkünün bentleri ve bağlantıları mani katarlarından oluşmuştur. Mani katarları 4+3, 2+5, 5+2, 3+4=7’li hece kalıbıyla meydana getirilen, dört bentten ve üç bağlantıdan oluşturulan anonim bir türküdür. Türkünün bağlantı kısımları ise serbest ölçüyle yazılmıştır.

V.2.1. Kavuştaklar

“Hanım kızlar kızlar

Canım kızlar kızlar

Bezenmiş düğüne gider

Elma yanaklı kızlar”

V.2.2. İkilemeler

Kızlar kızlar: “Canım **kızlar kızlar**”

V.3. İç Öykü

1- Âşık söğüt dalını eğip yapraklarını sayar ve hamamdan gelen sevdiği kızın yanağından öper. 11- Bağlantı: Âşık hanım kızlar, canım kızlar diyerek kızlara seslenir. Kızlar giyinip kuşanıp düğüne gitmektedirler ve al yanaklıdırlar. 111- Âşığın önünden grup halinde kızlar geçmektedir. Fakat kızların hiçbirisinden ona fayda

yoktur, çünkü o içlerinden birisini beğenmektedir. ıv- Sevdiğine mavi giymemesini, mavinin ona uymadığını söyler. Bunları söylerken de gönlünün sevdiğine doymadığını, sevdiğinin yanına gelmek istediğini, fakat arkadaşlarının onu bırakmadığını anlatır. v- Âşık sevdiğine beyaz giymemesini söyler. Çünkü beyaz giyerse onu tanıyacaklarını ve sevdiğini elinden alacaklarını düşünür.

V.4. Türkünün Kadrosu

V.4.1. Sevgililer

Türkünün bentleri arasında konu bütünlüğü yoktur. Birinci, üçüncü ve dördüncü bentte kız, sevene karşılık verir. İkinci bentte kızın tutumuna yer verilmemiştir.

ı- Seven, maniye hazırlık yapmak ve kafiye uyumunu sağlamak için, tabiatın yararlanmış “dalını”, “yapraklarını” kelimelerini kullanarak, mani katarında kafiye uyumunu sağlamıştır. Oğlan hamamdan gelen sevdiğinin yanağına öpücük kondurur, fakat bu durum sevenin gerçekten yaşadığı bir olay değil, tasavvur ettiği bir olay olabilir. Kişilerin içinde yetiştikleri kültür, içinde bulunulan ortam, ihtiyaçlar ve benzeri diğer şeyler algıyı ve algısal beklentileri etkiler. Bu nedenle algılamalar mutlak bir gerçek olamaz (Cüceloğlu, 2008: 135).

ıı- Bağlantı: Sevenin önünden düğüne giden, süslü püslü, al yanaklı kızlar geçmektedir.

ııı- Sevenin önünden kızlar geçer, fakat o hiçbirisine dönüp bakmaz. Çünkü içlerinden sadece bir tanesine âşıktır. Sevdiğinden başkasını gözü görmemektedir.

ıv- Oğlan sevdiğine mavinin yakışmadığını belirtir. Algılanan nesnelere uyarıcıların şiddeti de dikkati etkiler. Renkler arasında da mavi ve kırmızı sarı ve yeşile göre daha çabuk dikkat çeker (Cüceloğlu, 2008: 122). Seven de mavinin dikkat çekici özelliğinden dolayı sevdiğine mavi giymemesini söyleyerek onu rakiplerden korumaya çalışıyor olabilir. Âşık, sevdiği ile ne kadar görüşse de ona doyamamaktadır. Sevdiğinin yanına gitmek istemektedir, arkadaşlarının engeliyle karşılaşır.

v- Oğlan sevdiği kızı kıskandığı, kendisine ve şansına da çok fazla güvenmediği için kıza çok yakıştığını düşündüğü beyaz rengini giymemesini ister, sevdiğini kıskanmaktadır. Sevdiği beyaz giydiği takdirde herkesin sevdiğine bakacağını düşünmekte, onu kaybedeceğini zannetmektedir. Kadın-erkek ilişkilerinde “sahip olma” anlayışı ilişkiye hâkim olduğu ve kendine güvensizlik içerdiğinden, ilişkilerde kıskançlık ortaya çıkmaktadır. Kıskançlıklar da sevgi göstergesi olarak kabul edilmektedir (Yılmaz, 2005: 307).

Türküde, birinci bentteki seven, yüzeysel aşkla sevdiğine yaklaşmaktadır. Diğer bentlerde de romantik aşk görülmektedir.

V.4.2. Diğer Kişiler

Sevilenden farklı kızlar: “Geçti **kızlar** sürüsü”

Âşığın arkadaşları: “**Arkadaşlar** koymuyor”

V.5. Çevre ve Tabiat

V.5.1. Mekân

Hamam: “Yarim **hamam**dan gelmiş”

V.5.2. Yiyecek

Kuşburnu: “**Kuşburnunun** kurusu”

Elma: “**Elma** yanaklı kızlar”

V.5.3. Ağaç

Söğüt: “Eğdim **söğüt** dalmı”

V.6. Formeller

V.6.1. Renkler

Beyaz: “**Beyaz** giyme tanırlar”

Mavi: “**Mavi** geyme uymuyor”

V.7. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Beyaz elbise: “**Beyaz** giyme tanırlar”

Mavi elbise: “**Mavi** geyme uymuyor”

V.8. Benzetme ve Sanatlar

Âşık yanaklarının renginden dolayı kızların yanaklarını “elma yanaklı” diyerek tasvir etmiş, onların yanaklarını elmaya benzetmiştir. Teşbih sanatı yapılmıştır.

VI. ADIYAMAN

VI.1. GEL GÜLÜM GEL CANIM (VUR DAVULCU) (I/383)

“Gel gülüm gel canım seni severem (diley)

Saram kollarıma sensiz giderem

Al canım fedadır senin yoluna (diley)

Ağlama sil gözün vallah ölürem

Bağlantı:

Vur davulcu vur davulu güm güm gümlesin (diley)

Kız oğlanı sevmiştir yabancı neylesin

Kız oğlanı sevmiş dünya malın neylesin

Kız ela gözlerin bendimi yakar (diley)

Sevdiğin almayan canından bıkar

Gel seni kaçırım bizim ovaya (diley)

Ben sevem el alsın bana kim bakar

Bağlantı”

VI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Türkünün bentleri koşma tarzında meydana getirilmiştir. Bentler, hecenin 6+5=11’li kalıbıyla yazılmıştır. Bağlantı kısımları ise 4+4+5, 7+6, 6+7 duraklı, 13’lü hece ölçüsünden oluşmuştur. İki bent ve iki bağlantıdan oluşan türkünün konu bütünlüğü bulunmaktadır. Anonim bir türküdür. Türküde bentlerin sonuna “ünlem” getirilmiştir.

VI.2.1. Kavuştaklar

“Vur davulcu vur davulu güm güm gümlesin

Kız oğlanı sevmiştir yabancı neylesin

Kız oğlanı sevmiş dünya malın neylesin”

VI.2.2. İkilemelere

Güm güm: “Vur davulcu vur davulu **güm güm** gümlesin”

VI.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğine gel gülüm gel canım diye hitap etmekte ve onu sevdiğini söylemektedir. Ölmek üzeredir, sevdiğini kollarına sarmak istemektedir. Canını sevdiğine feda etmekte ve ondan gözünün yaşını silmesini istemektedir. Silmediği takdirde öleceğini belirtir. 11- Bağlantı: Âşık davulcuya davulu çalmasını söyler. Kız oğlanı sevdiyse yabancıyı ve dünya malını geri tepeceğini belirtir. 111- Sevdiğinin ela gözleri âşığın bendini yakmaktadır. Sevdiğini almayanların canından bıktığını söylemektedir. Sevdiğine onu ovaya kaçırmak istediğini belirtmektedir. Fakat sevdiğini başka birisi almıştır ve “Bana kim bakar” diye kendi kendisine konuşmaktadır.

VI.4. Türkünün Kadrosu

VI.4.1. Sevgililer

1- Âşık sevdiği kıza canım ve gülüm diye hitap etmekte ve onu sevdiğini söylemektedir. Seven, ölmek üzeredir. Sevdiğinden önce öleceği için onla vedalaşmak ister. Bu durum sevdiği kıızı üzmemekte, ağlamaktadır. Âşık, kız ağladığı için daha da üzülmüştür. Sevgi özel bir ilişkidir ve seven kimse, sevdiğinin mutluluğunu ve onun emniyette olmasını kendisinin mutluluğu ve güvenliği kadar ister ve önemser (Cüceloğlu, 2008: 541). Seven sevdiği ağladığı için daha da üzülmüştür, onun mutlu olmasını kendisinden daha çok istemiştir.

11- Bağlantı: Seven, sevdiğinin düğünüdedir. Seven, sevdiğinin kendisini sevdiğini söyler, onun başka birisine, paraya ve mala mülke ihtiyacı olmadığını belirtir. Sevilen kız, para için başkasıyla evlendirilmiştir. Rakip, sevene göre daha paralıdır, seven fakirdir.

111- Ela gözlü sevdiği, oğlanın içini yakar. Maddi nedenlerden dolayı başkasına verilen sevdiğini kaçırmayı düşünen âşık, sevdiğini almadığı takdirde canından bı kacaktır, fakat sevdiğini kaçıramamıştır. Kız başkasına verilmiş, düğünü yapılmıştır.

Türküde sevdiği için ölümü göze alan bir âşığın, sevdiğine kavuşamadığını ve bu nedenle üzüldüğü görülmektedir. Sevdiğine kavuşamamanın verdiği üzüntü, sevenin türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VI.4.2. Diğer Kişiler

Davulcu: “Vur **davulcu** vur davulu güm güm gümlesin”

VI.5. Çevre ve Tabiat

VI.5.1. Mekân

Ova: “Gel seni kaçırım bizim **ovaya**”

VI.6. Formeller

VI.6.1. Renkler

Ela: “Kız **ela** gözlerin bendimi yakar”

VII. MARDİN

VII.1. KİRPİKLERİN OK MUDUR (II/558)

“Kırpiklerin ok mudur (oy oy oy)

Kalbime battıyor (diyar Mardin güzeli)

Gözlerin güneş midir (oy oy oy)

Beni de yakıyor (diyar Mardin güzeli)

Güllere bak güzelim (oy oy oy)

Bülbül kıskanıyor (diyar Mardin güzeli)

Gülen yüzüne değil (oy oy oy)

Kalbim çok seviyor (diyar Mardin güzel)”

VII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık göstermeyen türkülerden olup dörder dizelik iki bentten oluşan anonim bir türküdür.

VII.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğine kirpiklerinin ok olup olmadığını sormaktadır çünkü sevdiğinin kirpikleri onun kalbine batmaktadır. Sevdiğinin gözleri de bedenini yaktığı için seven sevdiğinin gözlerini güneşe benzetmektedir. 11- Âşık sevdiğine güllere bakmasını söyler, bülbüllerin gülleri kıskandığından bahseder. Sevenin kalbi sevdiğini çok sevmektedir. Bunda gülen yüzünün etkisi yoktur.

VII.4. Türkünün Kadrosu

VII.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün birinci bendinde, kız sevenin aşkına karşılık vermemiş, ikinci bentte ise sevilen sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Seven sevdiği kızı gördüğü zaman, onun güneşe benzeyen bakışlarından ve tavırlarından dolayı acı çekmektedir. Şairlerin ve âşıklar sevgilileri bazı özellikleri nedeniyle güneşe, aya ve dünyaya benzetirler. Bu benzetmelerle, sevilenlerin yaşamsal ve vazgeçilmez oldukları ifade edilir (Ozan, 2005: 28). Seven de sevdiği kızın bakışlarını güneşe benzeterek kendisi için vazgeçilmez ve yaşamsal önemi olduğunu belirtmek istemiştir. Seven karşılıksız aşka düşmüştür. Karşılıksız aşk nedeniyle, sevilenin her tavrı onun canını acıtmaktadır.

11- Âşık sevdiğine gülleri gösterip, onları bülbüllerin kıskandığından bahsetmektedir. Divan edebiyatında gül ve bülbül mazmununa göre bülbül güle olan sevgisi yüzünden her gün kanamakta, gülün dikenlerine katlanmaktadır. Seven sevdiği için zorluklara katlandığını, onu kıskandığını belirtir ve sevdiğinin güler yüzüyle değil her şeyiyle onu sevmektedir.

Türküdeki ortak tema, romantik aşktır.

VII.4.2. Diğer Varlıklar

Bülbül: “**Bülbül** kıskanıyor”

VII.5. Çevre ve Tabiat

VII.5.1. Eşya

Ok: “Kirpiklerin **ok** mudur”?

VII.5.2. Çiçek

Gül: “**Güllere** bak güzelim”

VII.6. Vücudun Bölümleri

Göz: “**Gözlerin** güneş midir”?

Kalp: “**Kalbime** batıyor”

Kirpik: “**Kirpiklerin** ok mudur?”

Yüz: “Gülen **yüzüne** değil”

VII.7. Benzetme ve Sanatlar

Seven, sevdiği her baktığında canını acıttığı için kirpiklerini oka, gözlerini de kendisini yaktığı için güneşe benzeterek teşbih yapmıştır.

VIII. ŞANLIURFA

VIII.1. PALAN DAĞI DUMANDIR (II/643)

“Palan Dağı dumandır

Erzurum dolu handır

Gitti yârim gelmedi

Yaş gözüme dolandır

Bağlantı:

Oy canan canan canan

Hangi derdime yanam

Palan Dağı'nda kuş var

Yaprağında gümüş var

Gitti yârim gelmedi

Helbet onda bir iş var

Bağlantı”

VIII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Türkünün bentleri mani katarlarından meydana gelmiş, hecenin 4+3, 3+4 ve 5+2=7’li kalıbıyla yazılmıştır. Bağlantılar da 3+4 ve 5+2=7’li hece ölçüsüyle yazılmış, iki dizeden oluşmuştur. İki bent ve iki bağlantıdan oluşan, bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür.

VIII.2.1. Kavuştaklar

“Oy canan canan canan

Hangi derdime yanam”

VIII.3. İç Öykü

1- Palan dağı dumanlıdır, Erzurum’da da pek çok han vardır. Sevenin sevdiği gidip gelmemiştir. Bu nedenle sevenin gözüne yaş dolmuştur. 11- Bağlantı: Âşık sevdiğine seslenir ve hangi derdime yansam diyerek durumundan yakınır. 111- Seven Palan dağında kuş ve bu kuşun kanadında da gümüş olduğunu söylemektedir. Sevdiği gidip gelmemiştir. Bu nedenle sevdiğinde bir iş olduğunu düşünmektedir.

VIII.4. Türkünü Kadrosu

VIII.4.1. Sevgililer

Sevilen seveni terk etmiştir.

1- Âşık, Palan Dağı gibi dumanlıdır. Sevenin sevdiği Erzurum’a gitmiş ve gelmemiştir. Oğlan, Erzurumda’ki hanlardan birinde kaldığını düşünmekte ve bu nedenle gözyaşı dökmektedir.

11- Bağlantı: Âşık “Hangi derdime yanam.” dediğine göre başında birden fazla dert vardır ve şimdi bu dertlerin içine bir de sevdiğinin onu terk etmesinin acısı karışmıştır.

ııı- Sevdiğinin gidip de gelmemesine inanamayan seven, sevdiğinin kendisini terke ettiğini kabullenemediği için, sevdiğinin kendisini sevmediği için geri dönmediğini değil başka işleri nedeniyle Erzurum’da kaldığını düşünmektedir.

Türküde sevdiği kendisini terk ettiği için üzülen ve ağlayan bir âşık bulunmaktadır. Sevilen tarafından terk edilen âşığın üzüntüsü, türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VIII.4.2. Diğer Varlıklar

Kuş: “Palan Dağı’nda **kuş** var”

VIII.5.Çevre ve Tabiat

VIII.5.1. Mekân

Han: “Erzurum dolu **handır**”

VIII.5.2. Yer Adları

Erzurum: “**Erzurum** dolu handır”

Palan Dağı: “**Palan Dağı** dumandır”

VIII.6. Değerli Madenler

Gümüş: “Kanadında **gümüş** var”

VIII.7. Vücudun Bölümleri

Göz: “Yaş **göz**üme dolandır”

VIII.8. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven “ağladım” demek yerine “yaş gözüme dolandı” diyerek ad aktarması yapmıştır.

IX. DİYARBAKIR

IX.1. SEN GİDELİ ÜÇ GÜN KALDI BAYRAMA (II/685)

“Sen gideli üç gün kaldı bayrama (le canım bayrama he canım)

İşvedir cilvedir nazıdır (le canım nazıdır he canım)

Sen gideli kararları geymişem (le canım geymişem he canım)

Senin uğrun bu başımı vermişem (le canım vermişem he canım)

Ne beni seversin ne vaz geçersin (le canım geçersin he canım)

Kanımı kadehe koyar içersin (le canım içersin he canım)

Ev(ler)imin önünü gelir geçersin (le canım geçersin he canım)

İşvesidir cilvesidir nazıdır (le canım nazıdır he canım)”

IX.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup ikişer dizelik dört bentten meydana gelmiştir. Bentler, 4+4+3, 6+5, 3+3+5 duraklı, hecenin 11’li kalıbıyla yazılmıştır. Türkünü birinci bendinin ikinci mısrasında iki hece eksikliği ve dördüncü bendin birinci mısrasında bir hece fazlalığı nedeniyle kusurlu bir yapısı vardır. Türkünün bentleri arasında konu bütünlüğü vardır ve anonim bir türküdür.

IX.3. İç Öykü

1- Sevilenin bayramdan üç gün önce seveni bırakıp gitmiştir. 11- Âşık sevdiği gittiğinden beri siyahları giymiş ve onun uğruna başını vermiştir. 111- Sevilen ne âşığı sevmekte ne de ondan vazgeçmektedir. Bu durum sevenin canının acıtmaktadır. 1v- Sevilen sevenin evinin önünden işveli, cilveli ve nazlı bir şekilde geçmektedir.

IX.4. Türkünün Kadrosu

IX.4.1. Sevgililer

Sevilen seveni tam olarak sevmemektedir.

1- Sevilen bayramdan üç gün önce seveni terk etmiştir. Sevilen işveli, nazlı ve cilveli bir kızdır.

11- Türk geleneklerinde bayramlar küslerin barıştığı, ailelerin bir araya geldiği, özlem giderildiği bir gündür. Fakat sevinçlerin yaşandığı, özlemlerin giderildiği bu güne üç gün kala seven sevdiği tarafından terk edildiği için bu durum sevilen açısından sevinç değil üzüntü kaynağı olmuştur. Âşık siyahları giymiş, sevdiği için ölümü göze almıştır. Sevenin giydiği siyah renk onun içinde bulunduğu ruh halini yansıtmaktadır. Siyah yas rengidir ve olumsuz bir hava çağrıştırır.

111- Sevilenin aşkı, seveni ne öldürmektedir ne de güldürmektedir. Seven sevilenin gel-gitleri nedeniyle acı çekmektedir. Seven bu durumu, sevdiğinin kanını kadehe koyup içmesine benzetmektedir. Kız, seven hayatta iken onu canından bezdirmiştir.

1v- Aynı yerde oturan iki sevgiliden, sevilen sevenin evinin önünden gelip geçmektedir. Kız, sevene umut verici şekilde gelip geçer, fakat tam olarak sevenin aşkına karşılık vermez.

Türküde sevdiğinin umursamaz, onunla oyun oynar tavırları ve kendisini terk etmesi nedeniyle acı çeken bir âşık bulunmaktadır. Sevenin çektiği acılar ve üzüntüler onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

IX.5. Çevre ve Tabiat

IX.5.1. Mekân

Ev: “Evlerimin önünü gelir geçersin”

IX.5.2. Eşya

Kadeh: “Kanımı **kadehe** koyar içersin”

IX.6. Vücutun Bölümleri

Baş: “Senin uğran bu **başımı** vermişem”

IX.7. Formeller

IX.7.1. Sayılar

Üç: “Sen gideli **üç** gün kaldı bayrama”

IX.7.2. Zaman

Bayramdan üç gün önce: “Sen gideli üç gün kaldı bayrama”

IX.7.3. Renkler

Kara: “Sen gideli **karaları** geymişem”

IX.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Âşık siyahlar giyinmiştir: “Sen gideli **karaları** geymişem”

X. KİLİS

X.1. UFACIK TAŞINAN KALE YAPILMAZ (II/754)

“Ufacık taşınan kale yapılmaz

Penceresi yüksektir yare bakılmaz

Bir yâr sevmeyinen dünya yıkılmaz

Bağlantı:

Atma bu taşları ben yareliyem

El alem al giymiş ben kareliyim

Kapımın öniünden gelir geçersin

Karanfil kokulu tütün içersin

Ne beni alırsın ne vaz geçersin

Bağlantı

Kapımın öniünde bir yeniçeri

Ayağı çizmeli başı keçeli

Yalvardım yakardım girmez içeri

Bağlantı”

X.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hecenin 6+5=11’li hece ölçüsüyle oluşturulmuş, üçer dizelik üç bentten ve ikişer dizelik üç bağlantıdan oluşan anonim bir türküdür. Türkünün birinci bendinin ikinci mısrasında bir hece fazlalığı nedeniyle kusur bulunmaktadır. Türkünün bentleri arasında konu bütünlüğü yoktur, anonim bir türküdür.

X.2.1. Kavuştaklar

“Atma bu taşları ben yareliyem

El alem al giymiş ben kareliyem”

X.3. İç Öykü

1- Seven ufacık taşla kale yapılmayacağını, sevdiğinin penceresinin yüksek olduğu için onu göremediğini ve bir kişiye âşık olmakla dünyanın yıkılmayacağını belirtir. 11- Bağlantı: Âşık sevdiğine kendisine taş atmamasını, zaten yaralı olduğunu,

başka kişilerin kırmızı giydiğini, kendisinin siyahlar içinde olduğunu söyler. 111- Sevilen sevenin kapısının önünden gelip geçmekte, karanfil kokulu sigara içmekte ve ne seveni almakta ne de ondan vazgeçmektedir. 1v- Sevenin kapısının önünde ayağı çizmeli, başı keçeli bir yeniçeri vardır. Yeniçeriye yalvarıp yakarır içeri girmesi için, ama yeniçeri içeri girmez.

X.4. Türkünün Kadrosu

X.4.1. Sevgililer

1- Seven, kendisini olduğundan farklı göstermektedir. Ufak taşlarla nasıl kale yapılamazsa, seven de çok yakışıklı olmasa da kendisini öyle göstermekte, bu nedenle sevene yüksekten bakmakta, kendisini naza çekmektedir. Kimsenin peşinden koşmayan sevilene seven, bir kişiyi sevmekle bir şey kaybetmeyeceğini söyler.

11- Bağlantı: Sevilen, sevenin bir hatasından dolayı onu eleştirmekte, dolaylı olarak ona suçunu hatırlatmakta, yüzüne vurmaktadır. Seven, yaptıklarından dolayı zaten yaralıdır. Yaralı ve üzgün olduğu için diğer insanlar gibi kırmızı değil, karamsarlığın ve matem rengi olan siyahların içindedir.

111- Âşğın sevdiği karanfil kokulu sigara içerek sevenin kapısının önünden gelip geçmektedir. Sevilen sevene ne tam olarak karşılık vermekte ne de onu tamamen bırakmaktadır.

1v- Sevilen kişi bir yeniçeridir. Ayağında çizmesi ve başında da keçesi vardır. Sevilen sevenin kapısının önüne gelmiştir, fakat sevenin yalvarmasına rağmen içeri girmemiştir. Sevilen, naz yapmaktadır.

Bentler arasında konu bütünlüğü olmayan türküde sevilenler, sevenin aşkına karşılık vermemiştir.

Türküdeki sevenler, karşılıksız aşk nedeniyle üzgündürler. Türküdeki aşk romantik aşktır.

X.4.2. Diğer Kişiler

Seven ve sevilenden ayrı kişiler: “**El alem** al giymiş ben kareliyem”

X.5. Çevre ve Tabiat

X.5.1. Mekân

Kale: “Ufacık taşınan **kale** yapılmaz”

Âşğın evi: “**Kapımın önünden** gelir geçersin”

X.5.2. Çiçek

Karanfil: “**Karanfil** kokulu tütün içersin”

X.5.3. Bitki

Tütün: “Karanfil kokulu **tütün** içersin”

X.6. Formeller

X.6.1. Renkler

Al: “El alem **al** giymiş ben kareliyem”

Kara: “El alem al giymiş ben **kareliyem**”

X.7. Folklorik Unsurlar

X.7.1. Deyim ve Atasözleri

Yalvarıp yakarmak: “**Yalvardım yakardım** girmez içeri”

X.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Kırmızı ve siyah renkli kıyafetler: “El alem **al giymiş** ben **kareliyem**”

Çizme: “Ayağı **çizmeli** başı keçeli”

Keçe: “Ayağı çizmeli **başı keçeli**”

XI. GAZİANTEP

XI.1. ZATEN BENİM BAHTIM KARA (HASAN DAĞI) (II/815)

“Zaten benim bahtım kara (oy)

Ne yapayım kırık zara (oy)

Gönül düştü güzel yare (oy)

Can dayanmaz Hasan Dağı (oy)

Hasan Dağı iki çatal (oy)

Ortasında güller biter (oy)

Senin derdin benden beter (oy)

Ben de yandım Hasan Dağı (oy)

Hasan Dağı'nda bir yâr sevdim (oy)

Ben şaşım yolum yitirdim (oy)

Uğruna ömrüm bitirdim (oy)

Yâr sevmek zor Hasan Dağı (oy)''

XI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hecenin 4+4=8'li hece ölçüsüyle oluşturulmuş, dörder dizelik üç bentten oluşan, konu bütünlüğüne sahip anonim bir türküdür.

XI.3. İç Öykü

1- Âşık bahtının kara olduğunu, kırık zarın işine yaramayacağını, kalbinin bir güzele kapıldığını ve buna canının dayanmayacağını Hasan Dağı'na anlatmaktadır. 11- Hasan Dağı iki çatal halindedir ve o iki çatalın ortasında güller bitmektedir. Seven Hasan Dağı'na onun derdinin kendisinden beter olduğunu, fakat kendisinin de yandığını, derdinin olduğunu belirtmektedir. 111- Âşık Hasan Dağı'nda bir yar sevmiş, şaşırıp yolunu kaybetmiş, sevdiği uğruna ömrünü yitirmiştir. Bu nedenle sevgiliye âşık olmanın zor bir iş olduğunu düşünmektedir.

XI.4. Türkünün Kadrosu

XI.4.1. Sevgililer

Sevilenin duygu ve düşüncelerine yer verilmemiştir.

ı- Seven kendisini şanssız ve bahtsız görmektedir. Bu şanssızlığı ve bahtsızlığı, güzel bir kızı sevmesiyle birlikte daha da körelmiş, kötüleştirmiştir. Aşka karşı olumsuzluk içinde yaklaşan seven, karşılıksız aşka düşmüş olabilir. İnsanlar, bazı kişileri “elde edilemez” duruma getirebilirler. Çoğunlukla karşı tarafın kendisini reddeceğini bile bile kızı ya da erkeği sevmeye devam eder ve karşılık görmezse öleceğine inanır (Adler, 1999: 123). Kendisini şanssız ve bahtsız olarak gören seven de aslında aşkının karşılık bulmayacağını bile bile aşka düşmüştür. Karşılıksız sevgiye canının dayanamayacağını belirtmektedir. Aşkına karşılık bulamadığı için canı yanmakta ve acı çekmektedir. Âşık, acısını Hasan Dağı ile paylaşmaktadır.

ıı- Seven, kafiye uyumu için, “çatal” ve “biter” kelimelerini bendinde kullanmıştır. Âşık dert ortağı olarak gördüğü Hasan Dağı'nın da derdinin kendisinkinden daha fazla olduğunu düşünmekte ve tıpkı Hasan Dağı gibi kendisinin de yandığını, acı çektiğini belirtmektedir.

ııı- Seven Hasan Dağı'nda bir kız sevmiş ve bu sevgi nedeniyle yolunu kaybetmiş, sağlıklı düşünemez hale gelmiştir. Seven, karşılıksız kaldığı aşkı nedeniyle acı çektiği için, ömründen ömür gittiğini belirtir.

Âşık sevgisine karşılık bulamamasını kara olarak gördüğü bahtına bağlamaktadır ve bu nedenle acı çekmekte, üzülmemektedir. Sevenin türküsünü yakmasına ve üzüntüsünü Hasan Dağı ile paylaşmasına bu duygular zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

XI.5. Çevre ve Tabiat

XI.5.1. Eşya

Zar: “Ne yapayım kırık zara”

XI.5.2. Çiçek

Gül: “Ortasında **güller** biter”

XI.5.3. Yer Adları

Hasan Dağı: “Can dayanmaz **Hasan Dağı**”

XI.6. Formeller

XI.6.1. Sayılar

İki: “Hasan Dağı **iki** çatal”

XI.6.2. Renkler

Kara: “Zaten benim bahtım **kara**”

XI.7.Folklorik Unsurlar

XI.7.1. Geçiş Dönemleri

Ölüm: “Uğruna ömrüm bitirdim”

XI.8. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven, “âşık oldum” demek yerine “gönül düştü güzel yâre” diyerek ad aktarması yapmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İÇ ANADOLU BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. ANKARA

I.1. AH ÖLEYİM VAH ÖLEYİM (I/11)

“Ah öleyim vah öleyim

Esmeri nerde göreyim (yâr yandım aman)

Esmer yârimin yanında

Ben bayılayım öleyim

Şu gelen kimin kızı

Feracesi kırmızı (yâr yandım aman)

Gerdanında beş beni var

Sandım seher yıldızı”

I.2. Dış Yapısı

Yapılarında kararlılık göstermeyen türkülerden olup, türkünün bentleri mani katarlarından oluşmuştur. Bentler, mani katarlarının sonuna ünlem grubunun getirilmesiyle oluşturulmuştur. İki bentten oluşan anonim bir türküdür.

I.3. İç Öykü

1- Âşık, esmer yârinin nerede olduğunu merak etmekte ve sevdiğini görmek istemektedir. Göremez ise öleceğini düşünmektedir. Sevdiğini gördüğü zaman mutluluktan bayılıp ölebileceğine inanmaktadır. 11- Sevenin karşısından kırmızı feraceli bir kız gelir ve onun kim olduğunu sorar. Karşıdan gelen kızın gerdanında beş tane beni olduğu için kızı seher yıldızına benzetmiştir.

I.4. Türkünün Kadrosu

I.4.1. Sevgililer

Türkünün bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türküde birinci ve ikinci bentte sevilenin tavrına yer verilmemiştir.

1- Seven, sevdiği esmer kızı nerede göreceğini bilemediği için “Ah öleyim vah öleyim” diye kendi kendisine hayıflanmaktadır. Seven sevdiğini görmeyince öleceğini düşünmesine rağmen, sevdiğini gördüğü zaman da sevinçten bayılıp öleceğine inanmaktadır. Âşık ister üzüntüden isterse sevinçten olsun, sevdiği uğruna ölecektir.

11- Birinci bentten bağımsız olan ikinci bentte âşık, karşıdan gelen kırmızı feraceli kızın, kimin kızı olduğunu merak etmektedir. Seven, kızı merak edip araştırdığına göre kızıdan etkilenmiştir. Âşığın sevdiğinin gerdanında beş beni vardır ve bu nedenle seven tarafından seher yıldızına benzetilmiştir.

Türküdeki ana tem romantik aşktır.

I.5. Semavi Unsular

Seher yıldızı: “Sandım **seher yıldızı**”

I.6. Formeller

I.6.1. Sayılar

Beş: “Gerdanında **beş** beni var”

I.6.2. Renkler

Kırmızı: “Feracesi **kırmızı**”

I.7. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Ferace: “**Feracesi kırmızı**”

I.8. Benzetmeler ve Sanatlar

Âşık, sevdiğinin gerdanında bulunan beş ben nedeniyle sevdiğini seher yıldızına teşbih etmiştir.

II. KONYA

II.1. ÇAY BENİM ÇEŞME BENİM (I/214)

“Çay benim çeşme benim

Ardıma düşme benim

Sevdiğimsin sen benim

Önüme geçme benim

Bağlantı:

Alim şaşırdın beni

(haydi) Aşka düşürdün beni

Gel yanıma mercanım

Neren ağrır hey canım

Meramda var bir bağım

Satar savar harcarım

Bağlantı”

II.2. Dış Yapısı

Yapısına göre kararlılık gösteren, hece ölçüsünün 3+4, 4+3, 5+2=7’li hece ölçüsüyle meydana getirilen, dörder dizelik iki bent ve ikişer dizelik iki bağlantıdan oluşan anonim bir türküdür.

II.2.1. Kavuştaklar

“Alim şaşırдын beni

(haydi) Aşka düşürdün beni”

II.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğinden arkasından gelmemesini ister. Sevdiğine önüne geçmemesi için “Sevdiğimsin sen benim” diyerek uyarıda bulunur 11- Bağlantı: Sevilen aşka düştüğü için ne yapacağını şaşırmıştır. 111- Âşık sevdiğine mercanım diye seslenmektedir. Sevdiğine neresinin ağrıdığını sorar ve Meram’da bir bağı olduğundan ve onu satmaktan bahseder.

II.4. Türkünün Kadrosu

II.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün her iki bendinde de sevilen, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Seven, kafiye uyumunu yakalamak ve maniye hazırlık yapmak için çevresinden yararlanmış, “Çay benim çeşme benim” demiştir. Sevilen kızdan, ne arkasından gelmesini ne de önüne geçip onu engellemesini istemektedir. Sevilen, sevdiğinin zarar görmesinden korkmaktadır. Kıza, onu sevdiğini söyleyerek gideceği tehlikeli yoldan onu uzak tutmak istemektedir.

11- Bağlantı: Seven, Ali’nin yaptıkları karşısında şaşkındır, ama yine de onu sevmektedir ve “Ali’m” diyerek sevdiğini sahiplenmektedir.

111- Birinci bentle konu bütünlüğü göstermeyen ikinci bentte, sevdiğini mercana benzeten, sevdiği kız hasta olan bir âşık bulunmaktadır. Seven, kızın başındadır ve hastalığı ile ilgilenmektedir. Onu iyileştirmek için Meram’da sahip olduğu üzüm bağını satıp, parasını onu iyileştirmek için harcayacağını belirtir. *Aşk, içinde yaşanan çevrede, ortamda, karşılaşılan bütün engelleri birlikte aşmak, bütün sorunları birlikte çözmek için birlikte baş kaldırılan, karşı çıkan, kavga eden iki sevgilinin güncel dramı ya da trajedisidir. Sevgililer bu dramın ya da trajedinin*

kahramanlarıdır. Kahraman olmayı göze almayanlar aşk yaşayamazlar (Köknel, 2007: 194). Seven, sevdiğinin rahatsızlığı için elinde bulunanları da gözden çıkarmayı düşünmektedir. Sevgililerin karşılaştıkları sorunu beraber atlarmaya karar verdikleri görülmektedir.

Bentler arasında konu bütünlüğü olmamasına karşın, ortak temleri aşktır. Her iki seven de romantik aşk yaşamaktadır.

II.5. Çevre ve Tabiat

II.5.1. Mekân

Bağ: “Meram’da var bir **bağım**”

II.5.2. Bitki

Mercan: “Gel yanıma **mercanım**”

II.5.3. Yer Adları

Meram: “Meram’da var bir **bağım**”

II.6. Formeller

II.6.1. Sayılar

Bir: “Meram’da var **bir** **bağım**”

II.7. Folklorik Unsurlar

II.7.1. Deyim ve Atasözleri

Satıp savmak: “**Satıp savar** harcarım”

III. ESKİŞEHİR

III.1. DAMDAN DAMA YÜRÜDÜ (I/254)

“Damdan dama yürüdü

Yeşil atlas bürüdü

Öyle bir yar sevmişim

Gün yüzünde bir idi

Bağlantı:

Ne yandasın basma donlum ne yanda

Çok aradım bulamadım bu yanda

Damdan dama ip gerdim

İpekli mendil serdim

Şu zalimin kızını (şu hainin kızını)

Candan yürekten sevdim

Bağlantı

Aynam düştü cebimden

Karıştı gazellere

Tabiatın kurusun

Bakarım güzellere

Bağlantı”

III.2. Dış Yapısı

Yapısı bakımından kararlılık gösteren türkülerden olup ikişer dizelik üç bağlantıdan ve dörder dizelik üç bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bentleri hecenin 4+3, 3+4 ve 5+2 duraklı, 7’li kalıbıyla yazılmıştır. Bağlantı kısmı ise, 4+4+3=11’li hece ölçüsüyle meydana getirilmiştir.

III.2.1. Kavuştaklar

“Ne yandasın basma donlum ne yanda

Çok aradım bulamadım bu yanda”

III.3. İç Öykü

1- Sevilen damdan dama yürümüş, yeşil atlas bürümüştür. Sevenin sevdiği dünyada tektir. 11- Bağlantı: Âşık basma donlu sevdiğinin ne tarafta olduğunu sormaktadır. Daha sonra da onu çok aradığını, ama baktığı tarafta bulamadığını belirtir. 111- Seven damdan dama ip germiş, ipek mendil sermiştir. Sevdiği olan zalimin kızını da çok içten sevmiştir. 1v- Sevenin aynası cebinden düşmüş, kuru yapraklar arasına karışmıştır. Sevdiğine “Huyum kurusun, güzellere bakarım” demektedir.

III.4. Türkünün Kadrosu

III.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün üç bendinde de sevilenin tutumuna yer verilmemiştir.

1- Seven, sevdiğinin damdan dama yürüyüşünü, kafiye uyumunu sağlamak ve maniye hazırlık yapmak için kullanmıştır. Âşık üzerinde yeşil ipekli elbise olan sevdiğinin tek olduğunu, eşi benzeri bulunmadığını düşünmektedir. Seven insan sevdiğini yüceltir, olumlar. Aslında bu davranışı sevilenin iyi olmayan davranışlarını görmezden gelmekten ziyade sevileni olduğu gibi kabullenmektir (Yılmaz, 2005: 442). Seven için de sevdiği böyle bir görünüm içindedir. Sevilen, seven için yeryüzünde tektir.

11- Bağlantı: Seven sevdiğini kaybetmiş ya da bir süredir onu göremiyor olabileceği için sevdiğini aramaktadır. Ona ne tarafta olduğunu sormakta, çok arasa da sevdiğini aradığı tarafta bulamadığını belirtmektedir.

111- Seven, bir evden diğer eve asılan ipin üzerine ipekli mendil asmıştır. Asılan bu ipekli mendille, sevne olan ilgisini açıkça belli etmiştir. Sevdiğinin ailesinden zalim diye bahseden seven, kendisine nasıl davranırsa davransın kızı tüm kalbiyle sevmiştir.

1v- Birinci ve ikinci bentle konu bütünlüğü olmayan üçüncü bentte seven, bakımlı birisidir, fakat bir süre sonra kendine bakmaktan vazgeçmiş, kuru yapraklar gibi kurumuştur. Sevdiği kızıdan, beklediği ilgiyi görmemiş olabileceği için sevilenden vazgeçip diğer kızlara bakmaya karar verir.

Türkünün birinci ve ikinci bendinde romantik aşk, son bendinde ise yüzeysel aşk görülmektedir.

III.4.2. Diğer Kişiler

Kızın annesi veya babası: “Şu **zalimin** kızını”

Kızlar: “Bakarım **güzellere**”

III.5. Çevre ve Tabiat

III.5.1. Mekân

Dam: “Damdan **dama** yürüdü”

III.5.2. Eşya

Ayna: “**Aynam** düştü cebimden”

İp: “Damdan dama **ip** gerdim”

Mendil: “İpekli **mendil** serdim”

III.5.3. Bitki

Gazel: “Karıştı **gazellere**”

III.6. Formeller

III.6.1. Sayılar

Bir: “Gün yüzünde **bir** idi”

III.6.2. Renkler

Yeşil: “**Yeşil** atlas bürüdü”

III.7. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Basma don: “Ne yandasın **basma don**lum ne yanda”

Yeşil atlas: “Yeşil **atlas** bürüdü”

III.8. Benzetmeler ve Sanatlar

Sevdiğinin güzelliğini “gün yüzünde bir idi” deyip anlatarak ad aktarması yapmıştır.

IV. YOZGAT

IV.1. DAR KÖPRÜDEN GEÇERKEN (I/255)

“Dar köprüden geçerken (uy aman yârim yâr)

Köprü salladı beni

(oğlan oğlan nar danem oğlan bir danem oğlan)

Ben ele varmaz idim (uy aman yârim yâr)

Ağam yolladı beni

(oğlan oğlan nar danem oğlan bir danem oğlan)

Dar köprüden geçerken (uy aman yârim yâr)

Elim değdi eline

(oğlan oğlan nar danem oğlan bir danem oğlan)

Altın kemer takınmış (uy aman yârim yâr)

Yârim ince beline

(oğlan oğlan nar danem oğlan bir danem oğlan)

Dar köprüden geçerken (uy aman yârim yâr)

Geldik omuz omuza

(oğlan oğlan nar danem oğlan bir danem oğlan)

Benden sana fayda yok

Yârim sen gelme bize

(oğlan oğlan nar danem oğlan bir danem oğlan)”

IV.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hece ölçüsünün 4+3, 5+2=7’li kalıbıyla meydana getirilmiş, dörder dizelik üç bendin sonuna ünlem ve sıfat gruplarının gelmesiyle oluşan, karşılıklı, konu bütünlüğüne sahip anonim bir türküdür.

IV.2.1. İkilemeler

Oğlan oğlan: “**Oğlan oğlan** nar danem oğlan bir danem oğlan”

IV.3. İç Öykü

1- Sevgili dar köprüden geçerken köprünün kendisini salladığını söylemektedir. Kendisinin başka birisine varmak istemediğini, fakat ağabeyinin onu gönderdiğini belirtir. 11- Sevilen dar köprüden geçerken eli sevdiğinin eline değmiştir. Sevdiği beline altın kemer takmıştır 111- Seven dar köprüden geçerken sevdiği ile omuz omuza gelmiştir. Bu sırada sevdiğine kendisinden ona faydası olmadığını, yanına gelmemesini söylemektedir.

IV.4. Türkünün Kadrosu

IV.4.1. Sevgililer

ı- Kız, ağabeyinin zoruyla başkasına verildiği için, ruhen kendisini kötü hissetmektedir. Kendisini sarsılmış olarak görmektedir. Bunu köprünün darlığı ve kendisini sallamasıyla anlatır. Sevdiği ile karşılaşınca kendisini savunmuş, ondan ayrılmasında kendisinin değil ağabeyinin suçu olduğunu belirtmiştir.

ıı- Seven, sevdiği ile köprü üzerinde karşılaşmaktadır. Seven, başkası ile evlendirilince artık kendisinden sevilene yar olmayacağını, birbirleriyle görüşmelerin ve gelip gitmelerin kesilmesi gerektiğini belirtir.

ıı-Ağabeyinin zoruyla başkasına verilen sevenin belinde, altın kemer bulunmaktadır. Altın kemer, düğünde kıza takılmış, onun evlendiğini gösteren bir işarettir.

Türküde iki sevgilinin karşılıklı konuşmaları görülmektedir. Kız sevdiğine değil başka birisine ağabeyinin zoru ile verilmiş, sevdiğinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Durumunu anlatabilmek, gönlünün hâlâ sevdiğinde olduğunu belirtmek için türküsünü yakmıştır.

Türküdeki ana tem romantik aşktır.

IV.4.2. Diğer Kişiler

Kızın ağabeyi: “**Ağam** yolladı beni”

Kızın verildiği kişi: “Ben **ele** varmaz idim”

IV.5. Çevre ve Tabiat

IV.5.1. Mekân

Köprü: “Dar **köprüden** geçerken”

IV.6. Vücudun Bölümleri

Bel: “Yârim ince **beline**”

El: “**E**lim değdi eline”

Omuz: “Geldik **omuz** omuza”

IV.7. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Altın kemer: “**Altın kemer** takınmış”

V. SİVAS

V.1. DUMLUCA’NIN BAYIRINA (I/290)

“Dumluca’nın bayırına

Kervan konmuş çayırına (vay)

Anan baban hayrına

Sana yandım allı gelin (vay)

Sana yandım allı gelin

Ağ gerdanı benli gelin (vay)

Ölürsem kanlım olursun

Kıyma bana telli gelin (vay)

Evlerinin ardındayım

Güzellerin yurdundayım (vay)

Bir güzelin derdindeyim

Derdinden oldum divane (vay)”

V.2. Dış Yapısı

Yapısı bakımından kararlılık gösteren, dörder dizelik üç haneden oluşan anonim bir türküdür. Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmaktadır. Türkünün bentlerinin sonuna ünlem getirilmiştir. 4+4, 5+3 ve 5+3 duraklı, hecenin 8’li kalıbıyla meydana getirilmiştir. Türkünün birinci bendinin üçüncü mısrasında bir hece eksikliği nedeniyle kusur bulunmaktadır.

V.3. İç Öykü

1- Dumluca’nın bayırına kervan konmuştur. Âşık sevdiğine annesi ve babasının hayırına ona yandığını söyler. 11- Seven beyaz gerdanı benli olan sevdiğine yandığını belirtir ve eğer sevdiği ona karşılık vermezse kendisinin kanlısı olacağını belirtir. 111- Seven, sevdiğinin evinin arkasına varır ve burayı güzellerin yurdu olarak adlandırır. Âşık, bir güzelin derdine düşmüştür, bu güzelin derdi seveni divane etmiştir.

V.4. Türkünün Kadrosu

V.4.1. Sevgililer

1- Seven, kafiye uyumunu sağlamak için tabiattan yararlanarak “bayırına” ve “çayırına” kelimelerini bendinde kullanmıştır. Âşık, kızın anne ve babasına yardımda bulunmak için, kızı sevdiğini belirtir. Seven, aile büyüklerine karşılıksız yardımda bulunduğu göre, sevileni kendisine eş yaparak ailenin bulunduğu zor durumdan onları kurtarmak istiyor olabilir.

11- Seven, kırmızılar giyen sevdiğinden aşkına karşılık vermesini istemektedir. Sevileni kızı korkutmak için, karşılık görmediği takdirde öleceğini ve sorumlusunun kendisi olacağını belirtmektedir.

111- Âşık, sevdiği kızın oturduğu yeri güzellerin yurdu olarak adlandırır ve sevdiğini görebilmek için evlerinin arkasına gelir. Seven, kızı ikna edememiştir ve sevdiğinin aşkı yüzünden derde düşüp divane olmuştur.

Seven, karşılıksız aşk nedeniyle acı çekmektedir. Çektiği sıkıntı ve acılar türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

V.4.2. Diğer Kişiler

Sevilenin annesi ve babası: “**Anan baban** hayırına”

Güzel kızlar: “**Güzellerin** yurdundayım”

V.5. Çevre ve Tabiat

V.5.1. Mekân

Bayır: “Dumluca’nın **bayırına**”

Çayır: “Kervan konmuş **çayırına**”

Ev: “**Evlerinin** ardındayım”

V.5.2. Yer Adları

Dumluca: “**Dumluca**’nın bayırına”

V.6. Formeller

V.6.1. Sayılar

Bir: “**Bir** güzelin derdindeyim”

V.6.2. Renkler

Ağ (beyaz): “**Ağ** gerdanı benli gelin”

Al: “Sana yandım **allı** gelin”

V.7. Folklorik Unsurlar

V.7.1. Geçiş Dönemleri

Ölüm: “**Ölürsem** kanlım olursun”

VI. ORTA ANADOLU

VI.1. ELİF'İM NOKTALANDI (I/308)

“Elif”im noktalandı

Az derdim çokçalandı

Yâre haber gönderin

Çeyizim bohçalandı

Mendilim dalda dalda

Gözlerim yolda

Elif’in hecesine

Gündüziin gecesine

Mevlam bizi kavuştur

Cumannın gecesine

Mendilim sarı sarı

Geceler yarı

Elif’in hecesi var

Gündüziin gecesi var

Sen ağlama nazlı yar

Bu işin nicesi var

Mendilim beyaz beyaz

Geceler ayaz”

VI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Türkünün bentleri mani katarlarıyla oluşturulmuş, katarların arasına ikişer dizelik bentler getirilmiştir. Türkü, hecenin 3+4, 4+3 duraklı, 7’li kalıbıyla yazılmıştır. Türkü bentleri arasına getirilen ikişer dizelik bentler de kendi arasında karardır. Hecenin 3+2=5’li kalıbıyla meydana getirilen bentlerin ilk dizelerinde yapılan tekrarlar nedeniyle kusur görülmektedir. Türkü karşılıklı, bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür.

VI.2.1. İkilemeler

Dalda dalda: “Mendilim **dalda dalda**”

Sarı sarı: “Mendilim **sarı sarı**”

Beyaz beyaz: “Mendilim **beyaz beyaz**”

VI.3. İç Öykü

1- Elif, kendisi için artık son noktanın konulduğunu, az derdinin çok olduğunu söyler ve bohçasının hazırlandığını sevdiğine haber verir. Dala mendilini asıp sevdiğini gözü yolda beklemektedir. 11- Elif, gündüzün gecesine, cumanın gecesine buluşabilmeleri için Allah’a dua eder. Sarı bir mendili vardır ve gecenin yarı olduğunu belirtir. 111- Elif’in sevdiği, daha her şeyin bitmediğini, nasıl gündüzün gecesi varsa bu işin de bir çözümünün olduğunu, ağlamaması gerektiğini söyler. Kendisinin de mendilinin beyaz olduğunu belirtir.

VI.4. Türkünün Kadrosu

VI.4.1. Sevgililer

1- Elif'in sevdiği vardır, fakat ailesi onu başka birisine vermiştir. Elif'im noktalandı diyerek her şeyin konuşulduğunu, kararın verildiğini anlatır. Buna çok üzülen Elif sevdiğine her şeyin kesinleştiğini, çeyizinin hazırlandığını haber verir ve sevdiğinin bu duruma bir çare bulmasını ister. Elif'in dala mendil asması iki sevgili arasında şifreli iletişim şekli olabilir. Mendilini dala asarak sevdiğinden gelecek haberi ve çözümü beklemektedir.

11- Elif ikisinin en kısa zamanda birleşebilmeleri için Allah'a dua eder. Elif her şeyin bittiğini düşündüğü için üzgündür. Türküde içinde bulunduğu ruh halini sarı mendil kullanarak sembolize etmektedir. Sarı ayrılığın ve hüznün rengidir, Elif de sevdiğinden ayrılacağı için üzgündür. İki sevgilinin dallara astıkları mendillerin renkleri içinde buldukları ruh hallerine göre değişim göstermektedir.

111- Oğlan, Elif'e daha her şeyin bitmediğini, gece nasıl her gün gündüze kavuşuyorsa, bu işin de öyle karanlıktan aydınlığa çıkacağını söyleyerek sevdiğini teselli edip ağlamamasını söyler. Oğlan Elif'e göre daha ümitli olduğu için, ferahlığın, temizliğin ve aydınlığın sembolü olan beyaz renkli mendili kendisine simge olarak seçmiştir.

Türküde Elif, başkasına verildiği için üzgündür ve üzüntüsünü dile getirmek, sevdiğinden duruma çözüm yolu bulmasını ona bildirmek için türküsünü yakmıştır.

Türküdeki aşk, romantik aşktır.

VI.4.2. Diğer Kişiler

Sevilen haber gönderenler: "Yâre haber gönderin"

VI.5. Çevre ve Tabiat

VI.5.1. Eşya

Bohça: "Çeyizim **bohçalandı**"

Mendil: “**Mendilim** sarı sarı”

VI.6. Vücutun Bölümleri

Göz: “**Gözlerim** yolda”

VI.7. Formeller

VI.7.1. Zaman

Gece: “Cumanın gecesine”

VI.7.2. Renkler

Beyaz: “Mendilim **beyaz** beyaz”

Sarı: “Mendilim **sarı** sarı”

VI.8. Folklorik Unsurlar

VI.8.1. Dua ve Beddualar

Dua: “Mevlam bizi kavuştur

Cumanın gecesine”

VII. KAYSERİ

VII.1. NAR AĞACI ULAM ULAM (II/610)

“Nar ağacı ulam ulam

Yâr yitirdim ner(eler)de bulam

Beş yüz askerin içinde

Ağam kaşarlından bilem

Bağlantı:

Edana edana

Mail oldum sedana

Ne dedim de darıldın da

Gelmiyon odama

Nar ağacı nar ağacı

Narı yaprağından acı

Bu derdi ben senden aldım

Sensin derdimin ilacı

Bağlantı

Nar ağacı nar değil mi

Ela gözlü(de) yâr değil mi

Ben sevdim eller aldı da

Bu da bana ar değil mi

Bağlantı”

VII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup mani katarından oluşan üç bentten ve dört dizelik üç bağlantıdan oluşan anonim bir türküdür. Türkü hecenin 4+4, 5+3, 6+2 duraklı 8’li kalıbıyla yazılmıştır. Türkünü birinci bendinin ikinci mısrasında iki hece, üçüncü bendin ikinci mısrasında bir hece fazlalığı nedeniyle kusur bulunmaktadır.

VII.2.1. Kavuştaklar

“Edana edana

Mail oldum sedana

Ne dedim de darıldın da

Gelmiyon odama”

VII.2.2. İkilemeler

Ulam ulam: “Nar ağacı **ulam ulam**”

Edana edana: “**Edana edana**”

VII.3. İç Öykü

1- Nar ağaçları birbirine bağlıdır. Seven sevdiğini yitirmiştir ve nerede bulacağını düşünmektedir. Sevdiğini beş yüz asker arasında, kaşlarından tanıyacağını belirtir. 11- Bağlantı: Âşık sevdiğinin edasına ve sesine gönlünü vermiştir. Sevdiği odasına gelmediği için ona neden gelmediğini sorar. 111- Nar ağacının meyvesi yaprağından acıdır. Sevenin derdi vardır, derdini sevdiğinden almıştır ve dermanı da sevdiğindedir. 1v- Seven nar ağacının nar olup olmadığını, ela gözlünün yâr olup olmadığını, kendisi sevip eller almıştır, bunun da ona utanç kaynağı olup olmadığını sorar.

VII.4. Türkünün Kadrosu

VII.4.1. Sevgililer

Bentleri birbirinden bağımsız olan türkünün birinci bentte erkeğin, ikinci ve üçüncü bentlerinde kızların tutumlarına değinilmemiştir.

1-Birinci bent, diğer bentlere “nar ağacı” ile bağlıymış gibi görünmektedir. Bu bentte seven, kızdır. Sevilen, askere gittiği için kız onu kaybettiğini düşünmektedir. Bazı sevgiler, bağlılık değil bağımlılık derecesine gelmiştir. Sevgi bağımlısı olan kişiler, “sadık olmayı” kendisi ve sevdiği için şart koşarlar (Ozan, 2005: 345). Sevgi bağımlıları, ufak bir ayrılığın bile kendilerinde terk edilme duygusu hissettirmesine

neden olur (Schaeffer, 2001: 67). Seven, askerlik gibi geçici bir süre ayrılıktan bile kendisinin sonsuza dek terk edildiğini düşünmüştür. Sevilenin kaşları onu diğer askerler arasında farklı kılmaktadır. Seven de sevilenin bu ayırt edici özelliğinden faydalanarak onu bulmayı düşünmektedir.

ii- Bağlantı: Seven sevdiğinin sesine gönlün kaptırmıştır. Seven ve sevilenin arası kötü olduğu için, âşık sevdiğine neden kırıldığını, yanına neden gelmediğini sorar. Sevdiğinin yanına gelmemesinin nedenini kendisinin sevdiğine söylemiş olduğu bir söz olduğunu düşünmektedir.

iii- Seven, sevdiği kızı nar ağacına benzetmektedir. Nar ağacının yaprağı acıdır ve meyvesi tatlı olmaktadır, fakat seven, nar ağacına benzettiği kızın dış görünüşüyle birlikte içinin de sert olduğunu belirtir. Sevdiği kıza olan aşkı nedeniyle derde düşmüş, ondan aşkına alacağı karşılık ile derdine derman bulacaktır.

iv- Âşık, tabiattan yaralanarak “Nar ağacı nar değil mi?” diyerek kafiye uyumunu yakalamıştır. Sevenin ela gözlü bir sevdiği vardır, fakat sevdiği kız ya başka birisini bulmuştur ya da başka birisine verilmiştir. Seven, sevdiğini kaybettiği için, bunun kendisi için utanç kaynağı olduğunu düşünmektedir.

Konu bütünlüğü olmayan bentlerde ortak bir tem vardır. O da romantik aşktır.

VII.4.2. Diğer Kişiler

Asker: “Beş yüz **askerin** içinde”

VII.5. Çevre ve Tabiat

VII.5.1. Mekân

Âşığın odası: “Gelmiyon **odama**”

VII.5.2. Yiyecek

Nar: “**Narı** yaprağından acı”

VII.5.3. Ağaç

Nar ağacı: “**Nar ağacı** ulam ulam”

VII.6. Vücutun Bölümleri

Göz: “Ela **gözlü** de yar değil mi?”

Kaş: “Ağam **kaş**larından bilem”

VII.7. Formeller

VII.7.1. Sayılar

Beş yüz: “**Beş yüz** askerin içinde”

VII.7.2. Renkler

Ela: “**Ela** gözlü de yar değil mi?”

VII.8. Folklorik Unsurlar

VII.8.1. Deyimler ve Atasözleri

Mail olmak: “**Mail oldum** sedana”

VIII. ESKİŞEHİR

VIII.1. NE BAKARSIN KÖMÜR GÖZLÜM KAPIDAN (II/613)

“(ah) *Ne bakarsın kömür (de) gözlüm kapıdan*

Sensin beni doğru (da) yoldan sapıdan (hey suna boylum hey)

(ah) *Yeyin at yoruldu gönül yorulmaz*

El kızı bulunur (da) gardaş bulunmaz (hey suna boylum hey)

(ah) *Yeyin atın eyisine binerler*

Binerler (de) su başına inerler (hey suna boylum hey)

VIII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülülerden olup hecenin 4+7, 6+5=11’li hece ölçüsüyle meydana getirilmiş, ikişer dizelik üç bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkü dize sonlarına ve başlarına ünlemlerin ve sıfat gruplarının getirilmesiyle oluşmuştur.

VIII.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğine kapıdan neden baktığın sormakta ve kendisinin doğru yoldan saptırmanın o olduğunu söylemektedir. 11- Âşık hızlı atın yorulmasına rağmen, gönlünün yorulmadığını belirtmekte, elkızının bulunacağını ama kardeşin bulunmayacağını söylemektedir. 111- Seven bazı kişilerin hızlı atın iyisine binip subaşına indiklerini belirtir.

VIII.4. Türkünün Kadrosu

VIII.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü bulunmayan türkünün birinci ve ikinci bentlerde kızın tutumuna yer verilmemiştir. Üçüncü bentte ise ne erkeğin ne de kızın tutumuna yer verilmiştir.

1- Seven ve sevilen, aynı yerde oturmaktadırlar ve seven, kızla kapı önünde denk gelmekte ve her denk geldiğinde üzülmemektedir. Sevdiğine sitem eder, ona âşık olduğu için kendisinin yolunu şaşırdığını belirtir.

11- Âşık hızlı atın yorulmasına rağmen kalbinin yorulmadığını belirtmektedir, fakat seven kardeşini sevdiğine tercih etmektedir. Seven, kızıdan beklemediği bir davranış görmüştür. Kızın yaptığı davranışlar nedeniyle seven, kızını “elkızı” olarak görmeye başlamıştır.

111- Birinci ve ikinci bentten bağımsız olan üçüncü bentte seven, hızlı ve iyi ata binenlerin subaşına indiğinden bahseder. Seven, kendisine göre daha iyi imkânları bulunan rakip ya da rakiplerin isteklerine daha çabuk ulaştıklarını düşünmektedir.

Türküdeki ana tem romantik aşktır.

VIII.4.2. Diğer Kişiler

Âşğın kardeşi: “El kızı bulunur **gardaş** bulunmaz”

VIII.4.3. Diğer Varlıklar

At: “Yeyin **at** yoruldu gönül yorulmaz”

VIII.5. Çevre ve Tabiat

VIII.5.1. Mekân

Ev: “Ne bakarsın kömür gözlüm **kapıdan**”

Su başı: “Binerler (de) **su başına** inerler”

VIII.6. Benzetme ve Sanatlar

Seven sevdiğine kömür gözlüm diye seslenerek sevdiğinin gözlerinin rengini siyah olduğunu belirtmektedir. Açık istiare yaparak sevdiğinin gözlerinin rengini belirtmiştir.

IX. SİVAS

IX.1. PINARDAN DUDU GEÇTİ (II/654)

“Pınardan Dudu geçti (Dudu’ m Dudu’ m Dudu’ ç yâr)

Elini yudu geçti (Dudu’ m Dudu’ m Dudu’ ç yâr)

Yıkılası pınarlar (Dudu’ m Dudu’ m Dudu’ ç yâr)

Dudu ne dedi geçti (Dudu’ m Dudu’ m Dudu’ ç yâr)

Pınarın kaşı kara (Dudu’ m Dudu’ m Dudu’ ç yâr)

Üstünüün taşı kara (Dudu’ m Dudu’ m Dudu’ ç yâr)

Mevlam anlıma yazmış (Dudu’ m Dudu’ m Dudu’ ç yâr)

Gözü göğ kaşı kara (Dudu'm Dudu'm Dudu'ç yâr)"

IX.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkölülerden olup hecenin 5+2, 4+3, 3+4=7'li hece ölçüsüyle meydana getirilmiş, mani katarından meydana getirilen iki bentten oluşan anonim bir türküdür. Mani katarlarının sonuna ünlem grupları eklenmiştir.

IX.3. İç Öykü

1- Sevenin sevdiği, pınardan ellerini yıkayıp geçmiştir. Bunu gören seven de pınara sevdiğinin ne söyleyip de oradan uzaklaştığını sorar. 11- Pınarın kaşı ve üstündeki taşı karadır. Allah da sevenin anına gözü mavi, kaşı kara birisini yazmıştır.

IX.4. Türkünün Kadrosu

IX.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmayan türkünün birinci bendinde kızın tutumuna yer verilmezken, ikinci bentte kız sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Seven, sevdiği kızı takip etmektedir. Sevdiği ile küs olduğu ya da sevenin aşkından kızın haberi olmadığı için, seven Dudu'nun ne söylediğini pınardan öğrenmeye çalışır. Aslında seven çaresizdir. Eğer Dudu ile küs ise karşısına çıkmaya cesareti yoktur. Ya da kız sevenin ne hissettiğini bilmediği için, seven hissettiklerini duyulmasından korktuğundan dolayı sevilenle arasında haber getirip götüren birini bulamamıştır. İnsanların hissettiklerini açıkça söylemesi hoş bir davranış gibi görünse de, kültür ortamında bu yanlış bir hareket olarak algılanır. Çünkü karşı taraf böyle bir öneriyi hoş karşılayamayacağı gibi, duygularını ifade eden taraf da sonuçlara katlanmak ve pişmanlık çekmek zorunda kalacaktır. Kendi kendine gelin-güvey olma durumu da karşı tarafı rahatsız edecektir (Adler, 1999: 125). Bu durumlarla karşı karşıya kalmak istemeyen seven, sevdiğine açılmaktan korkmuş olabilir. Bu nedenle merakını pınardan gidermeye çalışır, pınara insanmış gibi davranıp ona beddua eder.

11- Birinci bentten bağımsız olan bu bent, mani katarının sonuna getirilen ünlem gruplarıyla birinci ve ikinci bent arasında konu bütünlüğü varmış havası verilmektedir, fakat iki bent birbirlerini konu olarak tamamlamamaktadır. Seven manisine hazırlık yapmak ve kafiye uyumunu sağlamak için, pınarın kaşının ve üstündeki taşın karalığından bahseder. Seven, mavi gözlü ve karakaşlı kız tarafından aşkına karşılık bulmuştur.

Türküdeki ortak tem, romantik aşktır.

IX.5. Çevre ve Tabiat

IX.5.1. Mekân

Pınar başı: “**Pınar**dan Dudu geçti”

IX.6. Vücudun Bölümleri

El: “**E**lini yudu geçti”

Göz: “**G**özü göğ kaşı kara”

Kaş: “Pınarın **ka**şı kara”

IX.7. Formeller

IX.7.1. Renkler

Mavi: “Gözü **g**öğ kaşı kara”

Kara: “Pınarın kaşı **ka**ra”

IX.8. Folklorik Unsurlar

IX.8.1. Dua ve Beddualar

Beddua: “Yıkılası pınarlar”

IX.9. Benzetme ve Sanatlar

Âşık, pınara insana ait özellikler yükleyerek, onu kişileştirmiş, teşhis sanatı yapmıştır.

X. NİĞDE

X.1. SAZALCA'DAN ÇIKTIM BEN DE GELİRİM (HALİME) (II/678)

“Sazalca'dan çıktım bende gelirim (aman)

Mapus olacağı mı (da) bende bilirim

İflah olmaz ben bu dertten ölürüm

Ellerine de kınalar yakayım

Sen sallanda ben boyuna bakayım

Ak gerdana liraları takayım

Halime kız çay aşağı geliyor

Kaşıyınan gözleri gel gel ediyor

Hovardalar ardı sıra geliyor

Uğramaz yanıma da tövbeler olsun

Olsunda badeler dolsun

Annende kaynanam olsun

Halime'nin çaydan buldum izini

Duman sandım şalvarının tozunu

Açtım yaşmağını öptüm yüzünü

Uzat ellerine (de) kınalar yakayım

Sen sallanda ben boyuna bakayım

Ak gerdana liralalar takayım”

X.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık göstermeyen türkülerden olup altışar dizelik üç bentten oluşan anonim bir türküdür.

X.2.1. İkilemeler

Gel gel: “Kaşyınan gözleri **gel gel** ediyor”

X.3. İç Öykü

1- Seven Sazalca'dan yola çıkmış gelmekte, hapse düşeceğini bilmekte, derdinin geçmeyeceğini ve çektiği derdin kendisini öldüreceğini düşünmektedir. Sevdiğine ellerine kına yakayım, salın da boyuna bakayım, beyaz gerdanına paralar takayım demektedir. 11- Halime çaydan aşağı gelmekte, kaş ve göz işaretleriyle diğer erkekleri yanına çağırılmaktadır. Halime'nin peşinden sırayla hovardalar gelmekte, ama Halime âşığın yanına uğramamakta ve seven tövbe etmektedir. Seven Halime'nin annesinin kaynanası olmasını istemektedir. 111- Âşık Halime'nin izini çayda bulmuş, şalvarının tozunu duman sanmıştır. Seven sevdiğinin yüzündeki örtüyü açıp onu öpmüştür. Âşık, sevdiğinin eline kına yakmak, sevdiğinin oynamasını ve onun da sevdiğinin sallanışına bakmak ve beyaz gerdanına para takmak istemektedir.

X.4. Türkünün Kadrosu

X.4.1. Sevgililer

Kız, herkese yüz veren birisidir ve sevenin ona yaklaşmasına izin vermiştir.

1- Âşık, Sazalca'dan yola çıkmış sevdiğinin yanına gelmektedir, fakat sevenin başında bir dert vardır. Sevilenin yanına gittiğinde hapse atılacaktır. Oğlan, buna rağmen kızın yanına gelmiştir. Âşığın istediği sevilen ile evlenmektir. Evlenmediği takdirde ölecektir. Düğün yapıp sevdiğinin oyununa bakmak, eline kına yakmak ve sevilene altın takıp onu helali yapmak istemektedir.

11- Halime çaydan aşağı gelmekte, fakat gelirken tavrıyla diğer erkeklere ümit verdiği için Halime'nin arkasından çapkın erkekler sırayla gelmektedir. Halime

erkeklere karşı rahat hareketler sergilemesine, hepsine mavi boncuk dağıtmasına rağmen sevene naz yapmakta, onun yanına gitmemektedir. Halime naz yapsa da seven sevdiği ile içkili sohbetler düşünmekte ve Halime’yi kendisine eş yapmak istemektedir.

ııı- Âşık, ayağında şalvarıyla Halime’yi çay kenarında görmüştür. Halime daha önce naz edip sevene yaklaşmamaktaydı, fakat seven çay kenarında gördüğü Halime’ye yaklaşmış, sevilen sevene yüzünden öpmesine izin vermiştir. Oğlan, sevdiği ile evlenmek istediğini tekrar dile getirmektedir.

Türküdeki ana tem romantik aşktır.

X.4.2. Diğer Kişiler

Hovardalar: “**Hovardalar** ardı sıra geliyor”

Kızın annesi: “**Annen** de kaynanam olsun”

X.5. Çevre ve Tabiat

X.5.1. Mekân

Çay kenarı: “Halime kız **çay** aşağı geliyor”

X.5.2. Yer Adları

Sazalca: “**Sazalca**’dan çıktım ben de gelirim”

X.6. Vücudun Bölümleri

El: “**Ellerine** de kınalar yakayım”

Gerdan: “Ak **gerdana** liraları takayım”

Göz: “Kaşyınan **gözleri** gel gel ediyor”

Kaş: “**Kaşyınan** gözleri gel gel ediyor”

X.7. Formeller

X.7.1. Renkler

Ak: “**Ak** gerdana liraları takayım”

X.8. Folklorik Unsurlar

X.8.1. Dua ve Beddualar

Dua: “Annen de kaynanam olsun”

X.8.2. Deyim ve Atasözleri

İflah olmamak: “**İflah olmaz** ben bu dertten ölürüm”

X.8.3. Geçiş Dönemleri

Ölüm: “İflah olmaz ben bu dertten **ölürüm**”

X.9. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Altın: “Ak gerdana **liraları** takayım”

Kına: “Ellerine de **kınalar** yakayım”

Şalvar: “Duman sandım **şalvarının** tozunu”

Yaşamak: “Açtım **yaşmağın**ı öptüm yüzünü”

XI. KIRŞEHİR

XI.1. SUDA BALIK OYNUYOR (II/706)

“Suda balık oynuyor

Canım sana kaynıyor

Düştüüm merhametsize

Hiç halimden bilmiyor

Bağlantı:

Leyli leyli köylü kızı

Sen allar gey ben kırmızı

Yeni doğdu tan yıldızı

Doğmaz olsun tan yıldızı

Suda balık yan gider

Açma yaram kan gider

Açma güzel sineni

Cahilim aklım gider

Bağlantı”

XI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, mani katarından oluşturulan iki bent ve dörder dizelik iki bağlantıdan oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bentleri hecenin 4+3, 2+5, 3+4=7’li kalıbıyla meydana getirilmiştir. Bağlantı kısmı ise 4+4 duraklı, hecenin 8’li kalıbıyla yazılmıştır.

XI.2.1. Kavuştaklar

“Leyli leyli köylü kızı

Sen allar gey ben kırmızı

Yine doğdu tan yıldızı

Doğmaz olsun tan yıldızı”

XI.2.2. İkilemeler

Leyli leyli: “**Leyli leyli** köylü kıızı”

XI.3. İç Öykü

1- Suda balık oynamakta, sevenin de sevdiğine kanı kaynamaktadır. Sevenin sevdiği merhametsizdir ve halden anlamamaktadır. 11- Bağlantı: Âşık köylü kızına hem kendisinin hem de onun kırmızı giymesini söyler. Yeniden doğan tan yıldızına da doğmaz olsun diyerek sitemde bulunmaktadır. 111- Balık suda yan, âşığın yarası açıldığında kan, sevdiği sinesini açınca da sevenin aklı gitmektedir.

XI.4. Türkünün Kadrosu

XI.4.1. Sevgililer

Bentler arası konu bütünlüğü olmayan türküde birinci bentteki kız sevenin aşkına karşılık vermemiş, ikinci bentteki sevilen ise sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Seven, manisın hazırlık yapmak ve kafiye uyumunu yakalamak için, balığın suda oynamasına manisinde yer vermiştir. Âşığın kanı sevdiğine kaynamakta, onu sevmektedir, fakat sevilen sevenin bu hallerini hiç umursamamakta, onun sevgisini görmezden gelmektedir. Âşık, sevgisine karşılık vermeyen sevileni merhametsizlikle suçlamaktadır.

11- Bağlantı: Seven sevdiğine her ikisinin birden kırmızı giymesini söyler. İki sevgili, geceleri birbirleriyle görüşmektedir. Sabahın yaklaştığının işareti olan tan yıldızı doğduğu zaman, iki sevgilinin birbirlerinden ayrılmaları gerekmektedir. Bu nedenle seven, sabahın habercisi olan tan yıldızına onları ayırdıkları için kızmakta, beddua etmekte, sabahın olmamasını istemektedir.

111- Birinci bentten bağımsız olan ikinci bentte, seven manisine hazırlık ve kafiye uyumunu sağlamak için, balığın suda yan gittiğini belirtir. .

Türküde sevdiği kendisine karşılık vermediği için acı çeken bir âşık bulunmaktadır. Sevenin çektiği acı onun türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Türküdeki ana tem romantik aşktır.

XI.4.2. Diğer Varlıklar

Balık: “Suda **balık** yan gider”

XI.6. Vücutun Bölümleri

Sine: “Açma güzel **sineni**”

XI.7. Semavi Unsurlar

Tan yıldızı: “Doğmaz olsun **tan yıldızı**”

XI.8. Formeller**XI.8.1. Renkler**

Al (Kırmızı): “Sen **allar** gey ben **kırmızı**”

XI.9. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Kırmızı kıyafetler: “Sen **allar** gey ben **kırmızı**”

ALTINCI BÖLÜM
KARADENİZ BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. GİRESUN

I.1. ADAKÖY DERESİ TAŞMIŞ GELİYOR (I/5)

“Adaköy deresi taşmış geliyor

Emine’ m Gırandan aşmış geliyor

Sallanı salanı bir hoş geliyor

Bağlantı:

Emine’ m Emine’ m yaylalar guşu

Ne yapalım Emine’ (m) mevlanın işi

Emine’ m Emine’ m aslan Emine’ m

Gel otur dizime yaslan Emine’ m

Apdalin üstünde üç gele gezdim

Dayım Ali beyden hileler sezdim

Alın Emine’ yi canımdan bezdim

Bağlantı”

I.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hece ölçüsünün 6+7=13’lü hece ölçüsüyle yazılmış, dörder dizelik iki bağlantıdan ve üçer dizelik iki bentten oluşan anonim, gerçek bir türküdür. Türkünün bağlantı kısmının ikinci dizesinde bir hece fazlalığı nedeniyle kusur bulunmaktadır.

I.2.1. Kavuştaklar

“Emine’ m Emine’ m yaylalar guşu

Ne yapalım Emine’ m Mevla’ nın işi

Emine’ m Emine’ m aslan Emine’ m

Gel otur dizime yaslan Emine’ m”

I.2.2. İkilemeler

Emine’ m Emine’ m: “**Emine’ m Emine’ m** yaylalar guşu

Sallanı sallanı: “**Sallanı sallanı** bir hoş geliyor”

I.3. İç Öykü

1- Adaköy deresi taşmış, Emine’ nin Gıran adlı yerden sallana sallana gelmektedir ve Emine’ nin gelişi sevene hoş gelmektedir. 11- Bağlantı: Seven Emine’ ye yaylalar kuşu demektedir. Âşık bir konuda Emine’ ye teselli vermektedir. Sevenin gözünde Emine aslan gibi güçlü bir kızdır. Sevdiğinden de gelip dizine oturup yaslanmasını ister. 111- Seven, Apdal’ ın üstünde üç kere gezmiştir. Âşık, dayısı Ali’ den hileler sezmiş, canından bezdiği için Emine’ nin alıp götürülmesini ister.

I.4. Türkünün Kadrosu

I.4.1. Sevgililer

1- Sevene, kafiye uyumunu yakalamak için, çevresinden ve tabiattan yaralanmış, Adaköy deresini taşıp geldiğini belirtmiştir. Sevilen, Gıran denilen bir yerden salınarak gelmektedir. Bunu gören oğlan, Emine’ nin salınışını beğenmiş, Emine gözüne hoş görünmüştür.

11- Birbirleriyle görüşebilen iki sevgili için, yolunda gitmeyen bazı işler olabilir. Seven, güçlü ve cesur olan Emine’ ye yaşadıklarının kader olduğunu, elden bir şey gelmeyeceğini belirtir, ondan dizine yaslanmasını ister, sevdiğini teselli eder.

111- Âşık, Emine ve dayısı Ali’ nin kendi arkasından iş çevirdiğini düşünmektedir. Emine ile evlenen seven, Emine’ nin yaptıklarından dolayı canından

bezmış, Emine'ye olan güveni azalmış, hayal kırıklığına uğramıştır. Bu nedenle Emine'nin evinden alınıp götürülmesini ister.

Sevenin yaşadığı üzüntü ve çektiği acı türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır. Türküdeki ana tem, romantik aşktır.

I.4.2. Diğer Kişiler

Sevenin dayısı: “**Dayım** Ali Beyden hileler sezdim”

I.4.3. Diğer varlıklar

Aslan: “Emine'm Emine'm **aslan** Emine'm”

Kuş: “Emine'm Emine'm yaylalar **guşu**”

I.5. Çevre ve Tabiat

I.5.1. Mekân

Kıran (Bayır): “Emine'm **gırandan** aşmış geliyor”

Yayla: “Emine'm Emine'm **yaylalar** guşu”

I.5.2. Yer Adları

Adaköy deresi: “**Adaköy deresi** taşmış geliyor”

I.6. Vücutun Bölümleri

Diz: “Gel otur **dizime** yaslan Emine'm”

I.7. Formeller

I.7.1. Sayılar

Üç: “Apdalın üstünde **üç** gele gezdim”

I.8. Folklorik Unsurlar

I.8.1. Deyim ve Atasözleri

Canından bezmek: “Alın Emine'yi **canımdan bezdim**”

I.9. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven sevdiğini aslana ve yayla kuşuna benzeterek teşbih yapmıştır.

II. RİZE

II. AĞISAR DERELERİ (1/9)

“Ağısar dereleri

Aksa yukarı aksa

Vermem seni ellere

Tonya üstüme kalksa

Ağısar dereleri

Bulanık akayisun

Gözlerumun içine

Sevdalı bakayisun

Ağısar dereleri

Aksun yukarı aksun

O incecuk bellere

Ha bu uşak dolansın”

II.2. Dış Yapısı

Yapılarında kararlılık gösteren türkülerden olup hece ölçüsünün 4+3, 3+4, 2+5=7’li kalıbıyla yazılmış, dörder dizelik üç bentten oluşan anonim ve gerçek bir türküdür.

II.3. İç Öykü

1- Âşık, Ağısar dereleri yukarı aksa, Tonya onun üstüne gelse de sevdiğini başkasına vermeyeceğini söyler. 11- Seven, Ağısar deresinin bulanık aktığından, sevdiğinin gözlerinin içine sevdalı baktığından bahsetmektedir. 111- Âşık, Ağısar derelerinin yukarıya akmasını, sevdiğinin ince beline kendisinin sarılmasını ister.

II.4. Türkünün Kadrosu

II.4.1. Sevgililer

Kız, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1 Kız, başka birisine verilmek istenmektedir. Seven, bu işe engel olmak için elinden geleni yapmak istemektedir. Âşık, hiç olmayacak işler olsa, bütün Tonya sevenin üstüne gelip baskı yapsa da sevdiğini rakibe vermeyecektir. *Antropolog Helen Fisher tarafından yapılan araştırma deney katılımcılarının sevdiklerinin yüzüne bakarken etkinleşen beyin bölgelerinin zevk ve ödül merkezleri olan karınsal tegmental bölge ve caudate çekirdeği olduğunu ortaya koyuyor. Bu bölgeler dopamin nörotransmitterinin alıcılarının yoğunlaştığı merkezler. Dopamin, sağlıklı dozlarda yüksek enerji, yoğun dikkat ve ödül alma motivasyonu ile ilişkili. İşte bu bağlantı, bizlere âşık olduğumuzda niçin kendimizi zinde, risk almaya hazır ve cesur hissettiğimizi de açıklıyor*(Ayhan, 2007: 470). Seven, aşık olmanın verdiği cesaretle herkese meydan okumaktadır.

11- Âşık, sevdiği kıza talip olan olduğu için morali bozuk, akli karışıktır. Bu karışıklık içinde, sevdiği kız ile görüşmektedirler. Sevilen de sevenin gözlerinin içine sevdalı bakmaktadır. Kız, sevdiğinin gözlerine sevdalı baktığına göre, sevilen başkasına zorla verilmektedir.

111- Âşık, derelerin yukarı doğru akmasını dilemektedir, fakat bu gerçekleşmesi imkânsız bir dilektir. Nasıl dereler yukarıya doğru akmayacaksa, sevenin de sevdiğinin beline dolanma ve ona kavuşma isteği de olmayacak bir istektir.

Seven, sevdiğine kavuşabilmek için bütün zorlukları aşmaya kararlıdır. Türküdeki ana tem romantik aşktır.

II.4.2. Diğer Kişiler

Rakipler: “Vermem seni **ellere**”

II.5. Çevre ve Tabiat

II.5.1. Yer Adları

Ağısar: “**Ağısar** dereleri”

Tonya: “**Tonya** üstüme kalksa”

II.6. Vücudun Bölümleri

Bel: “O incecuk **bellere**”

Göz: “**Göz**lerumun içine”

III. SİNOP

III.1. BEN GİDERİM BATUMA (I/130)

“Ben giderim Batum’a

Batum’un batağına

Bahçemizden içeri

Al beni yatağına

Bağlantı:

Nazlı yârim geldim sana

Fistanını toplasana

Kemençeler çalınıyor

Bize horon oynasana hey

Köşke serdim yatağı

Gel derdimin ortağı

Yataklar diken oldu

Senden ayrı yatalı

Bağlantı

Bıldırçınım uçuyor

Kanadını açıyor

Bıldırki sevdiceğim

Bu yıl benden kaçıyor”

Bağlantı

III.2. Dış Yapısı

Yapılarına göre kararlılık gösteren türkülerden olup, türkünün bentleri ve bağlantıları mani katarlarından oluşmuştur. Türkünün bentleri hecenin 4+3, 3+4 duraklı, 7’li hece ölçüsüyle, bağlantı kısımları ise 4+4=8’li hece kalıbıyla meydana getirilmiştir. Söyleyeni belli olmayan, anonim bir türküdür.

III.2.1. Kavuştaklar

“Nazlı yârim geldim sana

Fistanımı toplasana

Kemençeler çalınıyor

Bize horon oynasana hey”

III.3. İç Öykü

1- Âşık Batum’a gitmektedir. Geldiğinde de sevdiğine ikisine ait olan bahçeden onu yatağa almasını söyler. 11- Bağlantı: Seven, sevdiğine geldiğini söylüyor. Ondan fistanını toplamasını, horon oynamasını istemektedir. 111- Seven köşke yatağı sermiş ve sevdiğini yanına çağırılmaktadır. Sevdiğinden ayrıldığından beri de yatakların kendisine diken olduğunu belirtmektedir. 1v- Âşığın bıldırcını kanadını açıp uçmaktadır. Geçen seneki sevdiği kendisinden kaçmaktadır.

III.4. Türkünün Kadrosu

III.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü olmayan türküde birinci ve ikinci bentteki sevilen ve üçüncü bentteki kız, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Seven, sevdiğini görmek için Batum’a gitmektedir. Âşığın bahsettiği bataklık, türküde kafiyeyi sağlamak ve maniye hazırlık yapmak için kullanılmıştır. Sevdiğinin yanına gittiği zaman, sevdiğinin bahçe içinde olan evine gider ve sevdiğinden kendisini yatağına almasını ister.

11- Bağlantı: Sevdiğinin yanına giden oğlan, kıza geldiğini haber vererek, onu kendisine çeki düzen vermesi için uyarır. Sevdiğinden, çalınan kemençe önünde horon oynamasını ister. İki sevgilinin birlikte eğlenceli vakit geçirdikleri görülmektedir.

111- Seven evine yatağını sermiş ve yanına dert ortağını, sevdiği kızı çağırılmaktadır. İki sevgili ayrı olduğu için, seven sevdiğinden ayrı yatamadığını, onsuz yattığı zamanlarda yatağın kendisine huzur vermediğini, mutlu olmadığını belirtmektedir.

iv- Birinci ve ikinci bentten ayrı olan bu bentte, seven sevdiği kızı bildircına benzetmiştir. Seven, sevdiği kızın gözünün açıldığını, başka aşklar peşinde olduğunu ve bu nedenle kendisinden uzaklaştığını belirtir.

Türküdeki ana tem, yüzeysel aşktır. Birinci ve ikinci bentte sevenin isteği sevdiği ile aynı yatağı paylaşmaktan öteye gitmemektedir. Üçüncü bentte ise sevilen seveni bırakıp başka aşkın peşinden koşmaya başlamıştır.

III.4.2. Diğer Varlıklar

Bıldircın: “**Bıldircınım** uçuyor”

III.5. Çevre ve Tabiat

III.5.1. Mekân

Bahçe: “**Bahçemizden** içeri”

Bataklık: “Batım’un **batağına**”

Köşk: “**Köşke** serdim yatağı”

III.5.2. Eşya

Yatak: “**Yataklar** diken dolu”

III.5.3. Bitki

Diken: “Yataklar **diken** dolu”

III.5.4. Yer Adları

Batım: “Ben giderim **Batım**’a”

III.6. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Fistan: “**Fistanımı** toplasana”

IV. ORDU

IV.1. EMİNE’M PAZAR MISIN? (I/316)

“Eminem pazar mısın?

Şeftali soyar mısın?

Şeftali şöyle dursun

Benimle kaçar mısın?

Bağlantı:

Dalgın da Eminem oy

Baygın da Eminem oy

Eminem gonca mısın?

Çayırdan yonca mısın?

Kaçıracağım seni

Kalıp da gelmez misin?

Bağlantı

Eminem ince belin

Güllü anama gelin

Kaçıracağım seni

Olacaksın sen benim

Bağlantı”

IV.2. Dış Yapısı

Yapısına göre kararlılık gösteren türkülerden olup, hece ölçüsünün 3+4, 5+2=7’li kalıbıyla meydana getirilmiş, aralarında iki dizelik bağlantı mısraları olan, konu bütünlüğü bulunan, mani katarlarından meydana getirilen üç bentten oluşan, anonim bir türküdür.

IV.2.1. Kavuştaklar

“Dalgın da Emine’ m oy

Baygın da Emine’ m oy”

IV.3. İç Öykü

1- Âşık, Emine’ye pazara gidip gitmediğini, şeftali satıp satmadığını, kendi için şeftali soyup soyamayacağını sorar. Daha sonra da şeftaliyi bir yana bırakıp “Benimle kaçır mısın?” der. 11- Bağlantı: Âşık, Emine’yi dalgın ve baygın olarak nitelendirir. 111- Âşık, Emine’ye gonca mı yoksa yonca mı olduğunu sorar. Onu kaçıracağını belirtir ve gelip gelmeyeceğini sorar. 1v- İnce belli Emine’ye onu kaçıracağını, Güllü anasına gelin ve kendisine eş yapacağını belirtir.

IV.4. Türkünün Kadrosu

IV.4.1. Sevgililer

Türküde sevilenin tutumu hakkında bir yorum bulunmamaktadır.

1- Seven, manisine hazırlık yapmak ve kafiye uyumunu sağlamak için, Emine’ye pazara gidip gitmediğini, şeftali soyup soymadığını sorar. Daha sonra esas fikrine yer verir ve her şeyi bir kenara bırakıp Emine’ye kendisiyle kaçıp kaçmayacağını sorar.

11- Bağlantı: Emine dalgın, hassas ve kırılğan bir kızdır.

ııı- Seven, Emine'ye gonca mı yoksa yonca mı olduğunu sorarak, onun hayatında birisinin olup olmadığını öğrenmek içindir. Eğer yonca ise, sevilenin hayatında başkaları olmuştur. Gonca ise, hiç kimseyle görüşmemiş, sevgilisi olmamış demektir. Seven hem merak ettiklerini öğrenmek ister hem de sevdiğine onu kaçıracağını söyler. Emine'nin cevabını merak eder.

ııı- Seven, ince belli Emine'yi kaçırıp kendisine eş, annesine de gelin yapacaktır.

Sevenin, Emine'ye niyetini bildirme, onu kendine eş yapma arzusunu dile getirme isteği türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır. Türküsü aracılığıyla hem Emine'ye sorular sorup onun da nabzını yoklamaya çalışmış hem de onu kaçırma konusundaki ciddiyetini anlatmıştır. Türküdeki aşk, romantik aşktır.

IV.4.2. Diğer Kişiler

Âşığın annesi: “Güllü **anama** gelin”

IV.5. Çevre ve Tabiat

IV.5.1. Mekân

Çayır: “**Çayır**da yonca mısın?”

IV.5.2. Yiyecek

Şeftali: “**Şeftali** şöyle dursun”

IV.5.3. Bitki

Yonca: “Çayırda **yonca** mısın?”

IV.6. Vücudun Bölümler

Bel: “Emine'm ince **belin**”

IV.7. Benzetmeler ve Sanatlar

Âşık, türkünün birinci ve ikinci bendinde istifham sanatı yapmıştır.

V. SİNOP

V.1. ENTARİSİ SALKIM SALKIM (I/321)

“Entarisi salkım salkım

Yâr görünce gider aklım

Yedi senedir severim

İstemeye yok mu hakkım (Selime de hanım vay)

Entarisi salkım saçak

Selam aldım kucak kucak

Benim yârimi sorarsan

On beşine bastı ancak (Selime de hanım vay)

Entarisi biçim biçim

Yanıyorum senin için

Bak aşkınla harab oldum

Beni sevmediğin için (Selime de hanım vay)”

V.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren bir türkü olup hecenin 4+4, 5+3, 3+5, 2+6 duraklı, 8’li hece kalıbıyla yazılan, mani katarından kurulan üç bentten oluşan anonim bir eserdir. Bentlerin sonuna ünlem grupları getirilmiştir.

V.2.1. İkilemeler

Biçim biçim: “Entarisi **biçim biçim**”

Kucak kucak: “Selam aldım **kucak kucak**”

Salkım salkım: “Entarisi **salkım salkım**”

V.3. İç Öykü

1- Âşığın sevdiğinin entarisi salkım salkımdır. Sevdiğini görünce aklı başından gider. Uzun süredir kızı sevmekte olduğu için, artık sevdiğini istemeye hakkının olduğunu düşünür. 11- Sevdiğinin entarisi salkım saçaktır. Âşık kucak kucak selam almıştır. Yârini soranlara on beşine yeni basmıştır demektedir. 111- Sevdiğinin entarisi biçim biçimdir. Âşık sevdiği için yanmaktadır ve sevdiği onu sevmediği için aşkıyla harap olmuştur.

V.4. Türkünün Kadrosu

V.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü bulunmayan türkünün birinci ve ikinci bentte sevilen, sevenin aşkına karşılık vermiştir. Üçüncü bentte ise, kız oğlanın aşkını karşılıksız bırakmıştır.

1- Seven, kafiye uyumu ve maniye hazırlık nedeniyle, sevilenin entarisinin salkım salkım olduğundan bahseder. Âşık, sevdiğini görünce ona duyduğu aşk yüzünden divane olmaktadır. Yedi senedir sevdiği, beklediği kızla evlenmeyi düşünmektedir, fakat onun evlenmesine, kızı istemeye gitmesine engel olan kişiler vardır. Sevdiğin kavuşmayı isteyen âşık, yedi senedir beklediği kızla evlenmelerine karşı çıkanlara sitem etmektedir.

11- Sevilen, etrafında birileri varmış ve onlar da sevdiğini soruyormuş gibi davranmaktadır. Onlara sevdiğinin salkım saçak elbisesi olduğundan, sevdiğinden selam geldiğinden ve kızın on beş yaşına girdiğinden bahsederek, sevdiği kızı tasvir etmektedir.

111- Âşık kafiye uyumunu sağlamak ve manisine hazırlık yapmak için, sevenin elbisesinin biçim biçim oluşundan söz eder. Seven, kız için acı çekmekte, içi yanmaktadır. Sevilenin aşkına karşılık vermemesi nedeniyle bitkin, yorgun ve perişan düştüğünü anlatır. *Epinefrin hormonu bir tür korku, kaygı, öfke ve aşk duygularının da beraberinde getirmektedir. Çünkü tüm bu duygular, sözü geçen*

hormonla tetiklenen sinir sistemi tepkileriyle yakından bağlantılı. Bu bilgiyle yola çıkan bilim insanları, sonrasında herhangi bir aşk ögesinden bağımsız olarak ortamda varlık sürdüren tehlike durumlarında, tutku hissini kuvvetlendirebileceğini ve hissedilen aşkın gücünü arttırabileceğini keşfetmişlerdir. Sevdiğimiz bir kişinin bizden kaçması da benzer bir kaygı ve stres durumu yaratıp ona olan tutkumuzu sürekli körüklemeye devam ediyor olabilir. Çünkü stres ve kaygı tutkuyu beslemektedir (Ayhan, 2007: 470). Sevilen de sevdiğine karşılık vermediği, kaçtığı için sevdiğine karşı tutkusu körükleniyor olabilir.

Türküde konu bütünlüğü olmasa da bentler arasındaki ana tem aşktır. Birinci, ikinci ve üçüncü bentte romantik aşk bulunmaktadır.

V.5. Formeller

V.5.1. Sayılar

Yedi: “**Yedi** senedir severim”

On beş: “**On beşine** bastı ancak”

V.6. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Entari: “**Entarisi** salkım saçak”

VI. RİZE

VI.1. GARARDI GARADENİZ (I/372)

“Garardı Garadeniz (da yâr yâr oy)

Sardı dört yanımızu (da yâr aman yavrum aman)

Bu gaybana sevdaluk (da yâr yâr oy)

Alacak canımızu (da yâr aman yavrum aman)

Şişurduk fogaları (da yâr yâr oy)

Gayuğum yatti yana (da yâr aman yavrum aman)

Eziyet etme uşak (da yarî yâr oy)

Ha bu yangınlı cana (da yâr aman yavrum aman)

Gemiciyim gemici (da yarî yâr oy)

Yaşayamam garaya (da yâr aman yavrum aman)

Ne zaman geleceksun (da yarî yâr oy)

Canum çıktı burıya (da yâr aman yavrum aman)

Gideyrum oy ay gız (da yâr oy)

İstanbul seferina (da yâr aman yavrum aman)

Allah bizi gayıra (da yâr aman)

Tez celesun yeruna (da yâr aman yavrum aman)”

VI.2. Dış Yapısı

Yapısına göre kararlılık gösteren türkülerden olup, hece ölçüsünün 3+4=7’li kalıbıyla yazılmış, dörder dizelik, dize sonlarına ünlem grubu getirilmiş olan, dört bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün dördüncü bendinin, birinci dizesinde bir hece eksikliği nedeniyle kusur bulunmaktadır.

VI.3. İç Öykü

ı- Karadeniz kararmış ve bu karanlık dört bir yanı sarmıştır. Âşık kimseye faydası olmayan sevdalığın, sevdiğinin ve kendisinin canını alacağını belirtmektedir. ıı- Seven yelkenleri şişirmiştir. Kayığı yan yatmıştır. Erkek çocuğun kendisine eziyet etmemesini söyler. Çünkü sevda yüzünden yüreği yangındır. ııı- Seven gemici olduğunu ve karada yaşayamayacağını belirtmektedir. Sevdiğine de ne zaman geleceğini sormakta ve onu beklemekten canının çıktığını bildirmektedir. ıv- Âşık

İstanbul seferine gitmektedir. Sefere giderken de Allah'ın sevdalarını korumaları ve sevdiğinin de yerine çabuk gelmesi için dua etmektedir.

VI.4. Türkünün Kadrosu

VI.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmayan türküde birinci, üçüncü ve dördüncü bentlerde sevilen sevenin sevgisine karşılık vermiştir. İkinci bentte sevilenin tutumuna yer verilmemiştir. Türküde her bent birbirinden bağımsızdır.

i- Âşık sevdalarının kimseye faydasının olmadığını düşünmektedir. Böyle düşündüğü için Karadeniz'in karardığını ve bu karanlığın her yerini sardığını belirtmektedir. Sevdasını kimseye yararı olmayan, kötü bir sevda olarak tanımlamakta ve bu sevdanın canlarını alacağını düşünmektedir. Yolunda gitmeyen bir ilişki içinde olabileceği için, içinde bulunduğu ruh halini siyah rengi kullanarak tanımlamaktadır. Etrafını saran renk matem rengi olan siyahtır.

ii- Seven denize çıktığı sırada yelkenlerini şişirmiş, kayığı yan yatmıştır. Kayığın yan yatması sembolik olarak düşünülürse, aşk acısı çektiği için kendisinin de hayatının alt üst olduğu düşünülebilir. Sevdiğinden de kendisine eziyet etmemesini ister, aşkına karşılık vermesini bekler.

iii- Âşık gemici olduğu için karada yaşayamayacağını belirtir. Sevdiğine ne zaman geleceğini sormaktadır. Çünkü onu beklemekten canından bezmiştir. Seven sevdiğini beklediğine göre canının yanması sevdiğine duyduğu hasrettendir.

iv- Seven İstanbul seferine giderken Allah'a sevdiği ve kendisini koruması için dua etmektedir, fakat türkünün bu bendinde mantıken bir hata görülmektedir. Seven İstanbul seferine gitmiştir, ama sevdiği kıza “yerine tez gelmesi için” dua etmektedir.

VI.5. Çevre ve Tabiat

VI.5.1. Mekân

Karadeniz: “Garardı **Garadeniz**”

VI.5.2. Eşya

Foga (yelken): “Şişurduk **fogaları**”

VI.5.3. Yer Adları

İstanbul: “**İstanbul** seferina”

Karadeniz: “Garardı **Garadeniz**”

VI.6. Folklorik Unsurlar

VI.6.1. Dua ve Beddualar

Dua: “Allah bizi gayıra

Tez celesun yeruna”

VI.6.2. Geçiş Dönemleri

Ölüm: “Alacak canımızı”

VII. TRABZON

VII.1. KARŞI BERİ MEZERE (II/526)

“Karşı beri Mezere

İçinden akar dere

Gördü seni gözlerim (de)

Bakar mı başka yere

Ormanın ağaçları

Dalgalıdır dalgalı

İlişmeyin gülüme (de)

Sevdalıdır sevdalı

Goyun beklerim goyun

Kurt yeri bacağını

Seni benden alanın (da)

Yıkarım ocağını”

VII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hecenin 3+4, 5+2 ve 4+3=7’li duraklarıyla meydana getirilen, mani katarlarıyla yazılan, üç bentten oluşan anonim bir türküdür.

VII.3. İç Öykü

ı- Mezere yaylasının içinden dere akmaktadır. Sevenin gözü sevdiğini gördüğü için başka bir yere bakmamaktadır. ıı- Ormanın ağaçları dalgalıdır. Sevilene sevdalı olduğu için seven ona dokunmamalarını söyler. ııı- Âşık, kurt bacağını yemesin diye koyunları beklemektedir. Sevdiğini kendisinden alanın evini başına yıkacaktır.

VII.4. Türkünün Kadrosu

VII.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün birinci bendinde, kızın tutumuna yer verilmemiştir. Birbirleriyle konu bütünlüğü sağlayan ikinci ve üçüncü bentte sevilene, sevenin aşkına karşılık vermiştir.

ı- İkinci ve üçüncü bentle konu bütünlüğü olmayan birinci bentte seven, sevdiği kızı Mezere yaylasında görmüştür. Sevdiğini gördükten, beğendikten sonra gözünün başkasını görmeyeceğini belirtir.

ıı- Seven, manisine hazırlık amacıyla ormandaki ağaçların, dalgalı olduğunu söyler. Sevilene, yaklaşmak isteyenler bulunmaktadır. Rakiplerin sevdiği kızdan

uzak durmasını sağlamaya çalışan seven, rakiplere sevilenin kalbinde biri olduğunu söylemektedir.

ııı- Seven, sevdiğini koyuna benzetmekte, rakipler ise kurttur. Seven, çobanın yırtıcı hayvanlardan sürüsünü korumak için başında beklediği gibi, o da sevdiğinin başında beklemekte, rakiplerin kıza yaklaşmasına izin vermemektedir. Rakiplere, evini başlarına yıkmakla tehdit edip gözdağı vermektedir. Eğer tutkular, amaç noktasına henüz gelememiş iseler, içimizde gerilime neden olurlar. Gerilim olduğu zaman da her yenilgi, kişiye bir bozgun gibi gelir. Gerçekleşmeyen beklentiler ve iç gerilim insanın saldırgan ve hırçın olmasına neden olurlar (Lauster, 2000: 24). Seven de tam anlamıyla gerçekleşemeyen tutkusu nedeniyle hırçın ve saldırgandır. Rakiplere evlerini başlarına yıkmakla tehdit etmektedir.

Seven, sevdiğini korumak için rakiplere verilen gözdağını türküsü aracılığıyla anlatmıştır. Türküdeki aşk romantik aşktır.

VII.4.2. Diğer Kişiler

Rakip: “Seni benden alanın”

VII.4.3. Diğer Varlıklar

Koyun: “**Goyun** beklerim goyun”

Kurt: “**Kurt** yeri bacağıın”

VII.5. Çevre ve Tabiat

VII.5.1. Mekân

Orman: “**Ormanın** ağaçları”

Ocak: “Yıkarım **ocağını**”

VII.5.2. Yer Adları

Mezere: “Karşı beri **Mezere**”

VII.5.3. Coğrafi Unsurlar

Dere: “İçinden akar **dere**”

VII.6. Vücutun Organları

Göz: “Gördü seni **gözlerim**”

VII.7. Benzetmeler ve Sanatlar

Âşık, birinci bendin dördüncü dizesinde istifham sanatı yapmıştır.

VIII. RİZE

VIII.1. KOY ATEŞE KAZANI (II/560)

“Koy ateşe kazanı

Kaynasun kaynamasun

Kız alacağum seni

Yüreğın oynamasun

Allah’a yalvar yavrum

Şu dağları aşalum

Sen yağmur ol ben dolu

Yağarken buluşalım

Bu yalancı dünyada

Alamadum ahumi

Kız ananınan baban

Çeksinler günahumi

Kar yağar dizi dizi

Annesi vermez kızı

İkimiz de sevdalı

Allah kavuştur bizi”

VIII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hecenin 4+3, 3+4 ve 5+2=7’li kalıbıyla yazılan, dört bentten oluşan anonim bir türküdür.

VIII.2.1. İkilemeler

Dizi dizi: “Kar yağar **dizi dizi**”

VIII.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğine kazanı ateşe koymasını söylemektedir. Kazandaki suyun da kaynayıp kaynamama arasında olmasını istemektedir. Sevdiğine korkmamasını, onu alacağını söyler. 11-Âşık sevdiğinden dağları aşıp, birbirlerine kavuşabilmeleri için Allah’a dua etmesini ister. 111- Seven dünyada ahını alamadığını, günahını da kızın annesinin ve babasının çekmesinin gerektiğini düşünmektedir. 14- Dizi dizi kar yağmaktadır, annesi kızı vermemektedir ve hem seven hem sevilen birbirlerini sevmekte, Allah’a dua edip kavuşmalarını istemektedir.

VIII.4. Türkünün Kadrosu

VIII.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü bulunmayan türküde dört bentte de sevilen, sevenin sevgisine karşılık vermiştir.

1- Maniye hazırlık yapmak ve kafiye uyumunu sağlamak için, seven sevdiğine kazanı ateşe koyup suyu ısıtmasını söyler. Sevilen, sevenin kendisini almayacağını düşündüğü için hayıflanmaktadır. Seven, sevdiği kıza boşuna telaş yapmamasını, kendini üzmemesini söyler, onu alacağını belirtir.

ii- Seven ve sevilen birbirleriyle evlenmek istemektedirler, fakat kavuşmalarına engel olanlar olabileceği için, seven sevdiğini kaçırmak istemektedir. Seven sevdiğini kaçırıp, birbirlerine kavuşabilmeleri için sevdiğinden Allah'a dua etmesini söyler.

iii- Âşık, sevdiği ile kavuşamamış olabilir. Sevdiği kızın anne ve babasını onları kavuşturmadığı için suçlar, istediklerini yapamadıklarından onları sorumlu tutar.

iv- Seven, sevdiği kıza kavuşamadığı için zor günler geçirmektedir. Sevilen de seven de birbirlerini sevmektedirler, fakat sevilenin annesi kızı sevene vermemektedir. Birbirini seven kız ve erkek, Allah'a dua edip kendilerini kavuşturmalarını ister.

Türküde, romantik aşk görülmektedir.

VIII.4.2. Diğer Kişiler

Sevilenin annesi ve babası: “Kız **ananınan baban**”

VIII.5. Çevre ve Tabiat

VIII.5.1. Mekân

Dağ: “Şu **dağ**ları aşalum”

VIII.5.2. Eşya

Kazan: “Koy ateşe **kazanı**”

VIII.5.3. Hava Olayları

Dolu: “Sen yağmur ol ben **dolu**”

Kar: “**Kar** yağar dizi dizi”

Yağmur: “Sen **yağmur** ol ben dolu”

VIII.6. Folklorik Unsurlar

VIII.6.1. Dua ve Beddualar

Dua: “Allah’a yalvar yavrum

Şu dağları aşalım”

VIII.6.2. Deyim ve Atasözleri

Yüreği oynamak: “Yüreğin oynamasın”

IX. GİRESUN

IX.1. PÜSKÜLLÜDÜR PÜSKÜLLÜ (II/658)

“Püsküllüdür püsküllü

Ala gürgenin dalı

Kız babandan mı galdı

Yalan dünyanın malı

Gürgen vardım dibine

Patar alırım patar

Anan seni sevmiyo

Benim sevdiğim kadar

Gatırıma yükledim

Gürgen hartamasını

Yârim kimden öğrendin

Adam aldatmasını

Gürgen vardım dibine

Oyma alırım oyma

Aldattın beni yavrum

Genç yaşlarına doyma”

IX.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hecenin 4+3, 5+2=7’li hece ölçüsüyle meydana getirilmiş, dörder dizelik dört bentten oluşan anonim bir türküdür.

IX.3. İç Öykü

1- Âşık ala gürgenin dalı püsküllüdür der. Seven sevdiğine, malların babasından mı kaldığını sorar. 11- Seven gürgenin dibine varıp patar almaktadır. Sevdiğine annesinin kendisi kadar onu sevmediğini söyler. 111- Âşık katırına hartama yüklemiştir. Sevdiğine insan aldatmasını kimden öğrendiğini sorar. 1v- Seven gürgen dibine varıp oyma alır. Kendisini genç yaşta aldattığı için sevdiğine gençliğine doymaması için beddua eder.

IX.4. Türkünün Kadrosu

IX.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün birinci ve ikinci bendinde sevilenin tutumuna yer verilmemiştir. Aralarında konu bütünlüğü olan üçüncü ve dördüncü bentte sevilen, sevdiğini aldatmıştır.

Türküde, sevenin kafiye uyumunu sağlamak için gürgen ağacından, patardan, hartamadan ve oymadan bahsetmektedir.

1- İkinci ve üçüncü bentten konu olarak bağımsız olan birinci bentte âşığın sevdiğinin maddi durumu iyi olduğu için seven sevdiğine bu mal ve paranın kendisine babasından mı kaldığını sormaktadır. Sevilen, parası nedeniyle seveni küçük görmüş olabileceği için seven, sevdiğinin baba parasıyla kendisine hava attığını düşünmektedir.

ıı- Seven, sevdiğinden aşkına karşılık bulamamış olabilir. Sevdiğine, onu ne kadar sevdiğini anlatmak için kendisini kızın annesiyle kıyaslamış, sevdiğine annesinden daha çok değer verdiğini anlatmıştır. Bunu yaparak hissettiklerinin yoğunluğunu kıza anlatmıştır.

ııı- Sevilen, sevdiğini aldatmıştır. Aldatmak burada hem kandırmak hem de yeni bir sevgili bulmak anlamında kullanılmış olabilir. Seven, kızın başkasından akıl aldığını düşündüğü, sevdiğinden kendisini kandırmasını beklemediği için, ona kimin akıl verdiğini sorar.

ıv- Seven, sevdiği tarafından kandırıldığı ya da aldatıldığı için, kıza öfkeli ve ona beddua eder. Genç yaşta onun ölmesini ister. Seven için asıl acı veren mesele, kendisine değil de aşkına, sevdiğin hissettiği duygulara ihanet edilmesidir (Yılmaz, 2005: 439). Seven de ihanete uğradığı için sevdiğine öfkeli.

Konu olarak bütünlük göstermeyen türkünün ana temisi romantik aşktır.

IX.4.2. Diğer Kişiler

Sevilenin babası: “Kız **babandan** mı galdı”

Sevilenin annesi: “**Anan** seni sevmiyo”

IX.5. Çevre ve Tabiat

IX.5.1. Ağaç

Gürgen: “Ala **gürgenin** dalı”

IX.6. Folklorik Unsurlar

IX.6.1. Dua ve Beddualar

Beddua: “Genç yaşlarına doyma”

X. ARTVİN

X.1. SALLANI SALLANI GELİR GEÇERSİN (II/670)

“*Sallanı sallanı (sona can) gelir geçersin*”

Yar bana nisbeten (sona can) göğsün açarsın

Ne candan seversin (sona can)ne vazgeçersin

Bağlantı:

Bir yana halların vay canım bir yana beni

Uyhun da gelirse güzelim de nenni nenni

Maral sen güzelsin (sona can) alı neylersin

İnce bel üstüne (sona can) şalı neylersin

Al dudak üstüne (sona can) balı neylersin ”

X.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, iki dizelik bir bağlantı ve üçer dizelik iki bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bentler 6+5 duraklı 11’li hece ölçüsüyle, bağlantı kısmı ise 6+8=14’lü ölçüyle meydana getirilmiştir.

X.2.1. Kavuştaklar

“Bir yana halların vay canım bir yana beni

Yuhun da gelirse güzelim de nenni nenni”

X.2.2. İkilemeler

Sallanı sallanı: “**Sallanı sallanı** gelir geçersin”

X.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğinin sallana sallana gelip geçtiğini, sevene nispet olsun diye göğsünü açtığını, ne içinden gelerek, çok sevdiğini ne de tamamen kendisinden vazgeçtiğini belirtmektedir. 11- Bağlantı: Sevdiğine, hallerinin bir yana canım bir yana beni, uykun da gelirse güzelim nenni nenni demektir. 111- Sevdiğine maral

diye seslenen seven onun zaten güzel olduğunu ve kırmızıya ihtiyacı olmadığını söyler. Belinin ince olduğunu ve belin üzerine sardığı şalı neden sardığını, dudaklarının zaten kırmızı olduğunu ve tatlı dudakları için neden bal istediğini sormaktadır.

X.4. Türkünün Kadrosu

X.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü bulunmayan türküde, birinci bentte sevilen, sevenin aşkına karşılık vermemiştir. İkinci bentte ise kızın tutumuna yer verilmemiştir.

ı- Sevilen, sevenle oyun oynamaktadır. Sevenin önünden cilveli, işveli şekilde gelip geçmekte, tavırlarıyla sevenin aklını başından almakta, ümit vermektedir, fakat sevenle dalga geçer gibidir. Onun aşkına tam olarak karşılık vermemektedir.

ıı- Bağlantı: Seven sevdiğinin hallerini bir yana bırakıp sevdiğinin uykusu gelirse uyumasını söylemektedir.

ııı- Birinci bentten bağımsız olan ikinci bentte, âşık sevdiği kızı övmektedir. Sevilen, maral gibi güzel ve alımlıdır. İnce belli, kırmızı dudaklı, tatlı dilli bir kızdır.

Türküdeki aşk romantik aşktır. Birinci bentte seven, sevilenin tavırları nedeniyle acı çekmektedir, ikinci bentte ise sevdiğini öven bir seven bulunmaktadır.

X.4.2. Diğer Varlıklar

Maral: “**Maral** sen güzelsin alı neylersin”

X.5. Çevre ve Tabiat

X.5.1. Yiyecek

Bal: “Al dudak üstüne **balı** neylersin”

X.6. Vücudun Bölümleri

Bel: “İnce **bel** üstüne şalı neylersin”

Dudak: “Al **dudak** üstüne balı neylersin”

Göğüs: “Yar bana nispeten **göğsün** açarsın”

X.7. Formeller

X.7.1. Sayılar

Bir: “**Bir** yana halların vay canım **bir** yana beni”

X.7.2. Renkler

Al: “Maral sen güzelsin **alı** neylersin”

X.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Şal: “İnce bel üstüne **şalı** neylersin”

X.9. Benzetmeler ve Sanatlar

Âşık, sevdiği kızı marala benzetmiş ve açık istiare yapmıştır.

XI. SAMSUN

XI.1. YAMADAN GEL YAMADAN (II/776)

“Yamadan gel yamadan (ah güzel oğlan)

Kan damlıyor kamadan (yandım şeker oğlan)

Böyle sevda mı olur (ah güzel oğlan)

Beni iste babamdan (yandım şeker oğlan)

Yiğidim yiğit olsun (ah güzel oğlan)

Ağzın şeker bal olsun (yandım şeker oğlan)

Yiğidi doğran ana (ah güzel oğlan)

Ömrü uzun var olsun (yandım şeker oğlan)”

XI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup hecenin 4+3, 3+4, 5+2=7'li hece ölçüsüyle meydana getirilmiş, dörder dizelik iki bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bentleri mani katarlarından kurulmuştur. Mani bentlerinin sonuna ünlem ve sıfat grupları getirilmiştir.

XI.3. İç Öykü

1- Seven sevdiğine bayırdan gelmesini, kamadan kan damladığını, böyle sevda olmadığını ve sevdiğine kendisini babasından istemesini söyler. 11- Âşık sevdiğin yiğit, dilinin tatlı, böyle yiğidi doğuran annenin de ömrünün uzun olması gerektiğini belirtir.

XI.4. Türkünün Kadrosu

XI.4.1. Sevgililer

1- Seven, “yamadan gel yamadan” diyerek manisine hazırlık yapmış ve kafiye uyumunu sağlamıştır. Kama, sevenin kalbi olarak düşünülmelidir. Kız, sevdiğinin kendisini istemesini beklemektedir. Sevilen, kızını oyaladığı, onu istemediği için, sevenin içi kan ağlamaktadır. Sevdiğine sevginin böyle olmadığını, kendisini oyalamamasını ve babasında gelip istemesini söyler.

11- Birinci bentten bağımsız olan ikinci bentte kız, sevdiğinden aşkına karşılık görmüştür. Seven, sevdiği oğlana yiğidim diye seslenmekte, sevdiği ve oğlanın annesi için dua etmektedir. Sevdiğinin ağzının tadının hiç bozulmamasını, güçlü ve cesur olmasını diler. Sevdiğinin annesinin, sevdiğini doğurduğu için ömrünün uzun olmasını dilemektedir.

Birinci bentte sevilen, kızını oyalamakta, aşkına tam anlamıyla karşılık vermemektedir, fakat ikinci bentte sevilen kızın aşkına karşılık vermiştir.

Birinci bentte sevdiği kendisini oyaladığı için üzülen bir âşık vardır ve manisini bu nedenle söylemiştir. İkinci bentte ise seven, aşkına karşılık bulmuş, sevincini ve dileklerini manisıyla dile getirmiştir. Türküdeki aşk romantik aşktır.

XI.4.2. Diğer Kişiler

Kızın babası: “Beni iste **babamdan**”

Erkeğin annesi: “Yiğidi doğuran **ana**”

XI.5. Çevre ve Tabiat

XI.5.1. Mekân

Yama(ç): “**Yamadan** gel **yamadan**”

XI.5.2. Eşya

Kama: “Kan damlıyor **kamadan**”

XI.5.3. Yiyecek

Şeker ve bal: “Ağzın **şeker bal** olsun”

XI.6. Folklorik Unsurlar

XI.6.1. Dua ve Beddualar

Dua: “Ağzın şeker bal olsun”

“Ömrü uzun var olsun”

XI.7. Benzetmeler ve Sanatlar

Âşık, birinci bendin üçüncü dizesinde “böyle sevda mı olur?” diyerek istifham sanatı yapmıştır.

YEDİNCİ BÖLÜM
MARMARA BÖLGESİ TÜRKÜLERİ

I. EDİRNE

I. AĞLAMA KÂZİBE’M SIZLAMA KÂZİBE’M (I/9)

“Ağlama Kâzibe’ m sızlama Kâzibe’ m ben yine gelirim

Yedi seneye varmadan Kâzibe’ m ben yine dönerim

Bağlantı:

Kâzibe’ m (hey) güler oynar

Kâzibe’ m (hey) döner oynar (Kâzibe’ m)

Söğütler altında (da) Kâzibe’ m aşlama ocağı

Yedi senedir bekledim bulamadım bucağı”

I.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık göstermeyen bir türkü olup ikişer dizelik iki bentten ve bir bağlantıdan oluşmuş, bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür.

I.2.1. Kavuştaklar

“Kâzibe’ m (hey) güler oynar

Kâzibe’ m (hey) döner oynar (Kâzibe’ m)”

I.3. İç Öykü

1- Âşık, sevdiğinden bir süre ayrı kalacaktır ve sevdiği bu işe üzülüp ağladığı için, onu yedi sene içinde tekrar dönerim diyerek teselli etmektedir. 11- Bağlantı:

Sevdiğinin güle oynaya, döne döne oynadığını belirtir. ıı- Yedi seneye kalmadan döneceğini söylemesine rağmen yedi senedir köyünü bulamadığını sevdiğine anlatır.

I.4. Türkünün Kadrosu

I.4.1. Sevgililer

Kız, sevdiğinden ayrılacağı için üzgündür.

ı- Seven, sürekli bir yerlere gidip gelmektedir. Bu sefer de sevdiğinin yanına gelmiş, fakat yine gitmek üzeredir. Sevdiği, seven gideceği için ağlamaktadır. Seven, onu teselli etmekte, daha önceki dönüşlerinde olduğu gibi, yine yedi sene içinde döneceğini söyler.

ıı- Bağlantı: Sevilen, sevdiğinin gidişine gerçekten üzülmeyeceği için ya da düğünü olduğu için mutluluktan gülüp oynamaktadır.

ııı- Seven, kafiye uyumunu sağlamak için “aşlama ocağı”ndan bahsetmiştir. Sevdiğine yedi seneye kalmadan döneceğini söyleyen seven, yedi senedir bucağını aramakta olduğunu, fakat yolu bulamadığını belirtir. Sevdiğine neden dönmediğinin açıklamasını yapar.

Türküdeki ana tem romantik aşktır.

I.5. Çevre ve Tabiat

I.5.1. Mekân

Bucak: “Yedi senedir bekledim bulamadım **bucağı**”

I.5.2. Ağaç

Söğüt: “**Söğüt**ler altında Kâzibe’ m aşlama ocağı”

I.6. Formeller

I.6.1. Sayılar

Yedi: “**Yedi** senedir bekledim bulamadım bucağı”

II. İSTANBUL

II.1. AKSARAY'A GİDE GELE YORULDUM (I/19)

“Aksaray’a gide gele yoruldum (yoruldum canım)

Ben o yârin cemâline vuruldum (vuruldum canım)

Uzun boylu ince bele sarıldım (sarıldım canım)

Bağlantı:

Seni bana verseler (verseler canım)

Telli duvak sırma teller taksalar (taksalar canım)

Verin benim canımı gideyim (gideyim canım)

Düğün kurun ben safalar süreyim (süreyim canım)

Çıkar isem şu yokuşun başına (başına canım)

Bir ok attım kapındaki taşına (taşına canım)

Benim yârim girmiş on beş yaşına (yaşına canım)”

II.2. Dış Yapısı

Yapısına göre kararlılık gösteren türkülerden olup dört dizelik bir bağlantıdan ve üçer dizelik iki bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bentleri 4+4+3 duraklı, hecenin 11’li kalıbıyla yazılmıştır. Bağlantı kısmı ise serbest ölçüyle meydana getirilmiştir. Türkünün bentlerinin ve bağlantısının sonuna ünlem grupları getirilmiştir.

II.2.1. Kavuştaklar

“Seni bana verseler (verseler canım)

Telli duvak sırma teller taksalar (taksalar canım)

Verin benim cananımı gideyim (gideyim canım)

Düğün kurun ben sefalar süreyim (süreyim canım)”

II.3. İç Öykü

1- Âşık, Aksaray’a gidip gelmekten yorulmuştur. Seven sevdiğinin yüzünün güzelliğine vurulmuş ve uzun boylu sevdiğinin ince beline sarılmıştır. 11- Bağlantı: Seven, sevdiğinin telli duvaklı ve sırma tel takılarak kendisine verilmesini, düğün dernek kurup sevdiğini almak istemektedir. 111- Âşık, bir yokuşun başına çıkarak sevdiğinin kapısındaki taşa ok atmıştır. Sevdiği on beş yaşına girmiştir.

II.4. Türkünün Kadrosu

II.4.1. Sevgililer

Bentler arasında konu bütünlüğü bulunmayan türküde birinci bentte sevilenin, sevenin aşkına karşılık verdiği görülür. İkinci bentte ise kızın tutumuna yer verilmemiştir.

1- Sevilen Aksaray’da oturuyor olabilir. Seven sevdiğini görmek için gidip gelmekten yorulmuştur. Sevilen, yüzü güzel bir kızdır. Seven, sevdiğinin yüz güzelliğine vurulmuştur. Seven de onun aşkına karşılık vermiş, birbirleriyle görüşmüşler, seven beline sarılacak kadar kıza yakın olmuştur.

11- Bağlantı: Seven, sevdiğinin telli duvaklı, düğün dernekle kendisine verilmesini ve birlikte mutlu olmayı istemektedir.

111- Birinci bentle arasında konu bütünlüğü olmayan ikinci bentte seven, kafiye uyumu için “Çıkar isem şu yokuşun başına” demiştir. Seven, sevdiği kızın kapısındaki taşa ok atması ona talip olduğunun, onu sevdiğinin işareti olabilir. Sevilen, on beş yaşına girmiş bir kızdır.

Türküdeki aşk, romantik aşktır.

II.4.2. Diğer Kişiler

Sevgililerin kavuşmasına engel olanlar: “Verin benim cananımı gideyim”

II.5. Çevre ve Tabiat

II.5.1. Mekân

Ev: “Bir ok attım kapındaki kapına”

Yokuş başı: “Çıkar isem **yokuşun başına**”

II.5.2. Eşya

Ok: “Bir **ok** attım kapındaki taşına”

II.5.3. Yer Adları

Aksaray: “**Aksaray**’a gide gele yoruldum”

II.6. Vücutun Bölümleri

Bel: “Uzun boylu ince **bele** sarıldım”

Cemal: “O yârin **cemaline** vuruldum”

II.7. Formeller

II.7.1. Sayılar

Bir: “**Bir** ok attım kapındaki taşına”

On beş: “Benim yârim girmiş **on beş** yaşına”

II.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Telli duvak: “**Telli duvak** sırma teller taksalar”

Sırma tel: “Telli duvak **sırma teller** taksalar”

III. ÇANAKKALE

III.1. AL GEYDİM ALSIN DİYE (I/23)

“Al geydim alsın diye

Mor giydim sarsın diye

İsteyene varmadım

Sevdiğim alsın diye

Ayva sarısı yârim

Limon yarısı yârim

Ben senden ayrılmam

Lafın doğrusu yârim”

III.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, hece ölçüsünün 3+4, 4+3, 5+2=7’li hece ölçüsüyle yazılmış, mani katarından meydana getirilmiş iki bentten oluşan, bentleri arasında konu bütünlüğü olan anonim bir türküdür.

III.3. İç Öykü

1- Seven kırmızı giyip sevdiğinin kendisini almasını, mor giyip kendisini sarmasını sevdiğinden istemektedir. İsteyenleri olduğu halde sevdiğinin alması için kimseye varmamıştır. 11- Sevene göre sevdiği onda hüznün ve ayrılığı çağrıştırmaktadır ve sevdiğini diğer yarısı olarak düşünmektedir ve sevdiğinden ayrılmak istememektedir.

III.4. Türkünün Kadrosu

III.4.1. Sevgililer

ı- Seven, sevdiği kendisini alması için, giyinip kuşanmış, süslenmiş, sevdiğinin ilgisini çekmek istemiştir. Sevenin isteyenleri olmuş, fakat kız sevdiğinin kendisini almasını beklemiş, gelen istekleri geri çevirmiştir. Beyin, bazı nesnelere belirli değişkenlerin etkisi altında seçerek algılar. Uyarıcının değişkenliği ve şiddeti nesnenin dikkat çekmesinde etkilidir. Renkler de kişilerin kolayca dikkatini çeker. Özellikle kırmızı ve mavi dikkat çekici renklerdir (Cüceloğlu, 2008: 122). Seven de sevdiğinin ilgisini çekmek için, kırmızı giymiş, onun kendisini fark etmesini beklemiştir.

ıı- Seven, sevdiği kendisini almadığı için hüznün rengi olan sarı ile sevdiğini bağdaştırmaktadır. Çünkü sevdiğine varamadığı için hüznüldür. Bu hüznün içinde hâlâ sevdiğini diğer yarısı olarak görmektedir ve ondan vazgeçmeyeceğini dile getirmektedir.

Âşık, sevdiğinin onu alması için elinden geleni yapmıştır fakat ona kavuşamamıştır. Bu kavuşamama, sevdiğini elde edememe, âşığın türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır.

Kızın aşkına karşılık vermemiştir.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

III.4.2. Diğer Kişiler

Seveni isteyenler: “**İsteyene** varmadım”

III.5. Çevre ve Tabiat

III.5.1. Yiyecek

Ayva: “**Ayva** sarısı yârim”

Limon: “**Limon** yarısı yârim”

III.6. Formeller

III.6.1. Renkler

Al: “**Al** geydim alsın diye”

Mor: “**Mor** giydim sarsın diye”

Sarı: “Ayva **sarı**sı yârim”

IV. BURSA

IV.I. AY OĞLAN TATAR MISIN (I/83)

“Ay oğlan tatar mısın

Şeftali satar mısın

Şeftali şöyle dursun (ay oğlan)

Benimle kaçar mısın

Bağlantı:

Haydi yârim kaya başına kaya başına

Al beni yanına yanıbaşına

Ay oğlan imana gel

Dolaş da pınara gel

Hiç bahanen yoğusa (ay oğlan)

Elini yumağa gel

Bağlantı”

IV.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup ikişer dizelik iki bağlantıdan ve mani katarından kurulmuş iki bentten oluşan, konu bütünlüğüne sahip anonim bir türküdür. Türkünün bentleri 3+4, 4+3 duraklı, hecenin 7’li kalıbıyla yazılmıştır. Bağlantı kısmı serbest ölçüyle meydana getirilmiştir.

IV.2.1. Kavuştaklar

“Haydi yârim kaya başına kaya başına

Al beni yanına yanı başına”

IV.2.2. İkilemeler

Kaya başına kaya başına: “Haydi yârim **kaya başına kaya başına**”

IV.3. İç Öykü

ı- Seven sevdiğine Tatar olup olmadığını, şeftali satıp satmadığını, şeftalileri bir kenara bırakıp kendisiyle kaçıp kaçmayacağını sorar. ıı- Bağlantı: Âşık sevdiğini kayabaşına çağırır ve ondan kendisini yanı başına almasını ister. ııı- Âşık sevdiğinden imana gelmesini, dolaşıp pınara inmesini ister. Eğer bahane bulamadıysa elini yıkamaya gelmesini söyler.

IV.4. Türkünün Kadrosu

IV.4.1. Sevgililer

ı- Seven, “Şeftali satar mısın?” diye sorarak kafiye uyumunu sağlamış, maniye hazırlık yapmıştır. Kız, sevdiğinin Tatar olup olmadığını merak etmektedir. Sevdiğine elinde ne var ne yok bırakıp kendisiyle kaçıp kaçmayacağını sorar.

ıı- Bağlantı: Seven sevdiğini kayabaşına çağırıp onun yanı başında olmayı istemektedir.

ııı- İmana gelmek, Müslümanlığı kabul etmek demektir. Seven, oğlanı Müslümanlığa çağırdığına göre sevenin ona bir yabancı gibi eziyet ettiği

düşünülebilir. Seven, sevdiğini pınar başına çağırmaktadır. Oğlanı görmek isteyen seven, ona bahane uydurup elini yıkamaya gelmesini söyler.

Oğlanın tutumuna yer verilmemiştir.

Sevdiğine duygularını anlatmak amacıyla seven türküsünü yakmıştır.

IV.5. Çevre ve Tabiat

IV.5.1. Mekân

Kaya başı: “Haydi yârim **kaya başına** kaya başına”

Pınar: “Dolaş da gel **pınara**”

IV.5.2. Yiyecek

Şeftali: “**Şeftali** satar mısın?”

IV.6. Vücudun Bölümleri

El: “**Elini** yumağa gel”

IV.7. Folklorik Unsurlar

IV.7.1. Deyim ve Atasözleri

İmana gelmek: “Ay oğlan **imana gel**”

V. EDİRNE

V.1. BİR GEMİM VAR SALIVERDİM ENGINE (I/151)

“Bir gemim var saliverdim engine (aman)

Bezîrgânlar damga (da) vurur zengine

Kaderim yok varamadım dengime (aman)

Bağlantı:

Aman aman

Saadet ben mail oldum kaşına

Kaşına da değil gözüne de değil

Akan da çeşmin yaşına

Demirciler demir döğer tunç olur

Sevip sevip ayrılması güç olur

Sen gidersen benim hâlim nic' olur

Bağlantı”

V.2. Dış Yapısı

Yapısı bakımından kararlılık gösteren, dörder dizeden oluşan iki bağlantı dizesinin bulunduğu, üçer dizelik iki bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bentleri 4+4+3=11’li hece ölçüsüyle yazılmış, bağlantı kısımları ise serbest ölçüyle meydana getirilmiştir. Türkünün birinci bendinin ikinci dizesinde bir hece fazlalığı nedeniyle kusur görülmektedir.

V.2.1. Kavuştaklar

“Aman aman

Saadet ben mail oldum kaşına

Kaşına da değil gözüne de değil

Akan da çeşmin yaşına”

V.2.2. İkilemeler

Aman aman: “**Aman aman**”

V.3. İç Öykü

1- Âşığın bir gemisi vardır ve onu denize salmıştır. Bezirgânların zengine damga vurduğundan, kendisinin de dengine varamadığından bahseder. ıı- Bağlantı: Âşık, Saadet adındaki sevdiğinin kaşına vurulduğunu söyler. Aslında ne kaşına ne de gözüne değil, gözyaşına vurulduğunu anlatır. ııı- Demircilerin demiri dövmesiyle tunç olduğunu, sevip de ayrılınca kendisinin mutsuz olduğunu söyler. Sevdiği giderse halinin nasıl olacağını bilemez.

V.4. Türkünün Kadrosu

V.4.1. Sevgililer

Bentler arası konu bütünlüğü olmayan türkünün birinci bendinde sevilenin tutumuna yer verilmemişken, ikinci bentte sevilen sevenin aşkına karşılık vermiştir.

1- Âşık, maddi durumunun iyi olmasına rağmen, sevdiğine varamadığı için mutsuzdur.

ıı- Bağlantı: Âşık, Saadet adlı sevdiğinin ne kaşına ne de gözüne vurgundur. Onun sevdiği, Saadet'in akıttığı gözyaşındır.

ııı- Birinci bentten bağımsız olan ikinci bentte, seven kafiyeyi sağlamak için demircilerin demiri dövüp tunç olmasından bahseder. Seven, sevdiğinden ayrılacağı için üzgündür. Sevdiği gittiği zaman halinin nasıl olacağını merak eder, harap olacağını düşünür.

Türküdeki aşk, romantik aşktır.

V.4.2. Diğer Kişiler

Bezirgânlar: “**Bezirgânlar** damga da vurur zengine”

Demirciler: “**Demirciler** demir döver tunç olur”

V.5. Çevre ve Tabiat

V.5.1. Mekân

Engin: “Bir gemim var salıverdim **engine**”

V.5.2. Mülk

Gemi: “Bir **gemim** var salıverdim engine”

V.6. Madenler

Demir ve tunç: “Demirciler **demir** döver **tunç** olur”

V.7. Vücutun Bölümleri

Göz/Çeşm: “Kaşına da değil **gözüne** de değil”

“Akan da **çeşmin** yaşına”

Kaş: “Saadet ben mail oldum **kaşına**”

V.8. Folklorik Unsurlar

V.8.1. Deyim ve Atasözleri

Mail olmak: “Saadet ben **mail oldum** kaşına”

VI. BALIKESİR

VI.1. GÜZELİM GÜZELİM DE ALLI BASMALAR ALDIM (I/437)

“Bağlantı:

Güzelim güzelim de allı basmalar aldım

Yanıldım gönüller verdim de seni bir adam sandım

Balikesir özünden

Çıkmam yârin sözünden

Yarın asker sevk oluyor

Öpsem ela gözünden

Güzelim güzelim de gül kurusu değil mi

Nere varsam sürmeli yârim de el kapısı değil mi

Bağlantı

İnciyim dizilirim

Sedefim süzülürüm

Hastayım üzülürüm

Güzelim güzelim de bal koymuş balıp durur

Nazlı yârin üzerine de dünyalar dönüp durur

Bağlantı

Sarı saçım yaş durur

Yel gelir karıştırır

Davulcular düğüncüler

Hasiret kavuşturur

Güzelim kibarım da ata binelim ata

Serbes yârim uzun boylum da bize gidelim bize

VI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık göstermeyen türkülerden olup üç bağlantı ve üç bentten oluşan anonim bir türküdür.

VI.2.1. Kavuştaklar

“Güzelim güzelim de allı basmalar aldım

Yanıldım gönüller verdim de seni bir adam sandım”

VI.2.2. İkilemler

Güzelim güzelim: “**Güzelim güzelim** de allı basmalar aldım”

VI.3. İç Öykü

1- Bağlantı: Âşık kendisinin güzel olduğunu, kendisine allı basmalar aldığını ve sevdiğine onu adam sanıp da yanılıp gönlünü verdiğini belirtir. 11- Seven yârin sözünden çıkmayacağını söyler. Sevdiği askere giderken de onun ela gözünden öpmek ister. Nereye evlense gitse sonuçta her yerin el kapısı olduğundan bahseder. 111- Seven kendisini inciye benzetir. Sedef gibi süzülüğünü anlatır. Kendisinin hasta olduğunu ve sevdiğinin bir mektup göndermesini ister. Sevdiğine güzelim diye hitap eden seven, sevdiğinin bal koyup onu yediğini ve dünyanın, sevdiğinin üzerine döndüğünü söyler. 1v- Sevenin sarı saçları ıslak durmakta ve saçını rüzgâr karıştırmaktadır. Davulcular, düğüncüler hasret çekenleri kavuşturmaktadır. Sevdiğine ata binip beraber evine gitmeyi teklif eder.

VI.4. Türkünün Kadrosu

VI.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün bentlerinde sevilenin tutumuna yer verilmemiştir.

1- Bağlantı: Seven kendisine güvenen bir kızdır. Gönlünü kaptırdığı oğlan, umduğu ve düşündüğü gibi çıkmadığı için, onu sevdiğinden dolayı pişmandır.

11- Âşık sevdiğinin sözünden çıkmayacağını belirtmektedir. Sevdiğinin askere gideceğini belirterek onun ela gözünden öpmek istediğini söylemektedir. Sevene göre kiminle evlenirse evlensin, gideceği yer yine de başkasının evidir. Anne, baba evinden daha farklı olacağını belirtir. Seven nereye giderse gitsin her yer onun için aynı olacaktır. Âşık hem sevdiğinin sözünden çıkmamakta, hem onu askere

uğurlamaktadır. Fakat yine de onu memnun etmeyen şeylerin olduğu düşünülebilir. Çünkü sevdiği ile evlenmeyi isteyen bir sevenin gittiği evi el kapısı olarak nitelendirmesi sevenin tam olarak sevdiğine güvenmediğini düşündürtebilir.

ııı- Seven kendisinin inciye benzediğini, sedef gibi süzüldüğünü belirtmektedir. Aşk acısı çektiği için hastalanmıştır. Seven için, her şey sevdiğine odaklanmıştır. Her şey sevdiğinin üzerinde döner, kendi hayatını sevdiğine göre yönlendirir.

ıv- Âşık sevdiğine artık evlenmeleri gerektiğini dolaylı yollardan anlatmaya çalışmaktadır. Davulcuların, düğünlerin hasretleri birbirine kavuşturduğundan bahsederek hasret olduğu sevdiğine de artık kavuşmaları gerektiğini belirtmek istiyor olabilir. Hatta sevdiğine ata binip kendi evlerine gidelim diyerek niyetini açıkça ortaya koymaktadır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

VI.4.2. Diğer Kişiler

Davulcular ve düğüncüler: “**Davulcular düğüncüler**”

VI.4.3. Diğer Varlıklar

At: “Güzelim kibarım da **ata** binelim **ata**”

VI.5. Çevre ve Tabiat

VI.5.1. Eşya

Basma: “Güzelim güzelim de allı **basmalar** aldım”

VI.5.2. Yiyecek

Bal: “Güzelim güzelim de **bal** koymuş balıp durur”

VI.5.3. Yer Adları

Balıkesir: “**Balıkesir** özünden”

VI.6. Değerli Taşlar

İnci: “**İnci**yim dizilirim”

Sedef: “**Sedef**im süzülürüm”

VI.7. Vücudun Bölümleri

Göz: “Öpsem ela **göz**ünden”

Saç: “Sarı **saç**ım yaş durur”

VI.8. Formeller

VI.8.1. Sayılar

Bir: “Yanıldım gönüller verdim de seni **bir** adam sandım”

VI.8.2. Renkler

Al: “Güzelim güzelim de **alı** basmalar aldım”

Ela: “Öpsem **ela** gözünden”

Sarı: “**Sarı** saçım yaş durur”

VI.9. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Sürme: “Nere varsam **sürmeli** yârim de el kapısı değil mi?”

VI.10. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven, birinci bendin beşinci ve altıncı dizelerinde istifham sanatı yapmıştır.

VII. BALIKESİR

VII. ÖRDEK SUYA DAL DA GEL (II/640)

“Ördek suya dal da gel (yâr ninna ninna ninom)

Yârdan haber al da gel (yâr ninna ninna ninom)

Eğer yârim gelmezse (yâr ninna ninna ninom)

Yalvar yakar al da gel (yâr ninna ninna ninom)

Bağlantı:

Yâr ninna ninni nom yâr ninna ninna ninom

Yâr ninna ninni nom yâr ninna ninna ninom

Gül dibi oyun oyun (yâr ninna ninna ninom)

Gül kadar kaldı boyun (yâr ninna ninna ninom)

Seninki sevda değil (yâr ninna ninna ninom)

Ettiğin bana oyun (yâr ninna ninna ninom)

Bağlantı”

VII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerden olup, hecenin 4+3, 3+4=7’li kalıbıyla yazılmış, iki bağlantı ve mani katarıyla oluşturulmuş iki bentten oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bağlantı kısmı 6+7=13’lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bentlerin sonuna ünlem grubu getirilmiştir.

VII.2.1. Kavuştaklar

“Yâr ninna ninni nom yâr ninna ninna ninom

Yâr ninna ninni nom yâr ninna ninna ninom”

VII.2.2. İkilemeler

Oyum oyum: “Gül dibi **oyun oyun**”

VII.3. İç Öykü

1- Seven ördekte suya dalıp sevdiğinden haber almasını, eğer sevdiği gelmek istemezse yalvarıp yakarıp onu ikna etmesini, beraberinde sevdiğini de alıp gelmesini istemektedir. 11- Gül ağacının dibi çukurdur. Âşık sevdiğinin boyunun gül kadar olduğunu belirtir. Sevdiğinin ona karşı duyduğu duygunun sevgi değil, oyun olduğundan bahsetmektedir.

VII.4. Türkünün Kadrosu

VII.4.1. Sevgililer

Bentler arası konu bütünlüğü olmayan türkünün birinci bendinde sevilen sevenin aşkına karşılık vermiş, fakat seveni terk etmiştir. İkinci bentte ise kız sevenin aşkına karşılık vermemiştir.

1- Ördek olarak tasvir edilen, iki sevgili arasındaki aracıdır. Ondan, sevdiğinden haber alıp gelmesini ister. Sevilen, sevenden uzaktadır. Seven, sevdiği gelmek istemezse aracıdan ona yalvarıp yakarıp sevdiğini getirmesini istemektedir. İki sevgilinin arası açıktır ve sevilen seveni terk etmiştir.

11- Birinci bentten bağımsız olan ikinci bentte seven, “gül dibi oyum oyum” diyerek kafiyeyle sağlamış ve manisine hazırlık yapmıştır. Sevenin sevdiği kısa boylu kız, sevenin duyguları ile dalga geçmektedir. Onuna oyun oynamaktadır.

Türküde birinci bentteki seven, sevdiğinden ayrıdır ve bu nedenle üzgündür. İkinci bentteki seven de aşkına karşılık görmediği için üzgündür. İki sevenin manisini yazmasına bu üzüntü zemin hazırlamıştır. Türküdeki aşk romantik aşktır.

VII.4.2. Diğer Varlıklar

Ördek: “Ördek suya dal da gel”

VII.5. Çevre ve Tabiat

VII.5.1. Çiçek

Gül: “Gül kadar kaldı boyun”

VII.6. Benzetmeler ve Sanatlar

Âşık, ördeğe insana ait özellikler yükleyerek ördeği kişileştirmiş, teşhis sanatı yapmıştır.

VIII. ÇANAKKALE

VIII.1. ŞU BİGA'NIN DÜZÜNE (II/720)

“Şu Biga'nın düzüne

Harman olur mu yârim

Bu ayrılık derdine

Derman olur mu yârim

Bağlantı:

Bacada leylek (esmerim)

Sevdiğim gerçek

Sırtındaki kazak mı

Balikesir uzak mı

Mektup yaz, karagözlüm

Mektup yazmak yasak mı

Bağlantı

Susadım su isterim

Mavi boyalı tastan

İnsan vaz geçemiyor

Önce sevdiği dosttan

VIII.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren bir türkü olup, dörder dizelik üç bentten ve ikişer dizelik üç bağlantıdan oluşan anonim bir türküdür. Türkünün bentleri 4+3, 5+2, 3+4, 2+5 duraklı, 7’li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Bağlantılar ise 3+2=5’li hece kalıbıyla meydana getirilmiştir.

VIII.2.1. Kavuştaklar

“Bacada leylek (esmerim)

Sevdiğim gerçek”

VIII.3. İç Öykü

ı- Seven sevdiğine Biga’nın düzlüğüne harman yapıp yapılamayacağını, ayrılık derdine çare olup olmadığını sormaktadır. ıı- Bağlantı: Âşık bacada leylek bulunduğunu, sevgisinin gerçek olduğunu belirtmektedir. ııı- Seven sevdiğine üzerindeki kazak mı, Balıkesir’in uzak mı, mektup yazmanın yasak mı olduğunu ve neden kendisine mektup yazmadığını sormaktadır. ıv- Âşık mavi boyalı tastan su istemektedir. İnsanın arkadaşından, dostundan vazgeçemeyeceğini düşünmektedir.

VIII.4. Türkünün Kadrosu

VIII.4.1. Sevgililer

Bentler arası konu bütünlüğü olmayan türkünün birinci ve ikinci bendinde sevilen, sevenden uzaktadır. Üçüncü bentte sevilenin tutumuna yer verilmemiştir.

ı- Seven, kafiye uyumunu sağlamak için, Biga’nın düzüne harman olup olmayacağını sorar. Seven, sevdiğinden ayrıdır. Bu nedenle üzgündür. Dert sahibi olmuştur, derdine çare aramaktadır.

ıı- Bağlantı: Âşık sevdiğine esmerim diyerek hitap etmekte ve sevdiğine duyduğu aşkın gerçek olduğunu belirtmektedir.

ııı- Âşık, sırtındaki kazak mı diyerek kafiye uyumunu sağlamıştır. Sevilen, Balıkesir'dedir ve seveni habersiz bırakmaktadır. Seven, sevdiğini merak ettiği için kara gözlü sevdiğinden kendisine haber göndermesini, mektup yazıp halini, durumunu bildirmesini ister.

ıv- Birinci ve ikinci bentten bağımsız olan üçüncü bentte, kafiye uyumu için seven, mavi boyalı tastan su istediğini belirtir. Seven, sevdiği kızdaki karşılık alamadığı ya da ondan kötülük görmüş olabileceği için, herkesten önce dostun geldiğini, dosttan vazgeçilemediğini belirtir.

Türküde, sevenin sevdiğinden ayrı olmasından dolayı duyduğu üzüntü türküsünü yakmasına zemin hazırlamıştır. Üçüncü bentte ise seven, dostuna verdiği önemi belirtmiştir. Türküdeki aşk romantik aşktır.

VIII.4.2. Diğer Kişiler

Sevenin arkadaşı: “Önce sevdiği **dosttan**”

VIII.4.3. Diğer Varlıklar

Leylek: “Bacada **leylek** (esmerim)

VIII.5. Çevre ve Tabiat

VIII.5.1. Mekân

Ova: “Şu **Biga'nın düzüne**”

VIII.5.2. Eşya

Kazak: “Sırtındaki **kazak** mı?”

Tas: “Mavi boyalı **tastan**”

VIII.5.3. Yer Adları

Balıkesir: “**Balıkesir** uzak mı?”

Biga: “Şu **Biga**’nın düzüne”

VIII.6. İş ve Meslekler

Çiftçilik: “**Harman** olur mu yârim?”

VIII.7. Vücutun Bölümleri

Göz: “Mektup yaz **karagözlüm**”

VIII.8. Formeller

VIII.8.1. Renkler

Kara: “Mektup yaz **karagözlüm**”

Mavi: “**Mavi** boyalı tasta”

VIII.9. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven, birinci bendin ikinci ve dördüncü dizesinde, ikinci bendin birinci, ikinci ve dördüncü dizelerinde istifham sanatı yapmıştır.

IX. İSTANBUL

IX.1. YÂRİM GİTTİ ÇEŞMEYE (II/772)

“Yârim gitti çeşmeye

Yarelerim deşmeye

Ne istersen veririm

Elinden su içmeye

Yârimin gülüşüne

Vurgunum sevişine

Deli olacağım yar

Ben düşününe düşününe

Yağız yüzün göreyim

Bir canım var vereyim

Saçlarımın telinden

Başına taç öreyim”

IX.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren bir türkü olup, hecenin 4+3, 3+4, 2+5=7’li kalıbıyla oluşturulmuş, mani katarından oluşan üç bentten meydana gelen anonim bir türküdür.

IX.2.1. İkilemeler

Düşüne düşününe: “Ben **düşüne düşününe**”

IX.3. İç Öykü

ı- Sevenin sevdiği, âşığın yaralarını hatırlatmak için çeşmeye gitmiştir. Seven sevdiğinin elinden su içmek için ne isterse vereceğini belirtmektedir. ıı- Âşık sevdiğinin gülüşüne ve sevişine vurgundur. Sevdiğine düşününe düşününe deli olacağını söyler. ııı- Seven sevdiğinin esmer yüzünü görmek istemekte, canını sevdiğine vermeyi düşünmekte ve saçlarından sevdiğine taç örmeyi istemektedir.

IX.4. Türkünün Kadrosu

IX.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunmayan türkünün birinci bentte seven sevdiğinin aşkına karşılık vermiş, fakat arada kırgınlık ya da küslük vardır. İkinci bentte de seven sevdiğinin aşkına karşılık vermiştir.

ı- Seven, sevdiği ile çeşme başında buluşmaktadır. Sevdiğini çeşme başında gören seven, eski günleri hatırladığı için üzgündür. Sevdiğinin elinden su içmek, onuna yakın olmak için elinden geleni yapmaya hazırdır. Seven, eski günleri hatırladığına ve sevdiği ile yakınlaşmaya çalıştığına göre iki sevgili birbirleriyle küstür.

ıı- Seven, sevdiği kızın gülüşüne ve kendisini sevmesine vurgundur. Sevilen sevenin aşkına karşılık vermiştir, fakat yolunda gitmeyen işler olabilir. Seven, sorunlara çözü bulmak için sürekli düşünmekten yorulmuştur.

ııı- Seven, sevdiği ile görüşmemektedir ya da oğlan kızın aşkından haberdar değildir. Seven, oğlanın yüzünü görmek için canını vermeye hazırdır.

Üçüncü bendi söyleyen ise bir kızdır, fakat oğlanın sevenin sevgisine karşılık verip vermediği belli değildir.

Türkünün birinci ve üçüncü bentlerinde sevdiği için ölmeyi göze alan sevenler bulunmaktadır. Romantik sevgide, tam bir “yanılsama” yaratan sevgili tarafından “büyülenme” duygusu ve sevgiliye “teslim olma” isteği bulunur (Gasset, 2005: 124). Birinci ve üçüncü bentte seven kişiler sevdiğini görebilmek için ölümü bile göze almışlar, gözü kapalı sevdiğinin arkasından gitmeye hazırdırlar. Türküde konu bütünlüğü olmasa da her üç bentteki aşk, romantik aşktır.

IX.5. Çevre ve Tabiat

IX.5.1. Mekân

Çeşme başı: “Yârim gitti çeşmeye”

IX.6. Vücutun Bölümleri

Baş: “Başına taç öreyim”

El: “Elinden su içmeye”

Saç: “Saçlarımın teline”

IX.7. Formeller

IX.7.1. Sayılar

Bir: “**Bir** canım var vereyim”

IX.8. Folklorik Unsurlar

IX.8.1. Deyim ve Atasözleri

Canını vermek: “Bir **canım** var **vereyim**”

IX.9. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Taç: “Başına **taç** öreyim”

X. ÇANAKKALE

X.1. YATMA YEŞİL ÇİMENE (II/780)

“Yatma yeşil çimene

Uyar uyanamazsın

Yârim benim sevdama

Niçin inanamazsın

Bağlantı:

Yol verin dumanlı dağlar dağlar

Söyle canım ayrılık mı var

Çeşmelerin taşına

Çıkma öyle karşıma

Seni sevdim seveli

Neler geldi başıma

Bağlantı

Yeşil giyme yeşerir

Yeşil yere döşenir

Senin gibi güzeli

Sevmeye kim üşenir

Bağlantı.”

X.2 Dış Yapısı

Yapısında kararlılık gösteren türkülerdendir. Türkünün bentleri 4+3, 2+5=7’li hece ölçüsüyle meydana getirilmiştir. Bağlantı kısımları ise serbest ölçüyle yazılmıştır. Üç mani katarından ve ikişer dizelik üç bağlantıdan oluşan anonim bir türküdür.

X.2.1. Kavuştaklar

“Yol verin dumanlı dağlar dağlar

Söyle canım ayrılık mı var”

X.2.2. İkilemeler

Dağlar dağlar: “Yol verin dumanlı **dağlar dağlar**”

X. 3. İç Öykü

1- Âşık sevdiğine yeşil çimene yatmamasını, eğer orada uyursa uyanamayacağını söylemekte, kendisinin aşkına neden inanmadığını sormaktadır. 11- Bağlantı: Seven başı dumanlı dağlardan yol istemekte, sevdiğine de ayrılık olup

olmadığını sormaktadır. ııı- Âşık sevdiğinden karşısına çıkmamasını istemekte, kendisini sevdiği andan itibaren “Neler geldi başıma?” diyerek yakınmaktadır. ıv- Seven sevdiğine yeşil giymemesini, giyerse yeşereceğini belirtir. Onun gibi güzel birisini sevemeye kimsenin üşenmeyeceğini söyler.

X.4. Türkünün Kadrosu

X.4.1. Sevgililer

Bentler arası konu bütünlüğü bulunmayan türküde, birinci bentte sevilen, sevenin aşkına karşılık vermemiştir. İkinci ve üçüncü bentlerde ise sevilenin tutumuna yer verilmemiştir.

ı- Sevilen, kırlarda dolaşan birisidir. Sevdiğini düşünen seven, onun çimlere yattığı zaman hastalanıp ölebileceğini düşünüp endişe eder. Seven, sevdiği için endişelense de sevdiği kızdaki ilgisine ve sevgisine karşılık bulamamış, sevdiğini onu sevdiğine inandıramamıştır.

ıı- Bağlantı: Sevilen sevdiğinden uzaktadır. Gittiği yerden geri gelmemiştir. Seven de bu durumdan şüphelendiği için, sevdiğinin kendisinden ayrıldığını düşünmektedir.

ııı- Çeşme başında görüşen iki sevgili vardır. Sevilen, çeşme başında sevenin önüne çıkmaktadır, fakat seven sevdiği kız ile görüşmek istememektedir. Çünkü sevdiğine gönül verdiği için bu yana başı dinç değildir. Seveni olumsuzluklar takip etmektedir.

ıv- “Yeşil giyme yeşerir/Yeşil yere döşenir” diyen seven, mani katarına hazırlık yapmıştır. Sevilen, güzel bir kızdır ve sevilmemesi için bir neden yoktur. Seven, hem sevdiğini yüceltmekte hem de olumsuz yönlerini de kabullenerek sevdiğini olduğu gibi sevmektedir (Yılmaz, 2005: 442).

Türkü bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkünün ana temi ortaktır. Türküde romantik aşk bulunmaktadır.

X.5. Çevre ve Tabiat

X.5.1. Mekân

Çeşme: “Çeşmelerin taşına”

Dağ: “Yol verin **dumanlı dağlar** dağlar”

X.5.2. Bitki

Çimen: “Yatma yeşil **çimene**”

X.6. Formeller

X.6.1. Renkler

Yeşil: “Yatma **yeşil** çimene”

X.7. Benzetmeler ve Sanatlar

Seven, birinci bendin dördüncü dizesinde ve bağlantının ikinci dizesinde istifham sanatı yapmıştır.

XI. İSTANBUL

XI.1. YEMENİMİN OYASI (II/789)

“Yemenimin oyası (amanın amanın aman) rengi de rengine

Kör olası annan vermedi beni dengi dengine

Rovelverimi koy (amanın amanın aman) kendi kendime

Ölüyorum dostlar yanıyorum dostlar bana bir hal oldu

Aksaray’dan inişim (amanın amanın aman) mürcer ağacı

Dökülür yaprağı kalır ağacı

Hanım sizde bulunur mu (amanın amanın aman) sevda ilacı

Ölüyorum dostlar yanıyorum dostlar bana bir hal oldu.”

XI.2. Dış Yapısı

Yapısında kararlılık göstermeyen türkülerden olup dörder dizelik iki bentten oluşan, bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan anonim bir türküdür.

XI. 3. İç Öykü

1- Seven yemenisinin oyasının renginden bahsetmektedir. Sevilenin annesi seveni dengine vermemiştir. Âşık silahının yanına koyulmasını istemiştir ve kendi kendisine öldüğünden bahsetmektedir. Yandığını, kendisine bir haller olduğunu belirtmektedir. 11- Âşık Aksaray’dan gelmektedir. Mürcer ağacının yapraklarını döktüğünden bahsetmektedir. Çevresine sevda ilacı bulunup bulunmadığını sormaktadır. Ölüp yandığını, kendisine bir şeyler olduğunu belirtmektedir.

XI.4. Türkünün Kadrosu

XI.4.1. Sevgililer

Bentleri arasında konu bütünlüğü bulunan türküde sevilenin tavrına yer verilmemiştir.

1- Seven Annan’ın/annesinin kendisini dengine vermediğinden yakınmaktadır. Dengine verilmediğine göre, seven sevilen ile kavuşamamıştır ve ölmeyi düşünmektedir. Bu nedenle tabancasının yanına koyulmasını istemektedir. Seven, sevdiğine kavuşamadığı için yanmıştır, üzülmüştür.

11- Seven mürcer ağacını sembol olarak kullanarak kendi halini anlatıyor olabilir. Ağaçlar yapraklarını sonbaharda dökerler. Yapraklarını döken ağaç, sevdiğini kaybettiği için yaşama ümidini yitiren, yaşama sevinci kalmayan sevgiliye benzetilebilir. Sevdiğine kavuşamadığı için, derde düşen seven, etrafında bulunan bayanlara derdine derman olacak bir ilaç olup olmadığını sorar.

Türküde, sevdiğine verilmediği için acı çeken, içi yanan bir sevgili bulunmaktadır. Sevenin çektiği acı, iç yangını onun türküsünü yakmasına zemin

hazırlamıştır. Âşık çaresizce çektiği acıya yani aşka bir ilaç aramış, derdine derman bulamadığı için ölümü düşünmeye başlamıştır.

Türküdeki aşk romantik aşktır.

XI.4.2. Diğer Kişiler

Hanım: “**Hanım** sizde bulunur mu sevda ilacı”

XI.5. Çevre ve Tabiat

XI.5.1. Eşya

Roveller: “**Roveller**imi koy kendi de kendime”

XI.5.2. Ağaç

Mürcer ağacı: “Aksaray’dan inişim **mürcer ağacı**”

XI.5.3. Yer Adları

Aksaray: “**Aksaray**’dan inişim mürcer ağacı”

XI.6. Formeller

XI.6.1. Sayılar

Bir: “Ölüyorum dostlar yanıyorum dostlar bana **bir** hal oldu”

XI.7. Folklorik Unsurlar

XI.7.1. Dua ve Beddualar

Beddua: “Kör olası annan vermedi beni dengi dengine”

XI.8. Giyim-Kuşam ve Süslenme

Oyalı yemeni: “**Yemenimin** oyası rengi de rengine”

SONUÇ

Yapılan çalışmada, türkülerin dört ayrı yapıyla meydana geldiği görülmektedir. Bunlar mani katarlarıyla kurulan türküler, ikinci koşma tarzıyla meydana getirilen türküler, gerçek türküler ve bentleri arasında konu bütünlüğü olmayan türkülerdir. Mani katarıyla kurulan türkülerin %60'lık bölümünde konu bütünlüğünün olmadığı görülmektedir. Bentler arasına gelen bağlantıların da kendi aralarında kararlı ve serbest oldukları görülmüştür. Bağlantıların %56'sı kararlı, %46'sı ise serbest ölçüyle meydana gelmiştir.

Türkülerin içyapılarına ve sevgililerin tutumlarına bakıldığı zaman türkülerin %78'inin erkekler, %19'unun kızlar, %3'ünün de kız-erkek beraber söylediği görülmektedir.

Âşıklar genellikle türkülerinde at, kuş ve balık gibi hayvanlara yer vermişler, mekân olarak açık mekânları kendilerine seçmişler, kara ve al renklerini sıkça kullanmışlar, türkülerinde çiçeklerden en çok güle yer vermişler, meyve ve tatlı olarak nar ve balı kullanmışlar, sevdiklerinin gözlerine önem vermişler, altın, gümüş ve sedef gibi değerli madenleri sevdiklerinin giyim-kuşamlarını anlatmak için kullanmışlardır. Türküde geçen hayvanlar, tabiat unsurları, giyim-kuşama ait nesnelere, hava olayları, seven ve sevilenden ayrı diğer kişiler, mekânlar, renkler, yiyecekler ve geçiş dönemleri türkünün ortamı, türküyü yakanın çevre ve dünya görüşü hakkında bize ipuçları vermektedir.

Ele alınan yetmiş yedi türküde öne çıkan aşk, romantik aşktır. Romantik aşkta da karşımıza çıkan alt başlıklar karşılıksız aşk, iki sevgilinin kavuşmasına engel olan kişilerin neden olduğu ayrılık, sevilenin terk edilmesi, araya mesafelerin girmesiyle oluşan özlem, küslük, aldatılma, kavuşamamanın yarattığı üzüntü ve sevilenin sevenin duygularıyla alay etmesi gibi duygular nedeniyle hem sevenin hem de sevilenin acı çektiği görülür. Türkülerde ortaya çıkan bu duygular, iki sevgilinin karşılaştığı güçlükler ve bu duygu ile güçlüklerin seven kişinin üzerinde yarattığı etkiler, sevenlerin türkülerini yakmalarına zemin hazırlamıştır.

Bölgeler arasında, karşılıksız aşka düşen âşıklar en çok Güney Doğu Anadolu bölgesinde karşımıza çıkar.

Türkülerde romantik aşkın dışında, yüzeysel aşk ve sahiplenme duygusuyla karşılaşırız. Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde üç türküde, Karadeniz Bölgesinde bir türküde yüzeysel aşk karşımıza çıkar. Doğu Anadolu Bölgesi'nde bir, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde bir, İç Anadolu Bölgesi'nde bir ve Karadeniz Bölgesi'nde bir türküde sahiplenme duygusu görülmektedir.

Yetmiş yedi türküde denize kıyısı olan bölgelerde ya da sıcak iklim bölgesinde yaşayan insanların, soğuk iklim bölgelerinde yaşayan insanlara göre daha neşeli, keyifli olduğu görülür. Soğuk iklim bölgesiyle, sıcak iklim bölgesinde yaşayan âşıklarda da kendisini göstermektedir. Denize kıyısı olan bölgelerde iki sevgili aşklarını genellikle gizlememekte, kızlar erkeklere karşı daha rahat tavırlar sergilemektedir. Fakat soğuk (karasal) iklimin hüküm sürdüğü bölgelerde ise iki sevgilinin sosyal kontrolün etkisi, adlarının çıkma korkusu nedeniyle ilişkilerini gizli saklı yaşadıkları görülür. Genellikle kızlar, sıcak iklim kuşağındaki kızlar gibi erkeklerle rahatça iletişim kuramamakta, erkekler sevdiği kızlara kapı ağzına çıkıp bağıraramamaktadır.

KAYNAKÇA:

- Adler, Alfred, 1999, **Cinsiyetler Arasında İşbirliği**, Payel Yayınevi, (çev. Seçkin Selvi), İstanbul.
- Adler, Alfred, 2007, **İnsan Tabiatını Tanıma**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, (çev. Dr. Ayda Yörükân), 7. bs., İstanbul.
- Adler, Alfred, 1997, **İnsanı Tanıma Sanatı**, Dergâh Yayınları, (çev. Şelale Başar), 5. bs., İstanbul.
- Aksan, Doğan, 2005, **Halk Şiirimizin Gücü**, Bilgi Yayınevi, 2. bs., Ankara.
- Aksan, Doğan, 2006, **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**, Engin Yayınevi, 6. bs., Ankara.
- Aktaş, Şerif, 2007, **Edebiyat Üslup ve Problemleri**, Akçağ Yayınları, 5. bs., Ankara.
- Alkan, Erdoğan, 2006, **Sembolizm**, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Ayhan, İnci, 2007, **Aşk, Bilim ve Teknik Dergisi**, Tübitak Yayınları, Sayı 470.
- Back, Philip K., 2001, **İnsan Davranışının Kültürel Temelleri**, İmge Kitabevi, (çev. N. Serpil Altuntek), Ankara.
- Banarlı, Nihat Sami, 1971, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Başgöz, İlhan, 2008, **Türkü**, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- Bilgegil, Kaya, 1989, **Edebiyat Bilgi ve Teorileri**, Enderun Kitabevi, 2. bs., İstanbul.
- Boratav, Pertev Naili, 1999, **Yüz Soruda Türk Folkloru**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Boratav, Pertev Naili, 2000, **Yüz Soruda Türk Halk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, 10.bs., İstanbul.
- Cüceloğlu, Doğan, 2008, **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, 17. bs., İstanbul.
- Çobanoğlu, Özkul, 2002, **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, Akçağ Yayınları, 2. bs., Ankara.
- Dilçin, Cem, 2004, **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, TDK Yayınları, 7. bs., Ankara.
- Dizdaroğlu, Hikmet, 1968, **Halk Şiirinde Türler**, Türk Dili ve Halk Edebiyatı Özel Sayısı, TDK Yay., Aralık.
- Ersoy, Necmettin, 2007, **Semboller ve Yorumları**, Dönence Yayıncılık, 3. bs., İstanbul.

- Freud, Sigmund, 2006, **Sevgi ve Cinsellik Üzerine**, İlyaz İzmir Yayınevi, (çev. Akın Kanat), İzmir.
- Fromm, Eric, 1994, **Sevgi ve Şiddetin Kaynağı**, Payel Yayıncılık, (çev. Yurdanur Salman, Nalan İçten), 6. bs., İstanbul.
- Fromm, Eric, 1995, **Sevme Sanatı**, Payel Yayıncılık, çev. Yurdanur Salman, 10. bs., İstanbul.
- Gasset, Jose Ortega Y., 2005, **Sevgi Üstüne**, Yapı Kredi Yayınları, (çev. Yurdanur Salman), 6. bs., İstanbul.
- Gralier International Americana**, Medya Holding (Translation and Adaption), 1993.
- Güney, Eflâton Cem, 1971, **Folklor ve Halk Edebiyatı**, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Güney, Eflâton Cem, 1953, **Halk Türküleri**, Yeditepe Yayınları, İstanbul.
- Heidreich, Elke, 2003, **Aşk ve Sevgi Üzerine**, Doruk Yayıncılık, (çev. Devrim Çağdaş), İstanbul.
- Işık, Caner, **Sözlü Gelenek Eserlerinin Özellikleri**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:9, Bahar, 2005.
- Işık, Caner-Erol, Nuran, 2002, **Arabeskin Anlam Dünyası**, Bağlam Yayıncılık.
- İbn-i Haldun, , 2004, **İbn-i Haldun Seyahatnamesi**, YKY, İstanbul.
- Kaşgarlı Mahmud, 2006, **Divân-ü Lügât'it Türk**, TDK Basımevi, (çev. Besim Atalay), Ankara.
- Kaya, Doğan, 1999, **Anonim Halk Şiiri**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Klein, Melanie, 2008, **Sevgi, Suçluluk ve Onarım**, Kanat Kitap, (çev. Bella Habip), İstanbul.
- Köknel, Özcan, 2007, **Çatışan Değerlerimiz**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Kösemihal, Nurettin Şazi, 2007, **Sosyoloji Tarihi**, Remzi Kitabevi, 9. bs., İstanbul.
- Kunos, İgnacz, 1978, **Türk Halk Edebiyatı**, Kervan Kitapçılık, (Haz. Tuncer Gülensoy), İstanbul.
- Kunos, İgnacz, 1998, **Türk Halk Türküleri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, (Haz. Ali Osman Öztürk), İstanbul.
- Kurnaz, Cemal, 1997, **Türküden Gazele**, Akçağ Yayıncılık, Ankara.

- Lauster, Peter, 1999, **Sevgi ve Özgürlük**, Doruk Yayıncılık, (çev. Nurettin Yıldırım), 2. bs., Ankara.
- Önal, Mehmet Naci, 2000, **Dobruca/Romanya Türklerinin Manileri ve Mani İncelemeleri**, 4. Uluslar arası Kıbrıs-Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Sempozyumu, Struga-Makedonya.
- Öztelli, Cahit, **Evlerinin Önü**, 2002, Özgür Yayınları, 3. bs., İstanbul.
- Öztürk, Ali Osman, 1995, **Türkü Yazıları**, Millî Folklor Yayınları, Ankara.
- Saraç, M. A. Yekta, 2010, **Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat**, Gökkuşbu Yayınları, 7. bs., İstanbul.
- Schaeffer, Brenda, 2001, **Sevgi mi Bağımlılık mı?**, Okyanus Yayıncılık, (çev. A. Aslı Atay), 7. bs., İstanbul.
- Türk Ansiklopedisi**, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1983
- Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi-1/2**, TRT Müzik Dairesi Yay., 2. bs., Ankara, 2006.
- Türk Yurdu Dergisi**, Türkü Dosyası, Cilt 30, Sayı 269, Ocak, 2010.
- Türkçe Sözlük**, TDK yayınları, Ankara, 2005.
- Ülken, Hilmi Ziya, 1981, **Aşk Ahlakı**, Ülken Yayınları, 4. baskı, İstanbul.
- Whitehead, Alfred North, 2000, **Sembolizm**, A Yayınevi, (çev. Ramazan Ertürk), Ankara.
- Yakıcı, Ali, 2007, **Halk Şiirinde Türkü-Tanım-Tasnif-İnceleme-Metin-**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Yılmaz, Ozan, 2005, **Aşkın Evrimi**, Ceylan Yayınları, 3. bs., İstanbul.